T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİ

Yüksek Lisans Tezi

ECRİN BAYDAK

(568314005)

İSTANBUL, 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİ

Yüksek Lisans Tezi

ECRİN BAYDAK

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Evren KILIÇOĞLU

İSTANBUL, 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

HUKUK Anabilim Dalı UYGULAMALI TİCARET HUKUKU Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi ECRİN BAYDAK'nın TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 19.07.2018 tarih ve 2018-20/18 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 25/07/2018

Öğretim Üyesi Adı Soyadı			**İmzası**
1.	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi EVREN KILIÇOĞLU	
2.	Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi MEHMET ÖZGÜR AVCI	
3.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. MEHMET BAHTİYAR	

ÖZET

Taşınırların yaygın bir teminat aracı olmasının önündeki en büyük engel, taşınır rehninin teslime bağlı olarak kurulmasıdır. Bu engelin ortadan kaldırılması amacıyla, sicilli taşınır rehni sistemleri oluşturulmuştur. 1971 tarihli 1447 sayılı Ticarî İşletme Rehni Kanunu ile düzenlenen ticarî işletme rehni de bir sicilli taşınır rehni türüdür. Ancak, bu Kanun çeşitli gerekçelerle yetersiz kalmış ve beklentileri karşılayamamıştır. Bu nedenle, 1447 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak; temel amacı aynı sayılabilecek ve fakat 1447 sayılı Kanun'a göre birçok farklı ve yeni düzenlemeler içeren, 6750 sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe konulmuştur.

Çalışmamızda; 6750 sayılı Kanun'un amacı, rehin hakkının hukuki niteliği, rehin hakkına hâkim ilkeler, rehin sözleşmesinin niteliği, tarafları, konusu, şekli, rehnin kuruluşu, rehin sözleşmesinin hükümleri ile rehin sözleşmesinin ve rehin hakkının sona ermesi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: sicilli taşınır rehni, ticarî işlemlerde taşınır rehni, taşınır varlık, ticarî işletme rehni, teminat, rehin sözleşmesi, rehin hakkı, rehinli taşınır sicili.

ABSTRACT

The most prominent problem for using movable assets more commonly as a tool for collateral in commercial transactions is that they are pledged conditional upon transfer of possesion to the pledgee. With the aim of providing a solution to that problem, movable pledges registry systems are formed. The commercial enterprise pledge as was regulated by the Law on Commercial Enterprise Pledges no. 1447 and dated 1971 is also a type of registered movable pledge. However, the aforementioned law, for various reasons, has been insufficient and has failed to meet expectations. Accordingly, the law no. 1447 was repealed, and the Law no. 6750 the Law on Pledges over Movable Assets in Commercial Transactions has been enacted on 01.01.2017, with a similar purpose but also contains many different and new regulations compared to its predecessor.

Our study examines the purpose of the law no. 6750, the legal characteristics of pledges, the principles governing pledges, the legal characteristics of a pledge agreement, and parties, conclusion, subject, form, terms and the termination of a pledge agreement and extinction of pledge.

Key Words: registered movable pledge, movable pledge in commercial transactions, movable asset, commercial enterprise pledge, collateral, pledge agreement, right of pledge, pledged movables' registry.

İÇİNDEKİLER

ÖZET……v
ABSTRACT……vi
İÇİNDEKİLER……vii
KISALTMALAR……xv
GİRİŞ……1

BİRİNCİ BÖLÜM
TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ HAKKI

I. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİNE DUYULAN İHTİYAÇ VE KANUNİ GELİŞMELER……4
II. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ HAKKININ TANIMI, TEMEL ÖZELLİKLERİ VE UYGULANACAK HÜKÜMLER……12
A.TANIMI……12
B. TEMEL ÖZELLİKLERİ……14
1. Sicilli Taşınır Rehni Niteliği……14
2. Ticarî İşlemlerden Doğan Borçları Teminat Altına Alma Niteliği……16
3. Sınırlı Aynî Hak Niteliği……19
4. Alacağa Bağlı (Fer'i) Hak Niteliği……20
5. Zamanaşımını Durdurma Niteliği……22
C. UYGULANACAK HÜKÜMLER……23
III. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİNE HÂKİM İLKELER……24
A. BELİRLİLİK İLKESİ……24
1. Alacak Yönünden Belirlilik İlkesi……24
2. Rehnin Konusu Yönünden Belirlilik İlkesi……26
B. ALENİYET İLKESİ……28
C. ÖNCELİK İLKESİ……29
D. TEMİNAT İLKESİ……32

İKİNCİ BÖLÜM
TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİ

I. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, HUKUKÎ NİTELİĞİ VE UYGULANACAK HÜKÜMLER……34
A. TANIMI……34
B. HUKUKİ NİTELİĞİ……34
1. Teminat Sözleşmesi Niteliği……34
2. İsimsiz Sözleşme Niteliği……35
3. Borçlandırıcı Sözleşme Niteliği……35
C. UYGULANACAK HÜKÜMLER……36
II. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI.....37
A. KREDİ KURULUŞLARIYLA AKDEDİLEN REHİN SÖZLEŞMESİNDE TARAFLAR……38
1. Rehin Alacaklısı……39
a. Bankacılık Kanunu Uyarınca Faaliyet Gösteren Bankalar……..39
b. Bankacılık Kanunu Uyarınca Faaliyet Gösteren Finansal Kuruluşlar……40
c. Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Uyarınca Faaliyet Gösteren Finansal Kuruluşlar……..42
d. Kredi ve Kefalet Sağlayan Kamu Kurumları veya Özel Kurumlar……...43
2. Rehin Veren……44
a. Tacir……46
(1). Gerçek Kişi Tacir……...46
(a). Tacir Sayılanlar……..48
(b). Tacir Gibi Sorumlu Olanlar……49
(c). Küçükler ve Kısıtlılar……49
(d). Ticaret Yapmaktan Men Edilenler……50
(2). Tüzel Kişi Tacir……..51
(a). Ticaret Ortaklıkları……51
(b). Vakıflar……..52

(c). Dernekler……52
(d). Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Kurulan Kurum ve Kuruluşlar…….53
(e). Kamu Tüzel Kişileri İle Kamuya Yararlı Derneklerin ve Gelirinin Yarısından Fazlasını Kamu Görevi Niteliğindeki İşlere Harcayan Vakıfların İşlettiği İşletmeler……..…….54
(3). Donatma İştiraki…….54
(4). Hâkim Teşebbüs…….……55
b. Esnaf……...…….56
c. Çiftçi……...…….……58
d. Üretici Örgütü……..59
e. Serbest Meslek Erbabı……62
f. Üçüncü Kişi…….……64
B. TACİRLER VE ESNAFLAR ARASINDA AKDEDİLEN REHİN SÖZLEŞMESİNDE TARAFLAR……..……..65
C. REHİN SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN DEĞİŞMESİ……..67
1. Rehin Alacaklısının Değişmesi……..67
2. Rehin Verenin Değişmesi……..69
III. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN KONUSU VE REHİN HAKKININ KAPSAMI…….…….…….71
A. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN KONUSU....71
1. Rehin Sözleşmesine Konu Olamayacak Varlıklar……73
a. Sermaye Piyasası Araçları İle Türev Araçlara İlişkin Finansal Sözleşmeler İle Mevduat ……73
b. Tapu Kütüğüne Herhangi Bir Nedenle Tescil Edilen Taşınırlar…...75
c. Diğer Kanunlar Uyarınca Bir Sicile Tescili Zorunlu Olan Taşınırlar……...…….……77
2. Rehin Sözleşmesine Konu Olabilecek Varlıklar……80
a. Gayrimaddi Taşınır Varlıklar……...81
(1). Alacaklar……81
(2). Fikri ve Sınai Mülkiyete Konu Haklar……85
(3). Her Türlü Kazanç ve İratlar……89
(4). Kira Gelirleri……..90
(5). Kiracılık Hakkı…….……..90

(6). Ticaret Unvanı veya İşletme Adı……91
(7).Ticarî Plaka ve Ticarî Hat……...92
(8) Ticarî Proje…….…….93
(9). Lisans ve Ruhsat…….……...94
b. Maddi Taşınır Varlıklar……..95
(1). Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar…….……95
(2). Hammadde, Sarf Malzemesi, Stoklar…….96
(3). Hayvan……...99
(4). Tarımsal Ürün……..……..101
(5).Vagon……...……...……..102
(6). Taşınır İşletme Tesisatı…..……...103
c. Ticarî İşletme veya Esnaf İşletmesi……..105
d. Müstakbel Taşınır Varlıklar ile Mevcut ya da Müstakbel Taşınır Varlıkların Getirileri……..111
B. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ HAKKININ KAPSAMI…….113
1. Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı……..113
a. Taşınır varlık……..113
b. Bütünleyici Parça……...113
c. Doğal Ürünler ve Hukuki Getiriler……114
(1). Doğal Ürünler……..114
(2). Hukuki Getiriler……...115
d. Eklenti……...116
e. Taşınır Varlığın Yerine Geçen Değerler……116
2. Alacak Yönünden Kapsamı…….118
a. Anapara……..118
b. Sözleşme Faizi……...……119
c. Temerrüt Faizi....……121
d. Takip Giderleri……..……..123
e. Zorunlu Masraflar……..124
IV. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ HAKKININ TESİSİ……125
A. BORÇLANDIRICI İŞLEM: TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİ……..……...…….…….……125
1. Rehin Sözleşmesinin Geçerlilik Şekli……..……..…..……125

2. Rehin Sözleşmesinde Yapılacak Değişikliklerin Tabi Olduğu Şekil Şartı……..128
3. Rehin Sözleşmesinin İçeriği……129
a. Rehin Sözleşmesinde Yer Alması Zorunlu Kayıtlar……..129
(1). Taraflara ilişkin kayıt……...130
(2). Borcun konusuna ilişkin kayıt…….……131
(3). Borcun miktarına ilişkin kayıt…….……132
(4). Para Cinsi Kaydı……...……..……133
(5). Rehin Konusunun Ayırt Ediciliğine İlişkin Kayıt…….…..133
(6). Masraf Kaydı…….…….……134
b. Şarta Bağlı Zorunlu Kayıtlar…….…..…134
(1). Sıra Kaydı……..…….……134
(2). Değer Kaydı……135
(3). Temerrüt Kaydı……135
(4) Süre Kaydı……136
c. Rehin Sözleşmesine Koyulması Yasaklanan Kayıtlar……137
(1). Rehinli Taşınır Varlığın Art veya Alt Rehne Konu Edilmesini Yasaklayan Kayıt…….…….....137
(2). Rehin Verenin Tasarruf Yetkisinin Kısıtlanamayacağına Dair Kayıt……..…….……138
B. TASARRUF İŞLEMİ: TESCİL TALEBİ VE TESCİL……138
1. Tescil Talebi……138
2. Tescil……...143
a. Rehinli Taşınır Sicilinin Genel Özellikleri……143
b. Tescilin Şartları……..145
c. Rehinli Taşınır Siciline Tescilin Hükmü……148
(1). Olumsuz Hükmü……148
(2). Olumlu Hükmü……..148
d. Rehinli Taşınır Sicilinin İyiniyeti Koruyucu Etkisi……149
e. Rehnin Diğer Sicillere Bildirilmesi……154

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ VE SONA ERMESİ

I. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ……..156

A. Rehin Verenin Hak ve Yükümlülükleri……156

1. Rehin Verenin Hakları…….156

a. Doğrundan Zilyetliğini Devam Ettirebilme Hakkı…….157

b. Rehinli Taşınır Varlığı Kullanabilme Hakkı……..157

c. Rehinli Taşınır Varlık Üzerinde Tasarruf Edebilme Hakkı……158

d. Rehin Hakkının Sicilden Terkinini Talep Etme Hakkı……..159

2. Rehin Verenin Yükümlülükleri…….....160

a. Rehin Tesis Etme Yükümlülüğü……160

b. Rehinli Taşınır Varlığın Değerini Koruyucu Tedbirleri Alma Yükümlülüğü……..……160

c. Rehin Taşınır Varlığın Değerini Koruyucu Giderleri Tazmin Etme Yükümlülüğü…….……..…….160

d. Rehinli Taşınır Varlığın Değerini Düşüren Tasarruflarından Doğan Zararı Tazmin Yükümlülüğü……..……..161

e. Rehinli Taşınır Varlığın ve Alacağın Devrini Sicile Tescil Yükümlülüğü…….……161

f. Katlanma Yükümlülüğü…….162

B. Rehin Alacaklısının Hak ve Yükümlülükleri……...162

1. Rehin Alacaklısının Hakları……162

a. Tescili Talep Hakkı……162

b. Rehinli Taşınır Varlığın Değerini Korumaya İlişkin Önlem Alma Hakkı..……..…….....163

c. Giderleri Talep Hakkı……163

d. Tazminat Talep Etme Hakkı……..164

e. Denetleme Hakkı……..…….…..……...165

f. Kanun'un 14. Maddesinde Tanınan Haklar ve Paraya Çevirme Hakkı……...…….……...166

2. Rehin Alacaklısının Yükümlülükleri…….……..……..171

a. Tescil Talebinde Bulunma Yükümlülüğü……..172
b. Terkini Talep Etme Yükümlülüğü……172
II. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ……..……..…….....172
A. GENEL OLARAK……...172
B. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ HAKKININ SONA ERMESİ….173
1. Alacağa Bağlı Olarak Sona Ermesi……173
2. Alacaktan Bağımsız Olarak Sona Ermesi……..……..175
a. Sürenin Sona Ermesi……..…..……..……...175
b. Taşınır Varlığın Yok Olması……..…...…...176
c. İyiniyetle Kazanım……..…..…..…...176
d. Terkin……..……....……..…..176
e. Kanun'un 14. Maddesinde Tanınan Hakların Kullanılması ve Rehnin Paraya Çevrilmesi……..….177
(1). Rehinli Taşınırın Mülkiyetinin Devrini Talep Etme…….179
(a). Takip Talebi……..……180
aa. Takip Talebinin Gönderilmesi…….180
bb. Takip Talebinin İçeriği…….……...182
(b). Sıra Cetveli……...184
aa. Sıra Cetvelinin Düzenlenmesi……..…..…..184
bb. Sıra Cetveline Karşı İtiraz ve Şikâyet……..185
(c). Ödeme Emri…….....……..……..185
aa. Ödeme Emrinin Gönderilmesi…….……185
bb. Ödeme Emrine İtiraz……..……...186
(d). İcra Emri……..……..…187
(e). Mülkiyetin Devri Sonrası Yükümlülükler…….……...188
aa. Alacağın Taşınır Varlığın Değerinden Fazla Olması……..…….188
bb. Alacağın Taşınır Varlığın Değerinden Az Olması……...189
(f). Diğer Rehin Alacaklıları Tarafından Yapılacak Mülkiyet Devri Talebi…….……189
(2). Alacağını Varlık Yönetim Şirketlerine Devretme……....190
(3). Kiralama ve Lisans Hakkı…….……....191

SONUÇ……..…...…….193
KAYNAKÇA……200

KISALTMALAR

ABD : Ankara Barosu Dergisi

A.Ş. : Anonim Şirket

b. : Bent

BATİDER : Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi

BHFD : Banka ve Finans Hukuku Dergisi

bkz. : Bakınız

BAÜHFD : Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

BBD : Bursa Barosu Dergisi

c. : Cümle

C. : Cilt

CD : Ceza Dairesi

ÇKS : Çiftçi Kayıt Sistemi

dn. : Dipnot

EPDK : Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu

EÜHFD : Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

E.T. : Erişim Tarihi

f. : Fıkra

FKB : Finansal Kurumlar Birliği

FSEK : 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

GÜHFD : Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GVK : 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu

HD : Hukuk Dairesi

HGK : Hukuk Genel Hukuku

İBD : İstanbul Barosu Dergisi

İİK : 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu

İİTİA : İstanbul İktisadi Ticarî İlimler Akademisi

İÜHFM : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

LHD : Legal Hukuk Dergisi

karş. : Karşılaştırınız

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

KOBİ : Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

KOSBED : Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

KHÜHFD : Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

MERSİS : Merkezi Sicil Kayıt Sistemi

MFKS : Merkezi Fatura Kaydı Sistemi

MKK : Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.

Model Kanun : UNCITRAL Model Law on Secured Transactions

MÜHF – HAD : Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi

RG : Resmi Gazete

S. : Sayı

s. : Sayfa

SMK : 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu

SPK : 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

SÜHFD : Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

T. : Tarih

TAAD : Türkiye Adalet Akademisi Dergisi

TARES : Rehinli Taşınır Sicili

TBB : Türkiye Barolar Birliği

TBK : 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TİRK : 1447 Sayılı Ticarî İşletme Rehni Kanunu

TİTRK : 6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu

TMK : 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

TTK : 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

UİİİD. : Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi

UNCITRAL : United Nations Commission on International Trade Law

vd. : ve devamı

YÜHFD : Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

"*Toplumsal ilişkileri en iyi biçimde düzenleyecek kuralların bulunması ve uygulanması sanatı*" [1] olarak nitelendirilen hukuk politikasının gereği gibi işleyebilmesi, toplumsal verilerin kaydedilmesi ve verilerin yansıttığı sonuçların iyi bir şekilde analiz edilmesine bağlıdır. Kanunkoyucunun bir hukuk normunu vaz'etmesi veya ilga etmesi, hukuk politikası sayesinde tespit edilen veriler ışığında ve bu verilerden hareketle belirlenen bir amaç doğrultusunda gerçekleşir. Nihayet, toplumsal gözlemin ve buna ilişkin değerlendirmenin nitelikli olması, amacın doğru bir şekilde belirlenmesini sağlayacak, tüm bunların neticesi de hukuk politikasının vazifesini gereği gibi yerine getirmesinde kendisini gösterecektir.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda her şey hızlı bir değişim ve gelişim içindedir. Eşyanın tabiatından kaynaklanan bu dinamizme pozitif hukukun cevap verebilecek nitelikte olması lazım gelir. Pozitif hukuk bu lüzumu, kimi zaman tamamen yeni normlar ihdas etmekle, kimi zaman ihtiyaçlara cevap vermekte yetersiz kalan normları günün şartlarına uyarlamakla ya da yürürlükten kaldırmakla karşılayabilir. Pozitif Hukukun dinamizme ayak uydurması gereği, konu ticarî hayata ilişkin olduğunda önemini artırmaktır. Zira ticarî hayat birçok değişkene bağlı ve oldukça hızlı değişim gösteren bir alandır. Bu yaşanan hızlı değişimde, her daim güncel önemini koruyacak değişkenlerden biri, hiç şüphesiz ticarî hayattaki kredi ihtiyacıdır. Ticarî hayatta rol alan aktörlerin krediye ihtiyaç duymaması pek düşük bir olasılıktır. Bu durumu, ticarî işletmenin büyük ya da küçük olması da değiştirmez; hatta çoğu zaman işletme büyüdükçe kredi ihtiyacı artacağından aralarında doğru orantı bulunduğu söylenebilir. Küçük işletmeler bakımından kredi ihtiyacı çoğunlukla daha az olmakla birlikte, teminat araçlarının yetersizliği büyük bir sorun olarak kendini göstermektedir. İşte tam bu noktada iş, kanunkoyucuya düşmektedir.

[1] **Güriz, Adnan**, Hukuk Felsefesi, 8. Baskı, Ankara 2009, s. 57.

Kredi ihtiyacının karşılanmasında büyük bir problem olarak kendisini gösteren teminat araçlarının çeşitlendirilmesi bakımından çalışmalar, şu an olduğu gibi geçmişte de yapılmış ve gelecekte de yapılmaya devam edecektir. Ülkemiz açısından bu çalışmalardan biri, yakın geçmişte kanunlaşma hareketi ile sonuçlanmıştır: 1447 sayılı Ticarî İşletme Rehni Kanunu (TİRK) ve ilgili mevzuatın getirdiği düzenlemeler, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması, rekabet güçlerinin arttırılması ve dolayısıyla ülkemiz ekonomisinin dengeli ve istikrarlı büyümesine katkı sağlanması olarak açıklanan gerekçelerle yerini, 6750 sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (TİTRK) ve ilgili mevzuatına bırakmıştır. Söz konusu ekonomik kaygılarla ihdas edilen "sicilli taşınır rehni" niteliğindeki bu rehin sistemi, en temelde taşınır rehninin teslime bağlı olması kuralının, taşınırların teminat aracı olması bakımından ortaya çıkardığı güçlükleri gidermeyi hedeflemektedir.

TİTRK, özellikle teminat araçlarının çeşitlendirilmesi bakımından olumlu görülmekle birlikte; istisna teşkil eden düzenlemeleri, kanun-ikincil mevzuat arasındaki uygunsuzluklar, kanunda düzenlenmesi gereken konuların ikincil mevzuatta düzenlenmiş olması gibi pek çok eleştirinin de odak noktası haline gelmiştir. Kanun, böylesine önemli noktalarda eleştiriler almasına rağmen, henüz yürürlükte olduğu bu kısa zaman diliminde yoğun bir talep görmüştür[2].

[2] Gümrük ve Ticaret Bakanı'nın açıklamalarının yer aldığı 10.04.2017 tarihli bir haberde, 5 Mayıs itibariyle bin 751'i elektronik, 831'i yazılı toplam 2.582 başvuru yapıldığını, tescil edilen 2.506 rehin sözleşmesi karşılığında ticarî aktörlere ilk 4 ayda 5,5 milyar lira, 3,5 milyar dolar ve 123 milyon avro olmak üzere toplamda yaklaşık 20 milyar liralık finansman sağlandığı ifade edilmiştir. '***Taşınır rehin 20 milyar liralık kredi sağladı'*** başlıklı haberin tamamı için bkz. http://www.dunya.com/ekonomi/tasinir-rehin-20-milyar-liralik-kredi-sagladi-haberi-362138, E.T. 15.01.2018.

Bir başka habere göre ise, TARES kayıtlarına göre, bu yıl taşınır rehin sistemiyle 5.828 sözleşme imzalandığı, en çok alacakların rehin gösterildiği (454.077 adet), ikinci sırayı makine ve teçhizatlar (37.133 adet), üçüncülüğü stokların aldığı (10.948 adet); en az ilgi gören seçeneklerin ise kira gelirleri ile ticarî projeler olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca en fazla esnaf ve tacirlerin rehin sözleşmesi akdettiği belirtilmiştir. ***'En çok alacak rehin gösterildi'*** başlıklı ve 18.09.2017 tarihli haberin tamamı için bkz. http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/en-cok-alacak-rehin-gosterildi-40582401, E.T. 01.02.2018.

Gümrük ve Ticaret Bakanı'nın açıklamalarına yer verilen 04.01.2018 tarihli diğer bir haberde ise "..Bir sene içerisinde 8.179 tescil işlemi, 465 terkin ve 20 de diğer işlemler olmak üzere toplam 8.678 işlem yapıldığını, bu işlemlere yönelik başvuruların 5 bin 847'si elektronik ortamda, 2 bin 103'ünün yazılı olarak noterlerde yapıldığını, 364 işlemin de elektronik imzayla gerçekleştiğini, kredi kuruluşları tarafından 1.150 tacire, 2.157 esnafa, 37 çiftçiye ve 407 serbest meslek erbabı ile 2 üretici örgütüne bu kuruluşlar tarafından toplam, 16,5 milyar TL, 10 milyar Dolar ve 3 milyar Euro finansman imkanı sağlandığı ve Rehinli Taşınır Sicili'ne tescil edilen rehin sözleşmesi karşılığında ticarî aktörlere sistemle 135 milyar lira, 10 milyar dolar ve 4 milyar euro finansman imkanı sağlandığı ifade edilmiştir. ***'Rehin karşılığı 135 milyar TL finansman sağlandı'*** başlıklı haberin tamamı için bkz. http://finans.gazetevatan.com/haber-detay/gundem/6/77694/, E.T. 01.02.2018.

Bu tablo, konunun önemini artırmaktır. İşte bu nedenlerle, güncelliği ve önemi nedeniyle tez konusu olarak tercih ettiğimiz çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, öncelikle ticarî işlemlerde taşınır rehnine duyulan ihtiyaç ve bu konudaki kanuni gelişmelere yer verilmiştir. Bunun yanında, birinci bölüm, esasen ikinci bölümün hukuki girişi niteliğinde kaleme alınmıştır. Bu bölümün esas gayesi ticarî işlemlerde rehni hakkının tanıtılmasıdır. Bu doğrultuda birinci bölümde; ticarî işlemlerde taşınır rehin hakkının tanımı, hukuki niteliği ve rehne hâkim ilkeler bakımından, yer yer teslime bağlı taşınır rehni ve taşınmaz rehniyle karşılaştırmalar da içeren açıklamalarımıza yer verilmiştir.

Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi temelinde rehnin kuruluşunu ele aldığımız bölüm ise, çalışmamızın ikinci ve ana bölümüdür. Bu bölümde ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkının kazandırıcı sebebi olarak Kanun'da açık bir biçimde düzenlenen tek sebep olan ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi ele alınmıştır. Bu çerçevede, sözleşmenin tanımı, hukuki niteliği ve sözleşmeye uygulanacak hükümler, sözleşmenin tarafları, konusu, rehin hakkının tesisi ve rehin hakkının kapsamına ilişkin açıklamalarımıza yer verilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümü ise; ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin hükümlerine ve sona ermesine ilişkin değerlendirmelerimize ayrılmıştır. Sözleşmenin hükümleri bakımından, rehin veren ile rehin alacaklısının hak ve yükümlülükleri inceleme konusu yapılmıştır. Sözleşmenin sona ermesi yönünden ise, takip hukukuna ilişkin hükümlerin incelenmesine önem verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ HAKKI

I. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİNE DUYULAN İHTİYAÇ VE KANUNİ GELİŞMELER

Ticarî hayatta rol alan aktörlerin kredi ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli teminat araçlarına sahip olmaları gerekmektedir. Hukukumuzda teminat araçları, şahsi ve aynî teminat araçlarından oluşur[3]. Sağladıkları hukuki korumanın şahsi teminat araçlarına kıyasla çok daha güçlü olması aynî teminat araçlarını öncelikli kılar[4]. Aynî teminat araçlarından taşınmazlar, hem yüksek tutarda kredi sağlayabilmeleri hem de rehin verildiği takdirde rehin veren tarafından kullanılmaya devam edilebilmesi bakımından önemli bir teminat aracıdır. Ancak, ticarî işlerle meşgul olan kişiler her zaman bir taşınmaza sahip olmadıkları gibi; sahip olsalar dahi, her türlü kredi ihtiyacında taşınmazlarını teminat olarak göstermeyi istemeyeceklerdir. Özellikle düşük meblağlı kredi ihtiyaçları bakımından kıymetli taşınmazların yerine, taşınırların teminat aracı olarak kullanılması tercih edilecektir. Ancak bu noktada en büyük sorun, taşınır rehninin teslime bağlı olarak gerçekleşmesidir.

Hiç şüphesiz teslime bağlı taşınır rehni, rehin alacaklısına çeşitli faydalar sağlamaktadır. Bu faydalara; rehin verenin malın doğrudan zilyetliğini geri alabilmek için borcunu daha çabuk ödemeye çalışacağı düşüncesi, rehin verenin rehin konusu mal üzerinde tasarrufta bulunamaması, rehin alacaklısının rehin konusunu arama zahmetine katlanmasına gerek olmaması örnek gösterilebilir[5]. Bunun karşılığında rehin verene de

---

[3] Taşınır ve taşınmazlarla birlikte alacak ve diğer hakları da kapsayan bir terim olarak *real teminat* terimi kullanımının daha uygun olduğu yönünde bkz. **Çetiner, Bilgehan**, Taşınmaz Teminatı, İstanbul 2015, s. 15 vd.

[4] **Kuntalp, Erden**, Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk, Prof. Dr. Reha Poroy'a Armağan, İstanbul 1995, s. 295 vd.; Roma Hukukunda ise şahsi teminat aynî teminata tercih edilmekteydi. Romalılar verilen söze bağlılığın önemi, şahıs üzerindeki icranın kesinliği, tapu sicilinin olmaması, teslimsiz rehin hakkı tesis edilebilmesi ve zamanla kanuni rehin haklarının ortaya çıkması gibi gerekçelerle şahsi teminatı aynî teminata tercih etmekteydi. **Erdoğmuş, Belgin,** Roma Eşya Hukuku, İstanbul 2012, s. 118.

[5] **Cansel, Erol**, Türk Menkul Rehni Hukuku, C. I, Ankara 1967, s. 95; **Köprülü, Bülent/Kaneti, Selim**, Sınırlı Aynî Haklar, İstanbul 1982-1983, s. 466; **Ergüne, Mehmet Serkan**, Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu, İstanbul 2002, s. 128; **Eskiocak, Ali**, Teslime Bağlı Taşınır Rehninde Alacaklının Hukuki Durumu, İstanbul 2009, s. 25.

borç altına girerken daha ihtiyatlı davranması ve aşırı borç altına girmekten imtina etmesi yolunda bir fayda sağlayacağı ifade edilebilir[6]. Ancak, teslime bağlı taşınır rehni bahsedilen faydaları sağlıyor olsa da, rehin konusu taşınırın borçlunun elinden alınması her zaman tercih edilmez. Özellikle rehin karşılığı aldığı krediyi ödeme imkânının korunması bakımından, rehin konusu taşınırın borçlunun elinde kalması ve faaliyetlerinde bu taşınırları kullanmaya devam etmesi gerekli olabilmektedir. Bu halde, alacaklı ise rehin konusuna ilişkin olarak bakım ve muhâfaza külfeti altına girmeyecektir. Kaldı ki, taşınır rehninin teslime bağlı olması ilkesinin kabul edildiği dönemde, günümüze kıyasen taşınırlar hem değersiz hem de üretimde etkisiz konumdadır[7].

Sonuç olarak taşınırlarını teslime bağlı olarak rehin veren borçlu, bunları kullanmaktan mahrûm kalacak, üretimi sekteye uğrayacak ve büyük olasılıkla borcunu ödeyemeyecektir. Hâlbuki taşınırlarını rehin alacaklısına teslim etmeksizin bir kredi yaratabilirse, rehinli taşınırlarını kullanarak faaliyetlerine devam edebilecek ve borcunu ödeyebilecektir[8].

İşte bu zinciri kırmak maksadıyla çeşitli çalışmalar sonucunda hazırlanan[9], 21.7.1971 tarihli ve 1447 sayılı Ticarî İşletme Rehni Kanunu (TİRK), Resmi Gazete'de

---

[6] **Makaracı-Başak, Aslı**, Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul 2014, s. 369-370.

[7] **Makaracı-Başak**, s. 369.

[8] Ticarî işletme rehnine ilişkin düzenlemelere duyulan ihtiyaç hakkındaki açıklamalar için bkz. **Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Kaya, Arslan/Nomer-Ertan, Füsun**, Ticarî İşletme Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2015, s. 226-227; **Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi**, Ticarî İşletme Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2015, s. 52; **Bahtiyar, Mehmet,** Ticarî İşletme Hukuku, 17. Bası, İstanbul 2016, s. 42 vd.; **Arkan, Sabih**, Ticarî İşletme Hukuku, 22. Bası, Ankara 2016, s. 48; **Bozer, Ali/Göle, Celal**, Ticarî İşletme Hukuku, 3. Bası, Ankara 2015, s. 26-27; **Şener, Oruç Hami,** Ticarî İşletme Hukuku, 1. Baskı, İzmir 2016, s. 27 vd.; **Kayıhan, Şaban/Yasan, Mustafa**, Ticarî İşletme Hukuku, 3. Bası, Ankara 2015, s. 57; **Ayhan, Rıza/Özdamar, Mehmet/Çağlar, Hayrettin**, Ticarî İşletme Hukuku, 9. Bası, Ankara 2016, s. 199; **Antmen, Alpay**, Ticarî İşletme Rehni, Ankara 2001, s. 40 vd.; **Erten, Mehmet Ali,** Bankacılık Uygulamasında Ticarî İşletme Rehni, Ankara 2001, s. 8-9; **Esener, Turhan/Güven, Kudret**, Eşya Hukuku, 6. Bası, Ankara 2015, s. 550; **Karabel, E. Gökçe**, Ticarî İşletme Rehninin Paraya Çevrilmesi, Ankara 2011, s. 47-48; **Erzurumluoğlu, Erzan**, Ticarî İşletme Rehni, ABD, S. 3, 1977, s. 432-433; **Topçuoğlu, Metin/Çon, Ömer**, Ticarî İşletme Rehninde Rehin Alacaklısının Korunması, TBB Dergisi, 2011/93, s. 174-214; **Akyazan, Sıtkı,** Ticarî İşletme Rehni, BATİDER, Aralık 1976, C. VIII, S. 4, s. 64.

[9] 1959 yılında yapılan Banka ve Ticaret Hukuku Haftasında sunduğu tebliğde *Davran*, ticarî işletmelerin teslimsiz taşınır rehni ihtiyacını karşılayabilmek adına bu kuruma, ülkemiz hukukunda yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. **Davran, Bülent,** Teslim Şartlı Menkul Rehni-Sicilli Menkul Rehni**,** Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara 1960, s. 161 vd.; Sonrasında *Kurtoğlu* tarafından Fransız Hukuku sistemini inceleyen ve hukukumuz açısından bu sistemin benimsenmesi ihtiyacını ileri süren bir makale yayımlanmıştır. **Kurtoğlu, Serda**, Fransız Hukukunda Ticaret Fonu Üzerinde İpotek Tesisi, BATİDER, Ocak, 1962, s. 337 vd.; Fransız sistemini ele alan bir başka makale de *Özsunay* tarafından kaleme alınmış; makalede Fransız Hukukunda uygulanan ticarî işletme rehninin hukuki niteliği, rehnin koşulları, kapsamı ve hükümleri incelenmiştir. **Özsunay, Ergun**, Fransız Hukukunda Kredi Teminatı Olarak Ticarî İşletmenin

yayımlandıktan altı ay sonra, 28.1.1972 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Akabinde, Kanun'un 21. maddesinin 6. fıkrası uyarınca hazırlanan Ticarî İşletme Rehni Sicili Hakkında Tüzük[10] ve bu Tüzüğün 19. maddesi uyarınca hazırlanan Ticarî İşletme Rehni Sicili Tüzüğünün Uygulanması Hakkında Yönetmelik[11] uygulamaya konulmuştur. TİRK ve ilgili mevzuatı ile ticarî işletmenin bir bütün olarak rehnedilmesi ve fakat işletmeye dâhil unsurların işletme sahibinin hâkimiyetinde kalarak, ekonomik getiri sağlama fonksiyonunu yerine getirmesini temin eden bir sicilli rehin türü oluşturulmuştur[12]. Ne var ki, ticarî işletme rehni kendisinden beklenildiği ölçüde ihtiyaçlara cevap verememiştir. Özellikle rehin veren sıfatını haiz olabilecek kişilerin çevresinin dar tutulması[13] ve ticarî işletmenin bir bütün olarak rehnedilmesinin zorunlu olması gibi esaslar, Kanun'un uygulanma sıklığını azaltan sebepler olarak değerlendirilmiştir[14].

Bu doğrultuda kanunkoyucu, ticarî işletme rehni uygulamasını artırabilmek adına, 4952 sayılı Kanun[15] ile çeşitli değişiklikler getirmiştir. 4952 sayılı Kanun kapsamında eklenen ek 2. madde ile sanayi işletmeleri üzerinde ticarî işletme rehni tesis edilmesi ve Kanun'un 3. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde yer alan rehnin tescili

---

Rehni, BATİDER, Temmuz 1964, s. 567; Ticarî işletme rehni ve Ticarî İşletme Rehni Kanunu'nun hazırlanması ile ilgili en kapsamlı çalışmalar Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmalar sırasında çok sayıda konferans düzenlenmiş ve *Reisoğlu*'nun içinde bir kanun projesi de ekli çalışması yayımlanmıştır. **Reisoğlu, Seza**, Menkul İpoteği: Teslimsiz Taşınır Rehni, Ankara 1965. Neticede, 1965 yılında Reisoğlu tarafından yayımlanan bu çalışmaya eklenen "Ticarî İşletme İpoteği Kanunu Projesi", *Haluk Tandoğan*, *Turgut Kalpsüz* ve *Burhan Gündoğan* tarafından gözden geçirilmiş ve kanun projesinin adındaki "ipotek" terimi "rehin" terimi ile değiştirilmiştir. Bu çalışmaların neticesinde oluşan taslak metin bir milletvekili tarafından "Ticarî İşletme Rehni Kanunu" adıyla teklif edilmiş ve bazı değişikliklerin yapılması sonrasında kabul edilmiştir. Ticarî İşletme Rehni Kanunu'nun hazırlanması sürecine ilişkin detaylı bilgi için bkz. **Davran, Bülent**, Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul 1972, s. 87; **Kayıhan, Şaban**, Ticarî İşletme Rehni, İstanbul 1996, s. 12 vd.; **Antmen**, s. 43-46.

[10] RG. 21.8.1972, S. 14283.

[11] RG. 4.11.1972, S. 14326.

[12] TİRK'in gerekçesinde; "*Sanayi ve Tacirlerin-çok defa ve esnaf ve sanatkârların yerine göre bir gayrimenkulden daha fazla değer taşıyan menkullere sahip olmalarına rağmen çalışabilmeleri, faaliyette bulunabilmeleri için zaruri olan menkullerini kredi temini gayesiyle alacaklıya teslim etmeleri mümkün olmamaktadır. Kanunun mahdut kredi kaynaklarına muhtaç durumda bulunan esnaf ve sanatkârlar açısından arz ettiği ehemmiyet aşikârdır. Ticarî işletme rehni dolayısıyla esnaf ve sanatkârların kredi kaynaklarından istifade etmeleri bu kanunla mümkün olabilecektir*." ifadelerine yer verilmiştir. Gerekçe için bkz. **Haznedar, İbrahim Murat**, Ticarî İşletme Rehni ve Paraya Çevrilmesi, İstanbul 2008, s. 20.

[13] **Aydıncık, Şirin**, Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temliki, İÜHFM, C.: LXIV, S.: 1, 2006, s. 139.

[14] **Helvacı, İlhan**, Sanayi İşletmelerine Ticarî İşletme Rehni Üzerine, (Ticarî İşletme Rehni Kanunu Ek Madde 2), İÜHFM, C.: LXV, S.: 1, 2007, s. 273-275.

[15] RG. 29.7.2003, S. 25183.

anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan makine, araç, alet ve motorlu nakil araçları ve (c) bendinde yer alan ihtira beratları, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınai haklardan sadece bir veya bir kaçının rehne konu edilebilmesi mümkün hale getirilmiştir[16]. Gerek 4952 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde[17], gerekse ek 2. madde gerekçesinde[18], ticarî işletmeye dâhil unsurların kredi ihtiyacıyla orantılı şekilde bir bütün halinde değil de ayrı olarak rehne konu edilebilmesine duyulan ihtiyaç ve

[16] Kanunkoyucunun 3. maddenin (a) bendinde zorunlu unsur olarak düzenlediği ticaret unvanının ve işletme adının rehin konusu olabilmesine ilişkin ek 2. maddede herhangi bir düzenlemeye yer vermemesi ise tartışma konusu olmuştu. Bir görüşe göre ek 2. maddenin zıt anlamından ticaret unvanının ve kullanılmakta ise işletme adının zorunlu unsur olmaktan çıkarılmadığı sonucuna varılması gerekmektedir. **Helvacı**, Sanayi İşletmeleri, s. 277-280; **Erdem, Ercüment**, Ticarî İşletme Rehninde Güncel Sorunlar, Bankacılar Dergisi, S.: 76, Mart 2011, s. 56; Ancak bu görüşün aksi yönünde görüşlere de rast gelinmekteydi. **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 59; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 237; **Şener,** s. 40.

[17] Bu Kanun'un genel gerekçesinde "*Türkiye'nin Gümrük Birliğine girdiği ve Avrupa Birliğine geçiş sürecinde bulunduğu bu dönemde ekonomik krizin yarattığı olumsuz etkilerden kaynaklanan zorluklar, ülkemiz ekonomisini çeşitli açılardan etkilerken, küçük ve orta ölçekli işletmeleri de zor durumda bırakmıştır. Bu işletmelerin içinde bulundukları olumsuzluklardan kurtarılabilmesi için, korunmaları, teşvik edilmeleri, çeşitli ayrıcalıklar ve muafiyetlerle desteklenmeleri gerekli görülmektedir. Bugün, bu kesimin önemli sorunlarından birisi de bankalardan alacakları krediler için teminat oluşturmada karşılaştıkları zorluklardır. Ülkemizdeki toplam işletmelerin % 99'unu teşkil eden bu işletmeler, sürekli olarak düşük özkaynaklarla çalıştıklarından, işletmeleri dışındaki menkul ve gayrimenkul mallara kaynak ayıramamaktadır. Bu nedenle; küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerini kısa, orta ve uzun vadeli yatırım ve işletme kredileriyle destekleyen Türkiye Halk Bankası ile diğer bankalardan bu kesimin alacağı teşvikli ve teşviksiz kredilere teminat teşkil etmek üzere, işletmelerinde mevcut varlıkları veya alacakları çeşitli makine ve ekipmanlar üzerine, krediye yetecek miktara kadar rehin tesisine imkân verecek yeni bir düzenlemeye gidilmesi zorunluluk arz etmektedir. Öte yandan, sanayi işletmelerinde rehin tesis etmek isteyenlerin, rehnin tesisi sırasında, menkul işletme tesisatından bir bölümünü rehne konu edebilme imkânı getirilerek hareket serbestisi verilmektedir. Yapılacak değişiklikle rehinli mallar, alacaklının belirleyeceği muhtemel rizikolara karşı, alacaklı lehine sigorta da ettirileceğinden krediyi kullandıran bankanın üstleneceği risk minimum düzeyde kalacaktır. Bu suretle, kolaylaşacak olan teminat oluşturma imkânı ile küçük ve orta ölçekli işletmelerin üretim kalite ve standartlarını artırmaları, Avrupa Birliği içinde rekabet edebilir bir duruma gelmeleri ve ihracata katılmak suretiyle ülke ekonomisine faydalı olmaları sağlanacaktır. Diğer taraftan, işletmenin bir kısım menkul tesisatı üzerinde rehin tesisi yapma imkânı getirilmiş olması, ülkemiz üretim ve istihdamının artırılmasını teşvik edecektir.*" ifadelerine yer verilmiştir. Ticarî İşletme Rehni Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabiî Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu (1/639), TBMM Dönem: 22, Yasama Yılı: 1, Sıra Sayısı: 234, Genel Gerekçesi için bkz. https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss234m.htm, E.T. 02.11.2017.

[18] Mülga TİRK Ek. 2. maddenin gerekçesi ise şöyledir: "*Madde ile sanayi işletmelerinde menkul işletme tesisatına dâhil olan makine, araç, alet ve motorlu nakil vasıtalarının tümünün rehin sözleşmesinde gösterilmesi zorunluluğu kaldırılmakta ve tesisatın her bir parçasının rehne konu edilebilmesi imkânı getirilmektedir. Bu sayede işletmenin, mevcut mal varlığını rehin göstermeksizin kredi almasına imkân sağlanmaktadır. Diğer yandan ticarî işletme rehnine konu kredilerle satın alınan makine, ekipman, araç, alet ve cihazların da rehnedilebilmesi imkânı tanınmaktadır. Rehinli malların muhtemel rizikolara karşı alacaklı lehine sigorta ettirilmesi de öngörülmektedir. Ayrıca, sanayi işletmelerinde rehne konu olan varlıkların bir listesinin işletmenin yasal defterlerine eklenmesi ve rehinli malların üzerine rehinli olduğunu belirten madenî bir rehin plakasının asılması suretiyle ilgili mal üzerindeki rehne aleniyet kazandırılması öngörülmektedir*." Ticarî İşletme Rehni Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabiî Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu (1/639), TBMM Dönem: 22, Yasama Yılı: 1, Sıra Sayısı: 234, Madde Gerekçeleri için bkz. https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss234m.htm, E.T. 02.12.2017.

konunun önemi vurgulanmıştır. Temelde işletmenin bir bütün olarak rehnedilmesi yerine, kredi ihtiyacı ile orantılı şekilde rehin tesis edilmesi sistemini getirmeye çalışan bu değişiklik de tam olarak istenen sonucu vermemiştir. Zira ek 2. maddenin uygulanabilmesi için ticarî işletmenin, 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanunu'nun 1. maddesinde yer alan tanıma uygun şekilde sanayi işletmesi niteliğinde olması ve Kanun'un 2. maddesi uyarınca işletmenin sanayi siciline kaydettirilmesinin ve rehnin tesisinde bu belgenin sunulması gerekli olması[19], sanayi işletmesi niteliğinde olmayan ticarî işletmeler ile esnaf işletmelerinin bu düzenlemelerden yararlanamamasına yol açmıştır[20]. Bu ve daha pek çok yönden eleştiriye uğrayan 4952 sayılı Kanunla getirilen değişiklikler de ticarî işletme rehninin tercih edilebilir olmasını sağlayamamıştır[21].

TİRK ve ilgili mevzuatı yaklaşık yarım asır yürürlükte kaldıktan sonra, "*teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırların kapsamının genişletilmesi, taşınır rehninde aleniyetin sağlanması ile rehnin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmak*" olarak ifade edilen temel amaçlardan hareketle ve uluslararası hukuktaki gelişmelerden etkilenilerek[22], yeni bir kanunlaşma hareketi gerçekleştirilmiştir. TİRK ve ilgili mevzuatı yürürlükten kaldırılarak[23]; 01.01.2017 tarihinden itibaren uygulanmak üzere[24], 20.10.2016 tarihli, 6750 sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (TİTRK)[25], Ticarî İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası

[19] **Yıldız, Şükrü,** Ticarî İşletme Rehni Kanununda Yapılan Değişiklikler ve Sanayi İşletmeleri Üzerinde Kurulacak Ticarî İşletme Rehninde Ortaya Çıkabilecek Bazı Sorunlar, Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan, Ankara 2006, s. 515.

[20] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 237.

[21] Ek 2. maddenin eleştirisi için bkz. **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan,** s. 229; 237; **Erdem**, s. 55-56; **Bozer/Göle**, 3. Bası, s. 30.

[22] **UNCITRAL** (United Nations Commission on International Trade Law- Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu) tarafından yayımlanan **UNCITRAL Model Law on Secured Transactions** (Teminat İşlemleri Hakkında Model Kanun) hükümleri örnek alınmıştır. Model Kanun'un İngilizce metnine erişim sağlanabilmektedir. http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/security/MLST2016.pdf; E.T. 30.01.2018. TİTRK ile Model Kanun hükümleri bakımından değerlendirmelere yer verilen bir çalışma için bkz. **Hamamcıoğlu, Esra/Karamanlıoğlu, Argun**, 6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler, YÜHFD, C.: XIII, S.: 2, 2016, s. 95-138.

[23] TİTRK m. 17'de, 21.7.1971 tarihli ve 1447 sayılı Ticarî İşletme Rehni Kanunu'nun yürürlükten kaldırıldığı düzenlenmiştir.

[24] Kanun 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir (m. 20). Kanun'un geçici 1. maddesinde; bu Kanun'un, yürürlüğe girdiği tarihte görülmekte olan dava ve takiplere uygulanmayacağı; yürürlüğe girdiği tarihten önce ticarî işletme veya esnaf işletmeleri üzerinde tesis edilen rehin haklarına ilişkin ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanmaya devam edeceği düzenlenmiştir.

[25] RG. 28.10.2016, S. 29871.

Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik (Uygulama Yönetmeliği) [26], Rehinli Taşınır Sicil Yönetmeliği (Sicil Yönetmeliği) [27], Ticarî İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik (Değer Tespit Yönetmeliği) [28] yürürlüğe girmiştir. Ne var ki, TİTRK uygulamada henüz birinci yılını doldururken, 7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun [29] kapsamında yer verilen hükümlerle, bazı temel esaslarda değişikliğe gidilmiştir[30]. 7099 sayılı Kanunla getirilen değişikliklerle birlikte, ikincil mevzuatta da düzenleme yapılması zorunlu hale gelmiştir. Bu kapsamda, hem Kanun'da yapılan değişikliklerle uyumu sağlayabilme hem de bir kısım tartışmalı maddeleri yürürlükten kaldırma amacıyla, Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik[31], Ticarî İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik[32] ile Ticarî İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik[33] hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Mülga TİRK ve TİTRK'nin temel amaçları bakımından çok büyük bir fark bulunmamaktadır. Böyle bir fark olmamasına rağmen hemen tamamen farklı bir sistemin benimsenmesi, bu durumun altında yatan nedeni sorgulatacak cinstendir [34]. Kanunkoyucunun duyduğu ihtiyaç ve öngördüğü çözümler bakımından öncelikle '*dört temel amaç ve dört temel değişiklik'* hakkında bir değerlendirme yapılabilir[35].

---

[26] RG. 31.01.2016, S. 29935 (3. Mükerrer).

[27] RG. 31.01.2016, S. 29935 (3. Mükerrer).

[28] RG. 31.01.2016, S. 29935 (3. Mükerrer).

[29] RG. 10.03.2018, S. 30356.

[30] 7099 sayılı Kanun'un TİTRK ile ilgili 27 ila 33. maddeleri, Kanun'un 34. maddesinin (c) bendine göre, yayımı tarihinde olan 10.03.2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

[31] RG. 22.05.2018, S. 30428.

[32] RG. 22.05.2018, S. 30428.

[33] RG. 22.05.2018, S. 30428.

[34] TİRK'in aksayan yönlerinin düzeltilerek uygulanmasının daha uygun olabileceği yönünde bkz. **Arkan, Sabih,** Ticarî İşletme Hukuku, 23. Bası, Ankara 2017, s. 50 ve dn. 3; **Bahtiyar, Mehmet**, Ticarî İşletme Hukuku, İstanbul 2017, 18. Bası, s. 45.

[35] TİTRK'in amacı ve getirilen düzenlemeler hakkında değerlendirmeler ve eleştiriler için bkz. **Arkan,** 23. Bası, s. 47 vd.; **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 44 vd.; **Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi**, Ticarî İşletme Hukuku, 16. Bası, İstanbul 2017, s. 48 vd.; **Bozer, Ali/Göle, Celal,** Ticarî İşletme Hukuku, 4. Bası, Ankara 2017, s. 29 vd.; **Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin**, Ticarî İşletme Hukuku, 10. Bası, Ankara 2017, s. 163 vd.; **Şit-İmamoğlu, Başak**, Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Ankara 2017, s. 3 vd.; **Antalya, O. Gökhan/Acar, Faruk**, Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni-6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır

Birincisi: teslimsiz taşınır rehni hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması amacını gerçekleştirmek üzere, rehin sözleşmesine taraf olabilecek kişilerin kapsamının genişletilmesine ilişkin değişikliktir. Kanunkoyucu rehne taraf olabilecek kişilerin kapsamını oldukça geniş tutmuştur. Özellikle mülga TİRK'de yer verilmeyen, tacir ve esnafların kendi aralarında rehin sözleşmesi akdedebilmesi imkânının getirilmesi, bu amacı gerçekleştirmek bakımından oldukça önemli bir yeniliktir[36]. Bu şekilde TİTRK'in geniş bir çevreyi içine alıyor olması sebebiyle, genel kural olan teslime bağlı taşınır rehni tesisine bir engel bulunmamasına rağmen, hemen hiç rast gelinmeyeceği söylenebilir[37].

İkincisi: rehne konu olabilecek varlık sayısının genişletilmesi amacına hizmet edebilmek üzere, rehne konu olabilecek taşınır varlıkların sayısının artırılması ve bunların ayrı ayrı rehne konu olabilmelerinin mümkün kılınmasıdır. Müstakbel taşınır varlıkların

---

Rehni Kanunu Çerçevesinde İlk Tespitler, 2. Bası, İstanbul 2017, s. 1 vd.; **Öz, Turgut,** Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ'a Armağan, İKÜHFD, C.: 16, S.: 2, Temmuz- 2017, s. 151 vd.; **Göle, Celal/Aydoğan, Gökhan**, Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, BATİDER, C.: XXXIII, S.: 1, 2017, s. 10 vd.; **Esener, Turhan/Güven, Kudret**, Eşya Hukuku, 7. Bası, Ankara 2017, s. 571-573; **Hasırcı, Hakan**, 6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun İcra ve İflâs Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, BATİDER, 2017, C.: XXXIII, S.: 2, s. 207 vd.; **Bilgin, Hikmet,** 6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış, TAAD, Yıl: 8, S.: 31, Temmuz 2017, 617 vd; **Biçer, Levent,** Finasmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, KOSBED, 2018, 35, s. 73 vd.; **Köroğlu-Ölmez, Belin**, Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticarî İşletme Rehni, TBB Dergisi, C.: 129, s. 261 vd.; **Aksoy, Mehmet Ali**, Yeni Bir Kurum Olarak Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni'nin Ticarî İşletme Rehni İle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi, ABD, 2018/1, s. 56 vd.; **Karakılıç, Hasan**, İşletmelerin Finansman Sağlama Aracı Olarak Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme, UİİİD, 2017 (16. UİK Özel Sayısı), 1307-9832, s. 37 vd.; **Duran, Arif**, Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri, SÜHFD, S.: 2, Aralık 2016, s. 103 vd.; **Oğuz, Sefer**, Ticarî İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni, Bankacılar Dergisi, S.: 100, 2017, s. 3 vd.; **Güngör, Seda Ş.,** Ticarî İşletmenin Malvarlığı Unsurlarının Bir Kısmının Veya Malvarlığının Bütününün Rehni, Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 2017, (03), 4, s. 117 vd.; **Pıtırlı, Burak/Özarkun, Onur**, Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ve Uygulaması, BBD, S.: 103, Mart 2018, s. 69 vd.; Kanun'un yapımında görev alan *Mehmet Mücahit Arvas'*ın özellikle ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olabilecek ve olamayacak varlıklara ilişkin açıklamalarına yer verdiği eserden, kanunkoyucunun saiki hususunda da faydalanılmış olup yeri geldikçe değinilecektir. Bu eser için bkz. **Arvas, Mehmet Mücahit**, 6750 Sayılı Kanuna Göre Rehne Konu Olabilecek Taşınırlar, Ankara 2017; *Arvas*, alacak rehnine ilişkin makalesinde de TİTRK bakımından değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu makale için bkz. **Arvas, Mehmet Mücahit**, Türk Hukukunda Alacak Rehni, Bankacılar Dergisi, S.: 104, 2018, s. 70-81.

[36] TİTRK'in 3. maddesinin gerekçesinde; "*Tacir ve esnafların yatırımlarını karşılıklı destekleyebilmelerine yönelik bir imkân oluşturulmaktadır.*" denilmektedir. Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu, TBMM Dönem: 26, Yasama Yılı: 1, Sıra Sayısı: 418, Madde Gerekçeleri, s. 5.

[37] **Şit-İmamoğlu**, s. 3; **Arkan,** 23. Bası, s. 49, dn. 2; ayrıca bkz**. Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 108-109; TMK hükümlerine göre de rehin tesis edilebilmesinin mümkün olmasının TİTRK ile getirilen sistemin en ciddi sorunu olduğu ifade edilmiştir. Bu konuda bkz. **Akipek-Öcal, Şebnem**, Taşınır Rehni Sözleşmeleri ve Sözleşmelerde Şekil, KÜHFD, Haziran 2017, S.:1, s. 92.

ve bunların getirilerinin de rehin konusu olabilmesi düzenleme altına alınmıştır. Bir ya da birkaç taşınırın ticarî işletmeden bağımsız şekilde rehin konusu edilememesi ve ticarî işletmenin sadece bir bütün halinde rehin konusu olabilmesi mülga Kanun'un en önemli eksikliklerinden biriydi. Nitekim bu eksiklik ticarî işletme rehni tesis edilmesi sıklığını düşürerek[38]; teminat amaçlı mülkiyet devri, mülkiyeti saklı tutma kaydıyla satış ve finansal kiralama yöntemlerinin tercih edilmesinin yolunu açmıştır[39]. Mülga TİRK'in bu eksikliklerini gören kanunkoyucu, işletmelerin varlık yapısında önemli bir yer tutan stok ve alacakların yanı sıra, hammadde, kazanç ve iratlar, kira gelirleri, lisans ve ruhsatlar, ticarî plaka, ticarî hat ve ticarî projelerin teminat olarak gösterilebilmesini, ticarî işletme ve esnaf işletmelerinin taşınır varlıklarının borcu karşılaması hâlinde işletmenin tamamı üzerinde rehin tesis edilmesinin önüne geçilmesini sağlayan düzenlemeler sevk etmiştir. Bu denli geniş bir sayım yapılarak taşınır varlıkların teminat aracı haline getirilmesi hakkında yasama faaliyetine ilişkin tutanaklarda[40], KOBİ'lerin[41] genel özellikleri uyarıca, bunların finansmana erişiminin sağlanması amacı taşındığı ifade edilmiştir[42]. Bununla

[38] Hükümet tarafından, TİRK'in günümüz ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olduğu belirtilerek, bu tespit istatistiki veriler dayanak gösterilerek desteklenmiştir. TİRK'in uygulanma sürecindeki istatistiklere bakıldığında, kırk beş yıllık süre boyunca yalnızca 4.927 ticarî işletme rehni kurulduğu belirtilmiş; neticede 1447 sayılı Kanun'un sisteminin KOBİ'lerin finansmana erişiminde yetersiz kaldığının altı çizilmiştir. (9/418). Nitekim *Törüner*, 1981 tarihi itibariyle TİRK'in yaklaşık on yıllık uygulanma sürecinde Ankara'da 1980 yılı sonuna kadar 310, 1980 yılında 47 adet rehin tesis edildiğini ifade ederek, Kanunun uygulanma azlığını vurgulamıştır. **Törüner**, **Ekrem,** Ticarî İşletme Rehninin Özellikleri ve Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar, ABD, S.: 4, 1981, s. 692.

[39] *Makaracı-Başak* eserinde 'Teslim Şartlı Menkul Rehninin Eleştirisi' başlığı altında mülga TİRK'e yönelik eleştirilerini uygulama, doktrin ve uluslararası hukukta yaşanan gelişmeler ekseninde arz etmiştir. İfade etmeliyiz ki, yazarın arz ettiği bu görüşler ile birlikte ulaştığı sonuç ve önerileri, TİTRK ile getirilen sistemle hemen tamamen örtüşür niteliktedir. Bu değerlendirmeler için bkz. **Makaracı-Başak**, s. 369 vd.

[40] Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu, TBMM Dönem: 26, Yasama Yılı: 1, Sıra Sayısı: 418, s. 9.

[41] KOBİ, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik"te tanımlanmıştır. KOBİ tanımı, 24.06.2018 tarih ve 30458 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik kapsamında değişikliğe uğramıştır. Buna göre, KOBİ'ler aşağıdaki şöyle sınıflandırılmıştır: "a) Mikro işletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri üç milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler. b) Küçük işletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri yirmi beş milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler. c) Orta büyüklükteki işletme: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri yüz yirmi beş milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler."

[42] "*TÜİK istatistiklerine göre, 2014 yılında Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) toplam girişim sayısının %99,8'ini, istihdamın %74,2'sini, maaş ve ücretlerin %54,7'sini, cironun %63,8'ini, faktör maliyetiyle katma değerin (FMKD) %52,8'ini ve maddi mallara ilişkin brüt yatırımın %53,3'ünü oluşturduğu ifade edilmiştir. Bu denli önemli olması ve ekonomide büyük etkilere sahip olmalarına rağmen toplam kredi hacmine bakıldığında kredilerin yüzde 26'sının bu kesim tarafından kullanılabildiği tespit edilmiştir. Bu durumun en önemli sebebi ise özellikle KOBİ'lerin sermaye yapılarının ağırlıklı olarak taşınır varlıklardan oluşması buna karşılık finansal kuruluşlar tarafından talep edilen teminatların çoğunlukla taşınmaz varlıklar olmasıdır."* Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile

birlikte, 7099 sayılı Kanun kapsamında yapılan değişiklikle, taşınır varlık olarak sayılanların yanında, benzeri her türlü taşınır varlık ve hakkın da rehne konu edilebileceği kabul edilmiş ve sayım tahdidi olmaktan çıkarılmıştır.

Üçüncüsü: taşınır rehninde aleniyetin sağlanması amacını karşılamak üzere, Rehinli Taşınır Sicilinin kurulmasıdır. Böylece, ticarî işlemlerde taşınır rehni olarak adlandırılan teslimsiz taşınır rehni türünde aleniyet (kamuya açıklık) sağlanmış olacaktır. 7099 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki düzenleme itibariyle Sicilin iyiniyeti kaldırıcı etkisinin mutlak olduğu kabul edilebilecek iken, yapılan değişiklik sonrası bu etki sınırlanmıştır. Kanun'un, 7099 sayılı Kanunla değişik, 7. maddesinin 3. fıkrasına göre, bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen üçüncü kişinin iyiniyeti korunacaktır. Mülga TİRK'de ise rehin hakkı aleniyeti sağlamak üzere, ticarî işletmenin kayıtlı bulunduğu Ticaret veya Esnaf ve Sanatkâr Siciline tescil edilmekteydi. Ancak, bu sicile tescil bakımından koruma, sadece işletmenin kayıtlı bulunduğu sicil çevresiyle sınırlı idi.

Dördüncüsü: rehnin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırma amacına hizmet edebilmek adına, rehin alacaklısına taşınırın mülkiyetinin devrini talep etme, alacağın varlık yönetim şirketlerine devrini talep etme ile rehinli taşınırı kiralama ve lisans hakkını kullanma haklarının tanınmış olmasıdır. Kanunkoyucu bu düzenleme ile *lex commissoria* yasağının ihlal edilip edilmediğini tartışmalı hale getirmek pahasına, rehnin paraya çevrilmesindeki zaman ve para kaybını gidermeyi hedeflemiştir.

II. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ HAKKININ TANIMI, TEMEL ÖZELLİKLERİ VE UYGULANACAK HÜKÜMLER

A. TANIMI

Taşınır rehni hakkı, "*bir alacağı teminat altına almak üzere, borçluya veya üçüncü bir şahsa ait taşınır eşya veya hak üzerinde kurulan ve alacağını elde edemeyen*

Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu, TBMM Dönem: 26, Yasama Yılı: 1, Sıra Sayısı: 418, s. 7-8.

rehinli alacaklıya rehin konusunu paraya çevirerek elde edilen bedelden alacağını öncelikle elde etme imkânı veren bir hak"[43] şeklinde tanımlanabilir. Ancak taşınır rehnine ilişkin bu tanım ve benzeri diğer tanımlar, ticarî işlemlerde taşınır rehninin arz ettiği özellikler nedeniyle unsurlarını tam olarak karşılayamadığından olacak ki, Kanun'da rehin hakkının tanımına yer verilmesi uygun görülmüştür.

Kanun'a göre '*ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkı'*, taşınır varlığın türünden, rehin verenin veya rehinli alacaklının durumundan, rehinle güvence altına alınan borcun niteliğinden veya tarafların onu rehin hakkı olarak adlandırmasından bağımsız olarak bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla alacağın devrinde devralanın alacak hakkı da dâhil olmak üzere, taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın tesis edilen sınırlı aynî hakkı ifade etmektedir [m. 3, f. 1- (ı)]. Ne var ki, bu tanım da ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkının tüm unsurlarını ortaya koyamamaktadır[44].

Ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkını tanımlamadan önce, bu rehin türünün özellik arz eden yönlerine değinmek gerekmektedir. Rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatını kazanabilecek kişiler iki farklı ihtimal gözetilerek düzenlenmiştir. Rehin alacaklısının bir kredi kuruluşu olduğu durumlarda, karşı tarafta rehin veren sıfatıyla tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler yer alabilecektir. Bununla birlikte, tacir ve esnaflar kendi aralarında rehin sözleşmesi akdederek, rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatını kazanabileceklerdir. Rehnin konusu ise, taşınır varlıklar olabilecektir. Bir borca teminat olarak gösterilen taşınır varlık üzerinde, zilyetliğin rehin alacaklısına devri gerekmeksizin ve Rehinli Taşınır Siciline yapılacak tescille rehin hakkı tesis edilebilecektir. Rehinle teminat altına alınan alacağın muaccel olması halinde rehin

[43] Bu tanım için bkz. **Ergüne**, s. 11; benzer tanımlar için bkz. **Cansel**, s. 11; **Köprülü/Kaneti**, s. 445; **Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe**, Eşya Hukuku, 19. Bası, İstanbul 2017, s. 1006; **Serozan, Rona**, Eşya Hukuku I, İstanbul 2014, s. 341; **Akıntürk, Turgut**, Eşya Hukuku, İstanbul 2009, s. 832; **Ayan, Mehmet**, Eşya Hukuku III: Sınırlı Aynî Haklar, 8. Bası, Ankara 2017, s. 259; **Antalya, O. Gökhan,** Eşya Hukuku, C.: I, İstanbul 2017, s. 94; **Acar, Faruk**, Rehin Hukuku Dersleri, 2. Bası, İstanbul 2017, s. 1; **Aybay, Rona/Hatemi, Hüseyin**, Eşya Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2014, s. 292; **Ertaş, Şeref/Cumalıoğlu, Emre/Serdar, İlknur,** Eşya Hukuku, 13. Bası, İzmir 2016, s. 579; **Oğuzman, Kemal/Barlas, Nami**, Medeni Hukuk, 23. Bası, İstanbul 2017, s. 149; **Antalya, O. Gökhan/Topuz, Murat**, Medeni Hukuk, İkinci Basıya Ek Tıpkı Basım, İstanbul 2017, s. 127; **Erman, Hasan**, Medeni Hukuk Dersleri, 6. Bası, İstanbul 2016, s. 92.

[44] Kanun'da yer verilen bu tanıma yönelik eleştiriler için bkz. **Öz**, s. 153; **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 101.

alacaklısı, rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep etme, alacağını varlık yönetim şirketlerine devretme, zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans verebilme haklarına kavuşacak, genel hükümlere göre takip yapabilme yetkisi de saklı olacaktır.

Bu hususlar gözetilerek ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkının tanımı şu şekilde yapılabilir: Ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkı, rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatını kazanabilecek kişiler arasında, bir alacağı teminat altına almak amacıyla taşınır varlıklar üzerinde, zilyetliğin devrine gerek olmaksızın rehinli taşınır siciline tescille kurulabilen ve rehin verenin muaccel olan borcunu ifa etmemesi üzerine rehin alacaklısına, genel hükümlere göre takip yapma yetkisi saklı kalmak kaydıyla, rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep etme, alacağını varlık yönetim şirketlerine devretme, zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans haklarını kullanabilmeyi talep etme yetkilerini vererek tatmin edilme imkânı sağlayan bir aynî haktır.

B. TEMEL ÖZELLİKLERİ

1. Sicilli Taşınır Rehni Niteliği

Taşınır rehninin konusu taşınır eşya, hayvanlar, haklar ve alacaklardır. Ticarî işlemlerde taşınır rehninin konusu da Kanun'da taşınır varlık olarak isimlendirilen varlıklar olup taşınır eşya, hayvanlar, haklar ve alacaklardan oluşmaktadır. Bu haliyle ticarî işlemlerde taşınır rehni, bir taşınır rehni türüdür. Ancak, teslime bağlı taşınır rehninden birçok noktada ayrılmaktadır[45].

[45] Örneğin; bir alacağın ticarî işlemlerde taşınır rehni ile teminat altına alınmış olması durumunda TBK m. 586, f. 2'de taşınır rehni bakımından öngörülen istisna uygulanamayacaktır. Zira bu istisna teslime bağlı taşınır rehni için getirilmiştir. Yargıtay'ın motorlu taşıt rehni ile teminat altına alınan bir alacağa ilişkin kararı şöyledir: "Bu düzenlemeden hareketle kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar bakımından, teslime bağlı rehin yanında, zilyetliğin alacaklıya devrine gerek olmaksızın, taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile kaydedilmek suretiyle taşınır mal üzerinde rehin kurulabilir. *Böyle bir rehin teslime bağlı taşınır rehni olmadığından,* TBK.nın 586. maddesinin 2. fıkrasının 1. cümlesine göre müteselsil kefilin takibine engel teşkil etmez. Dosya içeriğinde rehin sözleşmesi ve sicil kaydı mevcut olup kurulan TMK.nın 940. maddesine göre oluşturulan sicilli taşınır rehni olduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece bu yön üzerinde durulmadan alacağın taşınır rehniyle güvence altına alınmış olduğu gerekçesiyle ihtiyati haciz isteminin reddine karar verilmesi doğru olmamış, ihtiyati haciz isteyen vekilinin temyiz itirazlarının kabulüyle, hükmün ihtiyati haciz isteyen yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir." 11. HD., T. 09.01.2014, E. 2013/17403, K. 2014/386; **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**, E.T. 04.12.2017. Teslime bağlı taşınır rehni ile ticarî işlemlerde taşınır rehnine ilişkin düzenlemelerin kıyasen incelendiği bir çalışma

Bilindiği üzere, TMK m. 939, f. 1 uyarınca, taşınır eşya üzerinde rehin, kural olarak zilyetliğinin alacaklıya devri ile kurulur. Bu genel kural; *teslime bağlı rehin, teslim şartlı taşınır (menkul) rehni*, *teslimi meşrut rehin, teslimli taşınır rehni*, *teslimi zorunlu taşınır rehni* gibi isimlerle anılmaktadır. TMK m. 940, f. 2'de ise istisnai olarak, kanunla düzenlenmek kaydıyla bir sicile tescil edilerek de taşınır rehni tesis edilebileceği belirtilmiştir[46]. Bu hüküm uyarınca, hukukumuzda genel kuraldan sapan ve taşınırların da tıpkı taşınmazlar gibi bir sicile tescil edilmesi suretiyle rehnini mümkün kılan düzenlemelere yer verilmiştir. İstisna niteliğindeki bu düzenlemeler, *teslimsiz taşınır (menkul) rehni*, *sicilli taşınır (menkul) rehni*, *taşınır (menkul) ipoteği*[47] gibi isimlerle anılmaktadır. Teslimsiz taşınır rehnine olan ihtiyacın artarak devam etmesi, pozitif hukukumuzda bu türün örnekleri olarak sayılabilecek düzenlemelere sıklıkla yer verilmesi sonucunu doğurmuştur[48]. Bunun dışında, bir kısım taşınırların rehni bakımından, bir sicile tescil edilme koşulu da aranmamıştır[49]. Çeşitli kanunlarda yer verilen bu rehin türü ise; *sicilsiz taşınır (menkul) rehni*, *teslimsiz sicilsiz taşınır (menkul) rehni* olarak adlandırılmaktadır[50],[51].

için bkz. **Gürpınar, Damla,** Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri, DEÜHFD, C.: 19, S.: 1, 2017, s. 111-159.

[46] 743 sayılı Medeni Kanun'da karşılığı bulunmayan TMK m. 940, f. 2 hakkında ayrıntılı olarak bkz. **Barlas, Nami**, Yeni Medeni Kanunun Aynî Teminatlara İlişkin Düzenlemeleri, Makalelerim, C.:I, İstanbul 2008, s. 200 vd.

[47] Motorlu taşıt rehni ve hayvan rehnini de içine alacak şekilde taşınır ipotek teriminin kullanılmasının hukuka aykırı olduğu; ancak, kanunkoyucunun "gemi ipoteği" ve "hava aracı ipoteği" terimlerini kullanması nedeniyle gemi ve hava aracı rehninin taşınır ipoteği olarak isimlendirilebileceğinin kabul edilebileceği, nitekim uygulanacak hükümler dikkate alındığında bu iki ulaşım aracının rehnine, taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanmakta olduğu belirtilmektedir. Taşınır ipoteği terimi kullanımına ilişkin izahat hakkında bkz. **Makaracı-Başak**, s. 352; Taşınır ipoteği kavramına ilişkin çekinceler ve kavramın tarihçesi hakkında detaylı bilgi için bkz. **Tek, Gülen Sinem**, Ulaşım Araçları İpoteği, İstanbul 2011, s. 2 – 7.

[48] Hukukumuzda sicilli taşınır rehnine ilişkin düzenlemeler şöyledir: Türk Medeni Kanunu'nun 940. maddesinde düzenlenen "Hayvan Rehni", Türk Ticaret Kanunu'nun 1014 vd. devamı maddelerinde düzenlenen "Gemi Rehni (İpoteği)", Sivil Havacılık Kanunu'nun 69 vd. maddelerinde düzenlenen "Hava Aracı Rehni (İpoteği)", 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 39 ila 42. maddeleri düzenlenen "Maden İşletme Haklarının ve Maden Cevheri Rehni"; Türk Medeni Kanunu'nun 940. maddesinin 2. fıkrası uyarınca "Motorlu Taşıt Rehni".

[49] Hukukumuzda teslimsiz sicilsiz taşınır rehnine ilişkin düzenlemeler şöyledir: 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'da düzenlenmiş olan "Umuma açık yerlerin işletilmesinden doğan kamu alacakları için bu yerlerdeki eşya üzerinde kurulan rehin; 3202 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanunu'nda düzenlenmiş olan "Çiftçi malları üzerinde rehin".

[50] **Ergüne**, s. 95 vd.; **Eskiocak,** s. 37.

[51] Bazı yazarlar dar anlamda ve geniş anlamda taşınır ipoteği ayrımını benimsemiştir. Geniş anlamda taşınır ipoteği, dolaysız zilyetliğin rehin verende kalması ile tesis edilen rehinleri karşılamak için kullanılmakta; dar anlamda taşınır ipoteği ise, sicile tescil ile rehin hakkının tesis edildiği halleri ifade etmektedir. **Reisoğlu**,

Ticarî işlemlerde taşınır rehni, teslime bağlı ve teslimsiz, sicilli ve sicilsiz taşınır rehni ayrımları bakımından yapılan değerlendirme sonucunda, *teslimsiz sicilli taşınır rehni* olarak nitelendirilebilecektir[52].

2. Ticarî İşlemlerden Doğan Borçları Teminat Altına Alma Niteliği

Kanun'a '*Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'* adının verilmiş olması, ticarî işlemlerde taşınır rehninin, sadece ticarî işlemlerden doğan borçları teminat altına almak için tesis edilebileceğini düşündürmektedir. Ancak, Kanun'un 1. maddesinin 4. fıkrasında *'bir borca güvence teşkil etmek için kurulan'* ibaresine yer verilmiş ve teminat altına alınan borcun niteliğine ilişkin bir belirleme yapılmamıştır. Bir başka ifadeyle, güvence altına alınacak borcun ticarî işlemden doğması gerektiğine ilişkin açık bir hükme yer verilmemiştir. Kanun'un 1. maddesinin 4. fıkrasındaki bu düzenlemenin, Kanun'un adıyla bütünlük arz etmemesi, konu hakkında çeşitli görüşlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir[53].

Menkul İpoteği, s. 6; *Tek* ise, bu sınıflandırmanın yanında bir de tam ve eksik taşınır ipoteği sınıflandırmasını benimsemiştir. Bu sınıflandırmaya göre dar anlamda taşınır ipoteği ise kendi içinde iki alt gruba ayrılır: *Tam taşınır ipoteği* ve *eksik taşınır ipoteği*. Tam taşınır ipoteği sicile kaydı zorunlu olan bir malın üzerinde, sicile tescil suretiyle tesis edilen ipotek; eksik taşınır ipoteği ise, bir sicile tescili zorunlu malları konu almakla birlikte sicildeki kayıtların kamu güveninden yoksun olduğu rehin türüdür. Detaylı bilgi için bkz. **Tek,** s. 14 vd.

[52] Ticarî işletme rehni ise, TİRK'in 1. maddesinin gerekçesinde şöyle nitelendirilmiştir: "*Ticarî işletme rehni suigeneris bir teminat müessesesi olarak vaz'edilmiştir. Ticarî işletme bir bütün olarak ne bir menkul ne de bir gayrimenkuldür…*" Madde gerekçesi için bkz. **Haznedar,** s. 171. Bir Yargıtay kararında ticarî işletme rehni için "*teslimsiz sicilli taşınır rehni*" nitelendirilmesi yapılmıştır. Anılan kararın ilgili kısmı; "Dava konusu mallar, 1447 sayılı Ticarî İşletme Rehni Kanununa uygun biçimde davacı lehine rehnedilmiş ve ticaret sicili memurluğunca kayıt ve tescil edilmiş olduğundan, rehin sözleşmesi gerçekleşmiştir. Ticarî işletme rehni '*teslimsiz sicilli taşınır rehni türlerinden'* olup rehnin geçerliliği için rehin alacaklısına teslimi şart değildir. Bu tür rehin MK.nun 853. maddesindeki teslim şartlarının istisnalarından birisidir. Nitekim hayvan rehni (MK. 854), gemi ipoteği (TTK. 875, 877, 893-944), maden cevherinin rehni, Türkiye Halk Bankası yararına tanınan rehin hakkı, rehinli tahsilat (MK.874-886), Ziraî Donatım Kurumu'nun rehin hakkı (4604 s. K. md. 11), Ziraat Bankası'nın rehin hakkı (1581 s. K. md. 13), Devletin kamu alacaklarına ilişkin rehin hakkında da (6183 s. K. md.12) durum böyle olup, (rehin sözleşmesinin konusu olan menkulün, rehin alacaklısına teslimi şart değildir." şeklindedir. 15. HD., T. 19.06.1995, E. 1995/3110, K. 1995/3688, karar için bkz. **Hukuktürk Hukuk Veri Tabanı**; E.T. 29.09.2017. Benzer şekilde bir diğer kararda, "Ticarî işletme rehni, borçlunun ticarî faaliyetlerini sürdürebilmesini sağlamak amacıyla ve yasayla düzenlenmiş, *teslimsiz bir rehin türüdür*. Ticarî işletme rehni, rehinli alacaklıya diğer yasaların rehne tanıdığı bütün hak ve imkânları sağlar." ifadelerine yer verilmiştir. 19. HD., T. 03.02.2005, E. 2004/4193, 2005/661 K. sayılı kararı, karar için bkz. **Hukuktürk Hukuk Veri Tabanı**, E.T. 29.10.2017.

[53] 'Taşınır Varlığı Rehni' isimlendirmesi için bkz. **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 571 vd.

Bir görüşe göre[54], Kanun'un başlığından hareketle, rehin tesis edilecek borcun ticarî işlemden doğmuş olması gerekmektedir. Bu görüş, öncelikle herhangi bir tanımlamaya yer verilmeyen 'ticarî işlem' kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda bir araştırma yapılmasını gerekli kılmaktadır. Yapılacak araştırmanın, hangi borçların ticarî işlemlerde taşınır rehniyle teminat altına alınabileceğini ve dolayısıyla Kanun'un uygulama sahasını tetkik ve tespit etme amacına hizmet edeceği muhakkaktır.

Bu araştırmada ilk tespite muhtaç husus, ticarî işlem kavramının, TTK'da sınırları çizilen ticarî işten farkı ile ticarî işlem niteliğinin rehin sözleşmesi için mi yoksa rehinle teminat altına alınacak borcun niteliği bakımından mı arandığı olacaktır[55]. Esnafların kendi aralarında rehin sözleşmesi akdedebileceği göz önüne alındığında, en azından bu ihtimalde rehin sözleşmesinin ticarî iş niteliğinde olmayabileceği anlaşılmaktadır[56]. Bu durumda, ticarî işlemin, TTK'da sınırları çizilen ticarî işten farklı olduğu ve ticarî işlem niteliğinin rehin sözleşmesi bakımından aranmadığı söylenebilecektir[57].

Ticarî işlem niteliğinin rehinle teminat altına alınacak borç bakımından arandığı ihtimali değerlendirildiğinde[58], ikinci tespite muhtaç husus, ticarî işlem kavramının tüketici işlemi ve adi iş kavramlarından ne şekilde ayrılması gerektiğidir[59]. Konu ile alakalı ne Kanun metninde ne de gerekçede bir açıklık bulunmamaktadır. *Antalya* ve *Acar*, ticarî işlemler ile kast edilenin "*işletme ve mesleki faaliyetler kapsamında ya da ilgili olarak kazanç elde etmek üzere girişilen her türlü iş (işlem ve fiiller)*"[60] olduğunu, rehin

---

[54] **Antalya/Acar**, s. 8 vd.; karş. **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1008.

[55] *Arkan*, rehin sözleşmesinin ticarî işlem niteliğinde olması gerektiğini ifade ederek; Kanun'un başlığı ile uyumsuz şekilde ticarî işlem niteliğinde olmayan hallere ilişkin rehin haklarının da Kanun kapsamı içinde kaldığını belirtmiştir. Örnek olarak, esnaflar arasında kurulan rehin sözleşmesini göstermiştir. **Arkan**, 23. Bası, s. 50.

[56] **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 100.

[57] **Ayhan/Çağlar**, s. 171-172; **Antalya/Acar**, s. 11, s. 75, dn. 117; **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 49; Kanun'un adından hareketle, rehin teminatının ticarî işlerden doğan borçlara verilmesinin aranması gerekeceği yönünde bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1008, dn. 11.

[58] **Antalya/Acar**, s. 10; **Göle/Aydoğan**, s. 11-12; **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 99-100.

[59] Detaylı bilgi için bkz. **Bahtiyar, Mehmet/Biçer, Levent**, Adi İş/Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, MÜHFD-HAD, 2016, s. 397 vd.

[60] TİTRK'de ticarî işlem kavramının teknik anlamda kullanılmadığını beyan eden *Ayhan* ve *Çağlar*'a göre ticarî işlem tanımı, "*Kanunda belirtilen kişiler arasında (m. 3); bir alacağın ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak maksadıyla Kanunda sayılan taşınır varlık (m. 5) üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın sınırlı aynî hak tesis etmek için yapılan iş veya uygulamalar*" şeklinde yapılabilecektir.

veren sıfatını haiz olabilecek kişilerin 'tüketici işlemi' niteliğindeki ve 'adi borçları' için ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilemeyeceğini belirtmiştir[61].

Üçüncü tespite muhtaç husus, ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilebilmesi için ticarî iş değil de ticarî işlem kavramının tercih edilmesi nedeniyle, ticarî fiillerden[62] doğan alacakların durumudur. *Antalya* ve *Acar*, ticarî fiillerden doğan alacakların rehinle güvence altına alınmasının mümkün olabileceğini ifade etmiştir[63].

Diğer bir görüşe göre ise[64], Kanun'un başlığına rağmen madde metninde *"bir borca güvence teşkil etmek için kurulan"* ibaresine yer verilerek ticarî işlem niteliği aranmadığından, taşınır varlıklar bir işletmeye dâhil olsun veya olmasın yahut rehinle temin edilen alacak bir ticarî işten kaynaklansın ya da kaynaklanmasın ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilebilecektir.

Ayhan/Çağlar, s. 173; benzer şekilde bkz. **Aksoy**, s. 57; Kanun'un ismi dışında madde içeriklerinde tanımına yer verilmeyen ve yinelenmeyen ticarî işlem terimine özel bir anlam yüklenmesinin mümkün olmadığı yönünde bkz. **Zorluer**, **Onur**, Ticarî İş Kavramı ve Sonuçları, İstanbul 2018, s. 14, dn. 42; *Göktürk*, ticarî işin hem günlük hem de teknik anlamda kullanılan bir kavram olduğunu, günlük dilde ticarî işin kazanç sağlamaya yönelik faaliyetleri belirttiğini, faaliyeti kimin gerçekleştirdiği, ticarî bir işletmenin mevcut olup olmadığı, faaliyetin işlem ya da eylem şeklinde ortaya çıkıp çıkmadığı gibi hususların, işin günlük anlamda ticarî bir iş olarak nitelendirilmesi bakımından kural olarak önem taşımadığını ifade etmiştir. **Göktürk, Kürşat**, Ticarî İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, C.: XIX, S.: 2, s. 6.

[61] **Antalya/Acar,** s. 12; **Acar**, s. 225; **Gürpınar**, s. 124. Kanun'un kapsamının teknik anlamda ticarî işler olmasa da en azından gelir getirmeye yönelik faaliyetlerle sınırlandırılması gerektiği yönünde bkz. **Aksoy**, s. 57.

[62] TTK'nın 3. maddesine göre ticarî iş; ticarî işlem ve fiilleri ifade eder. Ticarî işletmeyi ilgilendiren işlem ve fiiller ibaresi, borcun kaynaklarının, hukuki işlem, hukuki işlem benzeri fiil, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden doğan işleri de kapsadığını işaret etmektedir. Ticarî fiiller, haksız fiiller olarak ortaya çıkabilir. TTK'da düzenlenen özel haksız fiil hallerinden olan haksız rekabet (m. 54 vd.) ve çatma (m.1286 vd.), kanunda düzenlenen işler olduklarından, ticarî fiil niteliğini haiz birer ticarî iştir. **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 65. TTK'nın 3. maddesine göre, bir ticarî işletmeyi ilgilendiren haksız fiiller de ticarî işletme sahibi açısından ticarî iş sayılır. Örneğin bir Yargıtay kararında, "Dava davalıların kendi *binalarına ait kanalizasyon bağlantısını yaparken davacı kuruma ait kablolara verdikleri zarar*ın ödettirilmesi istemine ilişkindir…. Somut olayda, öncelikle taraflar arasındaki uyuşmazlık tacirler arasındaki *haksız fiil*den kaynaklanmış olup TTK.nun 3. maddesi uyarınca haksız fiil, tarafların ticarî işletmesi ile ilgili olup *ticarî iş* mahiyetindedir." ifadelerine yer verilmiştir. HGK, 23.1.2002 T., 2002/4-12 E., 2002/6 K. sayılı kararı, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, E.T. 5.5.2018. "Tüm haksız fiiller ticarî iş sayılamaz. Ancak, *Türk Ticaret Kanununda düzenlenen haksız fiiller* ile *her iki tarafın ticarî işletmesiyle ilgili haksız eylemler* ticarî iş sayılabilir." 11. HD., 10.11.1994 T., 1994/2242 E., 1994/74090 sayılı karar için bkz. **Ayhan/Çağlar**, s. 17, dn. 28.

[63] **Antalya/Acar,** s. 11; **Ayhan/Çağlar**, s. 172-173; aksi yönde bkz. **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 50.

[64] **Şit-İmamoğlu**, s. 8; **Hasırcı,** s. 208; **Biçer**, s. 83; **Güngör,** s. 119; ayrıca bkz. **Ayhan/Çağlar**, s. 170-174; **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 99-100.

Antalya ve *Acar*'ın, Kanun'un adı dikkate alınarak, tüketici işlemi niteliğindeki borçları[65] ve adi borçları kapsam dışında bırakan, ticarî iş tanımından da daha geniş bir çerçeve çizen ticarî işlem tanımının isabetli olduğu düşünülebilir. Ancak, bu halde, Kanun'da ticarî işlemin sınırları konusunda bir belirlemenin yapılmamış olması ve özellikle rehinle teminat altına alınacak borcun ticarî işlemden kaynaklanıp kaynaklanmadığının, sicil memuru tarafından sözleşmede yer alan borcun konusuna ilişkin kayıttan anlaşılmasının güç olması nedeniyle[66] ihtilafların oluşması muhtemeldir. Ne var ki, herhangi bir sınırlama olmaksızın rehin tesis edilebileceğinin kabulü halinde ise, Kanun'la temel olarak hedeflenen KOBİ'lere kredi sağlama ve kredi araçlarının çeşitlendirilmesi amacından sapılabilecektir. Bu durumda örneğin; bir gerçek kişi tacirin, ailesiyle birlikte yaşayacağı taşınmazı satın almak amacıyla, bir başka tacir arkadaşından ödünç aldığını düşünecek olursak, adi borç niteliğindeki bu borca teminat göstermek için ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis etmesi mümkün olabilecektir[67]. Ancak, kanaatimizce işaret ettiğimiz gerekçelerle muhtemel uyuşmazlıkların önüne geçmek adına, ticarî işlem niteliğine ilişkin olarak herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın rehin tesis edilebileceğinin kabulü gerekmektedir.

3. Sınırlı Aynî Hak Niteliği

Sınırlı aynî hak, eşya üzerinde sahibine kullanma, semelerinden yararlanma ve tasarruf etme olmak üzere en geniş yetkileri veren mülkiyet hakkına kıyasen, sınırlı yetki tesis eden hak olarak tanımlanabilir[68].

Mülga TİRK döneminde ticarî işletmenin bir bütün olarak rehne konu edilmesi halinde rehin hakkının hukuki niteliğinin ne olacağı tartışma konusuydu[69]. Ticarî işlemlerde taşınır rehni bakımından da aynı tartışmalar gündeme gelebilecektir. Zira rehin konusu olabilecek taşınır varlık arasında hem haklar (alacaklar) hem de taşınırlar bulunmaktadır. Rehin konusunun taşınır eşya olması halinde rehin hakkının sınırlı aynî

[65] **Ayhan/Çağlar**, s. 171, dn. 247.

[66] Karş. **Antalya/Acar**, s. 12-13.

[67] *Ayhan* ve *Çağlar* tarafından verilen örnekte, "*Bir esnafın diğer bir esnaftan kızını/oğlunu evlendirmek için borç alması halinde taşınır rehni tesis edilebileceği"* belirtilmiştir. **Ayhan/Çağlar**, s. 170.

[68] **Oğuzman/Barlas**, s. 147; **Antalya**, s. 81; **Antalya/Topuz**, s. 113-114; **Erman**, s. 91.

[69] Bu tartışmalar için bkz. **Ergüne**, s. 69, dn. 38.

hak olduğu tereddütsüz kabul edilirken; aynı şeyi haklar (alacaklar) açısından söyleyebilmek mümkün değildir. Alacaklar (haklar) üzerinde rehin tesisini *alacağın temliki, alacağın temlikine benzer bir hukuki işlem* şeklinde nitelendiren görüşler bulunduğu gibi, alacak üzerindeki rehin hakkını *alacakla eş nitelikte bir hak, aynî hak benzeri mutlak hak, sınırlı aynî hak, etkisi sınırlanmış bir mutlak hak* şeklinde nitelendiren görüşler bulunmaktadır[70]. Bu teorik tartışmalara burada ayrıntılarıyla yer vermeyerek, kanunkoyucunun taşınır varlıklar içerisinde haklar ve alacaklar bulunuyor olmasına karşın, rehin hakkını tüm taşınır varlıklar bakımından sınırlı aynî hak olarak nitelendirdiğini belirtmekle yetiniyoruz [m. 3, f. 1-(ı)][71].

4. Alacağa Bağlı (Fer'i) Hak Niteliği

Ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkı, diğer rehin hakları gibi teminat altına aldığı alacağa bağlı bir haktır. Alacağa bağlılığın gereği olarak rehin hakkının varlığı; doğumu, devamı ve sona ermesi alacağın varlığına bağlıdır[72].

Kanun'un uygulama alanı belirlenirken "(*b)ir borca güvence teşkil etmek üzere kurulan ve konusu bu Kanunda sayılan taşınır varlıklar olan rehinli işlemlere uygulanır*" denilmekle birlikte, henüz doğmamış ama ileride doğacak müstakbel borçlar için de ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilip edilemeyeceği hususunda bir açıklığa yer verilmemiştir. Uygulama Yönetmeliği m. 5, f.1-(a)'da ise, rehinle güvence altına alınabilecek mevcut ya da müstakbel bir borcun varlığının gerekli olduğu ifade edilmiştir. Kanun'da bir açıklık bulunmamasına rağmen, Yönetmelik hükmünden müstakbel bir alacak için ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilebileceği anlaşılmaktadır. Buna göre; ileride doğacak, geciktirici şarta veya doğumu vadeye bağlı alacaklar ticarî işlemlerde taşınır rehni ile teminat altına alınabilir[73]. Ancak, eksik borç niteliğinde olan ahlaki

---

[70] Alacak (hak) rehninin hukuki niteliği hakkındaki görüşler hakkında detaylı bilgi için bkz. **Sirmen, Lâle**, Alacak Rehni, Ankara 1990, s. 5 vd.; **Aksoy-Dursun, Sanem**, Eşya Kavramı, İstanbul 2012, s. 105 vd.

[71] **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 487; **Ayan**, s. 296-297.

[72] **Cansel**, s. 26; **Köprülü/Kaneti**, s. 464; **Akıntürk**, s. 732; **Sirmen**, s. 570; **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 488; **Serozan**, s. 344; **Acar**, s. 10.

[73] Aynı konuda teslime bağlı taşınır rehnine ilişkin hükümlerde de bir açıklık bulunmamakla birlikte, taşınmaz rehnine ilişkin TMK m. 881, f. 1 hükmünün kıyasen uygulanması gerektiği kabul edilmektedir. **Saymen, Ferit Hakkı/Elbir, Halid Kemal**, Türk Eşya Hukuku Dersleri, İstanbul 1963, s. 699; **Gürsoy, Kemal T./Eren, Fikret/Cansel, Erol**, Türk Eşya Hukuku, 2. Bası, Ankara 1984, s. 1099; **Davran**, s. 79; **Köprülü/Kaneti**, s. 470; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1013-1014; **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 551;

borcun ifasına yönelik taahhütten doğan alacağın veya zamanaşımına uğramış bir alacağın rehinle teminat altına alınması mümkün iken; kumar ve bahis veya evlendirme simsarlığından doğan alacaklar rehinle teminat alınamaz[74].

Ticarî işlemlerde taşınır rehninin doğması için, rehin hakkının Sicile tescil edilmesi gerekir. Tescilin geçerli olabilmesi, kural olarak, tescil talebi ve geçerli bir kazanma sebebi bulunmasına bağlıdır. Kazanma sebebi kanunda düzenlenen rehin sözleşmesinden başka, bir ölüme bağlı tasarruf veya mahkeme kararı da olabilir. Bunlardan ayrı olarak rehinde; kazanma sebebinin dışında, kazanma sebebinden bağımsız bir temel ilişkinin varlığı şarttır. Bu temel ilişkinin rehin sözleşmesinde gösterilmesi gerekir [TİTRK m. 4, f. 4-(b)] [75]. Tescil, rehin hakkının varlığına işaret eder; ancak, tescilin alacağın varlığına bir etkisi yoktur. Müstakbel alacakların rehinle güvence altına alınması halinde, rehnin alacağa bağlılığı uyarınca, sicile tescil edilen rehin hakkının ancak şekli bir varlığı bulunmaktadır. Ancak, tesis edilen rehnin sırası, rehnin kurulma tarihine ya da sırasına göre tayin edilecek olup bu hususta alacağın doğum tarihi bir rol oynamayacaktır[76].

Alacağa bağlılığın bir sonucu olarak rehinle teminat altına alınan alacağın devri halinde, rehin hakkı sona ermeyecek devralan alacaklıya geçecektir[77]. Borcun nakli halinde de ticarî işlemlerde taşınır rehni devam edecektir. Bu ihtimalde özellik arz eden husus, rehnin borçlu dışındaki bir üçüncü kişi tarafından tesis edilmiş olması ihtimalidir. Zira TBK m. 198, f. 2 uyarınca rehin veren üçüncü kişi ve kefilin sorumluluklarının devam etmesi, bu kişilerin yazılı rıza vermelerine bağlanmıştır. Yazılı rıza verilmemesi

---

Sirmen, s. 655; **Ergüne,** s. 191; **Eskiocak**, s. 58; Alacağa bağlılığa zarar verdiğini ileri süren görüş için bkz. **Serozan**, s. 342.

[74] **Ergüne,** s. 113; **Makaracı-Başak**, s. 83; **Eskiocak**, s. 66. Öğretide bir başka görüşe göre ise; eksik borç olan kumar ve bahis borcu, evlenme simsarlığından doğan borç ve ahlaki borcun ifasına ilişkin borçlar rehinle teminat altına alınamaz. **Ayan**, s. 263; **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 12.

[75] İpotek bakımından temel borç ilişkisinin rehin senedinde yer alıp almayacağı tartışmalıdır. Tartışmalar için bkz. **Helvacı, İlhan**, Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı, İstanbul 2008, s. 117 vd.

[76] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1014; **Serozan,** s. 350; **Nomer, Halûk Nami**, Beklenen Haklar Üzerindeki Tasarrufların Hukukî Sonuçları, İstanbul 2002, s. 128; Alacak doğmadan rehnin doğmayacağını, sırasının da alacağın doğum tarihine göre belirleneceği yönünde bkz. **Makaracı-Başak**, s. 91.

[77] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 964; **Eskiocak**, s. 60

durumunda ise rehin hakkı sona erecektir[78]. Ticarî işlemlerde taşınır rehni de borçlu dışında bir üçüncü kişi tarafından tesis edilebileceğinden, borcun nakli ihtimalinde rehnin devam edebilmesi için rehin verenin yazılı rıza vermesi gerekir.

Teminat altına alınan alacak sona ererse, rehin hakkı da sona erer. Bu halde sicildeki kayıt, ancak şekli olarak yer almaya devam edecektir. Bu kaydın silinmesi için terkin talebinde bulunulması gerekmektedir[79].

5. Zamanaşımını Durdurma Niteliği

Teslime bağlı taşınır rehni tesis edilmesi, rehinle teminat altına alınan alacak hakkında zamanaşımı süresinin işlemesine engel olmaz. Teslime bağlı taşınır rehninin kurulması halinde zamanaşımı süresi kesilir; kesilen zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar [TBK m. 154]. Neticede teslime bağlı taşınır rehni ile teminat altına alınan alacağın zamanaşımına uğraması mümkündür. Buna karşılık, taşınmaz rehni bakımından ise, rehnin tapu kütüğüne tescil edilmesinden sonra alacak için zamanaşımı süresi işlemez [TMK m. 864][80].

---

[78] **Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Bası, C.: II, İstanbul 2018, s. 614-615; **Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Bası, Ankara 2017, s. 1279; **Kılıçoğlu, Ahmet M.,** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21. Bası, Ankara 2017, s. 1009-1010; **Nomer, Haluk Nami,** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 15. Bası, İstanbul 2017, s. 486.

[79] **Nomer, Halûk Nami/Ergüne, Serkan**, Eşya Hukuku-Rehin Hukuku, C.: II, 1. Baskı, İstanbul 2016, s. 43; **Akıntürk**, s. 767; "Taşınmaz rehni gerek şekli, gerek maddi açıdan terkinle sona erer…Rehinli taşınmazın tamamen yok olması halinde rehnin sicil dışı sona erdiğini kabul etmesi MK'nun madde 858/f-1 ve kamulaştırmadaki nedenler haricinde, MK. 858/2. fıkrası, ipoteğin, feragat, teminat altına alınan alacağın sona ermesi durumunda taşınmaz rehni doğrudan doğruya sona ermez. Tescil maddi değerini kaybetmiş olsa dahi maddi durum sicil dışı değiştiğinden, tapu kütüğü gerçek duruma uymasa da, taşınmaz rehni sicildeki kayıt sürdüğü sürece "şekli bakımdan" tapu kütüğündeki hukuki varlığını sürdüreceğinden terkin bu gibi halde de düzeltici bir görev olarak zorunludur. Her taşınmaz açısından ipotek yukarıda açıklanan özel durumlar dışında terkinle sona erer." 12. HD., 21.04.2005 T., 2005/4803 E., 2005/8569 K. sayılı karar, **Lexpera Hukuk Veritabanı**, E.T. 18.03.2018.

[80] "Mahkemece, 1.5.1991 sözleşme tarihi ile 26.1.2009 dava tarihi arasında BK'nun 125. maddesi gereğince 10 yıldan fazla zaman geçtiğinden bahisle zamanaşımı sebebiyle davanın reddine karar verilmiş, hükmü tarafların vekilleri temyiz etmiştir. Dava konusu taşınmazın tapu kaydında davacı belediye lehine kanuni ipotek tesis edildiği anlaşılmaktadır. *TMK'nun…864. maddesinde de, rehnin tapu kütüğüne tescil edilmesinden sonra alacak için zamanaşımının işlemeyeceği hükme bağlanmıştır. Bu yasal düzenleme karşısında, davacı alacaklının lehine bulunan kanuni ipotek hakkı sebebiyle davaya konu alacağın zamanaşımına uğramayacağı anlaşıldığından,* mahkemece; bilirkişi raporuna göre davanın esası hakkında hüküm kurulması gerekirken, yazılı gerekçe ile davanın zamanaşımı sebebiyle reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir." 3. HD., 14.02.2012 T., 2011/19480 E., 2012/3485 K. sayılı karar, **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**; E.T. 19.04.2018.

Uygulama Yönetmeliği'nin 23. maddesinde, tıpkı taşınmaz rehninde olduğu gibi, rehin sözleşmesinin Sicile tescilinden sonra alacak için zamanaşımının işlemeyeceği düzenlenmişti. Bu düzenlemenin, bir Yönetmelik maddesi ile getirilmesi eleştiri konusu yapılmaktaydı[81]. Bu eleştiriler dikkate alınarak, Uygulama Yönetmeliği'nin 23. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Her ne kadar, anılan düzenleme kaldırılmış olsa da, zamanaşımı hakkındaki boşluğun, Kanun'un 18. maddesinin atfı uyarınca taşınmaz rehnine ilişkin TMK m. 864'e göre doldurulacağı ve rehnin Sicile tescil edilmesinden sonra alacak için zamanaşımının işlemeyeceği kanaatindeyiz[82]. Sonuç değişmese bile, konunun artık Yönetmelik hükmüyle düzenlenmemesi isabetlidir.

C. UYGULANACAK HÜKÜMLER

Ticarî işlemlerde taşınır rehnine uygulanacak hükümler, TİTRK ve ikincil mevzuatta özel olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla öncelikle bu özel hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

Kanun ve Uygulama Yönetmeliği'nin çeşitli maddelerinde Türk Medeni Kanunu ile İcra ve İflâs Kanunu'na (İİK) atıf yapılmıştır. Örneğin; Kanun'un 10. maddesinde, TMK m. 871 ila 876. maddelerine, Uygulama Yönetmeliği'nin 29. maddesinde İİK m. 24'e; 35. maddesinde İİK m. 150/ı'ya; 36. maddesinde İİK m. 148 ila 150/d'ye atıflar yer almaktadır.

Kanun'un 18. maddesinde, hüküm bulunmayan hallerde taşınmaz rehni hükümlerinin[83], Uygulama Yönetmeliği'nin 42. maddesinde de, hüküm bulunmayan

---

[81] **Öz**, s. 175; **Ayhan/Çağlar**, s. 219-220; **Biçer**, s. 99; Nitekim sicilli taşınır rehni türlerinden gemi rehni hakkında da benzer bir hüküm kanunla getirilmiştir [TTK m. 984, f. 3]. Hava araçları ve motorlu taşıtlar bakımından ise zamanaşımının işlemeyeceğine yönelik olarak böyle bir düzenleme bulunmadığından, zamanaşımı süresinin işlemesinin etkilenmeyeceği yönünde bkz. **Tek**, s. 182. Gemi ipoteğinde olduğu gibi, hava araçlarının rehni bakımından da zamanaşımının işlemeyeceği yönünde bkz. **Atamer, Kerim**, Gemi ve Uçak İpoteğinin Hukuksal Temelleri, İstanbul 2012, s. 270.

[82] Taşınmaz rehnine atıf yapılması dolayısıyla TMK m. 864'ün uygulanma imkânının tartışılması gereken bir husus haline geldiği yönünde bkz. **Arvas**, s. 23; **Arvas**, Alacak Rehni, s. 79-80

[83] 7099 sayılı Kanun'la getirilen değişiklik öncesinde, TİTRK m. 18'de hüküm bulunmayan hallerde taşınır rehnine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağı düzenlenmişti. Bu düzenlemenin eleştirisi ve taşınmaz rehni hükümlerine atıf yapılması gerektiği yönünde bkz. **Şit-İmamoğlu**, s. 45, 49; **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 45; **Göle/Aydoğan**, s. 49. Taşınır rehni hükümlerine yapılan atfın isabetli olduğu yönünde bkz. **Gürpınar**, s. 137, dn. 42. TİRK bakımından taşınır rehni hükümlerine yollama yapılması gerektiği yönünde bkz. **Ertaş, Şeref,** Ticarî İşletme Rehni, Prof. Dr. İrfan Baştuğ Anısına Armağan, DEÜFHD, C. 7, Özel Sayı, 2005, s.

hallerde Türk Medeni Kanun'un taşınmaz rehnine ilişkin hükümleri ile İcra ve İflâs Kanunu'nun ipoteğin paraya çevrilmesi hakkındaki hükümlerinin kıyasen uygulanacağı düzenlenmiştir[84].

III. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİNE HÂKİM İLKELER

Bir taşınır rehni türü olan ticarî işlemlerde taşınır rehnine ilişkin düzenlemeler yapılırken bazı temel ilkeler esas alınmıştır. Ticarî işlemlerde taşınır rehnine hâkim olan ilkeler *belirlilik ilkesi, aleniyet ilkesi, öncelik ilkesi, teminat ilkesi* olarak sayılabilir. Aşağıda, ticarî işlemlerde taşınır rehnine ilişkin düzenlemelerin arz ettiği özellikler dikkate alınarak rehne hâkim ilkeler hakkında açıklamalarımıza yer verilmiştir.

A. BELİRLİLİK İLKESİ

Ticarî işlemlerde taşınır rehninde belirlilik ilkesi, teminat altına alınan alacağın ve teminat konusu taşınır varlığın belirlenmiş olmasını ifade eder. Belirlilik ilkesinin bu iki alt ilke çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

1. Alacak Yönünden Belirlilik İlkesi

Rehinle teminat altına alınan alacağın konusunun rehin sözleşmesine yazılması gerekmektedir[85]. Rehinle teminat altına alınan alacak, mevcut bir alacak olabileceği gibi müstakbel bir alacak da olabilir. Alacağın belirliliği ilkesi bakımından önem arz eden, bu alacağın en azından belirlenebilir şekilde somutlaştırılmasıdır[86]. Müstakbel alacağın rehinle teminat altına alınması halinde rehin hakkının tescili mümkün olup alacağın, Kanun'un 14. maddesinde tanınan hakları kullanma ve paraya çevirme aşamasında

47; **Ertaş, Şeref,** Tescilli Taşınır Rehinleri, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C.: 8, Özel Sayı, 2013, s. 1172-1173.

[84] 22.05.2018 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikler öncesinde, hem taşınır hem de taşınmaz rehnine aynı anda atıf yapan Uygulama Yönetmeliği'nin 42. maddesinde yer alan taşınır rehnine olan atıf kaldırılarak, sadece taşınmaz rehnine olan atıf bırakılmıştır.

[85] TİTRK m. 4, f. 6-(b); Uygulama Yönetmeliği m. 9, f.1-(c).

[86] **Saymen/Elbir**, s. 712; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1093; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 902-903; **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 551.

parayla ifade edilebilir olması yeterlidir[87]. Müstakbel alacaklara; tazminat alacakları, kredi hesabı ve cari hesaptan doğacak alacaklar örnek gösterilebilir[88]. Rehin sözleşmesinin mevcut ve ileride doğacak bütün borçları temin ettiğine yönelik bir taahhüdün geçerli olup olmadığı, TMK m. 23 ile TBK m. 27 çerçevesinde denetlenecektir[89].

Rehinle teminat altına alınan alacağın miktarının da rehin sözleşmesine yazılması gerekmektedir[90]. Teminat altına alınan alacağın tescil anında miktarı belli ise, *anapara rehni (sabit rehin, kesin rehin, sermaye rehni*) tesis edilecektir[91]. Ancak, üst sınır rehni tesis edilmesinin önünde bir engel de bulunmamaktadır[92]. Şayet tescil anında alacağın miktarı belli değilse *üst sınır rehni (azami miktar rehni, üst limit rehni, maksimal rehni*) tesis edilerek; rehnin ne miktara kadar teminat teşkil edeceğinin Sicile tescil ettirilmesi gerekmektedir[93]. Alacağın belli olmadığı hallerde üst sınır rehni kurulabilecek olup anapara rehni kurulması mümkün olmayacaktır[94]. Böylece taşınmaz rehnine benzer şekilde ticarî işlemlerde taşınır rehninde de, rehin hakkının hangi miktara kadar teminat sağladığı Sicilden anlaşılarak, ticarî işletmenin veya sözleşme konusu taşınırın devri

---

[87] Bir Yargıtay kararında; "Bu durumda, (maksimal) azami meblağ olarak rehin tesis edilmekle rehin şeklen doğarsa da, rehin hakkının maddi, aynî hak olarak doğması alacaklı lehine alacak doğduğu oranda oluşur. Bu itibarla, gerek borçlu ve gerekse rehin verenin istihkak iddiasında bulunan rehin alacaklısının maddi, aynî hak niteliği kazanmadığını, yani rehin borçlusundan bir alacağının bulunmadığını, itiraza haklarının bulunduğunun kabulü gerekir. Aksi takdirde rehin sözleşmesinin sona erdirilmesi rehin alacaklısının insiyatifine bırakılmış olur ki, bu da iyiniyet kurallarıyla bağdaşmaz. *O halde, rehin sözleşmesi kesin bir alacağı içermediğinden mercii hâkimliğince haczin vazolunduğu tarih itibariyle davacı bankanın rehin sözleşmesine dayalı ilişki nedeniyle bir alacağının doğup doğmadığı*, varsa miktarının banka kayıtları üzerinde yaptırılacak bir bilirkişi incelemesiyle tespit ettirilmesi ve bu alacak ve fer'ileriyle sınırlı olarak istihkak davasının kabul edilmesi, alacağın üzerinde kalan miktar için davanın reddine karar verilmesi gerekirken, bu konularda hiçbir araştırma yapılmadan haczin fekkedilmesi doğru görülmemiş, usul ve yasaya aykırı kararın bozulması gerekmiştir." denilmekle, haczin vazolunduğu tarih itibariyle rehin sözleşmesine dayalı ilişki nedeniyle bir alacağın doğup doğmadığının tespit edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. 15. HD., 19.06.1995 T., 1995/3110 E., 1995/3688 K. sayılı kararı, karar için bkz. **Hukuktürk Hukuk Veri Tabanı**, E.T. 22.02.2018.

[88] **Ayan**, s. 167; **Çetiner**, s. 162 vd.

[89] **Serozan**, s. 351; **Nomer/Ergüne**, s. 75; **Cansel,** s. 84 vd.; **Sirmen**, s. 657.

[90] TİTRK m. 4, f.6-(b); Uygulama Yönetmeliği m. 9, f.1-(c).

[91] **Akıntürk**, s. 757; **Ayan**, s. 167.

[92] **Nomer/Ergüne**, s. 22; **Sirmen**, s. 575.

[93] **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 496; **Akıntürk**, s. 760; **Ayan**, s. 167.

[94] **Altay, Sümer/Eskiocak, Ali,** Taşınmaz Rehni, İstanbul 2007, s. 82.

halinde yeni malik ile sonradan kurulabilecek rehinlerde rehin alacaklılarının bilgi sahibi olmaları sağlanmış olacaktır[95].

Ticarî işlemlerde taşınır rehninde, alacağın Türk Lirası olarak gösterilmesi zorunluluğu bulunmamakta, yabancı para ile gösterilmesine imkân tanınmaktadır[96]. Zira Kanun'da "*ödenecek paranın cinsi*"nin gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir[97]. Böylece kanunkoyucu, mülga TİRK dönemindeki yabancı para üzerinden rehin tesis edilip edilemeyeceğine ilişkin tartışmaları sona erdirmiştir[98].

2. Rehin Konusu Yönünden Belirlilik İlkesi

Belirlilik ilkesinin ikinci alt ilkesi, rehnin konusunda belirliliktir. Rehin hakkı tesis edilirken, rehin konusunun açık olarak ortaya konulması gerekmektedir.

Ticarî işlemlerde taşınır rehni taşınır varlıklar üzerinde kurulabilir. Taşınır varlık üzerinde rehin hakkı kurulurken taşınır varlığın ayırt edici özelliklerini gösteren seri numarası, markası, üretim yılı, şasi numarası, belge seri numarası, varsa GTİP ya da PRODTR sanayi ürünü kodu gibi hususlar rehin sözleşmesinde gösterilerek, rehne konu taşınır varlık açık şekilde belirtilmelidir [TİTRK m. 5, f. 6]. Ne var ki, rehin konusu yönünden belirlilik ilkesine işaret eden bu düzenlemeye aykırılık teşkil eden bazı düzenlemelere de yer verilmiştir. 7099 sayılı Kanunla eklenen m. 5, f. 6-(c), 22.05.2018 tarihinde yürürlüğe giren değişikliklerle eklenen Uygulama Yönetmeliği m. 9, f. 2 ve m. 11, f. 3 ile ayırt edici özellikleri sözleşmede belirlenmeyen (ferdileştirilmeyen), ancak buna rağmen sicile tescil edilerek rehin kurulabilen, rehin hukukunun genel ilkelerine aykırı bir düzen oluşturulmuştur[99]. Bu düzenlemeler, Kanun'un 12. maddesinin 4.

---

[95] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 902; **Sirmen**, s. 576; **Akıntürk,** s. 757.

[96] Yabancı para üzerinden ipotek tesis edilmesi ise bazı sınırlamalara tabidir. Ayrıntılı olarak bkz. **Barlas**, s. 210 vd.; **Helvacı**, s. 159 vd.; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 902 vd; **Nomer/Ergüne**, s. 23-25; **Altay/Eskiocak**, s. 70 vd. **Ertaş/Cumalıoğlu/Serdar**, s. 541-542. Yabancı para üzerinden ipotek tesis edilme imkanının getirilmesine dair eleştiriler için bkz. **Serozan, Rona**, Medeni ve Borçlar Kanunu Değişikliklerinin Eleştirisi, İBD, 1991, C.: 1-3, s. 194 vd.

[97] TİTRK m. 4, f. 6-(b)'de "ödenecek para cinsi" şeklindeki ifadenin rehne konu borca yönelik olarak anlaşılmaya müsait olup eleştiri konusu yapılabileceği yönünde bkz. **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 53.

[98] Yabancı para üzerinden ticarî işletme rehni tesis edilip edilemeyeceği meselesine ilişkin TİRK dönemindeki tartışmalar için bkz. **Erdem**, s. 50.

[99] Nitekim Kanun'da değişiklik yapılmadan önce de, TARES internet portalında "TARES Sıkça Sorulan Sorular" bölümünde "*Rehin sözleşmesinde yer alacak varlığın ayırt edici özellik bilgisi yok ise nasıl*

fıkrasında rehin alacaklısına tanınan denetleme hakkı ve Kanun'un 14. maddesinde getirilen hakların kullanılması ile rehnin paraya çevrilmesi bakımından da sorunlara yol açabilecektir.

Gerçekten, Kanun'da örnek kabilinden sayılan taşınır varlıkların bir kısmının ayırt edici özelliklerini somutlaştırarak sözleşmeye dercetmek ve sicile tescil etmek pek mümkün görünmemektedir. Örneğin; stoklar, hammaddeler, sarf malzemeleri, tarımsal ürünler, ağaçlar, her türlü kazanç ve irat, ticarî proje gibi bazı taşınır varlıkların rehin konusu edilmesi bakımından, her durumda ayırt edici şekilde belirlenmesi söz konusu olamayabilir. Ancak, getirilen bu değişikliklerle, niteliği gereği ayırt edici olmasa bile sicile tescil edilerek ticarî işlemlerde taşınır rehninin konusunu oluşturabileceklerdir. Şüphesiz bu durum, sicilin aleniyeti ilkesine de zarar verecektir. Nitekim bu düzenlemelerin Sicilin aleniyetine zarar vermesi nedeniyle, 7099 sayılı Kanunla değişik TİTRK m. 7, f. 3'te Sicilin iyiniyeti koruyucu etkisi düzenlenmiştir.

Ticarî işlemlerde taşınır rehninde, müstakbel taşınır varlıklar da rehin sözleşmesine konu olabilir. Kural olarak, henüz mevcut olmayan taşınır varlıklar üzerinde rehin hakkı tesis edilebilmesi için tasarruf yetkisinin kazanılması gerekmektedir[100]. Ticarî işlemlerde taşınır rehninde de müstakbel taşınır varlıkların rehne konu edilmesi halinde, rehin hakkının Sicile tescil edilmesinden önce müstakbel taşınır varlık üzerinde tasarruf yetkisinin kazanılması gerektiği söylenebilir. Genel kural bu olmakla birlikte Kanun'da farklı bir düzenleme getirilmiştir. Kanun'un 5. maddesinin 3. fıkrasında, işletmelerin müstakbel taşınır varlıkları üzerinde rehin hakkı kurulabileceği, müstakbel taşınır varlıkların rehninde tasarruf yetkisinin bu varlıkların mülkiyete konu edilmesini müteakip kullanılabileceği düzenlenmiştir. Buna göre kanunkoyucunun niyeti, müstakbel taşınır varlıklar üzerinde, tasarruf yetkisi kazanılmasından önce Sicile tescilin gerçekleştirilerek, rehin hakkı tesis edilmesini mümkün kılmaktır. Bu durumda en geç

---

tanımlama yapabilirim?" sorusuna yanıt olarak; "*TARES kapsamında tanımlanan varlık türlerine ait ayırt edici özellik bilgisi girişi zorunlu tutulmaktadır. Fakat herhangi bir sebepten dolayı varlığın ayırt edici özellik bilgisi (Ör: Seri numarası, Barkod numarası vb.) mevcut değilse ilgili alana değer olarak "0" veya "Yok" vb. değer girişinde bulunulabilir. Diğer taraftan; bir rehin sözleşmesinde yer alan tüm varlıkların mükerrerliğini kontrol etmek amacı ile aynı varlık türüne ait birden fazla varlık tanımlanmış ise o varlıkların veri girişi yapılarak özellik bilgilerinden (ayırt edici veya diğer) en az 1 tanesinin farklı olması gerekmektedir.*" şeklinde cevaba yer verilmiştir. Sıkça sorulan sorulara erişim için bkz. http://cdn01.tnb.org.tr/uygulama/tares/Tares_SSS.pdf, E.T. 11.11.2017.

[100] **Nomer**, Beklenen Haklar, s. 107 vd.; **Köprülü/Kaneti**, s. 470; **Cansel**, s. 242; **Makaracı-Başak**, s. 38, 54.

Kanun'un 14. maddesinde tanınan hakların kullanılması ve paraya çevirme aşamasında, müstakbel taşınır varlıklar üzerinde tasarruf yetkisinin kazanılmış olması yeterli olacaktır[101]. Rehnin sırası da taşınır varlık üzerinde tasarruf yetkisi kazanıldığı ana göre değil, Sicile tescil edildiği ana göre belirlenecektir.

Ticarî işlemlerde taşınır rehni, taşınır varlıklardan biri veya birden fazlası üzerinde kurulabilir. Bilindiği üzere, her bir rehin konusunun alacağın tamamını teminat altına aldığı rehin türüne *toplu rehin*, *müşterek rehin*, *müteselsil rehin*, *kollektif rehin* gibi isimler verilmektedir[102]. Teslime bağlı taşınır rehninde birden fazla taşınırın aynı alacak için rehnedilmesi halinde toplu rehin kurulmuş olmaktadır [TMK m. 944, f. 2][103]. Mülga TİRK'de toplu rehin sistemi kabul edilmişti [TİRK m. 14]. TİTRK'de ise, birden fazla taşınır varlık üzerinde rehin tesis edilmesi halinde rehin yükünün dağılımına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Kanaatimizce, Kanun'un 18. maddesi uyarınca taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerekmektedir. Buna göre, aynı alacak için birden fazla taşınır varlık üzerinde rehin tesis edilirse TMK m. 855, f. 2'ye göre rehin yükü taşınır varlıklar arasında paylaştırılacaktır. Ancak TMK m. 855, f. 1'de öngörülen ihtimallerde aynı alacak için rehin yükü bölünmeksizin rehin tesis edilmesi mümkündür. Bu durumda, her bir taşınır varlık borcun tamamına teminat teşkil edecektir[104].

B. ALENİYET İLKESİ

Aleniyet ilkesi kapsamında, aynî hakların üçüncü kişilerce görülebilir biçimde dışa yansıması gerekmektedir. Aleniyet, taşınmazlarda tapu siciline tescil, taşınırlarda ise zilyetlik ile sağlanmaktadır. Ancak, taşınırların aleniyetinin dışa yansımasında bir takım istisnalar bulunmaktadır. Bu istisnalardan biri, taşınırlar üzerinde tesis edilen aynî hakların da tıpkı taşınmazlar gibi ilgili sicile tescil yoluyla sağlanmasıdır. Ticarî işlemlerde taşınır rehni bakımından öngörülen sistem, belirtilen şekilde bir sicilli taşınır rehni sistemidir.

---

[101] **Antalya/Acar**, s. 86-87; karş. **Arvas**, s. 63. Düzenlemenin henüz mevcut olmayan taşınırların rehni konusunda rehin sözleşmesi yapılabileceği şeklinde kaleme alınmasının ve en geç tescilden önce rehin verenin rehin konusu taşınır varlık üzerinde tasarruf yetkisini kazanmış olmasının aranmasının daha isabetli olabileceği yönünde bkz. **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 111-113.

[102] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 908; **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 558.

[103] Toplu rehin hakkında ayrıntılı olarak bkz. **Acar**, s. 50-51.

[104] Rehin yükünün bölünmesine ilişkin ayrıntılı olarak bkz. **Altay/Eskiocak**, s. 48 vd.

Ticarî işlemlerde taşınır rehin hakkında aleniyet Rehinli Taşınır Siciline tescil ile sağlanır. Bu sicil kural olarak aleni bir sicildir[105]. İlgisini ispat eden herkes sicilde sorgulama işlemi yaptırabileceği gibi, belge ve örnek alma talebinde de bulunabilir[106]. Üye olunmak kaydıyla, sicil sistemine TARES portalı[107] üzerinden yedi gün, yirmi dört saat erişim sağlanabilmektedir.

Yukarıda da değindiğimiz üzere, Kanun [m. 5, f. 6-(c)], Uygulama Yönetmeliği'nde yer verilen çeşitli hükümler [m. 9, f. 2; m. 11, f. 3] ile rehnin konusunda belirlilik ilkesi yara almış ve ayırt edici özellikleriyle sözleşmede belirlenmeyen ancak sicile tescil edilerek rehin kurulabilen, rehin hukukunun genel ilkelerine aykırı bir düzen oluşturulmuştur. Nitekim kanunkoyucu 7099 sayılı Kanunla iyiniyeti koruyucu bir düzenlemeye yer vermiştir. Kanun'un 7. maddesinin 3. fıkrası olarak getirilen hükümle, bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen üçüncü kişinin iyiniyetinin korunacağı kabul edilmiştir. Kanun değişikliğinden bir süre sonra, 22.05.2018 tarihinde Sicil Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikle ise, bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen kişilerin tespitine yönelik bir hüküm sevk edilmiştir. Yönetmeliğin 17. maddesinin 2. fıkrasında getirilen bu hüküm ile iyiniyetli kişilerin, Kanun'a göre Sicili incelemekle yükümlü olmayan veya Kanun'un 3. maddesinde sayılan rehin sözleşmesi akdedebilecek kişiler olarak belirlendiği anlaşılmaktadır[108].

C. ÖNCELİK İLKESİ

Ticarî işlemlerde taşınır rehninde de taşınır varlıkların biri ya da birden fazlası üzerinde rehin tesis edilebilmesi, bu rehinler arasındaki öncelik-sonralık (sıra) ilişkisinin hangi ilkeye göre tespit edileceği sorusunu da beraberinde getirmektedir. Öncelik-sonralık ilişkisinin tespitinde iki sistem bulunmaktadır: *ilerleme sistemi* ve *sabit dereceler sistemi.*

---

[105] TİTRK m. 8, f. 2; Sicil Yönetmeliği m. 17, f. 2.

[106] Sicil Yönetmeliği m. 17, f. 1; 26; 30 ila 32.

[107] http://www.tares.org.tr.

[108] Ayrıntılı olarak bkz. İkinci Bölüm, IV, B, 2, d.

Bilindiği üzere, teslime bağlı taşınır rehninde, aynı taşınır veya hak ya da alacak üzerinde birden fazla rehin tesis edilmesi halinde rehinde sıra, ilerleme sistemi esasına dayalı olarak kurulma anına göre belirlenir [TMK m. 948, f. 2][109]. Taşınmaz rehninde aynı taşınmaz üzerinde birden fazla rehin varsa sıra, ilerleme sistemine göre değil, sabit dereceler sistemine göre belirlenmektedir [TMK m. 870-872][110].

Mülga TİRK'de ilerleme sistemi kabul edilmişti. Ticarî işlemlerde taşınır rehninde ise, hem ilerleme sisteminin hem de sabit dereceler sisteminin kabul edildiği görülmektedir. Kanunkoyucu ilerleme sistemi veya sabit dereceler sisteminden hangisinin seçileceğine ilişkin tercihi, Kanun'un 11. maddenin 1. fıkrasında yer verilen düzenleme ile rehin sözleşmesinin taraflarına bırakmıştır [ayrıca bkz. Uygulama Yönetmeliği m. 33]. Yalnız, taraflarca sabit derece sisteminin tercih edilmesi halinde rehin sözleşmesinde böyle bir kayda yer verilmesi gerekmektedir [111]. Böyle bir kayda yer verilmemesi halinde ise, tarafların ilerleme sistemini tercih ettikleri kabul edilecektir[112]. Kanun sisteminde aynı anda hem ilerleme hem de sabit dereceler sisteminin kabul edilmesi eleştiri konusu yapılabilecektir. Şayet aynı taşınır varlık üzerinde hem ilerleme sistemine göre hem de sabit dereceler sistemine göre rehin tesis edilmesi halinde sıra ilişkisinin belirlenmesi sorunlara yol açabilir. Bu durumda, ilk rehin hakkı hangi sisteme göre tesis edilmişse, sonrakileri de aynı şekilde tesis etmek bir çözüm yolu olarak değerlendirilebilecektir.

İlerleme sistemine göre, daha önce kurulmuş olan bir rehin hakkı sonradan kurulan rehin hakkına tercih edilecektir. Rehnin paraya çevrilmesi aşamasında da sonraki tarihli rehin hakları kendiliğinden bir önceki sıraya yükselecektir. İlerleme sistemine ilişkin bu genel esaslar Uygulama Yönetmeliği'nin 25. maddesinde de tekrarlanmıştır. Ancak, Uygulama Yönetmeliği'nin 25. maddesinin 6. fıkrasında, sonraki sırada yer alan alacaklıya rehin sözleşmesi ile boşalan dereceye ilerleme hakkı tanınması halinde önceki

[109] İlerleme sistemi hakkında ayrıntılı olarak bkz. **Acar**, s. 61-62; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1024; **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 555-556; **Ertaş/Cumalıoğlu/Serdar**, s. 583 vd.

[110] Sabit dereceler sistemi hakkında ayrıntılı olarak bkz. **Acar**, s. 55-61; **Altay/Eskiocak**, s. 197 vd.; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 923 vd.; **Ertaş/Cumalıoğlu/Serdar**, s. 544 vd.; **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 502 vd.

[111] Uygulama Yönetmeliği m. 9, f. 1-(ğ).

[112] Uygulama Yönetmeliği m. 24, f. 2.

sırada bulunan diğer rehin alacaklılarının muvafakatinin alınmış olması gerektiği düzenlenmiştir. Bu düzenleme, ilerleme sisteminin ilkelerine uygun düşmemektedir[113].

Sabit dereceler sisteminin benimsenmesi halinde ise, ticarî işlemlerde taşınır rehninde rehnin sırası ve teminatın miktarı bulunduğu dereceye göre belirlenecektir[114]. TİTRK m. 10, f. 1'de bu sistemin benimsenmesi halinde Türk Medeni Kanunu'nun 871 ila 876. maddelerinin kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir. Aynı zamanda Uygulama Yönetmeliği'nin 26. maddesinde de sabit derece sistemine ilişkin esaslara yer verilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 871 ila 876. maddelerine yapılan atıf uyarınca boş dereceye ilerleme anlaşmasının şekline de burada değinmek gerekir. Zira boş dereceye ilerleme anlaşması atıf yapılan maddelerden biri olan TMK m. 871, f. 3'te düzenlenmiştir. Ancak bu konuda TİTRK'da düzenleme yapılmış olup bu özel düzenlemenin esas alınması gerekmektedir. Boş dereceye ilerleme hakkı, rehin sözleşmesinde yer verilecek bir kayıtla tanınabileceği gibi[115], ayrı bir sözleşme konusu da yapılabilir[116]. Uygulama Yönetmeliği m. 26, f. 7'de boşalan dereceye geçme hakkı veren sözleşmelerin geçerliliği; Kanun ve bu Yönetmelikte belirtilen rehin sözleşmesinin şekil şartına itibar edilmesine, Sicile tesciline ve ön sıralardaki rehin alacaklılarının muvafakatine bağlı olduğu düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile Kanun'un 10. maddesinin 2. fıkrasından farklı olarak Sicile tescil şartı, sözleşmenin geçerlilik koşulu olarak düzenlenmemiştir[117]. Taşınmaz rehninde boş dereceye ilerleme anlaşmasının tapu kütüğüne şerh ettirilmesi, rehin konusu taşınmaz üzerinde sonradan hak kazananlara karşı ileri sürülebilmesi açısından etkisini gösterirken[118], ticarî işlemlerde taşınır rehninde bu anlaşmanın Sicile tescil ettirilmesi geçerlilik koşulu olarak etkisini gösterir[119]. Esasen bu farkın nedeni Rehinli Taşınır Sicilinde şerh işleminin öngörülmemiş olmasıdır[120].

---

[113] **Öz**, s. 169.

[114] Uygulama Yönetmeliği m. 26.

[115] Uygulama Yönetmeliği m. 9, f. 1-(ğ).

[116] TİTRK m. 10, f. 2, c. 1

[117] Boş dereceye ilerleme hakkının sicile tescil edilmesine ve ön sıralardaki rehin alacaklılarının muvafakatine bağlanmış olmasına ilişkin eleştiriler için bkz. **Öz**, s. 170.

[118] **Helvacı**, s. 365-367; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 933; **Ertaş/Cumalıoğlu/Serdar**, s. 547.

[119] Karş. TİTRK m. 10, f. 2; TMK m. 871, f. 3; Tapu Kanunu m. 26.

[120] Boş dereceye ilerleme anlaşmasının tescilinde, tescil işlemine hem gerçek anlamda tescil işlevini hem de şerh işlevinin yüklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu konuda bkz. **Antalya/Acar**, s. 119.

Uygulama Yönetmeliği'nin 21. maddesinin 3. fıkrasına göre, süreli bir rehnin kurulmuş olması halinde geçerlilik süresi uzatılırsa; ilerleme sisteminde uzatılan rehin son sıraya düşecek, derece sisteminde derecesini koruyacaktır.

7099 sayılı Kanunla birleşen ve karışan varlıklara ilişkin düzenlemeler içeren TİTRK'in 7. maddesi tamamıyla değiştirilmiştir. Bu değişiklikle getirilen Kanun'un 7. maddesinin 2. fıkrasında yer alan hükme göre, bir üretim sürecinin, kullanıldığı taşınır varlıklarla birlikte rehnedilmesi halinde rehin, üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılacaktır. Anılan hükümde hatalı olarak üretim sürecinin rehninden bahsedilmektedir [121] . Düşüncemize göre düzenlenmek istenen; rehin konusunun hammadde, stok, sarf malzemesi gibi taşınır varlıklar olması halinde ve bunların üretim sürecine dâhil olması, örneğin; birleşmesi veya karışması sırasında ve sonucunda rehin hakkının oran ve sıra olarak durumudur.

D. TEMİNAT İLKESİ

Teminat ilkesiyle kastedilen, teminatın kapsamıdır. Teminatın kapsamı, taşınır varlık yönünden ve teminat altına alınan alacak yönünden olarak iki ayrı temelde değerlendirilmektedir.

Kanun'un yürürlüğe girdiği ilk halinde rehnin taşınır varlık yönünden kapsamına ilişkin bir hüküm yer almamaktaydı. Bu konudaki eleştirileri dikkate alan kanunkoyucu 7099 sayılı Kanunla, Kanun'un 7. maddesinin 1. fıkrasında, taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün ve ikamesi malların, taşınır varlık ile birlikte rehnin kapsamına gireceğine ilişkin bir düzenleme getirerek, rehnin kapsamına dâhil olacak unsurları belirlemiştir. 22.05.2018 tarihinde yapılan değişiklikle Uygulama Yönetmeliği'nin 15. maddesinde de rehnin kapsamı, Kanun'un 7. maddesiyle aynı şekilde düzenlenmiştir[122].

[121] **Biçer**, s. 88.

[122] Ayrıntılı olarak bkz. İkinci Bölüm, III, B, 1.

Ticarî işlemlerde taşınır rehni bakımından teminat altına alınan alacağın kapsamı ise, Kanun'da açıkça düzenlenmemiştir. Bu gerekçeyle taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla, anapara rehni tesis edilmiş olması halinde TMK m. 875'e göre, üst sınır rehni tesis edilmiş olması halinde ise TMK m. 851'e göre rehnin alacak yönünden kapsamı belirlenecektir[123].

[123] Ayrıntılı olarak bkz. İkinci Bölüm, III, B, 2.

İKİNCİ BÖLÜM
TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİ

I. REHİN SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, HUKUKÎ NİTELİĞİ VE SÖZLEŞMEYE UYGULANACAK HÜKÜMLER

A. TANIMI

Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi tanımlanmadan önce, genel olarak taşınır rehni sözleşmesinin ne şekilde tanımlandığına değinmek gerekmektedir. Öğretide yapılan bir tanıma göre '*taşınır rehni sözleşmesi'*, öyle bir sözleşmedir ki, bu sözleşme ile bir taraf (rehin veren, malik) diğer taraf lehine (rehin alacaklısı) alacağın teminatı olarak taşınır bir mal ya da hak üzerinde rehin tesis etme borcu altına girmektedir[124]. Ne var ki, bu tanım eksik bir tanımdır. Tanımın eksikliklerini giderme hedefiyle *Makaracı-Başak* tarafından taşınır rehni sözleşmesi "*bir tarafın (rehin veren, malik) diğer taraf lehine (rehinli alacaklı) belirli ya da belirlenebilir bir ya da birden fazla alacağının teminatı olarak bir ya da birden fazla belirli ya da belirlenebilir nitelikte taşınır mal ya da hak üzerinde rehin tesis etme borcu altına girdiği sözleşme"* [125] şeklinde tanımlanmıştır.

'*Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi'* ise Kanun'da tanımlanmıştır. Kanun Tasarısı'nda rehin sözleşmesi, "*rehin veren ile rehin alan arasında imzalanan ve rehin hakkı tesis eden sözleşme"* olarak ifade edilmiştir. Ancak kanunlaşan metinde bu tanım yerine "*rehin hakkını tesis etmek amacıyla rehin veren ile alacaklı arasında imzalanan sözleşme*" [m. 2, f.1-(i)] şeklindeki tanım tercih edilmiştir.

B. HUKUKİ NİTELİĞİ

1. Teminat Sözleşmesi Niteliği

Teminat sağlama amacı bulunan bir sözleşmeyle, mevcut bir borcun ödenmesi

[124] **Davran**, s. 80; **Saymen/Elbir**, s. 698 vd.; **Gürsoy/Eren/Cansel**, s. 1098; **Ayan**, s. 270.

[125] **Makaracı-Başak,** s. 13.

teminat altına alınmaktadır. Teminat sözleşmeleri kefalet gibi kişisel nitelikte bir sorumluluk taahhüdüyle meydana geldiği gibi, rehin gibi aynî bir teminat taahhüdüyle de meydana gelebilir[126].

Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi, hukuki niteliği itibariyle bir borcun ifasını güvence altına almak amacıyla akdedilen bir teminat sözleşmesidir. Ticarî işlemlerde taşınır rehninde alacaklıya teminat sağlanması işleminin hukuki sebebini de teminat sözleşmesi niteliğindeki bu rehin sözleşmesi oluşturmaktadır.

2. İsimsiz Sözleşme Niteliği

İsimli sözleşmeler; Türk Borçlar Kanunu'nun özel borç ilişkileri bölümünde ya da başka bazı özel kanunlar tarafından düzenlenmiştir. Bir sözleşmenin isminin kanunda düzenlenmiş olması o sözleşmeyi isimli sözleşme olarak vasıflandırmaya yetmemekte[127], aslî edimlerinin ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir[128]. Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi bakımından ise, böyle ayrıntılı düzenlemelere yer verilmediğinden isimsiz sözleşme olduğunu kabul etmek gerekmektedir[129].

3. Borçlandırıcı Sözleşme Niteliği

Rehin sözleşmesi, rehin tesis eden aynî sözleşmeden ayırt edilmelidir. Aynî sözleşme, bir aynî hakkın doğumunu ya da naklini sağlar; bu sebeple de tasarruf işlemi niteliğindedir. Hâlbuki rehin sözleşmesi, bir tasarruf işlemi olmayıp rehin hakkının tesisine yönelik borç doğuran bir sözleşmedir. Sözleşme sonucunda taşınır varlık

---

[126] **Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen, Burak**, Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 10. Bası, İstanbul 2014, s. 19; **Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 5. Bası, Ankara 2017, s. 22; **Aydoğdu, Murat/Kahveci, Nalan**, Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 2. Bası, Ankara 2014, s. 45; **Zevkliler, Aydın/Gökyayla, Emre**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 16. Bası, Ankara 2016, s. 28; **Kuntalp**, Teminat Kavramı, s. 268.

[127] Örneğin; Türk Medeni Kanunu'nda ismen belirtilmiş olmakla birlikte esaslı unsurları düzenleme konusu yapılmamış "Vasiyeti tenfiz memuru sözleşmesi", irtifak sözleşmesi, şerh sözleşmesi, serbest dereceden yararlanma sözleşmesi; Borçlar Kanunu'nda ismen belirtilmiş olmakla birlikte, esaslı unsurları düzenleme konusu yapılmamış "ön sözleşme", ön alım, geri alım ve alım sözleşmeleri isimli sözleşme sayılmazlar. **Kuntalp**, **Erden**, Karışık Muhtevalı Akit, 2. Bası, Ankara 2013, s. 4.

[128] **Kuntalp**, s. 3 vd.; **Oktay-Özdemir, Saibe**, İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması, İÜFHM, C.: LV, 1996, s. 263 vd.; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 22 vd.; **Eren**, Özel Hükümler, s. 933 vd.

[129] **Antalya/Acar**, s. 127.

üzerinde rehin hakkı kurulmuş olmaz. Rehin hakkının tesisi ancak tescil talebi ve tescilin gerçeklemiş olmasına bağlıdır.

Rehin sözleşmesinin geçerlilik şekli Kanun'un 4. maddesinde düzenlenmiştir: "*Rehin sözleşmesi elektronik ortamda ya da yazılı olarak düzenlenir. Elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilebilmesi için güvenli elektronik imza ile imzalanması şarttır. Yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilebilmesi için tarafların imzalarının noterce onaylanması veya Sicil yetkilisinin huzurunda imzalanması gerekir."* Bu düzenleme şekli nedeniyle, rehin sözleşmesinin niteliği ile ilgili olarak öğretide[130], gerek elektronik imza imzalanma ve imzaların noterce onaylanması şartları gerekse sözleşmede yer verilmesi gereken zorunlu kayıtlar bakımından sözleşmenin aynî sözleşme niteliğinde olduğu görüşü ileri sürülmüştür. Ancak kanaatimizce, bu görüş sözleşmenin şeklinin düzenlendiği Kanun'un 4. maddesinin ifade zafiyetinden kaynaklanmakta olup hukukumuzda kabul gören ayrılık ilkesi uyarınca, rehin sözleşmesinin borçlandırıcı işlem niteliğinde olduğunu kabul etmek gerekmektedir[131].

C. UYGULANACAK HÜKÜMLER

Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesine uygulanacak hükümler, öncelikle taraflar arasındaki sözleşmeye bakılarak belirlenir. Taraflar sözleşmelerinde uyuşmazlığa çözüm oluşturacak bir hüküm sevk etmişlerse, bu hüküm uygulama alanı bulacaktır. Tarafların bu konuda bir hüküm sevk etmemiş olması halinde var sayılan boşluğun ise hâkim tarafından tamamlanması gerekir[132].

Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin tamamlanması için sözleşmeye doğrudan veya kıyasen uygulanacak hükümlerin tespit edilmesi zorunludur. Kanun'un 4. maddesinde sözleşmenin şekli ve sözleşmede bulunması gereken kayıtlara ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. Bunun dışında, hüküm bulunmayan hallerde ise, ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi borçlandırıcı bir sözleşme olduğundan, Türk Borçlar Kanunu'nun genel düzenlemeleri uygun düştüğü oranda kıyasen uygulama alanı bulabilecektir. Şayet

[130] **Antalya/Acar**, s. 37-46; **Akipek-Öcal**, s. 89.

[131] Ayrıntılı olarak bkz. İkinci Bölüm, IV.

[132] **Oktay-Özdemir**, s. 283.

böyle bir hüküm yoksa bu kez hâkim, uyuşmazlığı çözmek için tarafların farazî iradelerini dikkate alır; tarafların rehin sözleşmesini akdederken uyuşmazlığa neden olan eksikliğin farkına varmış olsalardı nasıl bir düzenleme yapmış olacaklarını araştırır. Tarafların farazî iradelerinin tespit edilememesi hâlinde ise, hâkimin TMK m. 1, f. 2'ye başvurması gerekecektir. Bu durumda hâkim, ilk olarak rehin sözleşmesinden doğan uyuşmazlığa uygulanacak genel nitelikte bir borçlar hukuku hükmünün bulunup bulunmadığına bakacak; bulunmaması durumunda örf ve âdet hukukuna göre karar verecektir. Örf ve âdet hukukunda da uyuşmazlığa uygulanacak bir çözümün bulunmaması hâlinde hâkim ise, kendisi hukuk yaratarak, sözleşmeyi tamamlayacaktır[133].

II. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

Rehin sözleşmesi, rehin veren ile alacaklı arasında yapılır [TİTRK m. 2, f. 1-(i)]. Kanun'da rehin sözleşmesinin tarafları rehin veren ve alacaklı olarak isimlendirilmiş olmakla birlikte, ikincil mevzuatta alacaklı yerine, rehin alacaklısı ifadesi tercih edilmiştir.

Mülga TİRK'de, tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri, kredili satış yapan gerçek kişiler ve tüzel kişiliği haiz müesseseler ile kooperatiflerin rehin alacaklısı olabilmesi düzenlenmiş [m. 2, f. 1]; kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişilerin, münhasıran kredili satışa konu olan taşınırlar bakımından, rehin alacaklısı olabilmesi kabul edilmişti [m. 2, f. 2; m. 3, f.1-(b)]. Rehin veren sıfatını haiz olabilecek kişiler ise, ticaret veya esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı bir ticarî işletmenin maliki bulunan gerçek ve tüzel kişiler olarak düzenlenmişti [m. 1; m. 2, f. 1]. Kanun'da ticarî işletme terimi; ticarî işletme ve esnaf işletmesini karşılayacak şekilde kullanılmış olmakla birlikte [ek m. 1], esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı esnaf işletmesi malikinin de rehin veren sıfatını haiz olabilmesi mümkündü[134]. Ayrıca, 4952 sayılı Kanunla eklenen

[133] **Tek**, s. 64-65.

[134] Ticarî işletme teriminin, ticarî işletme ve esnaf işletmesini karşılamak için kullanılmasına yönelik eleştiriler için bkz. **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 54; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 228; **Erten**, s. 9.

ek 2. madde ile sanayi işletmeleri üzerinde rehin tesisi mümkün hale gelmiş, sanayi işletmesi malikinin de rehin veren olabileceği kabul edilmişti[135].

TİTRK'de ise "*teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanılmasını yaygınlaştırmak"* amacına yönelik olarak rehin sözleşmesine taraf olabilecek kişiler, ikili bir sistem kurularak, geniş bir çerçevede düzenlenmiştir. İkili sistemde öngörülen birinci olasılık, kredi kuruluşlarıyla rehin sözleşmesi akdedilmesi iken; ikinci olasılık, tacir ve esnafların rehin sözleşmesi akdedebilecek olmasıdır. Buna göre; rehin alacaklısı sıfatını kredi kuruluşunun taşıması halinde, tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler rehin veren sıfatıyla sözleşmeye taraf olabileceklerdir[136]. Tacirler ve esnaflar ise, kendi aralarında ya da birbirleriyle rehin sözleşmesi akdedebileceklerdir[137].

Aşağıda öncelikle kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü ve serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında kurulabilecek rehin sözleşmelerinde taraflara; ardından, tacirler ve esnafların kendi aralarında kurdukları rehin sözleşmesinde taraflara ilişkin açıklamalarımıza yer verilecektir[138].

A. KREDİ KURULUŞLARIYLA AKDEDİLEN REHİN SÖZLEŞMESİNDE TARAFLAR

Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin akdedilmesinde ilk olasılık rehin alacaklısının kredi kuruluşu; rehin verenin ise tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı sıfatını haiz gerçek ve tüzel kişilerden olmasıdır [TİTRK m. 3, f. 1-(a)]. Kanun'da bu sıfatların ne şekilde belirleneceği hususunda ayrıntılı düzenlemelere yer verilmemiş, ilgili mevzuatlara atıfla yetinilmiştir.

---

[135] Sanayi işletmeleri de birer ticarî işletme olduğundan bu konuda özel bir düzenleme yapılmasına gerek olmadığı yönünde bkz. **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan,** s. 229.

[136] TİTRK m. 3, f. 1-(a).

[137] TİTRK m. 3, f. 1-(b).

[138] Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesine taraf olabilecek kişilere ilişkin ayrıntılı bir çalışma için bkz. **Çamurcu, Emin**, Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Tarafları, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXI, 2017, S.: 3, s. 201-234.

1. Rehin Alacaklısı

Kredi kuruluşları; tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü ve serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişilerle rehin alacaklısı sıfatıyla rehin sözleşmesi akdedebilecektir. Kanun'a göre '*Kredi Kuruluşu',* 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren bankalar ve finansal kuruşlar, 21.11.2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar ile kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlarını ifade eder [m.2, f. 1-(e)][139]. Bu tanım, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda yer alan kredi kuruluşu tanımından daha geniş bir çerçeve çizmiştir. Zira Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesinde kredi kuruluşu, mevduat bankalarını ve katılım bankalarını ifade edecek biçimde kullanılmıştır.

a. Bankacılık Kanunu Uyarınca Faaliyet Gösteren Bankalar

5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren bankalar, mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları olarak sıralanabilir.

Mevduat Bankaları, Bankacılık Kanunu çerçevesinde kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini ifade etmektedir [Bankacılık Kanunu m.3]. Örneğin; T.C. Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş, Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O, Türkiye Ekonomi Bankası A.Ş, Akbank A.Ş., Şekerbank A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş, Yapı Kredi A.Ş, Turkish Bank A.Ş, Fibabanka A.Ş., Anadolubank A.Ş, Türkiye Garanti Bankası A.Ş., ING Bank A.Ş, QNB Finansbank A.Ş gibi.

Katılım Bankaları, Bankacılık Kanunu'na göre özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini karşılamaktadır

[139] Kredi kuruluşları yerine '*kredi ve kefâlet sağlayan kamu kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri'* ifadesinin kullanılmasının yeterli olacağı yönünde bkz. **Şit-İmamoğlu**, s. 13.

[Bankacılık Kanunu m. 3]. Örneğin; Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş., Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş, Türkiye Finans Katılım A.Ş, Ziraat Katılım A.Ş, Vakıf Katılım A.Ş.

Kalkınma ve yatırım bankaları, Bankacılık Kanunu kapsamında mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında; kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini ifade etmektedir [Bankacılık Kanunu m. 3] [140]. Örneğin; İller Bankası A.Ş., Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş, İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Kanun'da yer alan kredi kuruluşu kavramı Bankacılık Kanunu'nda yer alan kredi kuruluşu kavramından daha geniş bir kapsamda kullanılmıştır. Zira Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesinde kredi kuruluşu, mevduat ve katılım bankaları için kullanılmış; kalkınma ve yatırım bankaları için kredi kuruluşu nitelemesi yapılmamıştır. Ancak, rehin alacaklısı sıfatı belirlenirken, TİTRK'de yer alan kredi kuruluşu tanımını dikkate almak gerekmektedir. Bankacılık Kanunu'na göre kredi kuruluşu niteliğinde olan değil; Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren bankaların rehin alacaklısı olacağı kabul edildiğinden, kalkınma ve yatırım bankalarının kredi kuruluşu sıfatıyla rehin alacaklısı olabilmesi gerekmektedir. Kaldı ki, kalkınma ve yatırım bankaları, Bankacılık Kanunu kapsamında faaliyet gösteren finansal kuruluşlar olarak veya faaliyetleri arasında kredi kullandırma da bulunduğundan, kredi ve kefalet sağlayan kurum olarak da rehin alacaklısı sıfatını kazanabilecektir[141].

b. Bankacılık Kanunu Uyarınca Faaliyet Gösteren Finansal Kuruluşlar

5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar, mevduat bankaları ve yatırım bankaları dışında kalan ve sigortacılık, bireysel emeklilik veya sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak ve 5411 sayılı Kanun'da yer alan faaliyet konularından [Bankacılık Kanunu m. 4] en az birini yürütmek üzere kurulan kuruluşlar ile kalkınma ve yatırım bankaları ve finansal holding şirketlerini ifade eder.

[140] Uygulamada kalkınma ve yatırım bankaları ile Merkez Bankası'nın ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis etmesinin pek sık rastlanılmayacak bir durum olacağı görüşü için bkz. **Şit-İmamoğlu,** s. 12.

[141] **Çamurcu**, s. 205-206.

Mevduat bankaları ve yatırım bankaları dışında kalan ve sigortacılık, bireysel emeklilik veya sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunan şirketlerin rehin alacaklısı olabilmesi kabul edilmiştir.

Sigortacılık faaliyetinde bulunmak isteyen şirketlerin 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun[142] 3., 4. ve 5. maddesindeki şartları yerine getirmesi şarttır.

Bireysel Emeklilik faaliyetinde bulunmak isteyen şirketlerin, 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nun[143] 8. maddesinde düzenlendiği şekilde, kuruluş esaslarını yerine getirerek kuruluş iznini alması ve Kanun'un 9. maddesi uyarınca faaliyete geçebilmesi için şart olan faaliyet ruhsatına sahip olması gerekmektedir.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun (SPK)[144] 34. maddesine göre sermaye piyasası faaliyetleri, sermaye piyasası kurumlarının bu Kanun kapsamındaki faaliyetleri, bu Kanun kapsamına giren yatırım hizmetleri ve faaliyetleri ile bunlara ek olarak sunulan yan hizmetlerden oluşur. Kanun'da öngörülen koşulları sağlayarak, bu faaliyetleri gerçekleştirebilecek sermaye piyasası kurumları, SPK'nın 35 ve 35/A maddelerinde düzenlenmiştir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 4. maddesinde yer alan faaliyet konularından[145] en az birini yürütmek üzere kurulan kuruluşlar da kredi kuruluşu sıfatıyla rehin alacaklısı olabilecektir.

---

[142] RG. 14.06.2007, S. 26552.

[143] RG. 07.04.2001, S. 24366.

[144] RG. 30.12.2012, S. 28513.

[145] Bankacılık Kanunu'nun 4. maddesine göre bankaların gerçekleştirebilecekleri faaliyetler şöyledir: "*Mevduat kabulü; Katılım fonu kabulü; Nakdî, gayrinakdî her cins ve surette kredi verme işlemleri; Nakdî ve kaydî ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri; Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri; Saklama hizmetleri; Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri; Efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri; Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövize dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri; Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri; Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri; Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri; Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi*

Yine yukarıda belirttiğimiz gibi, kalkınma ve yatırım bankaları, Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar olarak da kredi kuruluşu sıfatıyla rehin alacaklısı olabilecektir.

Son olarak kredi kuruluşu sıfatıyla rehin alacaklısı sıfatını kazanabilecek Finansal Holding şirketi, içlerinden en az bir tanesi bir kredi kuruluşu olmak şartıyla bağlı ortaklıklarının tümü veya çoğunluğu kredi kuruluşu veya finansal kuruluş olan şirketi ifade etmektedir [Bankacılık Kanunu m. 3]. Örnek olarak; Koç Finansal Hizmetler A.Ş., TEB Holding A.Ş. verilebilir.

c. Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Uyarınca Faaliyet Gösteren Finansal Kuruluşlar

Finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri bakımından, 6361 sayılı Kanun'da ayrıntılı hükümler sevk edilmiştir. Kanun'un 4. maddesinde kuruluş izni, 5. maddesinde kuruluş şartları, 6. maddesinde kurucularda aranan şartlar, 7. maddesinde faaliyet iznine ilişkin hususlar düzenlenmiştir. 6361 sayılı Kanun'daki bu şartları yerine getirerek finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketi niteliğini kazanan şirketlerin, kredi kuruluşu sıfatıyla rehin alacaklısı olabilmesi mümkün durumdadır. Böylece, Mülga TİRK'de, rehin alacaklısı olabilmesi tartışmalı olan 6361 sayılı Kanun kapsamında finansman şirketleri ve faktoring şirketlerinin[146] TİTRK uygulamasında rehin alacaklısı olabilecekleri açık bir şekilde düzenlenmiştir[147].

---

işlemleri gibi garanti işleri; Yatırım danışmanlığı işlemleri; Portföy işletmeciliği ve yönetimi; Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı; Faktoring ve forfaiting işlemleri; Bankalararası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık; Finansal kiralama işlemleri."

[146] Faktoring şirketlerinin rehin alacaklısı olması halinde uygulamada ortaya çıkabilecek sorunlar hakkında bkz. **Şit-İmamoğlu**, s. 13.

[147] Mülga TİRK döneminde finansman şirketleri ile faktoring şirketlerinin kredi kuruluşu sıfatıyla rehnin tarafı olabileceği yönünde bkz. **Erten**, s. 22-23; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 230. Finansman şirketlerinin rehin alacaklısı olabilmesi açısından olumsuz, Faktoring şirketleri yönünden olumlu yönde bkz. **Haznedar**, s. 41 vd.

d. Kredi ve Kefalet Sağlayan Kamu Kurumları veya Özel Kurumlar

Kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurumlar da rehin alacaklısı sıfatını kazanabilecektir. Kredi ve kefalet sağlayan kamu ve özel kurumların neler olduğu hususunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Yönetmelikte, kredi ve kefalet sağlayan kamu kurumlarının veya özel kurumların, özel kanunları uyarınca kredi ve kefalet sağlayan kamu kurum veya kuruluşları ile özel hukuk kişilerini ifade ettiği belirtilmiştir[148]. Buna göre, kredi ve kefalet sağlayan kamu kurumu veya özel kurum olarak, bir kurumun rehin alacaklısı olabilmesi için özel mevzuatının buna uygun olması şarttır. Bu nedenle, her bir kurum bakımından ilgili özel mevzuat incelenerek, rehin alacaklısı sıfatını kazanıp kazanamayacağı ayrıca belirlenecektir.

Özel mevzuatı incelendiğinde, rehin alacaklısı olabilmesi bakımından herhangi bir engel bulunmayan, kredi ve kefalet sağlayan kamu kurumlarına örnek olarak; Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi (KOSGEB), Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birliği (TESKOMB), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Kredi Garanti Fonu (KGF), Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM), Türkiye Varlık Fonu Yönetimi A.Ş. verilebilir. Buna karşılık, özel mevzuatı bakımından bu bent kapsamında rehin alacaklısı olabilmesi mümkün olmayan kurumlara örnek olarak; Ticaret ve Sanayi Odaları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) gösterilebilir.

Kredi ve kefalet sağlayan özel kurumlara ise kooperatifler örnek verilebilir. Mülga TİRK'de tüm kooperatiflerin rehin alacaklısı olabilmesi kabul edilmişti[149]. Buna karşılık, TİTRK bakımından rehin verenin serbest meslek erbabı, çiftçi ve üretici örgütü olması durumunda, rehin alacaklısı kooperatifin, kredi ve kefalet sağlayan bir kooperatif olması şarttır[150]. Bu nitelikte olmayan kooperatifler ise, TİTRK m. 3, f. 1-(b) kapsamında tacir

[148] Uygulama Yönetmeliği m. 4, f. 1-(h).

[149] Ticarî İşletme Rehni Kanunu Tasarısı sadece kredi ve kefalet kooperatiflerini kapsarken, Tasarı'nın kanunlaşma sürecinde bu ayrım kaldırılarak, tüm kooperatifler rehin alacaklısı sıfatına layık görüldüğü; ancak, düzenlemenin d*e lege feranda* daraltılması gerektiği yönünde bkz. **Erdem,** s. 45.

[150] **Antalya/Acar**, s. 19.

sıfatıyla, tacir veya esnaflarla, rehin alacaklısı veya rehin veren olarak rehin sözleşmesi akdedebilecektir[151].

Netice olarak, mülga TİRK'de, rehin alacaklısı sıfatını haiz olamayan iktisadi devlet teşekkülü niteliğindeki bankalar ile rehin alacaklısı olabilmesi tartışmalı olan 6361 sayılı Kanun kapsamında faaliyet gösteren finansman şirketleri ve faktoring şirketleri TİTRK uygulamasında rehin alacaklısı olabilecektir. Mülga TİRK'de ayrım yapılmaksızın tüm kooperatiflerin rehin alacaklısı olabilmesi kabul edilmişken; TİTRK'da kredi kuruluşu sıfatıyla, kredi ve kefalet sağlayan kooperatiflerin rehin alacaklısı olabilmesi kabul edilmiştir. Fakat sözleşmenin bir tarafının tacir veya esnaf olması durumunda, kredi ve kefalet kooperatifi sayılmayan bir kooperatif de, tacir sıfatıyla m. 3, f. 1-b kapsamında, rehin sözleşmesine taraf olabilecektir.

2. Rehin Veren

Kanunkoyucu, mülga TİRK'de olduğu gibi, bu Kanun'da da, ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin bir tarafını oluşturan rehin veren sıfatını kazanabilecek kişiler hakkında belli sınırlamalar içeren bir hüküm sevk etmiştir. Hükme göre rehin veren olabilecek gerçek ve tüzel kişiler şunlardır: *Tacir, Esnaf, Çiftçi, Üretici Örgütü, Serbest Meslek Erbabı*[152]. Bunun dışında *üçüncü kişilerin* de, bir başkasının borcu için rehin verebileceği düzenlenmiştir[153]. Kanun'da sayılan rehin veren olabilecek kişilerden çiftçi, üretici örgütü ve serbest meslek erbabı olan kişiler sadece kredi kuruluşları ile rehin sözleşmesi akdedebilecektir. Aşağıda bu sıfatların ne şekilde ve hangi mevzuatlara göre belirleneceği açıklanmaya çalışılmıştır.

Rehin veren kişilere ilişkin açıklamalarımıza geçmeden önce, mülga TİRK'e kıyasla farklı şekilde düzenlenen ve özellik arz eden birkaç hususa yer vermek gerekmektedir. Mülga TİRK'de rehin veren sıfatı ticarî işletmenin maliki, esnaf işletmesinin maliki ve sanayi işletmesinin malikine tanınmıştı. Kanunkoyucunun bu tercihi tartışmaya açılmış; işletme kiracısını dışarda bırakmayı hedefleyen işletme maliki

[151] **Çamurcu**, s. 207-208.

[152] TİTRK m. 3, f. 1-(a),(b).

[153] TİTRK m.5, f. 9.

sıfatı yerine tacir, esnaf gibi sıfatların tercih edilmesinin daha doğru olacağı ileri sürülmüştü[154]. TİTRK'de ise bahsi geçen bu görüşü destekler nitelikte, işletme maliki sıfatından bahsedilmeyip tacir, esnaf, serbest meslek erbabı gibi sıfatlar kullanılmıştır. Bu tercihle işletme maliki olmayan kişilerin, örneğin; işletme kiracısının, rehin veren olabilmesi mümkün kılınmıştır[155].

Mülga Kanun döneminde ticarî temsilcinin ticarî işletme rehni tesis edip edemeyeceği tartışmalı olup TİTRK bakımından da konu önem arz etmektedir. TİRK döneminde, ticarî işletmeye dâhil taşınmazları bir aynî hak ile sınırlandırma yetkisi dahi tanınmayan ticarî temsilcinin, çok daha ağır sonuçlar doğurabilecek ticarî işletme rehni tesis etmesinin mümkün olmaması gerektiği görüşü çoğunlukla kabul görmüştür[156]. Ayrıca, rehin sözleşmesine taraf olabilecek rehin veren, ticarî işletmenin maliki bulunan gerçek ve tüzel kişi olarak belirlendiğinden, özel olarak yetkilendirilmediği sürece ticarî temsilcinin ticarî işletme rehni tesis edemeyeceği ifade edilmiştir[157]. Kollektif ve komandit ortaklıklara ait ticarî işletme üzerinde rehin hakkı tesisi, TTK m. 223'de olağanüstü iş olarak nitelendirilerek, yönetim yetkisinin kapsamı dışında bırakılmış; tüm ortakların onay vermesi şartına bağlanmıştır. TİTRK'de ise, taşınır varlıkların ayrı ayrı rehne konu olabilmesi mümkün kılınmış ve sözleşmenin tarafı olarak malikten de bahsedilmemiştir. Ayrıca, Kanun ve Yönetmeliklerde temsilciye açıkça yer de verilmiştir. Bu gerekçelerle ticarî temsilcinin rehin tesis etmesi mümkün olabilir. Ancak, rehin konusunun ticarî işletme olması veya işletmeye dâhil taşınır varlıkların büyük oranda rehne konu olması durumunda temsilcinin, tıpkı mülga Kanun döneminde çoğunlukla kabul edildiği gibi, özel yetki sahibi olması aranabilir[158].

Mülga TİRK döneminde, bir başka tartışmalı konu da şubelerin ticarî işletme rehni tesis edip edemeyeceği meselesidir. Bir görüşe göre, merkezin yaptığı hukuki işlemleri yapmaya yetkili olması nedeniyle şubelerin, ticarî işletme rehni sözleşmesi

---

[154] *Erdem*, mutlaka ticarî işletme hem de gerçek ve tüzel kişilerden söz etmek isteniyorsa 'ticarî işletmeyi işleten gerçek ve tüzel kişiler' ifadesinin kullanılması gerektiğini belirtmiştir. **Erdem**, s. 44-45 ve dn. 14.

[155] Ticarî işletmenin maliki yerine tacir sıfatının tercih edilmiş olmasının yaratacağı sorunlar hakkında bkz. **Şit-İmamoğlu**, s. 15-16. Mülga TİRK'e kıyasen, taraflardan birinin tacir olarak nitelendirilmesinin isabetli olduğu yönünde bkz. **Köroğlu-Ölmez,** s. 265.

[156] **Arkan**, 22. Bası, s. 51; **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 55; **Erten**, s. 15.

[157] Aksi yönde bkz. **Kırca, İsmail**, Ticarî Mümessillik, Ankara 1996, s. 114-115.

[158] Benzer şekilde bkz. **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 119-120.

akdetme konusunda yetki sahibi olması gerekir[159]. Öğretide ağırlıkta olan diğer görüş göre ise, şubenin ticarî işletme tesis edip edemeyeceği meselesi temsil ilişkisine dayanmaktadır. Buna göre şubeye atanan yardımcının, ticarî temsilci olsa dahi, özel olarak yetkilendirilmediği sürece ticarî işletme tesis edemeyeceğinin kabulü gerekmektedir[160]. Öte yandan, şubenin merkezden ayrı bir malvarlığının bulunmaması dolayısıyla zaten merkezden ayrı olarak ticarî işletme rehnine konu olamayacağı da belirtilmiştir[161]. Kanaatimizce de şubenin ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edip edemeyeceği temsil ilişkisine göre tespit edilecektir. Yalnız burada mülga Kanun'dan önemli bir fark bulunmaktadır. TİTRK ile taşınır varlıkların ayrı ayrı rehin konusu olabileceği kabul edilmiştir. Bu durumda şubeye atanan bir ticarî temsilci işletmenin tamamını değil, taşınır varlıkların birini ya da bir kısmını rehne konu edebilecektir. Bu yönüyle şubeye atanan ticarî temsilcinin, ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edebilmesinin mümkün olması gerekmektedir. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi, rehin konusunun ticarî işletme olması veya işletmeye dâhil taşınır varlıkların büyük oranda rehne konu olması durumunda temsilcinin, özel yetki sahibi olması aranabilir[162].

a. Tacir

Kanun'a göre '*Tacir*', 13.1.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre tacir kabul edilen kişiyi ifade eder [m.2, f. 1-(ğ)]. Tanımda yer verilen "*tacir kabul edilen kişi*" terimi, atıf yapılan TTK'ya uygunluk arz etmemektedir. TTK'da tacir sıfatının belirlenmesine ilişkin düzenlemeler kapsamında konunun ele alınması gerekmektedir.

(1). Gerçek Kişi Tacir

Tacir, gerçek kişi ve tüzel kişi tacirleri ifade eder. TTK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasında gerçek kişi tacir, "…*bir ticarî işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten*

---

[159] **Omağ, Merih Kemal**, Türk Hukukunda Ticarî İşletme Rehni, İİTİA, 1976, S.: 1, s. 202.

[160] **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 56; **Türker**, s. 76-79; **Erten**, s. 17; **Esener/Güven**, 6. Bası, s. 553.

[161] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 233; **Reisoğlu, Seza**, Ticarî İşletme Rehni – Uygulama – Sorunlar, Prof. Dr. Gürgan Çelebican'a Armağan, Ankara 2011, s. 388; aksi yönde bkz. **Erdem**, s. 52.

[162] Aynı yönde bkz. **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 575; karş. **Antalya/Acar**, s. 27-28.

kişi" olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre tacir sıfatının kazanılabilmesi için üç temel unsurun varlığı şarttır: (i) ticarî işletmenin var olması, (ii) ticarî işletmenin işletilmesi, (iii) ticarî işletmenin tacir adına işletilmesi. İşletmenin işletilmesine ilişkin kısmen de olsa işletilmesine ilişkin kayıt, adi ortaklıkların bir ticarî işletme işlettikleri takdirde ortakların her birinin tacir sıfatını kazanması ihtimali öngörülerek ilgili maddeye dercedilmiştir[163].

TİTRK m. 4, f. 6-(a)'da rehin sözleşmesinin tarafı olarak ticarî işletme gösterilmiştir. Her ne kadar sözleşmenin tarafı olarak ticarî işletme gösterilse de, bunun tacir olarak anlaşılması gerekmektedir. Zira ticarî işletmelerin ayrı bir tüzel kişilikleri bulunmadığından sözleşmeye taraf olabilmeleri mümkün değildir[164]. Kaldı ki, Uygulama Yönetmeliği'nin 9. ve 10. maddelerinde sözleşmenin tarafı olarak ticarî işletme değil, tacir sıfatına yer verilmiştir.

Gerçek kişi tacirlerin, ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edebilmesi mümkündür. Burada, rehin tesis edilebilmesi için, ticarî işletmenin ticaret siciline tescil edilmiş olmasının gerekip gerekmediği hususunun üzerinde durulması gerekir. Mülga TİRK m. 1'de bir ticarî işletme üzerinde rehin tesis edilebilmesi için, ticarî işletmenin ticaret siciline kayıtlı olması gerektiği açıkça düzenlenmişti. TİTRK'de ise böyle açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. TİTRK'de, bir ticarî işletmenin tamamı üzerinde rehin tesis edildiği takdirde Ticaret Siciline bildirim yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır [m. 5, f. 2]. Bu hükümden yola çıkılarak, ticarî işletmenin tamamının rehin konusu olması halinde işletmenin, ticaret siciline kayıtlı bir işletme olması gerektiği ifade edilmektedir[165]. Ancak, Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen bu bildirim kurucu nitelikte değildir. Şu halde, sadece bu düzenlemeden, üzerinde rehin tesis edilecek ticarî işletmenin mutlaka Ticaret Siciline kayıtlı bir işletme olması gerektiği sonucu çıkarılamayabilecektir.

Ticarî işletmenin tamamı rehin konusu edilmeyerek, sadece bir ya da birden fazla taşınır varlık üzerinde rehin tesis edilmesi ihtimali bakımından ise ayrıca bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Ticarî işletmenin tamamının rehin konusu

---

[163] **Şener**, s. 155-157.

[164] Aynı yönde bkz. **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 53; **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 119; **Arkan**, 23. Bası, s. 51, dn. 3; **Göle/Aydoğan**, s. 22.

[165] **Şit-İmamoğlu**, s. 9; **Çamurcu**, s. 210.

edilmemesi halinde, Ticaret Siciline bildirim zorunluluğu da öngörülmemiştir. Ancak hem Kanun'da hem de Yönetmelikte MERSİS numarasının sözleşmeye yazılmasının zorunlu olduğu düzenlenmiştir. Yönetmeliklerde MERSİS numarasının Ticaret Siciline kayıtlı tacirlere verilen numarayı ifade ettiği belirtilmiştir[166]. Her ne kadar MERSİS numarasının Ticaret Siciline kayıtlı tacirlere verilen numarayı ifade ettiği belirtilmiş olsa da bu numara, Ticaret Siciline tescil edilen ticarî işletmeler ile ticaret şirketleri ve bunların şubelerine verilir[167]. Rehin sözleşmesinde MERSİS numarasına yer verilmesinin zorunlu olması gerekçesiyle, sadece ticaret siciline tescil edilen bir ticarî işletmeyi işleten tacirin rehin veren sıfatını kazanabileceği ifade edilmektedir[168]. Ancak, sadece bu düzenleme ile bahsedilen sonuca varmak mümkün olmayabilir. Şayet, böyle bir şart aranacaksa bile Kanun'da açık bir düzenlemeye yer verilmesi isabetli olacaktır.

Yukarıda da bahsedildiği üzere mülga TİRK'in 1. maddesinde, üzerinde rehin kurulacak ticarî işletmenin Ticaret Siciline kayıtlı olması gerektiği düzenlenmişti. Zira bu Kanun'a göre rehin hakkı Ticaret Siciline tescil ile kurulmaktaydı. Hâlbuki TİTRK'de rehin hakkı Ticaret Siciline değil, Rehinli Taşınır Siciline tescil ile kurulmaktadır. Bu yönüyle, ticarî işletme ve esnaf işletmesinin sicile kayıtlı olması zorunluluğunu düzenleyen mülga TİRK m. 1'e benzer bir düzenlemeye TİTRK'de yer verilmemiş olduğu da söylenebilecektir.

(a). Tacir Sayılanlar

Tacir sıfatının belirlenmesinde TTK'ya yapılan atfın tereddüde yol açtığı konulardan biri de *tacir sayılan kişiler*in rehin veren olup olamayacağıdır. *Tacir sayılan kişi*, kanunda öngörülen bazı ihtimallerin gerçekleşmesi halinde, tacir sıfatının kazanılabilmesi için gerekli olan *ticarî işletmenin fiilen işletilmesi* şartının bir kenara bırakılarak, tacirlerle aynı hükümlere tabi kılınması gereken kişileri ifade eder. Tacirlerle aynı hükümlere tabi kılınmasından kasıt, tacir olmanın hem nimetlerinden faydalanıp hem de külfetlerine katlanılmasıdır[169]. TTK'nın 12. maddesinin 2. fıkrasına göre; (i) Bir

[166] Uygulama Yönetmeliği m. 4, f. 1-(i), Sicil Yönetmeliği m. 4, f. 1-(f).

[167] Ticaret Sicil Yönetmeliği m. 13, f. 2.

[168] **Göle/Aydoğan**, s. 14; **Arkan**, 23. Bası, s. 51; **Bozer/Göle**, 4. Bası, s. 35; ayrıca bkz. **Çamurcu**, s. 211.

[169] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 260; **Şener**, s. 158.

ticarî işletmeyi kurup açtığını sirküler, gazete, radyo, televizyon ve diğer ilan araçlarıyla halka bildirmiş veya (ii) işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan etmiş olan kimse, fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılır. Buna göre, tacirlerle aynı hükümlere tabi kılınan, tacir sayılan kişilerin TİTRK kapsamında tacir sıfatıyla rehin veren olabilecekleri ifade edilebilir[170].

(b). Tacir Gibi Sorumlu Olanlar

Tacir gibi sorumlu olan kişiler ise, bir ticarî işletme mevcut olmadığı için tacir sıfatını kazanamayan; ancak, kanunda öngörülen bazı ihtimallerin gerçekleşmesi halinde tacirlerin tabi olduğu sorumluluk esaslarına tabi kılınan kişilerdir. TTK'nın 12. maddesinin 3. fıkrasına göre; bir ticarî işletme açmış gibi, ister kendi adına, ister adi bir şirket veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan kimse, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olacaktır. Tacir gibi sorumlu olan kişiler, tacir olmanın nimetlerinden faydalanamayıp, sadece külfetlerine katlanırlar[171].

Tacir gibi sorumlu olan kişiler, sadece tacirlere has sorumluluk rejimine tabi tutulmakta olup tacir sayılmadıklarından, tacir sıfatıyla rehin veren olabilmeleri mümkün değildir. Öte yandan, tacir gibi sorumlu olan kişi, çiftçi, esnaf veya serbest meslek erbabı ise, tacir olarak olmasa bile bu sıfatlarla rehin veren olabilecektir[172].

(c). Küçükler ve Kısıtlılar

Küçük veya kısıtlı adına bir ticarî işletme işletilmesi halinde tacir sıfatı küçük veya kısıtlıya; cezai sorumluluk ise kanuni temsilciye aittir [TTK m. 13]. Tacir sıfatının

---

[170] **Köroğlu-Ölmez**, s. 266; Rehin veren sıfatına sahip olacak tacirin işlettiği ticarî işletmenin, Ticaret Siciline tescil edilmiş ve MERSİS numarasına sahip olması gerektiği; bu nedenle, Ticaret Siciline tescil ettirmeksizin bir ticarî işletme kurup açtığını sirküler, gazete, radyo, televizyon ve diğer ilan araçlarıyla halka bildirmiş olması nedeniyle tacir sayılan kişilerin de rehin veren olamayacağı ifade edilmiştir. **Çamurcu**, s. 212.

[171] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 261; **Şener**, s. 153.

[172] **Çamurcu**, s. 213.

kazanılması için adına ticarî işletme işletilen küçük veya kısıtlının fiil ehliyetine [TMK m. 10] sahip olmasına lüzum bulunmamaktadır[173].

Küçük veya kısıtlı adına işletilen ticarî işletmede tacir sıfatı küçük veya kısıtlıya ait olacağından, kural olarak ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesine de taraf olabileceklerdir. Şayet tacir sıfatı küçüğe aitse, kanuni temsilcilerinin rızasıyla borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi yapabileceğinden, rehin sözleşmesi akdedebilir [TMK m. 16, f. 1-(c); m. 343, m. 451]. Kısıtlıya ait olması halinde ise, ticarî işlemlerde taşınır rehni tesisinin, olağan yönetim ve işletme ihtiyaçlarının dışında kalması ihtimalinde, vesayet makamının izni gerekmektedir [TMK m. 462, f. 1][174].

(d). Ticaret Yapmaktan Men Edilenler

Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi, ticaret yapmaktan menedilenlerin durumunu düzenlenmektedir. Buna göre; kişisel durumları nedeniyle, yapılan işin niteliği sebebiyle, meslek ve görevleri dolayısıyla, bir yargı kararından doğan yasağa aykırı şekilde veya bir resmi makamın iznine veya onayına gerek olmasına rağmen alınmadan ticarî işletme işletilmesi halinde ticarî işletmeyi işleten kişi tacir sayılacaktır[175]. Ticaret yapmaktan men edilmeyi gerektirecek kişisel durum, vatandaş olmamaktan doğan yasaklamalar ile izne bağlı işlerde bu iznin alınmaması olabilir. Örneğin; 6197 sayılı Kanun'a göre eczacılık yapmak için Türk vatandaşı olma şartını sağlamayan bir yabancı tarafından eczacılık yapılması veya 5303 sayılı Kanun uyarınca Belediye'den ruhsat alma zorunluluğu bulunan hallerde ruhsat almadan faaliyette bulunulması halinde, bu kişiler tacir sayılacaklardır. Meslek ve görev dolayısıyla yasaklılık hali ise ilgili kanunlarda özel olarak düzenlenmiştir. Örneğin; 657 sayılı Kanun'un 28. maddesi uyarınca devlet memurlarının, 1136 sayılı Kanun'un 11. maddesi kapsamında avukatların ticarî işletme işletmesi yasaklanmıştır. Ancak bu yasağa rağmen ticarî işletme işletmeleri halinde tacir sayılacaklardır[176]. Ticaret yapmaktan menedilen kişilerin, ilgili yasağa aykırı davranmış

[173] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 261.

[174] Aynı yönde bkz. **Çamurcu**, s. 214.

[175] Ticaret yapmaktan menedilenlerin tacir sayılmaları yerine, tacir gibi sorumlu olacaklarının kabul edilmesinin daha uygun olacağı yönündeki görüş için bkz. **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 127.

[176] **Ayhan/Çağlar**, s. 225-226.

olmaları tacir sıfatını kazanmalarına engel olmadığından, ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesine taraf olabileceklerdir[177].

(2). Tüzel Kişi Tacir

Tüzel kişi tacirler bakımından TTK'da herhangi bir tanıma yer verilmemiş olup tacir sıfatını haiz tüzel kişiler ile tacir sıfatını haiz olamayacak tüzel kişilerin sayılması yoluna gidilmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 16. maddesinde, tahdidi olmamakla birlikte, ticaret ortaklıklarının, amaçlarına ulaşmak için ticarî işletme işleten vakıf ve derneklerin, kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticarî şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşların tacir olduğu düzenlenmiştir.

(a). Ticaret Ortaklıkları

Ticaret ortaklıkları, TTK m. 124'te sayılmıştır: Kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif ortaklıklar tacirdir. Dolayısıyla, tacir sıfatıyla rehin tesis edebileceklerdir. Ticaret ortaklıklarının tacir sıfatı kanun gereği verildiği için, kollektif ve adi komantid ortaklıklar hariç, tacir sıfatını kazanabilmeleri için ticarî işletme işletmeleri gerekli değildir [178] . Ancak, rehin sözleşmesine tacir sıfatıyla taraf olunabildiğinden, ticarî işletme işletmeyen ticaret ortaklıklarının da rehin vermesi mümkün olacaktır.

Bilindiği üzere, kooperatiflerin tacir sıfatını haiz olup olmadığı noktasında tartışma bulunmaktadır. Bu tartışmanın nedeni 5146 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 2004 yılındaki değişiklikten önce kooperatifin teşekkül olarak nitelendirilmesidir. 2004 yılındaki değişiklikle birlikte, Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesinde kooperatifler, "*değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklık*" şeklinde nitelendirilmiştir. Nitekim TTK m. 124'te de açıkça ticaret ortaklıkları arasında sayılmıştır. Anılan düzenlemelerden kooperatiflerin tacir olduğu sonucu çıkmaktadır[179]. Fakat 6102 sayılı TTK'nın yürürlüğe

[177] Aynı yönde bkz. **Çamurcu**, s. 215.

[178] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 263.

[179] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan,** s. 264; **Arkan,** 23. Bası, s. 129; **Bahtiyar,** 18. Bası, s. 104.

girmesinden sonra da, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin yapı kooperatiflerini tacir kabul etmediği çeşitli kararlarının bulunduğuna dikkat çekmek gerekmektedir[180].

(b). Vakıflar

Vakıflar amaçlarını gerçekleştirebilmek için 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 26. maddesinde öngörülen şartları yerine getirmek suretiyle ticarî işletme işletebilirler. Ticarî işletme işleten vakıflar ise tacirdir. Bu şekilde ticarî işletme işleterek tacir sıfatını kazanan vakıflar, ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edebilecektir.

Gelirlerinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar ise, ticarî işletme işletseler bile tacir sıfatını kazanamayacaktır[181]. Bu gerekçeyle, ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesine de tacir sıfatıyla taraf olamayacaktır.

(c). Dernekler

Amaçlarına ulaşabilmek adına ticarî işletme işleten dernekler tacirdir[182]. Bu şekilde ticarî işletme işleterek tacir sıfatını kazanan dernekler, ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edebilecektir.

---

[180] Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 15.09.2014 tarihli "…6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 124/1. maddesinde "Kooperatifler" ticaret şirketleri arasında sayılmış ise de, aynı maddenin 2. bendinde kooperatifler "Şahıs şirketleri" ve "Sermaye şirketleri" arasında gösterilmemiştir. TTK'nın 124. maddesinin 1 ve 2. bentleri ile 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesi birlikte değerlendirildiğinde *yapı kooperatiflerinin "ticaret şirketi" olmadığı, sosyal niteliği ağır basan kendine özgü bir ortaklık olduğu anlaşılmaktadır.* Kaldı ki, bu düzenlemelere benzer hükümler, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda da bulunmasına rağmen (md 18, 136), Yargıtay'ın istikrar kazanan uygulamasında yapı kooperatifleri tacir olarak kabul edilmemiştir. Esasen, yıllardır süregelen Yargıtay uygulamasını (Dairemizin 09.06.2008 tarih ve 2007/2726 esas- 2008/3798 karar ile yine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 07.02.1996 tarih ve 1995/956 esas, 1996/45 karar sayılı kararları) ortadan kaldıracak bir yenilik de bulunmamaktadır. Dairemizin 11.02.2014 tarih 2014/483 esas, 2014/844 karar sayılı kararında da yapı kooperatiflerinin tacir olmadığı çoğunluk tarafından kabul edilmiştir." ifadelerine yer verilen 2014/2787 E., 2014/5195 K. sayılı kararı ve bu kararın eleştirisi için bkz. **Orbay-Ortaç, Nurdan/Can, Ozan**, Yapı Kooperatiflerinin Tacir Sıfatı Olup Olmadığı Sorusu Bağlamında Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 15.9.2014 Tarih, 2014/2787 Esas ve 2014/5195 Karar Sayılı Kararının Eleştirilmes**i**, BATİDER, 2016, C.: 32, S.: 3, s. 79-104; Ayrıca bkz. **Kırca, İsmail,** Kooperatiflerin Tacir Niteliği Hakkında Yargıtay'ın Tutumu: Kanuna Aykırı Yorum Mu Yoksa Örtülü Boşluk Doldurma Gayreti Mi?, BATİDER, C.: XXXIII, S.: 2, 2017, s. 5-25.

[181] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 264; **Bahtiyar,** 18. Bası, s. 105.

[182] **Bahtiyar,** 18. Bası, s. 105.

5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 27. maddesi kapsamında kamuya yararlı dernek sıfatını kazanan dernekler, bir ticarî işletme işletseler dahi tacir sayılmazlar. Örneğin; kamuya yararlı dernek olan ve maden suyu üzerine bir ticarî işletme işleten Türkiye Kızılay Derneği tacir sayılmamaktadır[183]. Şu halde, bir ticarî işletme işletmesine rağmen tacir sıfatını kazanamayan kamuya yararlı dernekler, tacir sıfatıyla rehin sözleşmesi akdedemeyeceklerdir.

(d). Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Kurulan Kurum ve Kuruluşlar

Türk Ticaret Kanunu'nun 16. maddesinin 1. fıkrasına göre; kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticarî şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar tacirdir[184]. Bunlara örnek olarak; 233 sayılı KHK ile öngörülen devlet teşekkülleri[185] ile TEDAŞ[186], İSKİ ve İETT gibi müesseseler[187] verilebilir. Tacir sayılan bu kurum ve kuruluşların, ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis etmeleri mümkün olabilecektir[188]. Kamu tüzel kişileri tarafından kurulan ve fakat kamu

---

[183] Örnek için bkz. **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 129.

[184] Madde metnindeki veya bağlacı yerine ve bağlacı koyularak, her iki şartın beraber aranmasının daha isabetli olacağı yönünde bkz. **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 131.

[185] Devlet Hava Meydanları İşletmesi (D.H.M.İ.)'nin tacir sayılacağını işaret eden bir Yargıtay kararında şu değerlendirmelere yer verilmiştir: "…D.H.M.İ. adı altında teşkil olunan İktisadi Devlet Teşekkülü'nün hukuki bünye, amaç ve faaliyet konuları, organları ve teşkilat yapısı, müessese, bağlı İktisadi Devlet Teşekkülleri 233 Sayılı K.H.K.'de saklı tutulan hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabidirler (233 Sayılı K.H.K.. madde 4/2). *Şu durumda davalı D.H.M.İ. tacir konumundadır*." 23. HD., 10.02.2015 T., 2014/10255 E., 2015/715 K. sayılı kararı. **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**, E.T. 01.11.2017.

[186] TEDAŞ'ın tacir sayılacağına ilişkin bir Yargıtay kararında şu ifadelere yer verilmiştir: "Davalı TEDAŞ'ın ana statüsünün 3. maddesinde de 'Bu ana statü ile teşkil olunan TEDAŞ, tüzel kişiliğine sahip faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğu sermayesi ile sınırlı bir İktisadi Devlet Teşekkülüdür. Teşekkül, Kanun Hükmünde Kararname ve bu ana statü hükümleri saklı kalmak üzere özel hukuk hükümlerine tabidir. Teşekkül, Genel Muhasebe Kanunu ile Devlet İhale Kanunu hükümlerine ve Sayıştay'ın denetimine tabi değildir.' denilmektedir. *Davalının faaliyetlerini özel hukuk kuralları uyarınca yapması itibariyle TTK'nun 18/1. maddesi anlamında tacir sayılır*." 4. HD., 14.07.2011 T., 2011/8304 E., 2011/8363 K. sayılı kararı. **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**, E.T. 01.11.2017.

[187] İSKİ ve İETT'nin tacir sayılacaklarına ilişkin bir Yargıtay kararında şöyle denilmektedir: "Somut olaya gelince, davalı İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin kamu hizmetini özel hukuk ilişkisine girdiği diğer davalı yüklenici şirkete özel hukuk sözleşmesi ile yaptırdığı görülmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı, müstakil bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluş olarak kanunla kurulmuş olan *davalı İSKİ ve İETT Genel Müdürlüklerinin, özel hukuk hükümlerine göre idare edilen bir kamu kuruluşları oldukları, tacir sayıldıkları ve faaliyetlerini özel hukuk hükümlerine göre yürüttükleri,* bu nedenle anılan davalılar aleyhine açılacak davaların adli yargı yerinde görülmesi gerektiği kuşkusuzdur." 7. HD., 21.06.2011 T., 2011/4217 E., 2011/4217 K. sayılı kararı. **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**, E.T. 01.11.2017.

[188] **Çamurcu**, s. 218.

hukuku hükümlerine göre yönetilen kuruluşlar ise tacir sıfatını kazanmazlar[189]. Dolayısıyla tacir sıfatıyla rehin sözleşmesine taraf olamayacaklardır.

(e). Kamu Tüzel Kişileri İle Kamuya Yararlı Derneklerin ve Gelirinin Yarısından Fazlasını Kamu Görevi Niteliğindeki İşlere Harcayan Vakıfların İşlettiği İşletmeler

Türk Ticaret Kanunu'nun 16. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri ile kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar hiçbir şekilde tacir sıfatını kazanamazlar[190]. Bunlara örnek olarak; ticaret ve sanayi odaları verilebilir[191]. Tacir sıfatını kazanamayan bu kişilerin tacir sıfatıyla ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesine taraf olabilmeleri de söz konusu değildir. Bunların işlettiği işletmeler ise tüzel kişiliği bulunmamasına rağmen tacir sıfatını kazanacaklardır[192]. Örneğin; kamu kurumu niteliğindeki üniversitenin kurduğu basımevi, tüzel kişiliği olmamasına rağmen tacir sıfatını kazanabilecektir[193]. Bu durumda, tacir sıfatını kazanmış olduklarından, bu sıfatla rehin tesis etmeleri mümkün olabilecektir.

(3). Donatma İştiraki

Donatma iştiraki, TTK'nın 1064. maddesinde, "*Birden çok kişinin paylı mülkiyet şeklinde malik oldukları bir gemiyi, menfaat sağlamak amacıyla aralarında yapmış oldukları sözleşme gereğince, hepsi adına ve hesabına suda kullanmaları halinde donatma iştiraki vardır*" şeklinde tanımlanmıştır. Donatma iştiraklerinin tüzel kişiliği yoktur. TTK'nın 17. maddesine göre, tacirlere ilişkin hükümler donatma iştirakine de aynen uygulanır. Buna göre, tacir olmanın tüm sonuçlarının, tüzel kişiliği bulunmayan donatma iştiraki hakkında da uygulanacağı anlaşılmaktadır[194]. Şu halde, tacir olmanın

[189] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 265.

[190] **Göle, Celal/Bilgeç, Hakan,** Ticarî İşletme İşlettikleri Halde Tacir Sayılmayan Dernek ve Vakıflara İlişkin Düzenlemenin (TTK m. 16/2) Değerlendirilmesi, BATİDER, C. XXXII, S. 4, 2016, s. 5-19.

[191] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 266.

[192] **Göle/Bilgeç**, s. 9.

[193] **Arkan**, 23. Bası, s. 135 ve dn. 3.

[194] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 256.

tüm sonuçlarına tabi olan donatma iştiraklerinin de rehin tesis edebileceklerinin kabulü gerekmektedir.

Donatan, TTK'nın 1061. maddesine göre, gemisini menfaat sağlamak amacıyla suda kullanan gemi malikidir. Müşterek donatanların, donatma iştirakini işletmeleri sebebiyle tacir sıfatını kazanıp kazanmayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre, müşterek donatanlar, bir ticarî işletmeyi müştereken işleten adi şirket ortakları gibi tacir olmanın sonuçlarına tabi olurlar[195]. Diğer bir görüşe göre ise, müşterek donatanların tacir sayılmaları mümkün değildir[196]. Şu halde, müşterek donatanların tacir sıfatını kazandığı kabul edilirse, rehin tesis etmeleri de mümkün olabilecektir.

(4). Hâkim Teşebbüs

Türk Ticaret Kanunu'nun 195. maddesinin 5. fıkrasına göre, şirketler topluluğunda merkezi veya yerleşim yeri yurt içinde veya dışında bulunan bir teşebbüs, hâkim teşebbüs sayılabilir. Buna göre hâkim teşebbüs bir ticaret şirketi olabileceği gibi bir gerçek kişi, adi şirket, dernek, vakıf veya kamu tüzel kişisi niteliğinde bir teşebbüs de olabilir[197]. TTK m 195, f.5'te hâkim teşebbüsün tacir sayılacağı da düzenlenmiştir. Bu durumda tacir sayılan hâkim teşebbüsün, tacir sıfatıyla rehin tesis etmesi mümkündür.

Türk Ticaret Kanunu'nun 16. maddesinin 2. fıkrası kapsamında tacir sıfatını kazanamayacak olan, kamu tüzel kişileri ile kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıfların, hâkim teşebbüs olması durumunda tacir sıfatını kazanıp kazanmayacağı hususunda öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre[198], bunların hâkim teşebbüs olması halinde tacir sayılmaları gerekmektedir. Diğer bir görüşe göre ise[199], bu sayılanların hâkim teşebbüs olsalar dahi tacir sayılmaları mümkün değildir. Şayet, TTK m. 16, f. 2'de sayılanların,

---

[195] **Ayhan/Çağlar**, s. 236.

[196] **Şener**, s. 172.

[197] Hâkim Teşebbüs hakkında ayrıntılı olarak bkz. **Aker, Halit**, Türk Ticaret Kanunu Madde 14 Hakkında Bazı Düşünceler ve Yeni Bir Tacir Türü "Hâkim Teşebbüs", BATİDER, 2009, C.: XXV, S.: 2, s. 283 vd.

[198] **Arkan**, 23. Bası, s. 136.

[199] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 137; **Arkan**, 23. Bası, s. 137; **Ayhan/Çağlar**, s. 234.

hâkim teşebbüs olmaları durumunda tacir sıfatını kazanacakları kabul edilirse, rehin sözleşmesine de tacir sıfatıyla taraf olabilmeleri mümkün olabilecektir.

b. Esnaf

Kanun'da esnafın, 7.6.2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu'na göre faaliyet gösteren esnaf ve sanatkârın karşılığı olarak kullanıldığı belirtilmiştir [m. 2, f.1-(c)]. 5362 sayılı Kanun'a göre '*Esnaf ve Sanatkâr'*, ister gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dâhil olup ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseleri ifade eder [m. 3, f.1-(a)].

Bilindiği üzere, Ticaret Kanunu'nun 15. maddesinde de esnaf tanımına yer verilmiştir. Anılan hükümde esnaf; "(*i)ster gezici olsun, ister bir dükkânda veya sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedenî çalışmasına dayanan ve geliri 11 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan kişi"* olarak tanımlanmıştır[200]. Türk Ticaret Kanunu'nun 15. maddesinde yer verilen tanımla, 5362 sayılı Kanun'un 3. maddesindeki tanım birbirine benzemektedir. Ancak, 5362 sayılı Kanun'da "*ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran"* denilmekle, TTK'da yer verilen *"ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedeni çalışmasına dayanan"* şartından farklı şekilde bedenî çalışmanın baskın olması gerekli

[200] 5362 sayılı Kanun m. 3, a'da yer verilen esnaf tanımı ile mülga 507 sayılı Kanun'da yer verilen esnaf tanımı hakkında kıyasen incelenme yapılan Yargıtay'ın bazı kararlarında; "5362 Sayılı Yasadaki düzenleme ile esnaf ve tacir ayrımında başka ölçütlere yer verilmiş olup, kamyonculuk, otomobilcilik ve şoförlük yapanların da ekonomik sermayesi, kazancının tacir sanayici niteliğini aşmaması ve vergilendirme gibi ölçütler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekecektir. 507 Sayılı Kanun döneminde esnaf sayılan kamyoncu, taksici, dolmuşçu gibi kişilerin de bu yeni ölçütler çerçevesinde esnaf sayılmama ihtimali ortaya çıkmaktadır. Ekonomik faaliyetini daha çok bedeni çalışmasına dayandıran düşük gelirli taksi ve minibüs işletmesi sahiplerinin esnaf olarak değerlendirilmesinin daha doğru olacağını belirtmek gerekir." ifadelerine yer verilmiştir. 7. HD., T. 02.05.2016, E. 2016/14645, K. 2016/9724; 9. HD. T. 30.06.2016, E. 2015/4601, K. 2016/15773; 9. HD. T. 07.03.2016, E. 2014/33009, K. 2016/4885; 9. HD. T. 13.01.2016, E. 2014/27415, K. 2016/681 sayılı kararlar için bkz. **Hukuktürk Hukuk Veri Tabanı,** E.T. 21.05.2018.

görülmemiş; ayrıca, 5362 sayılı Kanun ile TTK'da esnaf sıfatının kazanabilmesi için öngörülen gelir seviyesinin sınırları farklı şartlara bağlanmıştır[201]. TİTRK'de açık olarak esnaf sıfatının 5362 sayılı Kanun'a göre belirleneceğinin düzenlenmiş olması nedeniyle, TTK m. 15'te yer alan esnaf ve esnaf işletmesine ilişkin ölçütlerin dikkate alınmasına gerek bulunmamaktadır[202].

Kanun'da rehin alacaklısı sıfatını haiz olabilecek esnafın, Esnaf ve Sanatkâr Siciline kayıtlı bir esnaf olup olmaması hususunda bir hükme yer verilmemiştir. Hâlbuki mülga TİRK m. 1'de rehin konusu olacak işletmenin bu sicile kayıtlı olması zorunluluğu açıkça düzenlenmişti. Esnaflar, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren otuz gün içinde durumlarını bağlı bulundukları Esnaf ve Sanatkâr Siciline tescil ile Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Sicil Gazetesi'nde ilan ettirmekle yükümlüdürler. Bu yükümlülüğü yerine getirmediği tespit edilenlerin, Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği tarafından ruhsat vermeye yetkili kurum ve kuruluşlara bildirilerek, sicile kayıtları yapılana kadar faaliyetleri durdurulur[203]. Esnafların mesleki faaliyette bulunabilmeleri ve ilgili esnaf ve sanatkârlar odasına kaydolabilmeleri için, Esnaf ve Sanatkâr Siciline kayıtlı olmaları gerekmektedir[204]. Görüleceği üzere, esnafların Sicile kayıtlı olup olmaması esnaf sıfatının kazanılmasına engel teşkil etmemekle birlikte, kayıtlı olmama durumu çeşitli yaptırımlara tabi tutulmuştur. Bu gerekçeyle ve Kanun'da da açık bir hüküm olmadığından, esnaf sıfatını kazanmış ancak Esnaf ve Sanatkâr Siciline kayıtlı olmayan esnafın rehin sözleşmesi akdedebileceği ileri sürülebilir[205].

---

[201] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 153 vd.

[202] Aynı yönde bkz. **Ayhan/Çağlar**, s. 177; **Antalya/Acar**, s. 22.

[203] 5362 sayılı Kanun m. 68, f. 1.

[204] 5362 sayılı Kanun m. 68, f. 3.

[205] **Ayhan/Çağlar**, s. 180; **Arkan**, 23. Bası, s. 51; **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 58; **Bozer/Göle**, 4. Bası, s. 35; *Çamurcu'ya* göre; Esnaf ve Sanatkâr Siciline tescil yükümlülüğü bulunan esnafın, bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde uygulanacak yaptırımlardan en önemlisi, faaliyetinin durdurulacak olmasıdır. Ticarî işlemlerde taşınır rehninin temel amacı rehin verenin, rehin konusu varlıkları kullanarak faaliyetine devam etmesi ve böylece finansmana erişiminin sağlanmasıdır. Esnaf ve Sanatkâr Siciline kayıtlı olmayan bir esnafın, rehin sözleşmesi akdettikten sonra faaliyetinin durdurulması halinde, büyük olasılıkla rehinle teminat altına alınan borcu ödemeyecektir. Bu durumda, rehin alacaklısının hakları tehlikeye düşecektir. Dolayısıyla, Kanun'da açıkça öngörülmemiş olmasına rağmen, rehin sözleşmesi akdedecek esnafın, Esnaf ve Sanatkâr Siciline kayıtlı olması zorunluluğunun aranması yerinde olacaktır. **Çamurcu**, s. 220-221.

c. Çiftçi

Kanun'a göre '*Çiftçi*', 18.4.2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanunu'na göre faaliyet gösteren çiftçiyi ifade eder [m.2, f.1-(b)]. 5488 sayılı Tarım Kanunu'nda '*Çiftçi*', mal sahibi, kiracı, yarıcı veya ortakçı olarak devamlı veya en az bir üretim dönemi veya yetiştirme devresi tarımsal üretim yapan gerçek ve tüzel kişiler olarak tanımlanmıştır [m. 3, f. 1-(ç)]. 5488 sayılı Kanun'da yer verilen tanıma göre çiftçi sayılabilmek için üç şartın varlığı zorunludur: (i) Tarımsal Üretim Yapılması, (ii) Tarımsal üretimin devamlı olarak veya en az bir üretim dönemi veya yetiştirme devresi yapılması, (iii) Tarımsal üretimin mal sahibi, kiracı, yarıcı veya ortakçı sıfatıyla yapılması. Bu şartları yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler çiftçi sayılarak, ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesini rehin veren sıfatıyla akdedebileceklerdir.

Tarımsal üretim, 5488 sayılı Kanun'un 3. maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre tarımsal üretim; toprak, su ve biyolojik kaynaklar ile birlikte tarımsal girdiler kullanılarak yapılan bitkisel, hayvansal, su ürünleri, mikroorganizma ve enerji üretimini ifade etmektedir.

Çiftçi sıfatının kazanılabilmesi için tarımsal üretimin belirli bir süre devam etmesi gerekmektedir. Tarımsal üretimin devamlı suretle yapılması halinde, süre şartının yerine getirilmiş olacağında şüphe yoktur. Kanun'da en bir üretim dönemi veya yetiştirme dönemi tarımsal üretim yapılması, asgari süre sınırı olarak kabul edilmiştir. Bu durumda, henüz tarımsal faaliyet gerçekleştirmemiş olmakla birlikte, bu amaçla ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis ederek kredi sağlamayı düşünen kişiler, çiftçi sıfatını kazanamayacaklarından rehin veren olabilmeleri mümkün olmayacaktır.

Ayrıca tarımsal üretimin mal sahibi, kiracı, yarıcı[206] veya ortakçı[207] sıfatıyla yapılması gerekmektedir. Bunlar, gerçek veya tüzel kişi olabilir. Örneğin; bir tarımsal

[206] Tarımsal Arazi Edindirme İş ve İşlemleri Hakkında Yönetmelikte 'Yarıcılık': "*Bir tarımsal araziden elde edilen ürünün, girdilerin ortakçı tarafından sağlanarak toprak sahibi ile ortakçı arasında yarı yarıya paylaşıldığı üretim ilişkisini ifade eder*." şeklinde tanımlanmıştır.

[207] Tarımsal Arazi Edindirme İş ve İşlemleri Hakkında Yönetmelikte 'Ortakçılık*': Toprağın işlenmesi sonucunda elde edilecek ürünün, toprak sahibi ile toprağı işleyen arasında koşulları önceden belirlenen özel sözleşmeye göre paylaşılmasına dayanan işletme biçimini ifade eder*." şeklinde tanımlanmıştır.

işletme[208], birden fazla kişi tarafından adi ortaklık biçiminde işletiliyorsa her bir ortak çiftçi sayılmalıdır[209].

Rehin verenin çiftçi olması halinde, rehin sözleşmesine yazılması gereken zorunlu unsurlardan biri ÇKS numarasıdır[210]. ÇKS numarası, Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı olan çiftçilere verilen bir numaradır. Çiftçi kayıt sistemi ise, Bakanlık tarafından oluşturulan ve çiftçilerin kayıt altına alındığı tarımsal veri tabanını ifade eder. Çiftçi Kayıt Sistemine kayıt olunabilmesi için Çiftçi Kayıt Sistemi Yönetmeliği'nde öngörülen şartların yerine getirilmiş olması gerekmektedir[211]. ÇKS'ye kayıtlı olunmaması çiftçi sıfatının kazanılmasına engel teşkil etmemektedir[212]. Bu gerekçeyle, çiftçi sıfatını kazanmış olan ancak ÇKS'ye kayıtlı olmayan çiftçilerin de rehin veren olabilmesi gerekir.

d. Üretici Örgütü

Kanun'da yer verilen tanıma göre '*Üretici Örgütü'*, üretici ve yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanarak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikleri ifade eder [m.2, f.1-(l)]. Uygulama Yönetmeliği'nde yer verilen tanımda ise, '*Üretici Örgütü'*, 4.8.2012 tarihli ve 28374 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sebze ve Meyve Örgütleri Hakkında Yönetmelik Kapsamında yer alan üretici örgütü belgesine sahip kooperatifler ve tarımsal üretici birlikleri ile üretici ve yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikleri ifade eder [m. 9, f.1-(b)]. Ne yazık ki, bu iki tanım birbiriyle örtüşmemektedir.

Kanun'da yer verilen tanıma, Yönetmelik ile getirilen sınırlama doğrultusunda, bir üretici örgütünün rehin veren sıfatını haiz olabilmesi için, Sebze ve Meyve Örgütleri Hakkında Yönetmelik kapsamında yer alan üretici örgütü belgesine sahip olması şartı

---

[208] 5488 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre 'Tarımsal işletme', "*Üretim faktörlerini kullanarak; bitkisel ve/veya hayvansal ve/veya su ürünlerinin üretimi için tarımsal faaliyet yapan veya söz konusu tarımsal faaliyete ilave olarak işleme, depolama, muhafaza ve pazarlamaya yönelik faaliyetlerde bulunan işletmeyi ifade eder*." şeklinde tanımlanmıştır.

[209] **Çamurcu**, s. 222.

[210] TİTRK m. 4, f. 6-(a), Uygulama Yönetmeliği m. 9, f.1-(b).

[211] Çiftçi Kayıt Sicil Yönetmeliği m. 6; m. 7; m. 17.

[212] ÇKS'ye kayıtlı olunmamasının, çiftçi sıfatının kazanılmasına engel olmasa dahi rehin veren sıfatını kazanmak için gerekli olacağı yönünde bkz. **Antalya/Acar**, s. 23; **Çamurcu**, s. 223.

arandığı ifade edilebilir. Ancak, üretici örgütünün bu şekilde belirlenmesi, hem Kanun'da olmayan bir sınırlamanın Yönetmelikle getirilmesi bakımından hem de rehin veren olabilecek üretici örgütünün bu derece sınırlanmasının mantıklı bir izahı olmaması yönünden isabetsizdir[213].

Kanaatimizce bu iki tanımdan hareketle rehin veren olabilecek üretici örgütleri şöyle tespit edilebilir:

Kanun'da yer verilen tanımdan hareketle, üretici örgütü sıfatıyla rehin veren olabilecek kişiler: 1163 sayılı Kooperatifler Kanuna tabi tarımsal amaçlı kooperatifler, 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanuna tabi tarımsal üretici birlikleri ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanuna tabi tarım satış kooperatifleridir.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na tabi tarımsal amaçlı kooperatifler; Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Sulama Kooperatifi, Su Ürünleri Kooperatifi, Pancar Ekicileri Kooperatifidir[214].

1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu uyarınca üreticiler kendi aralarında ekonomik menfaatlerini korumak ve meslek ve geçimleriyle ilgili amaçlarını sağlamak amacıyla karşılıklı yardım ilkesine dayanarak kurdukları birlikler tarım kredi kooperatifleri olarak isimlendirilir [m. 1]. Bu Kanuna göre kurulan bir veya birkaç il dâhilindeki kooperatifler bölge birliklerini, en az beş bölge birliği de, merkez birliğini kurarlar. Merkez birliği tek üst kuruluş olup Ankara'dadır [m. 2].

4572 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Hakkında Kanun'a istinaden üreticiler; karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle meslekî faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarını sağlamak, ürünlerini daha iyi şartlarla değerlendirmek ve ekonomik menfaatlerini korumak amacıyla, aralarında sınırlı sorumlu, değişir sayıda ortaklı ve değişir sermayeli, tüzel kişiliği haiz tarım satış kooperatifleri kurabilirler. Bir tarım satış kooperatifinin kurulabilmesi için en az otuz üreticinin, bir tarım satış kooperatifleri

[213] **Şit-İmamoğlu**, s. 17; **Ayhan/Çağlar**, s. 181, dn. 262; karş. **Çamurcu**, s. 224.

[214] **Antalya/Acar**, s. 24.

birliğinin kurulabilmesi için en az üç tarım satış kooperatifinin bir araya gelmesi şarttır [m.1]. Örneğin; Tariş, Fiskobirlik, Marmarabirlik tarım satış kooperatiflerinin bir araya gelmesi ile kurulan bir tarımsal satış kooperatifleri birliğidir.

5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'na göre üretimi talebe göre planlamak, ürün kalitesini iyileştirmek, kendi mülkiyetine almamak kaydıyla pazara geçerli norm ve standartlara uygun ürün sevk etmek ve ürünlerin ulusal ve uluslararası ölçekte pazarlama gücünü artırıcı tedbirler almak üzere tarım üreticileri, ürün veya ürün grubu bazında bir araya gelerek, tüzel kişiliği haiz tarımsal üretici birlikleri kurabilirler. Örneğin; Kırmızı Et Üreticileri Birliği, Patates Üreticileri Birliği, Turunçgil Üreticileri Birliği üreticiler tarafından bir araya gelinerek kurulan tarımsal üretici birlikleridir.

Bunun dışında, Uygulama Yönetmeliği m. 9, f.1-b kapsamında ise, sebze veya meyve üzerine faaliyet gösteren üretici örgütlerinin ise atıf yapılan Sebze ve Meyve Üretici Örgütleri Hakkında Yönetmelik ile aranan şartları yerine getirerek üretici örgütü belgesi alması gerekmektedir. Sebze ve Meyve Üretici Örgütleri Hakkında Yönetmeliği'nin 4. maddesinde üretici örgütü tanımına yer verilmiş, 5. maddesinde üretici örgütü belgesi verilmesinde aranılan şartlar, 6. maddesinde gerekli belgeler ve başvuru usulü, 7. maddesinde ilgilendirilecek toplantı hali düzenlenmiştir. Şu halde aranılan şartları yerine getirerek üretici örgütü belgesi alan üretici örgütlerinin TİTRK kapsamında rehin veren olabilmesi mümkündür.

Netice olarak, rehin veren sıfatına sahip olabilecek üretici örgütleri Sebze ve Meyve Üretici Örgütleri Hakkında Yönetmelik uyarınca üretici örgütü belgesine sahip kooperatifler ve tarımsal üretici birlikleri ile 1163, 1581, 4572, 5200 sayılı Kanunlar kapsamında kurulan tarımsal amaçlı kooperatiflerdir[215]. Bunlar dışında kalan, Kanun ve Yönetmelik kapsamında üretici örgütü sayılmayan kooperatiflerin tacir sıfatıyla rehin veren olabilmesine bir engel bulunmamaktadır[216]. Bununla birlikte, üretici örgütü sıfatıyla rehin veren olabilecek kooperatif ve birliklerin, kredi ve kefalet sağlayan

[215] Kooperatif ortağının 26.07.2001 tarihli ve 24474 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "*Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılacak Kredilere İlişkin Yönetmelik*" 5, b maddesi uyarınca müteselsil borçluluğun söz konusu olduğu hallerde, TİTRK m. 3, f.1-(a) çerçevesinde çiftçi sıfatıyla rehin veren olabilmesinin mümkün olduğu yönünde bkz. **Antalya/Acar**, s. 24.

[216] **Çamurcu,** s. 224.

kurumlardan olmaları halinde rehin alacaklısı sıfatıyla sözleşmeye taraf olmaları da mümkündür[217].

e. Serbest Meslek Erbabı

Kanun'a göre '*Serbest Meslek Erbabı'*, 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na göre tanımlanan serbest meslek erbabını ifade eder [m. 2, f. 1-(j)][218].

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na (GVK) göre serbest meslek erbabı, serbest meslek faaliyetinin tanımından hareketle tespit edilebilir. Serbest meslek faaliyeti, sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticarî mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır[219]. İşte serbest meslek faaliyetini mutat olarak ifa eden kişi de serbest meslek erbabıdır. Serbest meslek faaliyetinin yanında meslekten başka bir iş veya görev ile devamlı olarak uğraşılması bu vasfı değiştirmez[220].

GVK'ya göre serbest meslek erbabı olabilmek bakımından gerekli şartlar; (i) Serbest meslek faaliyetinin sermayeden çok, kişisel çalışmaya, mesleki bilgi ve uzmanlığa dayanması, (ii) Faaliyetin bağımsız olarak gerçekleştirilmesi, (iii) Faaliyetin süreklilik göstermesi olarak sıralanabilir.

Serbest meslek erbabının faaliyeti, sermayeden çok kişisel çalışmaya, mesleki bilgi ve uzmanlığa dayanmalıdır. Bir avukatın veya mimarın bürosunda yürüttüğü faaliyet serbest meslek faaliyeti sayılabilir. Büro açmayı düşünen avukat veya mimar gibi serbest meslek erbabının bu iş için ayırdığı para sermaye unsuru niteliğindedir ve fakat faaliyet sermaye unsurundan ziyade uzmanlaşmış emeğe dayalı olarak gerçekleştirilir. Buna karşılık bir doktor sermayesini kullanarak muayenehane açmaz da, bir hastane

[217] **Şit-İmamoğlu**, s. 14.

[218] Vergi Hukukuna ait kurumların özel hukuka aktarılmasının sorunlara neden olabileceği yönünde bkz. **Şit-İmamoğlu**, s. 17.

[219] GVK m. 65, f. 2.

[220] GVK m. 66, f. 1.

işletmeciliğine başlarsa artık ticarî faaliyet söz konusu olacaktır. Zira bu ihtimalde sermaye unsuru daha ön planda yer almaktadır[221].

Serbest meslek faaliyetinin bağımsız olarak yürütülmesi gerekmektedir. Bu anlamda, kişinin faaliyetinin kendi nam ve hesabına olması şarttır. Kendi bürosunda faaliyet gösteren bir avukatın yanında çalışan bağımlı avukatlar, kendi nam ve hesabına faaliyet yürütmediklerinden serbest meslek erbabı olamazlar. Serbest meslek erbapları, faaliyetlerini bağımsız yürüttüklerinden, kendi çalışma koşulları ve şekillerini kendileri belirler. Tek sınır, mesleğin ifası ile ilgili gereklerdir[222].

Son olarak, serbest meslek faaliyetinin sürekli olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, faaliyetin mutat meslek olarak yürütülmesi şart olup arızi olarak yapıldığı takdirde serbest meslek erbabı sıfatı kazanılamayacaktır[223].

GVK'nın 66. maddesinin 1. fıkrasında sayılan şartların yerine getirilmesi ile serbest meslek erbabı sıfatı kazanılacaktır. Dolayısıyla bunların serbest meslek erbabı sıfatıyla kredi kuruluşlarıyla rehin sözleşmesi akdetmesi mümkün olacaktır. GVK'nın 66. maddesinin 2. fıkrasında, bir takım mesleki faaliyetlerde bulunan kişilerin serbest meslek erbabı sayılacağı belirtilmiştir. Kanun'da sayılan kişiler şunlardır: "*Gümrük Komisyoncuları, bilumum borsa ajan ve acentaları, noterler, noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar; Bizzat serbest, meslek erbabı tarifine girmemekle beraber serbest meslek erbabını bir araya getirerek teşkilat kurmak veya bunlara sermaye temin etmek suretiyle veya sair suretlerle serbest meslek kazancından hisse alanlar; Serbest meslek faaliyetinde bulunan kollektif ve adi şirketlerde ortaklar, adi komandit şirketlerde komanditeler; Dava vekilleri, müşavirler, kurumlar ve tüccarlarla serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerini takip edenler ve konser veren müzik sanatçıları; Vergi Usul Kanununun 155 inci maddesinde belirtilen şartlardan en az ikisini taşıyan ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi mesleki faaliyette bulunanlar*". GVK m. 66, f. 2'de sayılanlar da, serbest meslek erbabı sıfatını haiz olduklarından, TİTRK kapsamında rehin veren olabilmeleri mümkün durumdadır.

---

[221] **Öncel, Mualla/Kumrulu, Ahmet/Çağan, Nami,** Vergi Hukuku, 22. Bası, Ankara 2013, s. 294-295.

[222] **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 294-295.

[223] **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 295.

GVK'nın 65. maddesinin 3. fıkrasında ise, tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin aldıkları ücretler ile kollektif, adi komandit ve adi şirketler tarafından yapılan serbest meslek faaliyeti neticesinde doğan kazançlar serbest meslek kazancı sayılmıştır. Anlaşılacağı üzere, bu maddede sadece elde edilen kazancın niteliği belirlenmiştir. Bu kazancı elde edenlerin doğrudan serbest meslek erbabı olduklarına dair bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Sayılan kişilerden kollektif ve adi komandit şirketler, tacir sıfatını haiz olduklarından kredi kuruluşları ile akdedilen rehin sözleşmesine rehin veren sıfatıyla taraf olabileceklerdir. Adi şirketler tarafından yürütülen serbest meslek faaliyetinde, ortaklar serbest meslek erbabı sayılmaktadır. Bu durumda, tüzel kişiliği bulunmayan adi şirketin her bir ortağı, serbest meslek erbabı olarak rehin veren sıfatını kazanabilecektir. Tahkim işleri dolayısıyla hakemlik yapanların ise, serbest meslek erbabı olmak için gerekli koşulları sağlaması gerekmektedir. Bu şartlar sağlanmışsa, tahkim işleri ile uğraşan hakemler de serbest meslek erbabı olarak rehin sözleşmesine taraf olabilecektir. Şayet bu şartlar sağlanmamışsa, tahkim işleri ile uğraşan hakemler, serbest meslek erbabı olarak kabul edilemeyecek ve ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi akdedemeyeceklerdir[224].

(f). Üçüncü Kişi

Mülga TİRK döneminde, üçüncü kişilerin borçlu lehine ticarî işletme rehni tesis edip edemeyeceği tartışmalıydı. Baskın görüş bunun mümkün olduğunu belirtmiş[225]; azınlıkta kalan bir görüş ise buna karşı çıkmıştı[226].

TİTRK'de açık bir hükümle üçüncü kişilerin ticarî işlemlerde taşınır rehni kurabileceği düzenlenmiştir[227]. Aynı yönde, Yönetmeliklerde de rehin verenin, mevcut

---

[224] **Çamurcu**, s. 226.

[225] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 233; **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 55; **Arkan**, 22. Bası, s. 51; **Ergüne**, s. 64; **Reisoğlu**, Ticarî İşletme Rehni, s. 12; **Türker**, s. 79-80; **Erdem,** s. 54

[226] *Teoman*, kanunkoyucunun ticarî işletme rehnine ilişkin hükümleri ihdas ederken yalnızca tacirin ekonomik çıkarlarını gözettiği için, üçüncü kişinin borcuna karşılık tacirin ticarî işletmesini rehin göstermesinin ratio legis'e aykırı olacağını savunmaktadır. **Teoman, Ömer,** Tacir Ticarî İşletmesini Üçüncü Bir Kişinin Borcunun Güvencesi Olarak Rehnedebilir mi?, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, İstanbul 2007, s. 82-87; *Haznedar* da benzer kaygılarla ticarî işletme üzerinde rehin tesisine ilişkin düzenlemelerde rehin veren ticarî işletmenin menfaatinin göz önünde bulundurulduğunu ifade ederek, ancak rehin verecek kişinin doğrudan ya da dolaylı menfaatinin bulunması halinde üçüncü kişinin borcu için ticarî işletmenin rehin gösterilebileceğini ifade etmiştir. **Haznedar**, s. 36.

[227] TİTRK m. 5, f. 9.

veya müstakbel bir borca güvence teşkil etmek amacıyla taşınır varlığını rehin gösteren borçlu veya üçüncü kişiyi ifade edeceği belirtilmiştir[228]. Bu durumda rehin veren sıfatı, borçlu lehine rehin veren üçüncü kişiye ait olacak, lehine rehin verilen kişinin borçlu sıfatı ise değişmeyecektir[229].

Kanun'da sadece üçüncü kişinin rehin veren olabileceği belirtilmiş; üçüncü kişinin, rehin veren sıfatını kazanabilecek tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişilerden olmasının gerekip gerekmediği hususunda bir düzenleme getirilmemiştir. Yönetmelikte ise "*herhangi bir kimse*"nin rehin veren sıfatını kazanabileceği düzenlenmiştir[230]. Ancak üçüncü kişinin, rehin veren olabileceği öngörülen kişiler dışındaki bir kişinin de olabileceğini iddia etmek, Kanun'un amacına uygun bir yorum olmayacaktır. Buna göre, rehin alacaklısı kredi kuruluşu ise rehin veren üçüncü kişinin, tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek veya tüzel kişi olması gerekmektedir. Rehin alacaklısının tacir veya esnaf olması ihtimalinde ise, üçüncü kişi rehin veren de tacir veya esnaf olmalıdır[231].

B. TACİRLER VE ESNAFLAR ARASINDA AKDEDİLEN REHİN SÖZLEŞMESİNDE TARAFLAR

Kredi kuruluşları rehin alacaklısı olarak, tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler ile rehin sözleşmesi akdedebilecekken; tacirler ve esnaflar sadece kendi aralarında yaptıkları rehin sözleşmelerinde rehin alacaklısı olabileceklerdir[232]. Metinde kullanılan "ve/veya"[233] ibaresinden, rehin

[228] Sicil Yönetmeliği m. 4, f. 1-(h); Uygulama Yönetmeliği m. 4, f. 1-(m); Değer Tespit Yönetmeliği m. 4, f. 1-(g).

[229] Bir başkasının borcuna teminat gösteren kişinin rehin sözleşmesinin bizzat tarafı haline geldiğinden "Üçüncü kişi" isimlendirmesinin isabetli olmadığı yönünde bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 15.

[230] Uygulama Yönetmeliği m. 10, f. 5.

[231] Aynı yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 29-32; **Şit-İmamoğlu**, s. 19; **Ayhan/Çağlar**, s. 175; **Gürpınar**, s. 126; **Duran**, s. 109; **Biçer**, s. 86; aksi yönde bkz. **Oğuz**, s. 10.

[232] TİTRK m. 3, f. 1-(b).

[233] Esasen "ve/veya" bağlacı bulunmamaktadır. Bunun yerine "veya" bağlacının kullanılması halinde ve/veya kullanılarak elde edilmek istenilen anlam karşılanmış olacaktır. Ayrıca bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 14.

alacaklısı-rehin veren şeklinde meydana gelecek sözleşme kombinasyonlarının; *tacir-tacir, tacir-esnaf, esnaf-esnaf, esnaf-tacir* olabileceği anlaşılmaktadır.

Kanun'un en önemli yeniliklerinden biri olan bu düzenlemenin gerekçesinde, tacir ve esnafların yatırımlarını karşılıklı olarak destekleyebilmelerine olanak sağlamak üzere getirildiği ifade edilmiştir[234]. Mülga TİRK'de tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri, kredili satış yapan gerçek kişiler ve tüzel kişiliği haiz müesseseler ile kooperatiflerin rehin alacaklısı olabilmesi düzenlenmiş[235]; bunlardan kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişilerin, münhasıran kredili satışa konu olan taşınırlar bakımından rehin alacaklısı olabilmesi kabul edilmişti[236],[237]. Rehin alacaklısı olabilecek kişiler bakımından getirilen bu sınırlandırma, teslim şartlı taşınır rehninin istisnası olan rehin sistemini yaygınlaştırmamak, işletmesini rehneden tacir veya esnafın sadece güvenilir kuruluşlarla muhatap olmasını sağlamak gibi gerekçelerle açıklanmaktaydı[238].

Mülga TİRK'in 2. maddesinin gerekçesinde ise, tacirlerle esnafların kendi aralarında rehin sözleşmesi akdedebilmesinin özellikle tefeciliği özendireceği iddia edilerek sakıncalı olduğu belirtilmiştir[239]. Kanunkoyucunun Mülga TİRK'in 2.

---

[234] Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu, TBMM Dönem: 26, Yasama Yılı: 1, Sıra Sayısı: 418, Madde Gerekçeleri, s. 5.

[235] TİTRK m. 2, f. 1.

[236] TİTRK m. 2, f. 2; m. 3, f.1-(b).

[237] Kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişilerin münhasıran kredili satışa konu olan taşınırlar bakımından rehin alacaklısı olabilmesine ilişkin bir Yargıtay kararında; "Rehin alan C...A.Ş. sermaye şirketi olarak kurulmuş bir şirket olmakla beraber, bir kredi müessesesi değildir...1447 sayılı Kanuna göre, kredili satış yapan gerçek veya tüzel kişilerin rehin hakları, sadece ticarî işletmeye vadeli olarak satış yaptıkları maddi varlıklara, yeni makine, araç, alet ve motorlu taşıtlara inhisar etmektedir. Diğer bir anlatımla, *kredili satış yapan müesseselerin ticarî işletme rehninde, üzerinde rehin hakkı tesis edebilecekleri varlıklar, yalnız kredi ile sattıkları mallarla sınırlandırılmıştır*. Bu suretle, kanunkoyucu, bankalar gibi kredi müesseseleri ile kooperatifleri, kredi ile satış yapan gerçek veya tüzel kişilere göre daha ziyade korumuş ve onlar lehine ayrıcalık tanımış olmaktadır.. Bu itibarla, ihracata aracılık yapan C.... Pazarlama A.Ş. 1447 sayılı Kanunda açıklanan bir kredi müessesi olmadığından ve yapılan işletme rehninin, kredi ile satış yapan kuruluşların konusuna giren bir rehin mahiyeti de bulunmadığından, taraflar arasında akdedilen rehin sözleşmesinin geçerli bir işletme rehni sözleşmesi niteliğinde olmadığından tescil ve ilanı gerekmeyeceği sonucuna varılmış, aksine düşünce ile tescilin reddine dair verilen kararın iptaline ilişkin hükmün bozulması gerekmiştir." ifadelerine yer verilmiştir. 11. HD., T. 29.11.1985, E. 1985/5322, K. 1985/6571 sayılı kararı, karar için bkz. **Hukuktürk Hukuk Veri Tabanı,** E.T. 21.05.2018.

[238] **Reisoğlu**, Ticarî İşletme Rehni, s. 13; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan,** s. 230; **Poroy/ Yasaman**, 15. Bası, s. 56-57; **Antmen**, s. 74-75; **Haznedar**, s. 39; **Erdem,** s. 45; **Topçuoğlu/Çon**, s. 190.

[239] Mülga TİRK m. 2 gerekçesinde "*Maddede tüzel kişiliği haiz kredi müesseselerinin alacakları için ticarî işletme rehni tesis olunabileceği kabul edilmiştir. Hakiki şahıslar kendilerine ticarî işletme üzerinde tacirlerle esnaf ve küçük sanatkârların sıkıntıya düştükleri zamanlarda teminat karşılığında çok yüksek faizli krediler açma imkânını elde edebilirler. Ve böylece ticarî işletme rehni tefeciliği teşvik edilmiş*

maddesinin gerekçesinde bahsetmiş olduğu tefecilik çekincesine karşılık; TİTRK'nın 16. maddesinin 2. fıkrasında bir taşınırı rehin almak suretiyle ödünç para verme işini devamlı yapan kişinin, Türk Ceza Kanunu'nun tefeciliğe ilişkin 241. maddesine göre cezalandırılması öngörülmüştür[240].

Kredi kuruluşları ile akdedilen sözleşmelerde rehin veren sıfatını haiz olabilecek tacirler ve esnaflar yukarıda açıklanmıştı. Tacir ve esnaf sıfatının belirlenmesine yönelik bu açıklamalarımız tekrar edilmeyecek olup ilgili bölüme atıfla yetiniyoruz.

C. REHİN SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN DEĞİŞMESİ

1. Rehin Alacaklısının Değişmesi

Rehin alacaklısı, rehinle temin edilen alacağını bir başkasına devredebilir. Alacağın devri halinde devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer [TBK m. 189, f. 1]. Alacağa bağlı hak ve yetkiler arasında sayılan rehin hakkı da alacağın devri ile birlikte devralana geçecektir[241].

Mülga TİRK döneminde rehin alacaklısı olabilecek kişiler bakımından getirilen sınırlamaların, rehnin kuruluş aşamasına özgü olup olmadığı tartışma konusu olmuştu. Baskın görüş, rehin ile teminat altına alınmış alacağın sonradan devri halinde, devralanın kanunda açıkça sayılan kişilerden olmasa dahi, alacakla birlikte devrin kapsamına giren rehin hakkından yararlanılabileceği yönündeydi[242]. Azınlıkta kalan görüş ise, temelde

---

olacaktır. Filhakika hakiki şahısların ticarî işletme rehni yoluyla birbirlerine kredi açabilmeleri hususunun faydalı olacağı kabul edilebilirse de bu hal tarzının mahsurları çok daha fazla olmaktadır. Esasen diğer bir hakiki şahıstan kredi almak isteyen tacir işletmesi karşılığında bir bankanın elde edeceği teminat mektubu ibraz yoluyla aynı neticeye ulaşabilecektir." ifadelerine yer verilmiştir. Madde gerekçesi için bkz. **Haznedar,** s. 171.

[240] Tacir ve esnafların kendi aralarında rehin sözleşmesi akdedebilmelerine imkan tanınmasına yönelik eleştiriler için bkz. **Şit- İmamoğlu**, s. 11 vd.; **Arkan**, 23. Bası, s. 53; **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 47; **Bozer/Göle**, 4. Bası, s. 34; **Göle/Aydoğan**, s. 16-17; **Biçer**, s. 77; **Karakılıç**, s. 43-44.

[241] **Oğuzman/Öz**, II, s. 577-578; **Eren**, Genel Hükümler, s. 1268; **Kılıçoğlu**, s. 1009-1010; **Nomer**, s. 488.

[242] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 231; **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 57; **Bahtiyar**, 17. Bası, s. 45; **Arkan**, 22. Bası, s. 51; **Kayıhan**, s. 30; **Reisoğlu**, Ticarî İşletme Rehni, s. 14; **Haznedar**, s. 44; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 204; **Topçuoğlu/Çon**, s. 190; *Erdem* de, rehinle teminat altına alınan alacağın kanunda sınırlı sayıda olarak düzenlenen rehin alacaklısı sıfatını haiz olmayan bir başka kişiye devri durumunda rehnin sona ermeyeceğini savunmakla birlikte, kanunda rehin alanların tüketici bir

alacaklıya getirilen sınırlandırmanın hak ehliyetine ilişkin olduğu düşüncesinden hareketle, ticarî işletme rehniyle teminat altına alınan alacağın kanunda sayılanlar dışında üçüncü bir kişiye devredilmesi halinde, rehin hakkının sona ereceğini savunmaktaydı[243].

Kanun'da rehinle teminat altına alınan alacağın devrinden bahsedilmektedir[244]. Bahsi geçen hükümlerde, devralan kişinin rehin alacaklısı sıfatını kazanabilecek kişilerden olmasına ilişkin bir sınırlama getirilmemiştir. Kaldı ki, Yönetmeliklerde rehin alacaklısının, rehne konu varlığın mülkiyetini devralma, alacağını Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine veya *uygun gördüğü başka bir üçüncü kişiye devretme,* rehinli taşınır varlıkları kiralama ve lisans haklarını kullanabilme, rehinli taşınır varlığı denetleme, değerini tespit ettirme veya genel hükümler çerçevesinde paraya çevirme yetkisi ile bunlarla sınırlı olmaksızın Kanun ve genel hükümlerde belirtilen hak ve yetkilere sahip alacaklıyı ve haleflerini ifade edeceği belirtilmiştir[245]. Buna göre, alacağın uygun görülen başka bir üçüncü kişiye devredilebileceği açıkça belirtilmiş olup rehin alacaklısı olabilmeye ilişkin sınırlamaların sadece rehin sözleşmesinin kurulması sırasında geçerli olacağının kabul edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır[246].

---

biçimde sayılması karşısında, alacağın temlikinin TİRK m. 2 hükmünü dolanmak amacıyla kötüye kullanılması ihtimalinde başta kanuna karşı hile olmak üzere temlik işlemini geçersiz kılacak diğer hukuki çözümleri devreye sokmanın çözüm sağlayacağını belirtmiştir. Bu görüş için bkz. **Erdem**, s. 55. Yargıtay'ın bir kararında da çoğunluk görüşün benimsendiği anlaşılmaktadır. "Mahkemece, …davacının 1447 sayılı Ticarî İşletme Rehni Kanunu'nun 2. maddesinde sayılan kuruluşlardan bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. …Ticarî işletme rehni asıl alacağa bağlı fer'i nitelikte bir hak olduğuna göre rehnin de alacağı temlik alana devrinde yasal bir engel bulunmamaktadır. 1447 sayılı TİRK 2/1 maddesi "Ticarî işletme rehni sözleşmesi, tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri, kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişiliği haiz müesseseler ve kooperatifler ile ticarî işletmenin maliki bulunan gerçek ve tüzel kişiler arasında yapılır." hükmünü haiz olup, bu durum münhasıran rehnin kuruluş aşamasına ilişkin bir sınırlama ve belirleme getirmektedir. Açıklanan bu nedenlerle mahkemece davanın kabulüne karar vermek gerekirken yazılı gerekçe ile reddi doğru olmamış, davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile kararın davacı yararına bozulması gerekmiştir." 11. HD., 20.10.2014 T., 2014/6984 E., 2014/16049 K. sayılı kararı, **UYAP Bilgi Bankası**, E.T.03.06.2018.

[243] **Dural, H. Ali**, Ticarî İşletme Rehni İle Teminat Altına Alınan Alacağın TİRK m. 2'de Sayılan Kişiler Dışındaki Kişilere Temlikinin Ticarî İşletme Rehnine Etkisi, GÜHFD, Kuntalp'e Armağan, 2004/1, C. I, s. 323 vd.; **Ergüne**, s. 65, dn. 29; **Antmen**, s. 75-76; **Şener**, s. 30.

[244] TİTRK m. 8, f. 1; m. 12, f. 5; m. 16, f. 1-(ç).

[245] Uygulama Yönetmeliği m. 4, f.1-(j); Sicil Yönetmeliği m. 4, f. 1-(ğ).

[246] Aynı yönde bkz. **Şit-İmamoğlu**, s. 20; **Antalya/Acar**, s. 35-36; **Bahtiyar,** 18. Bası, s. 47-48; **Arkan**, 23. Bası, s. 53; **Göle/Aydoğan**, s. 15; **Biçer**, s. 78; **Duran**, s. 110. Aksi yönde bkz. **Çamurcu**, s. 229-230.

Alacağın devrine ilişkin Türk Borçlar Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca[247]; rehin alacaklısı, rehinle teminat altına alınan alacağı devrettiğini borçluya bildirmekle yükümlü değildir[248]. Dolayısıyla, rehinle teminat altına alınan alacağın devrini Sicile tescil ettirmek hususunda da bir yükümlülüğü bulunmamalıdır. Bu nedenle, Kanun'un 12. maddesinin 6. fıkrasında, rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrinin rehin veren tarafından Sicile tescil ettirilmesi gerektiğine ilişkin düzenlemenin ele alınması yerinde olacaktır. Hemen ifade edelim ki, buradaki alacağın devri ifadesiyle, rehinle temin edilen alacağın mı yoksa taşınır varlık olarak rehin konusu edilen alacağın devrinin mi kastedildiği hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Kanaatimizce, rehinle temin edilen alacağın devrinin Sicile bildirilmesi yükümlülüğünün rehin verene yüklenmesi kabul edilemeyeceğinden[249], her ne kadar rehinli taşınır varlığın devri ayrıca belirtilmişse de, rehin konusu alacağın devrinin anlaşılması daha uygun görünmektedir[250]. Bununla birlikte, Sicil Yönetmeliğinde rehin hakkını devralan üçüncü kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin rehin hakkının devrinin tescili talebinde bulunması gerektiği düzenlenmiştir[251]. Rehin hakkının devrine ilişkin ifade, doğru bir ifade olmayıp bu ifadeden de rehinle teminat altına alınan alacağın devrinin anlaşılması gerekmektedir. Bu durumda, rehinle teminat altına alınan alacağın devri halinde, alacağı devralan kişiler veya bunları temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin Sicile bildirimde bulunması gerekmektedir.

2. Rehin Verenin Değişmesi

Rehin veren, rehinli taşınır varlığı bir üçüncü kişiye devredebilir. Rehin verenin, rehinli taşınır varlığı devretmesi halinde Sicile bildirimde bulunulması gerekmektedir. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, Kanun'un 12. maddesinin 6. fıkrasında rehin verenin, rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrini Sicile tescil ettirmekle yükümlü olduğu

---

[247] TBK m. 183 ila 194.

[248] **Oğuzman/Öz**, II, s. 583; **Kılıçoğlu**, s. 1001.

[249] Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinin 3. fıkrasında ise, rehinli taşınır varlığın devri halinde, rehinli taşınır varlığı devralan ve rehin veren kişilerin veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri birlikte tescil talebinde bulunacağı düzenlenmiştir. Ne yazık ki, bu düzenleme de Kanun'un 12. maddesinin 6. fıkrasıyla uygunluk arz etmemektedir.

[250] *Şit-İmamoğlu* da, haklı olarak taşınır varlıklar kavramına alacakların zaten dâhil olması nedeniyle alacağın devrinden kastın rehinli alacağın devri olabileceğini belirtmiştir**. Şit-İmamoğlu**, s. 20.

[251] Sicil Yönetmeliği m. 22, f. 4.

düzenlenmiştir. Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinin 3. fıkrasında ise, rehinli taşınır varlığın devri halinde, rehinli taşınır varlığı devralan ve rehin veren kişilerin veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin birlikte tescil talebinde bulunacağı düzenlenmiştir. Kanun'da rehin verenin, rehinli taşınır varlığın ve alacağın devrini Sicile tescil ettirmemesi halinde adli para cezası ile cezalandırılması gerektiğine ilişkin de bir hüküm sevk edilmiştir[252].

Rehin verenin rehinli taşınır varlığın devri halinde borçlunun sorumluluğu ve güvencede ne gibi değişikliklere yol açacağına ilişkin Kanun'da bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Konu ile ilgili düzenleme Uygulama Yönetmeliği'nin 28. maddesi ile getirilmiştir. Bu düzenlemeye göre; rehin verenin rehinli taşınır varlığı devri halinde, borçlunun sorumluluğunda ve güvencede bir değişiklik meydana gelmeyecektir[253]. Ancak, yeni malik borcu yüklenebilecektir. Bu halde rehin alacaklısı başvurma hakkını saklı tuttuğunu bir yıl içinde yazılı olarak devreden borçluya bildirmezse, devreden borçlu borcundan kurtulacaktır[254].

Ticarî işlemlerde taşınır rehni ile teminat altına alınan borcun borçlusunun değişmesi bakımından borcun dış üstlenilmesi (borcun nakli) kurumuna da değinmek gerekmektedir. Bilindiği üzere, borcun dış üstlenilmesi alacaklı ile borcu üstlenecek kişi arasında yapılacak sözleşme ile gerçekleşecek, bu sözleşmenin yapılması ile borç, borcu üstlenen kişiye geçecektir[255]. Bu durumda TBK m. 198, f. 1 uyarınca rehin hakkı devam edecektir.

Borcun dış üstlenilmesinde, rehin veren ile borçlu sıfatının ayrıldığı; bir başka ifadeyle, rehnin borçlu dışındaki bir üçüncü kişi tarafından tesis edilmiş olması hali özellik arz etmektedir. Şayet rehin borçlu dışındaki bir üçüncü kişi tarafından tesis edilmiş ise, TBK m. 198, f. 2 uyarınca rehin veren üçüncü kişi ve kefilin

[252] TİTRK m. 16, f. 1-(ç).

[253] Uygulama Yönetmeliği m. 28, f. 1.

[254] Uygulama Yönetmeliği m. 28, f. 2.

[255] **Oğuzman/Öz**, s. 606 vd.; **Eren**, Genel Hükümler, s. 1275 vd.; **Nomer**, s. 495-496.

sorumluluklarının devam etmesi için bu kişilerin yazılı rıza vermeleri şarttır. Rehin veren tarafından yazılı rızanın verilmemesi durumunda rehin hakkı sona erecektir[256].

II. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN KONUSU VE REHİN HAKKININ KAPSAMI

A. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN KONUSU

Mülga TİRK m. 3, f. 1'e göre ticarî işletme rehni; ticaret unvanı ve işletme adı, rehnin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan makine, araç, alet ve motorlu nakil vasıtaları, ihtira beratları, patentler, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınai hakları kapsamaktaydı. Taşınmazlar[257], alacaklar[258], sicile kayıtlı gemiler[259] ve hava araçları[260], hammadde gibi dönen malvarlığı değerleri[261], kiracılık hakkı[262] ve müşteri çevresi[263] gibi unsurlar ticarî işletme rehninin kapsamı dışında

---

[256] **Kılıçoğlu**, s. 1028; **Oğuzman/Öz**, II, s. 614-615.

[257] Taşınmazların tapu siciline tescil yoluyla rehin verilebilmeleri nedeniyle kapsam dışında bırakıldığı belirtilmekteydi. **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 236; **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 59; **Kayıhan,** s. 30-31; **Erten**, s. 27; **Ertaş**, s. 42; **Ertaş,** Tescilli Taşınır Rehinleri, s. 1168; **Uyguner, M. Fevzi/Nalbantoğlu, Cahit**, Ticarî İşletme Rehni Kanunu (Gerekçeli-Açıklamalı), İstanbul 1972, s. 38.

[258] Ticarî işletmenin ayrı bir tüzel kişiliği olmaması, alacakların doğrudan işletmenin malikine ait olması ve kolaylıkla rehninin mümkün olması nedeniyle kapsam dışında bırakıldığı ifade edilmekteydi. **Kayıhan**, s. 30-31; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 236; **Antmen**, s. 58; **Erten**, s. 27.

[259] TİRK m. 3'te "*Gemi ipoteği hakkındaki hükümler saklıdır*." denilmekle, ipotek tesis edilebilen gemiler kapsam dışında bırakılmıştır. Bu karşılık, Sicile kayıtlı olmayan gemilerin, gemi ipoteğine konu edilememesi nedeniyle ticarî işletme rehni kapsamında olduğu belirtilmekteydi. **Erten,** s. 27; **Arkan**, 22. Bası, s. 54, dn. 2.

[260] TİRK m. 3, f. 3'te yalnızca gemi ipoteğine ilişkin hükümlerin saklı tutulduğu belirtilmekle birlikte, öğretide hava araçlarının da ticarî işletme rehnine konu olmayacağı ifade edilmekteydi. **Tek**, s. 85; **Atamer**, s. 223.

[261] Rehin hakkının devamı süresince değişkenlik gösterebilecek olması nedeniyle rehin kapsamına alınmadığı ifade edilmekteydi. **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan,** s. 236. Stoklanmış hammaddenin ticarî işletme rehnine konu edilemeyeceği ve bu sonucun amaca uygun olup olmadığının tartışmaya açık olduğu yönünde bkz. **Arkan**, 22. Bası, s. 56.

[262] Bağımsız olarak rehnedilebilecek olmaları ve değer takdir edilmesindeki zorluk nedeniyle rehnin kapsamında alınmadığı belirtilmekteydi. **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan,** s. 236; **Erten**, s. 27; **Kayıhan,** s. 31. Kiracılık hakkının değerinin bilimsel olarak tespit edilebileceği yönünde bkz. **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 59.

[263] Değer takdir edilmesindeki zorluk nedeniyle rehin konusu edilemeyeceği ifade edilmekteydi. **Erten**, s. 27; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 236; **Kayıhan**, s. 31. Müşteri çevresinin rehnin kapsamı içine alınması gerektiği yönünde bkz. **Omağ,** s. 200.

bırakılmıştı[264]. Ayrıca kanunkoyucu ticarî işletmenin malvarlığına dâhil olan tüm unsurların rehnin kapsamına girmesini zorunlu tutmamıştı. Rehnin kapsamına dâhil olan malvarlığı unsurları bakımından bir ayrım yapılarak; ihtira beratları, patentler, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınai haklar dâhil edilmeksizin ticarî işletmenin rehni mümkün kılınmıştı. Ancak, ticaret unvanı ve işletme adı ile taşınır işletme tesisatının, her halde rehnin zorunlu içeriğini oluşturması gerekmekteydi. Bu düzenlemenin iki istisnası bulunmaktaydı. İlki, kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişiler lehine tanınan rehin hakkının, münhasıran vadeli satışa konu olan taşınır işletme tesisatını kapsaması; ikincisi, mülga TİRK'e sonradan eklenen ek m. 2, f. 1 ile sanayi işletmeleri üzerinde tesis edilen rehin hakkına TİRK m. 3, f. 1'in (b) ve (c) bentlerinde sayılan unsurlardan biri veya daha fazlasının konu edilebilecek olmasıydı.

TİTRK'de hem rehin konusu edilebilecek unsurlar artırılmış hem de bu unsurların işletmenin tamamı rehnedilmeden, münferiden rehin sözleşmesinin kapsamına girebilmesine yönelik düzenlemeler getirilmiştir. Ticarî işletmenin tamamının rehni ise, istisna olarak öngörülmüştür. Ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olabilecek taşınır varlıklar, Kanun'un 5. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemede, rehin sözleşmesine konu olabilecek taşınır varlıklar sınırlı sayma yöntemi ile sayılmıştı[265]. Ancak, 7099 sayılı Kanun kapsamında yapılan değişiklikle, taşınır varlıkların sayıldığı maddeye "*benzeri her türlü taşınır varlık ve hak"* ibaresi eklenmiş [m.5, f.1-(p)], açıkça taşınır varlık olarak sayılmayan benzer nitelikteki varlıkların da rehne konu olabileceği kabul edilmiştir. Böylece taşınır varlıklara ilişkin yapılan sayımın niteliği sınırlı olmaktan çıkmış, örnek kabilinden bir sayım haline dönüşmüştür. Kanun'un 5. maddesinde, müstakbel taşınır

[264] Ticarî işletme rehninin kapsamının düzenlendiği TİRK m. 3'ün gerekçesinde; " *Ticarî işletmenin başlıca unsurları Ticaret Kanununun 11 nci maddesinde zikredilmiştir. Ancak, ticarî işletme geniş bir kavram olup bu maddede zikredilmeyen unsurları da ihtiva edecektir. Rehne dâhil olacak unsurları tahdidi olarak tespit etmek gerek tereddütleri izale gerekse tarafların ve üçüncü şahısların menfaatlerini korumak bakımından zaruridir. Gayrimenkuller üzerinde müstakilen tapu sicilinde ipotek tesisi mümkün olduğundan burada istisnai bir hüküm getirilmeye ihtiyaç duyulmamıştır. İşletmenin ayrı bir hükmi şahsiyeti olmadığından, alacak ve borçlar işletme sahibini izam edeceğinden bunların da işletme rehni dışında mütalaası uygun görülmüştür. Esasen işletme sahibi alacaklıları üzerinde rehin tesis etmek istediği zaman bunu hiçbir güçlüğe uğramadan yapabilecek durumdadır. İkinci fıkrada taraflara işletmenin bazı unsurlarını rehin dışında bırakma imkânı tanınmıştır. Ancak, istenilen unsurların rehin dışında bırakılması –herhangi bir sınırlama konulmadığı takdirde- ticarî işletme rehninin suiistimaline yol açacaktır. Mesela, bir ticarî işletmenin sadece tek bir unsurunun sırf teslimi meşrut rehin hükümlerinden kaçmak amacıyla bu şekilde rehnedilmesi istenebilecektir*." ifadelerine yer verilmiştir. Madde gerekçesi için bkz. **Haznedar**, s. 171-172.

[265] Nitekim 5. madde gerekçesinde de sınırlı bir sayım yapıldığı belirtilmişti. Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu, TBMM Dönem: 26, Yasama Yılı: 1, Sıra Sayısı: 418, Madde Gerekçeleri, s. 5.

varlıkların [m.5, f.3], mevcut veya müstakbel taşınır varlıkların getirilerinin [m.5, f.4], mevcut veya müstakbel alacakların [m.5, f.5] rehin konusu olabilecekleri düzenleme altına alınmıştır.

Rehin konusu olabilecek varlıkların dışında, hangi varlıkların rehnin konusu olamayacağına dair hükümler de sevk edilmiştir. Kanun, sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen sözleşmeler ve mevduat rehnine uygulanmayacağı gibi [m.1, f. 4], tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınırlar da kapsam dışında bırakılmıştır [m.1, f. 5]. Ayrıca diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklı tutularak bunlar üzerinde ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilebilmesine izin verilmemiştir [m.8, f. 3].

Aşağıda öncelikle rehin sözleşmesine konu olamayacak varlıklar, akabinde Kanun'da taşınır varlık olarak sayılan varlıklar hakkında açıklamalarımıza yer verilecektir.

1. Rehin Sözleşmesine Konu Olamayacak Varlıklar

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Kanun'da hem rehin sözleşmesine konu olabilecek taşınır varlıklar gösterilmiş hem de sözleşmeye konu olamayacak varlıklara işaret edilmiştir. Ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilemeyecek varlıklar şöyledir:

Sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen sözleşmeler ile mevduat [m.1, f. 3],

Tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınırlar [m.1, f. 5],

Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınırlar [m.8, f. 3].

a. Sermaye Piyasası Araçları İle Türev Araçlara İlişkin Finansal Sözleşmeler İle Mevduat

Kanun'un Amaç ve Kapsam başlıklı 1. maddesinin 4. fıkrasında, *"sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeler ile mevduat rehni*"ne bu

Kanun'un uygulanmayacağı belirtilmiştir. Zira bu varlıklara ilişkin kuralların özel olarak düzenlenmesi gerekmektedir[266].

Mülga 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda[267] özel bir düzenleme yer almamakla birlikte, sermaye piyasası araçlarının rehni TMK hükümlerine göre gerçekleştirilmekteydi. Ancak, 30.12.2012 tarihinde yürürlüğe giren Sermaye Piyasası Kanunu ile bu konuda özel bir düzenleme getirilmiştir[268]. Buna göre; Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. (MKK) nezdinde kayden izlenen sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmelerinin rehninde SPK'nın 47. maddesi uygulanacaktır[269]. SPK'nın 47. maddesinin kenar başlığı 'Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmeleri' olup maddenin kapsamına menkul kıymetler[270], türev araçlar[271] ve yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Sermaye Piyasası Kurul'u tarafından bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçları girmektedir[272]. Ayrıca SPK m. 137, f. 1'e göre Bakanlar Kurulu kararı ile MKK nezdinde kayden izlenmeyen tüm veya bazı sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmelerine de SPK'nın 47. maddesi uygulanabilecektir[273]. Bu nedenle, kanunkoyucu rehnedilmesine ilişkin özel bir

[266] *Arkan*, spekülasyona açık olması nedeniyle kapsam dışında bırakıldığını belirtmiştir. **Arkan**, 23. Bası, s. 50, dn. 4.

[267] RG. 28.07.1981, S. 17416.

[268] Sermaye Piyasası Kanunu'nda konunun özel olarak düzenlenmesinin gerekçeleri ile ilgili detaylı bilgi için bkz. **Benli, Erman,** Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmelerinde Yeni Düzenlemenin Gerekçeleri**,** BFHD, C. 6, S. 21, 2017, s. 236 vd.

[269] **Altan, Derin/Acar, Nil**, Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmelerine İlişkin Yeni Düzen ve Uygulamada Yaşanan Çeşitli Sorunlar, BHFD, C. 3, S. 12, 2014, s. 38.

[270] SPK m. 3/o'ya göre menkul kıymetler; "*para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere; paylar, pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikalarını, borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikalarını"* ifade eder.

[271] SPK m. 3/u'ya göre türev araçlar: "*Menkul kıymetleri satın alma veya satma veya birbirleri ile değiştirme hakkı veren türev araçları, Değeri, bir menkul kıymet fiyatına veya getirisine; bir döviz fiyatına veya fiyat değişikliğine; faiz oranına veya orandaki değişikliğe; bir kıymetli maden veya kıymetli taş fiyatına veya fiyat değişikliğine; bir mal fiyatına veya fiyat değişikliğine; Kurulca uygun görülen kurumlarca yayınlanan istatistiklere veya bunlardaki değişikliğe; kredi riski transferi sağlayan, enerji fiyatları ve iklim değişkenleri gibi ölçüm değerleri olan ve bu sayılanlardan oluşturulan bir endeks seviyesine veya seviyedeki değişikliğe bağlı olan türev araçları, bu araçların türevlerini ve sayılan dayanak varlıkları birbirleri ile değiştirme hakkı veren türevleri, Döviz ve kıymetli madenler ile Kurulca belirlenecek diğer varlıklar üzerine yapılacak kaldıraçlı işlemleri veya Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer türev araçları"* ifade eder.

[272] **Altan/Acar,** s. 44-45.

[273] **Benli**, s. 245; **Ayhan/Çağlar**, s. 168.

düzenleme getirilen sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri bu Kanun'dan vareste tutmak istemiştir[274].

Kanun'un uygulama alanı dışında kalan bir diğer konu da "*mevduat rehni"*dir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre 'mevduat', yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı ifade eder [Bankacılık Kanunu m. 3]. Mevduat sahibi (mudi) ile banka arasındaki bu ilişki dolayısıyla, mudi bankadan alacak hakkı kazanmaktadır[275]. Mevduatın alacak hakkı niteliğinde olduğu Bankacılık Kanunu'nun 61. maddesinden tespit olunabilmektedir. İlgili hükümde Türk Medenî Kanunu'nun rehinlere ve hapis hakkına, Türk Borçlar Kanunu'nun alacağın devir ve temlikine, takasa dair hükümleri ile diğer kanunların verdiği yetkiler ve koyduğu yükümlülükler saklı kalmak şartıyla mevduat ve katılım fonu sahiplerine ödenmesi gereken tutarları geri alma haklarının hiçbir suretle sınırlandırılamayacağı belirtilmiştir. Alacak hakkı niteliğinde olan mevduatın rehni, alacak rehni niteliğindedir[276]. Alacaklar, taşınır varlık olarak sayılmakla birlikte, bir alacak niteliğinde olan mevduat, Kanun'un 1. maddesinin 4. fıkrasında yaratılan bu istisna nedeniyle taşınır varlık sayılmayacak ve ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olmayacaktır[277].

b. Tapu Kütüğüne Herhangi Bir Nedenle Tescil Edilen Taşınırlar

Kanun'un 1. maddesinin 5. fıkrasında, "*tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınırların*" rehnin kapsamında olmadığı belirtilmiştir. İfade tarzı eleştiriye

[274] Bono, poliçe ve çekin menkul kıymet olmamasına rağmen, bunlar üzerinde rehin tesisi teslimle gerçekleştiğinden, ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilemeyeceği yönünde bkz. **Arvas**, s. 67; ayrıca bkz. İkinci Bölüm, III, A, 2, a, (1).

[275] **Özer, Selçuk,** Mevduat Rehni, İstanbul 2016, s. 8-9.

[276] **Sirmen**, Alacak Rehni, s.29; Rehin alacaklısının banka veya üçüncü kişi olması durumlarında mevduat rehninin hukuki niteliği konusunda farklı görüşler için bkz. **Özer,** s. 15 vd. Mevduat rehninin konusu ve alacak rehnine konu edilebilirlik bakımından bankacılık hesaplarının değerlendirilmesi hususunda detaylı bilgi için ayrıca bkz. **Özer**, s. 39 vd.

[277] **Antalya/Acar**, s. 12. Mevduat kavramına katılım bankacılığında uygulanan katılım payının da gireceği yönünde ayrıca bkz. **Arvas,** s. 67.

açık olmakla birlikte[278], kastedilenin tapu sicilinin beyanlar hanesine kaydedilen taşınmaz eklentileri olduğu düşünülebilir[279].

Bir malın eklenti olduğu hususu tapu kütüğünün beyanlar hanesine kayıt edilebilir[280]. TMK'nın 862. maddesinin 2. fıkrasında, beyanlar hanesine yapılan kaydın karine niteliğinde olduğu düzenlenmiştir[281]. Bunun bir karine olmasının doğal sonucu, sicile kaydedilmekle birlikte eklenti niteliği taşımayanların bu vasfı kazanamaması veya böyle bir kayıt olmasa dahi, eklenti sayılabilmesinin şartları varsa bu vasfı kazanabilmesidir.

Kanun'un 1. maddesinin 5. fıkrasının lafzî yorumundan, sadece tapu kütüğüne kaydedilmiş olan eklentilerin, rehne konu olmayacağı sonucu çıkmaktadır. Bu düzenleme ile kapsam dışında bırakılan varlıkların doğru tespit edilebilmesi için; eklenti vasfını haiz olmamasına rağmen sicile kaydedilen taşınırlar ile sicile kaydedilmemiş ve fakat eklenti niteliğinde olan taşınırlar hakkında bir değerlendirme yapılması icap etmektedir. İlk durumda, karinenin aksinin ispat edilerek taşınırın rehin konusu olması temin edilebilir. İkinci durum bakımından ise, Kanun'un eklenti niteliğini değil de açıkça tapu siciline tescil edilmiş eklenti şartını aramış olması dikkate alındığında, bunların ticarî işlemlerde taşınır rehninin konusu olabilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır[282].

TMK m. 862, f. 1'e göre rehin, taşınmazı bütünleyici parçaları ve eklentileri ile birlikte yükümlü kılar. Eklentilerin ipoteğin kapsamına dâhil olabilmesi bakımından tapu kütüğünün beyanlar hanesine kayıtlı olmasına lüzum bulunmamaktadır. Zira belirtildiği üzere, TMK m. 862, f. 2'ye göre beyanlar hanesine yapılan kayıt, sadece bir karine niteliğindedir. Öte yandan İİK m. 83/c'de yer alan, "*Gayrimenkul rehni ipotek akit*

---

[278] **Şit-İmamoğlu**, s. 26, dn. 49.

[279] Aynı yönde bkz. **Şit-İmamoğlu**, s. 26; **Öz**, s. 154; **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 52; **Antalya/Acar**, 99; **Ayan**, s. 295, dn. 193. *Atakan* ise bu ifadeden taşınmaz malların rehin kapsamı dışında bırakıldığının anlaşıldığını ifade etmiştir. **Atakan, Murat Can**, Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler, LHD, C. XV, 2017, s. 1105; ayrıca bkz. **Arvas**, s. 64-65; **Gürpınar**, s. 129-131.

[280] TMK m. 862; Tapu Sicil Tüzüğü m. 53.

[281] **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir,** s. 941; **Helvacı**, s. 182.

[282] Aynı yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 99-101; *Öz*'e göre ise, TİTRK m.1, f. 5'te yer alan düzenleme istisnai karakterde olduğundan, malikin veya rehin hakkını ileri sürenin beyanlar hanesindeki kayda rağmen bu taşınırların eklenti niteliği taşımadığını ispat etmesi ile veya beyanlar hanesindeki kaydı sildirmeden tarafların taşınırları taşınmazın aynî durumundan ayırma anlaşması yaptıkları ispat edilerek de ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilemeyecektir. **Öz**, s. 154.

tablosunda sayılı bulunan teferruat gayrimenkulden ayrı olarak haczedilemez. Türk Medeni Kanununun 862. maddesi hükmü saklıdır" şeklindeki düzenleme nedeniyle, ipotekle birlikte eklenti ve bütünleyici parçaların kendiliğinden taşınmaz rehninin kapsamına girip girmeyeceği ve bundan ayrı olarak akit tablosunda gösterilmesi gerekip gerekmediği tartışma yaratmış olup konu hakkında Yargıtay'ın da çelişkili kararları bulunmaktadır[283]. Bize göre, TMK m. 862, f. 1 hükmü uyarınca eklentilerin taşınmaz rehninin kapsamına girmesi için tapu kütüğünün beyanlar hanesine [TMK m. 862, f. 2] ve ipotek akit tablosunda kayıtlı olması [İİK m. 83/c] olması gerekmemektedir[284].

Tapu kütüğünün beyanlar hanesine eklenti olarak kaydedilmeyen veya ipotek akit tablosunda kayıtlı olmayan eklentilerin ipoteğin kapsamına girmesi ihtimalinde, eklentiler üzerinde ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilmek istenmesi ya da ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilen bu taşınırın, bir taşınmazın eklentisi olarak sonradan tesis edilen ipoteğin kapsamına girmesi halinde, ipotek alacaklısına mı yoksa ticarî işlemlerde taşınır rehni alacaklısına mı öncelik tanınması gerektiğinin tespiti de önem arz etmektedir. Bu durumda, işletmenin faaliyet gösterdiği taşınmazın ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis etmeden önce veya sonra rehne konu edilmesi durumunda, rehnin kapsamına dâhil olacak eklentiler bakımından mülga TİRK döneminde yaşanan tartışmaların devam edeceği ifade edilmelidir[285].

c. Diğer Kanunlar Uyarınca Bir Sicile Tescili Zorunlu Olan Taşınırlar

Kanun'un 2. maddesinde Rehinli Taşınır Sicili tanımlanırken, "*mevzuatı uyarınca kendi özel siciline tescili zorunlu"* olanlar dışındaki taşınır varlıklar üzerinde tesis edilen rehinlerin tescil edilebileceği belirtilmiştir.

---

[283] Konu hakkında öğretideki görüşler ve Yargıtay'ın çelişkili kararları için bkz. **Yasan, Mustafa/ Özboyacı, Alper**, Yargıtay Kararları Işığında Gayrimenkul Üzerinde Banka Lehine Tesis Edilen İpotek İle Ticarî İşletme Rehninin Kapsamlarının Çatışması Meselesi, EÜHFD, C.: IV, S.: 1, 2009, s. 123 vd.

[284] **Yasan/Özboyacı**, s. 128-130; **Gülekli, Yeşim**, İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı, İstanbul 1992, s. 13; aksi yönde bkz. **Helvacı**, s. 183 vd.

[285] Aynı yönde bkz. **Şit-İmamoğlu**, s. 26-27. TİRK döneminde yapılan tartışmalar hakkında bkz. **Yasan/Özboyacı**, s. 135 vd.; **Gülekli**, s. 27 vd.; **Helvacı,** s. 191 vd.; **Özakman**, s. 62 vd.; **Kayıhan**, s. 55; **Türker**, s. 106 vd.; **Akyazan**, s. 64-65.

Kanun'un 8. maddesinin 3. fıkrasında, "*diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu"* olan taşınır rehninin kapsam dışında bırakıldığı düzenlenmiştir.

Uygulama Yönetmeliği'nin 2. maddesinde ise, Yönetmeliğin uygulama alanına ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. Anılan düzenlemede Yönetmelik hükümlerinin, sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehni, 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre kurulmuş teslime bağlı taşınır rehni, 13.10.1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre kurulmuş araç rehni, 14.10.1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'na göre kurulan hava aracı ipoteği, 13.1.2011 tarihli 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulan gemi ipoteği, 4.6.1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'na göre kurulan maden hakları ve cevher rehni sözleşmelerine uygulanmayacağı ifade edilmiştir.

Bahsi geçen Kanun ve Yönetmelik maddelerinin, aynı konu hakkında çelişki arz eden düzenlemeler içerdiği hemen göze çarpmaktadır. Bu çelişkiyi gidermek ve kapsam dışında bırakılmak istenen taşınır varlıkların neler olduğunu tespit etmek önem arz etmektedir. Burada üzerinde düşünülmesi gereken, "*bir sicile zorunlu olan taşınır rehni"* ifadesi ile hangi taşınırların kastedildiğidir.

Hazıroğlu, çelişki arz eden bu hükümlerden anlaşılması gerekeni ortaya çıkarabilmek adına kapsam dışında bırakılan taşınır varlıkları '*kanun gereğince sicile tescili zorunlu olan varlıklar'* veya '*ilgili sicillerine tescilden başka bir surette üzerinde rehin hakkı kurulması mümkün olmayan varlıklar*' ya da *'rehin hakkının ilgili sicile tescilinin söz konusu hakkın ihdasında kurucu niteliği haiz olduğu varlıklar*' olarak ayrı ayrı değerlendirerek bu varlıkları tespite çalışmıştır[286]. Netice olarak da kapsam dışında kalması amaçlanan varlıkların '*ilgili sicillerine tescilden başka bir surette üzerinde rehin hakkı kurulması mümkün olmayan varlıklar'* olarak ifade edilmesinin mevzuata en uygun düşen çözüm olduğunu belirtmiştir[287]. Ancak kanaatimizce, kapsam dışında bırakılmak

[286] **Hazıroğlu, Elif Cemre,** Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticarî İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri, BATİDER, C.: XXXIII, S.: 2, 2017, s. 177-204.

[287] *Hazıroğlu*, rehninin mümkün olmaması amaçlanan varlıkların 'ilgili sicillerine tescilden başka bir surette üzerinde rehin hakkı kurulması mümkün olmayan varlıklar' olarak ifade edilmesinin mevzuata en uygun düşen çözüm olduğunu belirterek, motorlu araçlar ve iş makineleri ile cevherlerin rehnine ilişkin Yönetmelikte yasak getirilen hükümlerin çıkarılarak Kanun-Yönetmelik çatışmasının giderilmesi

istenen, ilgili özel sicillerine tescilin *kurucu* olduğu düzenlemelerdir[288]. Zira madde metninde kullanılan 'zorunlu' ibaresinin ilgili sicile tescilin 'kurucu' olması ile ilişkilendirilmesinin yerinde bir yaklaşım olacağı düşüncesindeyiz. Buna göre; gemi, hava aracı, iş makinesi, maden ve cevher, motorlu taşıtlar ve hayvanlar ticarî işlemlerde taşınır rehninin konusunu oluşturamamalıdır[289]. Ancak, hayvanlar ve iş makinelerinin durumu diğerlerinden farklıdır. Zira bu ikisi Kanun'da açıkça taşınır varlıklar arasında sayılmıştır. Bir başka deyişle, taşınır varlıklar arasında ayrıca sayılan hayvanlar[290] ve iş makinelerinin, istisnanın da istisnasını teşkil ettiği ve rehne konu edilebilmelerinin mümkün kılınmak istendiği anlaşılmaktadır[291]. Bu düzenleme şeklinin eleştiriye açık olduğu şüphesizdir.

Rehin hakkının ilgili sicillere tescili açıklayıcı olan, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar ise rehin konusu olabileceklerdir. Sicil Yönetmeliği'nin 13. maddesinin 3. ve 4. fıkralarından da aynı sonuç çıkmaktadır. Sicil Yönetmeliği'nin 13. maddesinin 4. fıkrasında, TİTRK'ya tabi rehin kurulamayan gemi, hava aracı, maden ve cevher ile motorlu taşıtlar üzerinde kurulan rehnin, ilgili siciller tarafından Sicil Merkezine bildirileceği[292]; 3. fıkrasında, telif hakkı, marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım, entegre devre topografyası ile yeni bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı hakları üzerinde TİTRK uyarınca rehin kurulması halinde bu taşınır varlıkların kayıtlı olduğu ilgili sicile bildirileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerin kıyasen incelenmesinde *gemi, hava aracı, maden ve cevher ile motorlu taşıtlar* üzerinde ilgili sicillerine tescil suretiyle rehin tesis edilebileceği anlaşılmakta iken; *telif hakkı, marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım, entegre devre topografyası ile yeni bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı*

---

gerektiğini savunmaktadır. **Hazıroğlu,** s. 196-197. Nitekim Sicil Yönetmeliği'nin 13. maddesinin 4. fıkrasında yer alan *iş makinesi* ibaresi 22.05.2018 tarihinde yürürlüğe giren değişikliklerle kaldırılmıştır.

[288] Aynı yönde bkz. **Arkan,** 23. Bası, s. 58-59; **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 53-54. *Göle* ve *Aydoğan* ise, 'başka bir sicile kaydı öngörülmemiş taşınır varlıkların' kastedildiğini ifade etmiştir. **Göle/Aydoğan**, s. 26.

[289] TİRK m. 3, f. 3'te yalnızca gemi ipoteğine ilişkin hükümlerin saklı tutulduğu belirtilmekle birlikte hava araçlarının da ticarî işletme rehnine konu olmayacağı kabul edilmekteydi. **Tek**, s. 85; **Atamer**, s. 223.

[290] TMK m. 940, f. 1 kapsamında hayvanların rehni bakımından icra daireleri nezdinde tutulduğu ifade edilen sicilin sadece basit bir kayıt düzeninden ibaret olduğu ve esasında hayvanların bir sicile tescili zorunlu taşınır eşya statüsünde bulunmadığı yönünde bkz. **Barlas**, s. 206, dn. 18.

[291] Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın 19.07.2017 tarih ve 23953063 sayılı yazısı ile iş makinalarının ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olabileceği ifade edilmiştir. Anılan Bakanlık yazısı için bkz. **Arvas**, s. 139. Bu yazıda yer alan görüşün hayvanlar için de kıyasen uygulanabileceği hakkında bkz. **Arvas**, s. 31.

[292] Sicil Yönetmeliği'nin 13. maddesinin 4. fıkrasında yer alan *iş makinesi* ibaresi 22.05.2018 tarihinde yürürlüğe giren değişikliklerle kaldırılmıştır. Belirtildiği üzere, *iş makinesi* taşınır varlıklar arasında ayrıca sayılarak rehne konu edilmesi mümkün kılınmak istenmiştir.

hakları üzerinde Rehinli Taşınır Siciline tescille rehin tesis edilebileceği anlaşılmaktadır[293].

2. Rehin Sözleşmesine Konu Olabilecek Varlıklar

Taşınır eşya, toprağa bağlı olmayan ve özüne zarar gelmeksizin yer değiştirebilme özelliğine sahip maddi mallardır[294]. Kanun'un adı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu olmakla birlikte, rehnin konusunun taşınır varlıklardan oluşabileceği düzenleme altına alınmış; taşınır varlık, tanımlanmak ve sayılmak suretiyle özel olarak düzenlenmiştir. Kanun'da 'taşınır varlık', "*Kanunun 5 inci maddesinin 1 inci fıkrasında sayılan varlıklar*" olarak tanımlanmıştır [m.3, f. 1-(h)]. Kanunun 5. maddesinin 1. fıkrasında taşınır varlık olarak nitelenen varlıklar arasında hem taşınırlar hem de haklar bulunmaktadır. Kanunkoyucu hepsini birlikte taşınır varlık olarak isimlendirmiştir[295].

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Kanun'da, 7099 sayılı Kanunla değişiklik yapılmadan önce, taşınır varlıklar sınırlı sayma yöntemi ile düzenlenmişti[296]. Ancak, yapılan değişiklikle, taşınır varlıkların sayıldığı maddeye "*benzeri her türlü taşınır varlık ve hak"* ibaresi eklenmiş [m.5, f.1-(p)] ve açıkça taşınır varlık olarak sayılmayan benzer nitelikteki varlıkların da rehne konu olabileceği kabul edilmiştir. Böylece taşınır varlıklara ilişkin yapılan sayımın niteliği sınırlı olmaktan çıkmış, örnek kabilinden bir sayım haline dönüşmüştür.

Kanun'un 5. maddesinde sayılan taşınır varlıklar şunlardır: alacaklar, çok yıllık ürün veren ağaçlar, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, hammadde, hayvan, her türlü

---

[293] Fikri ve sınai mülkiyete konu haklar üzerinde rehin tesis edilemeyeceği yönünde bkz. **Şit-İmamoğlu**, s. 25 vd.; **Ayhan/Çağlar**, s. 188; **Karakılıç**, s. 45; Fikri haklar bakımından olumlu sınai haklar bakımından olumsuz yönde bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 26.

[294] Taşınır-taşınmaz eşya ayrımı hakkında detaylı olarak bkz. **Ergüne, Serkan**, Taşınır Mülkiyeti, İstanbul 2017, s. 13 vd.; **Aksoy-Dursun**, s. 37-38; **Antalya,** s. 49-51.

[295] Taşınır varlık kavramı yerine 'taşınır eşya ve haklar' ifadesinin kullanılabileceği yönünde bkz. **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 102.

[296] 7099 sayılı Kanunla değişiklik yapılmadan önce, rehin konusu olabilecek varlıkların tahdidi olarak düzenlemesinin eleştirisi için bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 26. TİRK döneminde ticarî işletme rehnine dâhil unsurların sınırlı sayıda olduğu görüşü bulunmakla birlikte, aksi yönde görüşlere de rastlanmaktadır. Sınırlı sayıda olduğu yönünde bkz. **Reisoğlu**, Ticarî İşletme Rehni, s. 14-15; **Ergüne**, s. 69; **Türker**, s. 64-68; **Özakman**, s. 63. Aksi yöndeki görüşler için ise bkz. **Esener/Güven**, 6. Bası, s. 554-555; **Ertaş**, s. 43; **Ertaş**, Tescilli Taşınır Rehinleri, s. 1167-1168; **Uyguner/Nalbantoğlu**, s. 38.

kazanç ve iratlar, başka bir sicile kaydı öngörülmeyen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar, kira gelirleri, kiracılık hakkı, makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dahil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı, sarf malzemesi, stoklar, tarımsal ürün, ticaret unvanı ve/veya işletme adı, ticarî işletme veya esnaf işletmesi, ticarî plaka ve ticarî hat, ticarî proje, vagon, bu sayılanlardan üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları[297], benzeri her türlü taşınır varlık ve hak[298].

Aşağıda, özellik arz eden hususlar çerçevesinde ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olabilecek taşınır varlıklar; gayrimaddi taşınır varlıklar, maddi taşınır varlıklar, ticarî işletme ve esnaf işletmesi, müstakbel taşınır varlıklar ile mevcut ya da müstakbel taşınır varlıkların getirileri olmak üzere dört alt başlıkta incelenecektir.

a. Gayrimaddi Taşınır Varlıklar

(1). Alacaklar

Mülga TİRK döneminde alacaklar, rehnin kapsamına girmemekteydi. Gerekçe olarak, ticarî işletmenin ayrı bir tüzel kişiliği olmaması, alacakların doğrudan işletmenin malikine ait olması ve kolaylıkla rehninin mümkün olması gösterilmekteydi[299].

TİTRK'de ise, alacakların rehin konusu olabileceği kabul edilmiştir. Gerçekten, alacaklar TMK hükümlerine göre kolaylıkla rehnedilebilir. Buna rağmen kanunkoyucunun alacakları taşınır varlık statüsüne alması "*teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması*" ve "*bu rehne konu taşınırların*

[297] Rehin konusu olabilecek varlıklar arasında üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları da bulunmaktadır. Model Kanun'da konu olası sorunlar ve bunlara ilişkin çözüm önerileriyle detaylı olarak düzenlenmişken (Model Kanun m. 29-51), TİTRK'de bu yönde ayrıntılı düzenlemelere yer verilmemesi haklı olarak eleştirilmiştir. Bu eleştiri için bkz. **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 108.

[298] Kanun'un ilk bir yıllık yürürlük sürecinde rehin konusu edilen taşınır varlıkların istatistiki olarak sıralaması şöyledir: 1- Alacaklar (454.631), 2- Makine-Teçhizat (85.350), 3- Stok (11.417), 4- Hayvan (8.938), 5- Ticarî Hat-Ticarî Plaka (6.595), 6- Ticaret Unvanı (249), 7- Ticarî İşletme (201), 8- Fikri-Sınai Haklar (198), 9- Tarımsal Ürün (78), 10- Lisanslar (57), 11- Hammadde (56), 12-Sarf Malzemesi (31), 13-Kira gelirleri (17), 14- Kiracılık Hakkı (8). Bu verilerin yer aldığı 'Ticarette yeni dönem' başlıklı 24.01.2018 tarihli haberin tamamı için bkz. http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/ticarette-yeni-donem-40720874, E.T. 25.04.2018.

[299] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 236; **Kayıhan**, s. 30-31, **Erten**, s. 27.

kapsamının genişletilmesi" amaçlarıyla yakından ilgilidir[300]. Ticarî işlemlerde taşınır rehnine ilişkin birçok yenilik getiren Kanun'un, doğrudan hedefi olan KOBİ'ler için alacakların teminat gösterilmesi oldukça önemlidir. Zira çoğunlukla kıymetli taşınmazlara sahip olmayan KOBİ'lerin aktiflerinin önemli bir kısmı alacaklardan oluşmaktadır[301]. Kanunkoyucu KOBİ'lerin alacaklarını diğer taşınır varlıklarla birlikte rehin konusu edebilmesini mümkün kılarak ticarî işlemlerde taşınır rehnini özendirmiştir. Ayrıca mülga TİRK'den farklı olarak rehin veren sıfatı ticarî işletme veya esnaf işletmesi malikine değil; tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gibi sıfatlara tanındığından, ticarî işletmenin ayrı bir tüzel kişiliğinin olmaması ve alacakların ticarî işletme malikine ait olması çekinceleri anlamını kaybetmiştir. Alacak haklarının rehnine dair Türk Medenî Kanun'un 954 ila 961. madde hükümleri ise yürürlükten kaldırılmamıştır[302].

Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasında, "*alacaklar*" taşınır varlık olarak sayıldığı gibi aynı maddenin 2. fıkrasında, "*her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar"*ın rehne konu edilebileceği düzenlenmiştir [303] . Bu hükümde geçen *"sözleşmeden doğan"* ibaresi, sadece sözleşmeden doğan alacakların rehne konu edilebileceğini, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğmuş ve doğacak alacakların rehne konu olamayacağını düşündürmektedir [304] . Ancak, çok açık bir biçimde sözleşmeden doğan alacaklar denilmiş olsa bile, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacakların da rehne konu edilmesinin kabulü, Kanun'un amacına uygun olacaktır[305]. Kaldı ki, benzeri her türlü taşınır varlık ve hakkın rehne konu edilebileceği düzenlendiğinden, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacakların, sözleşmeden doğan alacak benzeri haklar olarak da rehne konu olabileceği

[300] *Arvas*, alacakların rehin konusu olarak düzenlenmesinin gerekçesi olarak, TİRK'e yapılan eleştiriler ve rehin sözleşmesinin sadece yazılı şekilde yapılacak olmasının yeterli güvenliği sağlamaması düşüncesi olduğunu ifade etmiştir. **Arvas,** s. 76.

[301] TİRK döneminde alacakların, işletmelerin aktiflerinin önemli bir kısmını oluşturması nedeniyle rehne dâhil edilmemesinin sakıncalı olduğunu savunan bir düşünce için bkz. **Antmen,** s. 58.

[302] **Arvas**, Alacak Rehni, s. 76; Kanun'un 17. maddesinin 1. fıkrasında TİRK hükümlerinin kaldırılması konusunda açık bir hüküm getirildiğini; buna rağmen, teslime bağlı taşınır rehni bakımından böyle bir hükme yer verilmediğine dikkat çekerek aynı yönde bkz. **Öz**, s. 154.

[303] TİTRK m. 5, f. 5; Uygulama Yönetmeliği m. 16, f.1, c.1.

[304] **Antalya/Acar**, s. 76.

[305] 'Sözleşmeden doğan' ibaresinin bir ifade tekrarı olduğunu belirterek, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacakların rehne konu edilebileceği yönünde bkz. **Arvas**, s. 19.

söylenebilecektir. Kanun'da yalnız mevcut değil müstakbel alacakların da rehin konusu edilebileceği düzenlenmiştir. Müstakbel alacak, doğumu bir vadeye ya da geciktirici şarta bağlanan bir alacak olabilir[306]. Sınırlama yapılmaksızın tüm müstakbel alacakların rehnedilmesi kişilik haklarına veya dürüstlük kuralına aykırılık taşıyabilir[307].

Kanun'un 5. maddesinin 5. fıkrasında, 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile 31.05.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerinin saklı tutulduğu belirtilmiştir. Bu düzenlemeye göre, ilgili Kanunlar incelendiğinde 6183 sayılı Kanun'un, Kanunun şümulü başlıklı 1. maddesinde sayılan alacaklar ve 5510 sayılı Kanun kapsamındaki alacakların rehin konusu olamayacağı anlaşılmaktadır.

Yine yukarıda açıkladığımız üzere, Kanun'un 1. maddesinin 4. fıkrası uyarınca ayrıca kapsam dışında bıraktığı bir alacak olan mevduat da rehin konusu edilemeyecektir. Bununla birlikte, kıymetli evraka bağlanmış alacakların, bu Kanun kapsamında rehninin mümkün olup olmadığı üzerinde durulması gerekmektedir. Bilindiği üzere, TTK m. 955'te kıymetli evraka bağlanmış adi alacakların rehni, TTK m. 956'da ise kıymetli evrakın rehni düzenlenmiştir. TİTRK'de kıymetli evraka bağlanmış alacakların rehnin konusu olmayacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. *Antalya* ve *Acar* tarafından da isabetle belirtildiği üzere, TTK'da yer verilen düzenlemeler uyarınca rehnedilen kıymetli evraktan doğan alacakların TİTRK'ye tabi teslimsiz ve tescille rehninde, belge seri numarası bulunan çek dışında, belirlilik ilkesinin uygulanması sorunlara yol açacaktır[308]. Her ne kadar 7099 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar üzerinde rehin tesis edilebileceği kabul edilse ve Sicilin iyiniyeti koruyucu etkisi düzenlemiş olsa bile, kanaatimizce de kıymetli evrakın niteliği gereği rehne konu edilememesi gerekmektedir. *Arvas* tarafından para, bono, poliçe ve çekin menkul kıymet olmamasına rağmen, bunlar üzerinde rehin teslimle gerçekleştiğinden ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilemeyeceği ifade edilmiştir[309].

[306] **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 28; **Makaracı-Başak**, s.55.

[307] **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 18.

[308] Detaylı açıklama için bkz. **Antalya/Acar**, s. 77-78.

[309] **Arvas**, s. 67.

Herhalde vurgulanmak istenen husus TTK'nın 955 ve 956. maddelerinde kıymetli evraka bağlı adi alacakların ve kıymetli evrakın rehninin özel olarak düzenlenmiş olmasıdır.

Alacakların rehnedilmesi halinde TMK m. 955, f. 2 hükmüne göre, alacaklı veya rehneden, rehni borçluya ihbar edebilir. Ancak ihbarın yapılmamış olması rehnin kurulmasını engellemez[310]. Rehinli alacakların devri halinde, Rehinli Taşınır Siciline bildirilmesi gerekir. Kanun'un 12. maddesinin son fıkrasında, rehin verenin rehinli alacağın devrini Sicile bildirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinin 3. fıkrasında ise, rehinli taşınır varlığın devri halinde, rehinli taşınır varlığı devralan ve rehin veren kişilerin veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin birlikte tescil talebinde bulunacağı düzenlenmiştir[311]. Rehin veren tarafından alacağın devrinin Sicile bildirilmemesi halinde, şikâyet üzerine rehin veren, Kanun'un 16. maddesinin 1. fıkrasının (ç) bendi kapsamında adli para cezası ile cezalandırılacaktır.

---

[310] TARES portalında "TARES Sıkça Sorulan Sorular" dokümanında; "*Alacak rehininde, borçluya (rehine konu alacağın borçlusuna) rehin bildirimi yapılmakta mıdır? Yapılıyor ise hangi aşamada yapılmaktadır? İşlemi yapan noter aracılığı ile mi bu bildirim yapılacaktır? Rehinin tescili için söz konusu borçlunun teyidi beklenecek midir*?" şeklinde sorulara yer verilmiş; buna cevaben ise, "*Medeni Kanunu 955. Maddesi gereğince "alacaklı veya rehin eden alacak rehinini borçlu olan şahsa ihbar edebilir" denilmektedir. Bu nedenle işlemi yapan noterlik borçlu şahsa tebliğ çıkarabilir. Bu kapsamda borçlunun teyidinin beklenmesine gerek bulunmamaktadır*." ifadesine yer verilmiştir. Sıkça sorulan sorular ve cevapları için bkz. http://cdn01.tnb.org.tr/uygulama/tares/Tares_SSS.pdf; ET.22.02.2018.

[311] *Arvas*, alacak rehinlerinin hem teminat fonksiyonunu ifa edebilmesi hem de güvenliğinin sağlanması amacıyla rehinli olsun veya olmasın her alacağın temlikinin Sicile bildirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca Yazar, Model Kanun'dan hareketle, bu Sicilin bir rehin sicili olmasının yanında, devredilen alacakların da sicili olduğunu belirtmiştir. **Arvas**, s. 21-22. Nitekim Kanun'un ilk bir yıllık yürürlük döneminde alacak rehninin yoğun bir talep görmesi üzerine, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Finansal Kurumlar Birliği arasında bir işbirliği anlaşması imzalanmıştır. Bu işbirliğinin amacı, TARES ile Merkezi Fatura Kaydı Sisteminin (MFKS) entegrasyonunu sağlayarak, alacakların rehin veya devir edilmiş olup olmadıklarının sorgulanabilmesidir. Konuya ilişkin bilgi *Taşınır Rehin Sicili MFKS ile çalışacak'* başlıklı bir haberde; "*Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Finansal Kurumlar Birliği (FKB) arasında imzalanan anlaşma ile bundan böyle bakanlığın Taşınır Rehin Sicili (TARES) sistemine kayıtlı tüm alacak rehin işlemleri Merkezi Fatura Kaydı Sistemi (MFKS) üzerinden sorgulanabilecek. Bu entegrasyon sayesinde, MFKS kullanıcıları, devir aldıkları alacakların daha önce başkasına rehin edilip edilmediğini TARES üzerinden, TARES kullanıcıları ise rehin konusu alacakların daha önce başka birine devredilip devredilmediğini MFKS üzerinden kontrol edebilecek. Ayrıca MFKS kullanıcıları tek merkezden TARES'e bağlanarak Taşınır Rehni Kanunu kapsamındaki rehin işlemlerini yapabilecekler. Böylece, banka ve faktoring şirketleri tarafından devir alınan ticarî alacakların kaydedildiği MFKS ile rehin alınan ticarî alacakların kaydedildiği TARES'teki veriler elektronik ortamda karşılıklı sorgulanabilecek*." şeklindeki ifadelerden edinilmiştir. Aynı haberde TARES'in altyapısını sağlayan Noterler Birliği ile MFKS'nin altyapısını kuran Kredi Kayıt Bürosu'nun bu entegrasyonun faaliyete geçmesi için teknik çalışmalarının tamamlanacağı ifade edilmiştir. 31.01.2018 tarihli haberin tamamı için bkz. https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2018/01/31/tasinir-rehin-sicili-mfks-ile-calisacak, E.T. 22.05.2018.

(2). Fikri ve Sınai Mülkiyete Konu Haklar

Fikri ve Sınai mülkiyete konu haklar, fikri haklar ve sınai haklar olarak iki alt başlık altında detaylandırılabilir. Bu haklar, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) ile sınai haklar ise 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) ile düzenlenmiş durumdadır. Fikri ve sınai mülkiyete konu hakların hukuki niteliği tartışmalıdır. Bir görüşe göre, bu hakları gayri maddi mal olarak nitelendirmek gerekir iken; bir diğer görüşe göre, hukuken korunan haklardır[312].

Fikri ve sınai hakların rehninin ilgili sicillere tescil edilerek kurulması nedeniyle, TİTRK m. 8, f. 3 uyarınca Kanun'un uygulaması dışında kalıp kalmayacağı tartışma konusu olmuştur. Ancak, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, ilgili sicillere tescil açıklayıcı olduğundan, bize göre; fikri ve sınai mülkiyete konu haklar ticarî işlemlerde taşınır rehninin konusu olabilecektir[313].

Fikir ve sanat eserleri, FSEK'te yapılan sınırlı sayıma göre; ilim-edebiyat, musiki, güzel sanat ve sinema eserleridir. Kanun'da eser sahibinin mali ve manevi hakları koruma altına alınmıştır [m.13]. Eser sahibinin rehin konusu olabilecek hakları mali haklarıdır. Zira manevi haklar, eser sahibi hayatta iken ya da öldükten sonra devredilemez, feragat edilemez, hukuki işlemlerle sınırlandırılamaz.

FSEK'e göre eser sahibinin mali hakları, işleme hakkı [m. 21], çoğaltma hakkı [m. 22], yayma hakkı [m. 23], temsil hakkı [m. 24], işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı [m. 25] olarak *numerus clausus* şekilde düzenlemiştir. Mali haklar bakımından alenileşme unsuru büyük önem taşımaktadır. Henüz alenileşmeden önce mali haklardan sadece eser sahibi faydalanabilir [m. 20, f. 1]. Sayılan mali haklar birbirine bağlı olmayıp her biri ayrı ayrı hukuki işlem konusu olabilir [m. 20, f. 1; m. 52]. Öte yandan, FSEK m. 80 ile düzenlenen bağlantılı haklara ilişkin mali haklar da rehin konusu olabilir. Bu haklar; eser sahibinin komşu hakları ve film

[312] Detaylı olarak bkz. **Makaracı-Başak**, s. 59 vd.

[313] İkinci Bölüm, III, A, 1, c.

yapımcısının haklarıdır[314]. Eser sahibinin komşu hakları ve film yapımcısının haklarının, TİTRK hükümlerine göre rehnedilmesinde bir engel bulunmamaktadır.

Fikir ve sanat eserlerinin ve bunlar üzerindeki mali hakların rehin konusu olması, rehnin caiz olmadığı haller ile caiz olduğu halleri belirten iki hükümle düzenlenmiştir [FSEK m. 61; m. 62].

FSEK m. 62'ye göre, "*Alenileşmiş bir eserin müsveddesi veya aslı, yayımlanmış bir eserin çoğaltılmış nüshaları, eser sahibinin korunmaya layık olan manevi menfaatleri ihlal etmemek şartiyle alenileşmiş bir eser üzerindeki mali haklar, eser sahibinin mali haklara dair hukuki muamelelerden doğan para alacakları*" rehin hakkının konusunu oluşturabilir. Eserin aslı, müsveddeleri ve çoğaltılmış nüshaları taşınır eşya niteliğindedir[315]. Bu anlamda bir fikri hak rehni değil, taşınır eşyanın rehni söz konusudur. Fikir ve sanat eserleri üzerindeki mali hakların rehni halinde ise alacak rehninden bahsedilebilir[316]. Bunların TİTRK kapsamında rehni mümkündür.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 61. Maddesinde 'rehnedilemez' fikir ve sanat eserleri sayılmıştır. Bu düzenlemeye göre, "*İcra ve İflâs Kanunu'nun 24. ve 30. maddelerinin hükümleri saklı kalmak şartıyla: Eser sahibinin veya mirasçılardan birinin mülkiyeti altında bulunan henüz alenileşmemiş bir eserin müsvedde veya asılları; Sinema eserleri hariç olmak üzere birinci bentte zikredilen eserler üzerindeki mali haklar; Eser sahibinin, mali haklara dair hukuki muamelelerden doğan paradan gayrı alacakları*" rehnedilemez niteliktedir. Bunların ticarî işlemlerde taşınır rehnine de konu edilmesi mümkün olmayacaktır.

Sınai mülkiyete konu haklar patentler, faydalı modeller, tasarımlar, markalar, coğrafi işaretler, entegre devre topografyaları, yeni bitki çeşitleri, biyoteknolojik buluşlar, ticaret unvanları ve işletme adları, alan adları, know-how ve ticarî sırlar olarak sayılabilir.

[314] **Makaracı-Başak**, s. 62.

[315] **Makaracı-Başak**, s. 61.

[316] **Makaracı-Başak**, s. 62.

Sınai Mülkiyet Kanunu'nda sınai mülkiyet hakları marka, coğrafi işaret, tasarım, patent ve faydalı model olarak sayılmıştır. SMK'ya göre sınai mülkiyete konu haklar -*coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı hakkı hariç*- devredilebilir, miras yolu ile intikal edilebilir, lisans konusu olabilir, rehin verilebilir, teminat olarak gösterilebilir, haczedilebilir veya diğer hukuki işlemlere konu olabilir [m. 148, f.1]. Bahsi geçen bu hakların rehni, yazılı şekilde yapılan sözleme ile taraflardan birinin talebi, ücretin ödenmesi ve Yönetmelikte gösterilen diğer şartların[317] yerine getirilmesi halinde Sicile tescille gerçekleşir [m.148, f. 4, 5]. Tescil kurucu nitelikte olmayıp açıklayıcıdır. Nitekim sadece rehnin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için tescilinin zorunlu olduğu belirtilmiştir [m. 148, f. 5]. Bu itibarla, anılan sınai mülkiyete konu haklar bakımından TİTRK uyarınca da rehin tesis edilebilmesi mümkündür. Meğerki ortak marka veya garanti markası olsun[318].

Entegre devre topografyaları üzerindeki hak, 5147 sayılı Entegre Devre Topografları Kanunu[319] ile bağımsız bir sınai mülkiyet hakkı kabul edilmiştir. Entegre devre; elektronik bir işlevi veya benzeri diğer işlevleri yerine getirmek üzere tasarlanmış, en az bir aktif elemanı olan veya ara bağlantılarından bir kısmının ya da tümünün bir parça malzeme içerisinde ve/veya üzerinde bir araya getirilmiş ara veya son formdaki üründür [m. 2, a]. Entegre devre topografyası ise, entegre devreyi oluşturan tabakaların üç boyutlu dizilimini gösteren, üretim amacıyla hazırlanmış ve herhangi bir formatta sabitlenmiş görüntüler dizisi olup her görüntü, entegre devrenin üretiminin herhangi bir aşamasındaki yüzeyinin tamamının veya bir kısmının görünümüdür [m. 2, b]. Entegre devre topografyasının hem başvurusundan doğan hak hem de tescilinden doğan hak rehin

---

[317] 24.05.2017 tarihli ve 30047 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 'Rehin' kenar başlıklı 127. maddesi şöyledir: "(*1) Marka, tasarım ve patentin rehni, aşağıda belirtilen bilgi ve belgelerin sunulması halinde Sicile kaydedilir ve Bültende yayımlanır: a) Talep formu; b) Ücretin ödendiğini gösterir bilgi; c) Rehne konu tasarım ve patent numarası ile marka tescil numarası ve marka adının yer aldığı rehin sözleşmesi; ç) Rehin sözleşmesinin yabancı dilde olması halinde yeminli tercüman tarafından onaylanmış Türkçe tercümesi. (2) Birinci fıkra hükmü uyarınca kaydedilen rehinler 20/10/2016 tarihli ve 6750 sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca kurulan Rehinli Taşınır Siciline bildirilir*."

[318] 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname m. 60'da olduğu gibi, SMK'da da ortak markanın ve garanti markasının devrinin ya da ortak markanın lisans verilmesinin sicile tescil halinde geçerli olacağı düzenlenmiştir [SMK 148, f. 7]. TMK uyarınca alacak dışındaki diğer hakların rehninde yazılı rehin sözleşmesiyle birlikte, bu hakların devri için öngörülen şekle uyulması gerekmektedir [TMK m. 955, f. 3]. Bu halde tescil kurucu niteliktedir. Anılan çerçevede, *ortak marka* ve *garanti markası*nın TİTRK uyarınca rehne konu olabilmesi mümkün olamayacağı kanaatindeyiz. Aynı yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 79; **Arvas**, s. 26.

[319] RG. 30.04.2004, S. 25448.

konusu olabilir. Entegre devre topografyası üzerinde tesis edilen rehin, taraflardan birinin talebi üzerine Sicile[320] tescil edilip bültende[321] yayımlanır [m. 17, f. 2]. Buradaki Sicile tescil de kurucu değil, açıklayıcı niteliktedir.

Yeni bir bitki çeşidi ıslah eden veya bulan ve geliştiren kişi olan ıslahçının sahip olduğu haklar 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun[322] ile düzenlenmiştir. Islahçının, hem tescil başvurusundan [m. 15] doğan hem de tescilden doğan hakları [m. 14, f.1] rehin konusu olabilir. Bir bitki çeşidi üzerinde tesis edilen rehin, taraflardan birinin talebi üzerine Sicile[323] tescil edilip, bültende[324] yayımlanır [m. 49, f. 3]. Buradaki Sicile tescil de kurucu değil, açıklayıcı niteliktedir.

Alan adı (domain name), teknik olarak, internet ağına bağlı olan herhangi bir bilgisayarın adresi veya kodudur. Alan adları, tıpkı ticaret unvanı, işletme adı, coğrafi işaretler ve marka gibi ayırt edici bir vazifeyi haizdir. Bu gerekçeyle, gün geçtikçe önemi artan bir malvarlığı değeri haline gelmiştir. İnternet alan adı, hukukumuzda ilk olarak 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 3. maddesinde, "*internet üzerinde bulunan bilgisayar veya internet sitelerinin adresini belirlemek için kullanılan internet protokol numarasını tanımlayan ad*" olarak tanımlanmıştır. Konu ile ilgili İnternet Alan Adları Yönetmeliği yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Öğretide; internet alan adının iktisadi değer taşıdığı için rehne konu edilebileceğini savunan görüşler bulunduğu gibi[325], üzerinde mutlak bir hak bulunmadığından rehne konu edilemeyeceğini savunanlar da mevcuttur[326]. Mülga TİRK döneminde marka, ticaret unvanı ve işletme adı gibi ayırt edici özellikte olan, tanıtma işareti olarak kullanılan internet alan adlarının rehne konu edilebilmesi gerektiği ileri sürülmüştür[327]. Tartışmaların ticarî işlemlerde taşınır rehni bakımından da süreceği söylenebilir[328].

---

[320] Başvuru sicili ve Islahçı Hakkı Sicili [m. 70].

[321] Bitki çeşitleri bülteni [m. 2, j].

[322] RG. 15.1.2004, S. 25347.

[323] Entegre Devre Topografyaları Sicili [m. 2, d].

[324] Sicile kaydedilen entegre devre topografyalarının kaydedildiği bülten [m. 2, g].

[325] **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 62.

[326] **Makaracı-Başak**, s. 59.

[327] **Bozer/Göle**, 3. Bası, s. 29; **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 61.

[328] TİTRK kapsamında alan adının rehin konusu edilebileceği hakkında bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 25.

Yine mülga TİRK döneminde, know-how'ın ticarî işletme rehnine dâhil olduğunu savunanlar olduğu gibi[329], bunun aksi yönde de düşünceler ileri sürülmüştür[330]. Aynı tartışmalar bu Kanun döneminde de devam edecektir[331].

(3). Her Türlü Kazanç ve İratlar

Her türlü kazanç ve iradın rehin konusu olabilmesi kabul edilmiştir. Esasen bu da bir alacak rehni olmasına rağmen ayrı bir bent halinde sayılmıştır. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'ndan[332] (GVK) hareketle kazanç ve iratların neler olabileceği konusunda örnekler verilebilir. GVK'da kazanç ve iratlar; ticarî kazançlar, zirai kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratları, menkul sermaye iratları, diğer kazanç ve iratlar olarak sayılmıştır[333].

Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesine rehin veren sıfatıyla taraf olabilecek kişilere bakıldığında tacir, esnaf, çiftçi, serbest meslek erbabı, üretici örgütü gerçek ve tüzel kişilerin, bu kazanç ve iratlarını rehne konu etmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Ancak GVK'da sayılan kazanç ve iratlardan olan ücretlerin, TBK'nın 410. maddesi ile 4857 sayılı İş Kanunu'nun 35. maddesinde öngörülen devir ve rehin yasağına ilişkin düzenlemeler nedeniyle ve rehin veren sıfatını kazanabilecek kişiler tarafından elde edilmesi de kural olarak mümkün görünmediğinden rehin konusu edilemeyecektir. Yine, menkul sermaye iratları bakımından, Kanun'un 1. maddesinin 4. fıkrasında kapsam dışında bırakılan hallere dâhil olan bir irat da rehne konu olamayacaktır[334].

---

[329] **Esener/Güven**, 6. Bası, s. 555; **Erten,** s. 36; **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 61-62; **Arkan**, 22. Bası, s. 58.

[330] **Reisoğlu**, Ticarî İşletme, s. 14 vd., **Makaracı-Başak**, s. 373.

[331] Know-how'ın TİTRK kapsamında rehin konusu edilebileceği yönünde bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 25-26; **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 579.

[332] RG. 06.01.1961, S. 10700.

[333] Detaylı bilgi için bkz. **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 261 vd.

[334] **Arvas,** s. 32-34.

(4). Kira Gelirleri

Her türlü kazanç ve iradın rehne konu edilebilmesi kira gelirlerinin rehnini de kapsayıcı niteliktedir. Kira gelirleri menkul ya da gayrimenkul sermaye iradı niteliğindedir. Kanunkoyucu kira gelirlerini ayrı bir bentte taşınır varlık olarak saymış, vurgulama ihtiyacı hissetmiştir[335]. Kira gelirlerinin rehni müstakbel alacak rehni niteliğindedir.

(5). Kiracılık Hakkı

Kiracılık hakkı, mülga TİRK döneminde rehnin kapsamına alınmamıştı. Gerekçe olarak da, değerinin tespit edilmesinin güç olması ve TMK m. 954 vd. düzenlenen hükümlere göre rehin tesis edilmesinin mümkün olması gösterilmekteydi[336]. Her ne kadar, günümüzde önemi yitirdiği ifade ediliyor olsa bile, bir malvarlıksal değer taşıyan kiracılık hakkı, ticarî işlemlerde taşınır rehninin kapsamına dâhil edilebilecek taşınır varlıklardan biri olarak düzenlenmiştir. Değerinin tespitinin güç olması yönündeki çekince, Kanun ve ikincil mevzuatta düzenlenen, değer tespitine yönelik usulle giderilmiştir.

Ticarî işletmenin devri halinde, Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümlere karşı Türk Ticaret Kanunu'nun 11. maddesinin 3. fıkrasında yer alan hükmün özel hüküm niteliği taşıyıp taşımadığı, buna bağlı olarak da kiracılık hakkının bu devrin kapsamına girmesi bakımından kiraya veren tarafından kira ilişkisinin devrine yazılı rıza gösterilmesinin aranıp aranmayacağı öğretide tartışmalıdır[337]. Aynı tartışma, kiracılık hakkının ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olması bakımından da gündeme gelebilecektir[338].

---

[335] **Antalya/Acar**, s. 79.

[336] **Kayıhan**, s. 31; **Antmen,** s. 56.

[337] Tartışmalar için bkz. **Yasan, Mustafa,** Ticarî İşletme Devir Sözleşmesinin Kapsamına Kiracılık Hakkının Dâhil Olması Sorunu (6102 Sayılı TTK ve 6098 Sayılı TBK Çerçevesinde Bir İnceleme), Doç. Dr. Nurkut İnan'a Armağan Sayısı, BATİDER, C. XXIX, S. 3, s. 169 vd.

[338] *Şit-İmamoğlu*, TBK m. 322, f. 2 uyarınca kirayaverenin rızasının aranması gerektiğini ifade etmiştir. **Şit-İmamoğlu**, s. 31; **Arkan**, 23. Bası, s. 57, dn. 3. *Antalya ve Acar* ise, kiracılık hakkının rehninde TBK m. 322, f. 1 bakımından kiracılık hakkının rehin verilmesinin böyle zarar verici bir değişikliğe yol açmayacağını ileri sürmüşlerdir. **Antalya/Acar**, s. 79-80.

Türk Borçlar Kanunu'nun 322. ve 323. maddeleri uyarınca kullanım hakkının ve kiracılık ilişkisinin devri; konut ve çatılı işyeri kiralarında kiraya verenin yazılı rızasına[339], bunun dışındaki kira ilişkilerinde kiraya verene zarar verecek bir değişikliğe yol açmaması koşuluna bağlanmıştır. Bu kapsamda, kiracılık hakkının ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olabilmesi için Türk Borçlar Kanun'da öngörülen bu koşulların gerçekleşmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

(6). Ticaret Unvanı veya İşletme Adı

Ticaret unvanı, tacirin ticarî işletmesine ilişkin iş ve işlemlerde kullandığı addır [TTK m. 39]. Taciri tanıtma ve onu diğer tacirlerden ayırt etme işlevini haizdir. Sadece tacirler tarafından kullanılabilir, esnaflar ticaret unvanı kullanamazlar. Bu gerekçeyle, ticaret unvanının sadece tacirler tarafından rehne konu edilebileceği anlaşılmaktadır[340]. Ticaret unvanının işletmeden ayrı olarak devri mümkün değildir [TTK m. 49, f.1]. Bu emredici düzenleme karşısında ticaret unvanının işletmeden bağımsız olarak rehin konusu edilip edilemeyeceği tereddüt uyandırmaktadır.

Mülga TİRK m. 2, f. 2 ve ek m. 2 hükümleri hariç olmak üzere, ticaret unvanı rehnin zorunlu kapsamı içinde sayılmaktaydı[341]. İstisna tutulan hükümlerde ise, ticaret unvanı zaten rehnin kapsamına dâhil edilmemişti[342]. Dolayısıyla, TTK m. 49, f. 1 hükmüne aykırı bir düzenleme söz konusu değildi.

---

[339] İşyeri kiraları açısından TBK m. 323 hükmü 01.07.2020 tarihinde yürürlüğe girecektir. Bu tarihe uygulanacak olan hüküm ise, 818 s.lı BK'nın 259. maddesidir. Anılan maddede ise kiraya verenin rızasının alınması şartına yer verilmemiştir.

[340] **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 62; **Antmen**, s. 57.

[341] TİRK döneminde ticaret unvanının sözleşmede açıkça yer almaması durumunda rehin sözleşmesinin geçersiz olmayacağı, aksine rehin sözleşmesinin kendiliğinden ticaret unvanını da kapsadığının kabul edilmesi gerektiği görüşü için bkz. **Teoman, Ömer**, Bankaların Taraf Olduğu Ticarî İşletme Rehni Sözleşmelerinde Borçlunun Ticaret Unvanının Rehne Dahil Unsurlar Listesine Yazılmaması, İktisat ve Maliye 1984, C. XXXI, S. 3, s. 117-120; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 238; Aksi yönde bkz. **Reisoğlu,** Ticarî İşletme Rehni, s. 15.; **Bozer/Göle**, 3. Bası, s. 27.

[342] Ticaret unvanının işletmeden ayrı olarak devredilememesine yönelik TTK m. 49, f. 1 hükmüne aykırılık teşkil etmemesi açısından, rehnin paraya çevrilmesi aşamasında memurunun TİRK m. 15, f. 2'de yer alan satılacak unsurları ve satışın kapsamını belirleme yetkisine dayalı olarak ticaret unvanını münferiden paraya çevirmemesi, zorunluluk halinde tüm ticarî işletme ile birlikte satışa çıkarması gerektiği yönünde bkz. **Arkan,** 22. Bası, s. 56; **Erten**, s. 29.

Ticarî işlemlerde taşınır rehni bakımından öğretide bir görüşe göre, TTK m. 49, f. 1'de öngörülen bu emredici düzenleme karşısında, ticaret unvanının işletmeden ayrı olarak, ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu edilebilmesi mümkün olmayacaktır[343]. Bir başka görüşe göre ise, Kanun'un 14. maddesinde tanınan haklar bakımından ticaret unvanının devri talep edilemeyecek ve fakat kiralanması ya da lisans hakkı tanınması mümkün olacağından, işletmeden ayrı olarak rehne konu edilebilecektir [344].

İşletme adı ise, işletme sahibi ile ilgili olmayıp, doğrudan işletmeyi tanıtmak ve onu benzer işletmelerden ayırt etmek için kullanılan addır [TTK m. 53]. Ticaret unvanı, taciri diğer tacirlerden ayırt etmeyi amaçlamakta iken; işletme adı, işletmeyi diğer işletmelerden ayırt etmeyi amaçlamaktadır. İşletme adı, ticaret unvanından farklı olarak, esnaflar tarafından da kullanılabilir. İşletme adı bakımından TTK m. 49'da yer alan düzenlemeye benzer bir yasak hükmü de öngörülmemiştir.

(7). Ticarî Plaka ve Ticarî Hat

Ticarî plaka ve ticarî hat rehin konusu olabilir. Bunların sahip oldukları yüksek ekonomik değer, rehin konusu olarak düzenlenmesinin önünü açmıştır[345]. Yargıtay uygulamasında ticarî plaka ve ticarî hattın birlikte ya da sadece ticarî plakanın rehin gösterilebileceği kabul edilmektedir. Zira Yargıtay, ticarî hattın plakadan bağımsız bir hukuki değeri bulunmadığı ve hattın plakanın bütünleyici parçası olduğu görüşündedir[346].

Arvas, her ne kadar Yargıtay'ın görüşü bu şekilde olsa bile, ticarî plaka ile ticarî hattın taşınır varlıklar arasında sayılarak, bunların ayrı ayrı rehin konusu olmasının

---

[343] **Antalya/Acar**, s. 81.

[344] **Arvas**, s. 45.

[345] **Makaracı-Başak**, s. 53; **Antalya/Acar**, s. 82

[346] "Ticarî hayatta sürekli olarak alım ve satıma konu olan minibüs hatlarının ekonomik bir değerinin bulunmadığı ileri sürülemez. Ancak hat, plakadan ayrı olarak bağımsız bir hacze konu olamaz. Ticarî plakalı bir minibüs hattının haczi plakaya konacak haciz ile gerçekleşir. Diğer bir ifadeyle minibüs hatları, plakaya bağlı olup onun mütemmim cüzüdür. Hat, plaka için verildiğinden, hattın haczi de, plakanın haczi ile gerçekleşmiş olur. Aynı doğrultuda plaka satıldığında hattın da satışı gerçekleşmiş olur. Bunların birlikte satılmasını zorunlu kılan ekonomik bütünlük olduğundan hat ve plakanın ayrı ayrı kıymet taktirleri yapılarak birbirlerinden bağımsız olarak satılmaları düşünülemez." 12. HD, 1.4.2013 T., 2013/4989 E. ve 2013/12335 K. sayılı kararı için bkz. **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**; E.T. 22.02.2018.

amaçlandığını ifade etmektedir[347]. Ayrıca Yazar, uygulamada Kanun'un yeni olması nedeniyle Belediyelerce plaka rehinlerinin anılan Yargıtay kararları çerçevesinde tereddütle karşılandığını belirterek, uygulamanın artmasıyla plaka ve hattın ayrı ayrı rehin konusu edilmesinin mümkün olacağı kanaatindedir[348].

Ticarî plakası üzerinde rehin tesis edilmek istenen motorlu taşıtın TMK m. 940, f. 2 uyarınca rehne konu edilmiş olması ve bu rehnin kapsamına ticarî plakanın da dâhil olması mümkündür[349]. Bu durumda, ticarî plaka üzerinde ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilmesi halinde rehinler arasındaki sıra ilişkisinin belirlenmesi sorun teşkil edebilir. Nitekim bu ihtimalleri bertaraf edebilmek adına sicil verilerinin paylaşımına yönelik bir düzenleme sevk edilmiştir. Sicil Yönetmeliği'nin 13. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, kendi özel siciline kayıtlı bir araç üzerinde rehin tesis edilmesi halinde, tesis edilen rehin hakları, ilgili siciller tarafından sicil merkezine bildirilecektir.

(8). Ticarî Proje

Ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olabilecek taşınır varlıklardan bir diğeri ticarî projedir. Kanun'da ticarî proje denilmekle birlikte, ticarî projenin niteliğine ilişkin

---

[347] *Arvas,* ticarî plakaların iktisadi bir kıymetinin bulunduğu konusunda gerekçe olarak; 03.05.1986 tarih ve 19096 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ticarî Plakaların Verilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı ile ticarî plakaların ihale usulü ile verildiğini, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 19.07.2002 tarihli ve B.07.0.60/60000-2257/32068 sayılı Özelgesine göre ticarî hattın bir mamelek olarak vergilendirilmesi gerektiğini, İstanbul Valiliği Defterdarlık Vasıtasız Vergiler Gelir Müdürlüğü'nün B.07.4.DEF.0.34.11/GVK-37-11589 sayılı yazıda bir iktisadi kıymet niteliğinde olduğunun ifade edildiğini, Maliye Bakanlığı uygulamalarına göre ticarî plaka satış ve kiralanmasının vergiye tabi olmasını göstermiştir. Ayrıca Yazar, ticarî hatların da vergi makamlarınca vergilendirildiğini ifade ederek ticarî plakadan ayrı olarak rehninin mümkün olduğunu ileri sürmüştür. **Arvas,** s. 56-57 ve orada dn. 202, 203, 205.

[348] **Arvas,** s. 56-57.

[349] "Ticarî plakalar özel satış şekillerine tâbi olsalar ve ayrıca kayıt altına alınsalar da esasen trafik sicilinde kayıtlıdırlar. Bu nedenle bunların rehni de tıpkı diğer taşınırlar gibi Türk Medeni Kanunu'nun 942/II. maddesi uyarınca trafik siciline şerh verilmek suretiyle mümkündür... Somut olayda taşıma işinde kullanıldığı için ticarî sayılan ve bu vasfının bir uzantısı olarak (S) plakası bulunan otobüs, kasko değerinin 41.800,00 TL. olarak belirtilmesi suretiyle ve 100.000,00 TL bedelle sigorta edilmiştir. Nitekim sıra cetveline esas plaka satışına ilişkin muhammen bedel 130.000,00 TL olarak hesaplanmış ve ihale 86.000,00 TL üzerinden gerçekleşmiştir. Gerek yukarıda açıklanan ilkeler ve gerek taraflarca ve icra müdürlüğünce belirlenen değerler hem yasal olarak ve hem de tarafların iradelerinin yorumlanması bakımından rehnin plakayı da kapsadığını göstermektedir. Açıklanan nedenle yerel mahkemenin hem rehnin plakayı kapsadığına dair bir açıklık bulunmadığı ve hem de plakanın tesliminin gerçekleşmemesi nedeniyle rehnin tesis edilmediği yolundaki kararı hatalı olup, bunun onanmasına ilişkin Dairemizin 19.12.2013 gün ve 6367 E., 8208 K. sayılı kararı da yanılgıya dayalı olmuştur." 23. HD., 24.10.2014 T., 2014/3477 E., 2014/6608 K. sayılı karar, karar için bkz. **Lexpera Hukuk Veritabanı**, E.T. 18.02.2018.

objektif bir kriter getirilmemiştir. Rehin konusu olabilecek ticarî projenin FSEK'e göre korunan bir eser veya SMK'ya göre bir sınai hak olması gerektiği ileri sürülebilir[350]. Buna göre, rehne konu olabilecek bir taşınır varlık türü olarak ticarî projeye ayrı bir bent ayrılması isabetsizdir. Ticarî proje adı altında hukuki niteliğinin ne olduğu açıkça ifade edilmeyen bu taşınır varlık türünün, bir eşya ya da hak niteliği yoksa rehne konu olabilecek bir varlıktan bahsedilemeyecektir. Zira aksi halde bir kriter belirlenmesi güçtür.

Buna karşılık *Arvas*, ticarî projenin fikri mülkiyete konu olabileceği gibi büyük yatırımlara konu enerji, ulaştırma, altyapı, gayrimenkule de konu olabileceğini belirtmektedir. Ayrıca ticarî projelerin anlamlı hale gelmesi için proje finansmanı kavramına vurgu yaparak, proje finansmanının dünyada yaygın olarak kullanıldığı enerji, madencilik, iletişim, ulaşım, altyapı gibi alanlarında meydana gelen gelişimle artan finansman ihtiyacından bahsetmektedir. Bunların dışında konut projesi, gelecek vaadeden bir futbolcunun transferi projesi gibi projelerin de ticarî proje olarak rehin konusu olabileceğini ifade etmektedir[351]. *Antalya* ve *Acar* tarafından ise, kombi ve petek satımı, güvenlik sistemleri, oto kiralama, incir üretimi gibi konularda üretilen projelerin ticarî proje oluşturabileceği belirtilmiştir[352].

(9). Lisans ve Ruhsat

Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendinde; "*başka bir sicile kaydı öngörülmeyen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatın*" rehin konusu olabilmesi mümkün kılınmıştır. Kanun 5. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendi, "*başka bir sicile kaydı öngörülmeyen lisans ve ruhsatlar*" şeklinde olup Meclis Komisyonunda değiştirilmiştir. *Arvas*, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nun (EPDK) çekinceleri nedeniyle bu değişikliğin yapıldığını belirterek, değişiklikten önceki ibarenin Kanun'un bütünlüğü açısından tutarlı olduğunu, bu nedenle EPDK'nın verdiği lisans ve ruhsatlar dışındakilerin rehin konusu edilebilmesinin mümkün olması gerektiği görüşündedir[353].

[350] **Öz**, s. 159.

[351] **Arvas**, s. 58-59.

[352] **Antalya/Acar**, s. 84.

[353] **Arvas**, s. 37-38.

Kanun'un 5. maddesinin 7. fıkrasında, "*kendi mevzuatı gereğince bir onaya tabi olan lisans ve ruhsatların*" da rehin konusu olabileceği düzenlenmiştir. Ancak, bunların rehne konu olabilmesi için bu onayın alınmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. *Arvas*, bu düzenlemenin, yukarıda yer verilen Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendinin değişiklikten önceki hali için anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Zira rehin konusu edilmek istenen idari izin belgesi için bir onay gerekiyorsa zaten bu aşamada bir takdir yetkisinin kullanılabileceğini belirtmiştir. Sonuç olarak, bu iki düzenleme [TİTRK m. 5, f. 1-(f) ile m. 5, f. 7] mevcut haliyle değerlendirildiğinde, uygulanabilmesinin pek mümkün olmadığını ifade etmek gerekmektedir [354].

b. Maddi Taşınır Varlıklar

(1). Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar

Ağaçlar, dikili oldukları arazinin bütünleyici parçalarıdır [TMK m. 718]. Bütünleyici parça sayılmanın sonucu ise, bütünleyici parçanın asıl eşyadan bağımsız olarak tasarrufi işlemlere konu olamamasıdır [TMK m. 684]. Bu düzenleme "*Üst arza tabidir*" ilkesinin pozitif hukukumuza yansımış halidir.

TİTRK'in 5. maddesinde taşınır varlıklara örnek olarak ağaçları da saymış olması, bütünleyici parça niteliğindeki ağaçların[355], dikili oldukları araziden ayrılmasına

[354] *Arvas*, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'na göre bildirim ve kullanım hakkının kullanılması suretiyle elektronik haberleşme alanında özel kişilere yetki verilmesinin anılan düzenlemeler kapsamında rehne konu edilebileceği kanaatindedir. Ayrıca özel hastane ruhsatları gibi bir faaliyeti yapmaya yetki veren ruhsatların da rehne konu edilebileceğini ifade etmektedir. Ayrıntılı olarak bkz. **Arvas**, s. 36-39. Öte yandan, her ne kadar fikri ve sınai mülkiyete konu haklar için ayrı bir bent ayrılmış olsa da, fikir ve sanat eserleri üzerlerindeki mali hakları kullanma salahiyetini bir başkasına bırakma hususunda anlaşmayı konu edinen lisans sözleşmesinden doğan hakların rehni de bu bent kapsamına girebilir. Buna karşılık, sınai mülkiyete konu hakların lisansının sicile tescil edildiğinden, Kanun'un 8. maddesinin 3. fıkrası uyarınca rehin konusu olamayacaktır.

[355] Yargıtay HGK'nin bir kararında, "Kavak ağacı daimi niteliği bulunmayan belirli bir gelişmeye eriştiğinde kesilip kullanılan, bu nedenle de ekonomik değeri olan bir ağaç türüdür. *Bu özellikleri gereği de üzerinde bulunduğu arzın mütemmim cüzü olmayıp menkul mal hükmündedir.* Kural olarak mülkiyeti bu ağaçları dikip yetiştirilerek koruyana aittir. Arzın tamamlayıcı parçası olarak kabul edilemez." ifadelerine yer verilmiştir. Görüleceği üzere, alıntılanan HGK'nin 20.11.1991 T., 1991/470 E., 1991/590 K. sayılı kararında kavak ağaçlarının bütünleyici parça niteliğinde olmayıp taşınır mal hükmünde olduğu ifade edilmiştir. Karar için bkz. **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**, E.T. 05.03.2018.

gerek olmaksızın rehin konusu edilmesine ilişkin istisnai bir düzenleme getirildiğini düşündürmektedir[356].

Ağaçların rehne konu olması halinde, ağacın türü ve nitelikleri kapsamında bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Rehin verenin borcunun muaccel olması halinde, meyve, ceviz, badem[357] gibi çok yıllık ürün veren ağaçların Kanun'un 14. maddesi kapsamında kiralama yoluyla elde edilen ürünlerin satılmasından sağlanacak gelirle rehin alacaklısının tatmini sağlanabilir. Bununla birlikte, ağacın kesilerek tomruk olarak rehin alacaklısına devri veya bu halde paraya çevrilmesi mümkün olabilir[358]. Ayrıca, ağacın sökülerek başka yere nakledilmesi mümkün ise, Kanun'un 14. maddesi kapsamında rehin alacaklısına devri bu yolla da sağlanabilir.

(2). Hammadde, Sarf Malzemesi, Stoklar

Mülga TİRK döneminde dönen malvarlığının rehnin kapsamına dâhil edilebilmesi kabul edilmemişti. TİRK ile sadece duran malvarlığı yönünden istisnai bir düzenleme getirilmiş olması ve ticarî işletme rehninde rehin verenin rehin konusu üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesinin mümkün olmaması dolayısıyla sürekli değişen dönen malvarlığı değerlerinin, rehin konusu olmasının işletmenin faaliyetlerini aksatacağı düşüncesiyle rehnin kapsamına dâhil edilmemiş olduğu belirtilmekteydi[359]. Kaldı ki, ticarî işletme rehninde menkul işletme tesisatının rehin konusu olabilmesinde aranan, işletmenin faaliyetine tahsis koşulu da dönen malvarlığı değerlerinin rehnin kapsamı dışında bırakılmak istendiğinin göstergesi olarak kabul edilmişti. Buna karşın, ticarî işlemlerde taşınır rehninde kanunkoyucu tercihini stok, hammadde, sarf malzemesi gibi dönen malvarlığı değerlerinin rehne konu olabilmesinden yana kullanmıştır. Böylece hem rehin verenin kredi bulabilme imkânları artırılmaya hem de teslime bağlı taşınır rehnine kıyasen depolama, nakliye ve muhafaza gibi masrafların yapılmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

---

[356] Bu düzenlemenin genel kurala bir istisna teşkil ettiğinin çok aşırı bir yorum olacağı yönünde bkz. **Öz**, s.155.

[357] Örfi belde gediği ve paftos ağaçları da rehin konusu olabilecek çok yıllık ürün veren ağaçlara örnek gösterilmiştir. **Şit-İmamoğlu**, s. 32.

[358] **Arvas**, s. 23-24.

[359] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 236.

Stoklar, üretilen, satın alınan ve kullanılmak amacıyla işletme bünyesinde var olan varlıklardır[360]. Kanun'da stokların tanımına yer verilmiştir. Bu tanıma göre stok, rehin verenin satmak kullanmak veya kiralamak amaçlarıyla mülkiyetinde bulunan hammadde, yarı mamul veya mamul varlıkları ifade eder [m. 2, f.1-(g)][361]. Hammaddeler, üretimde kullanılan varlıklardır. Bunlar, tabi tutuldukları işlemler sonucu şekil değiştirebilir ya da tükenebilir. Yarı mamuller, işlemlerin henüz tamamlanmayarak mamul madde oluşturmamış varlıklardır[362]. Mamuller ise, üretimin son safhası da tamamlanarak satışa hazır hale gelmiş varlıklardır[363].

Kanunkoyucunun stokların, hammaddelerin, sarf malzemelerinin rehin konusu olabilmesine yönelik tercihi, sistemsel yenilik ve değişimlerin amaç ve ruhuna uygun gibi görünse bile, bu taşınır varlıkların rehninde birçok sorunla karşılaşılması olasıdır. Bilindiği üzere, rehinde belirlilik ilkesi caridir. Rehin konusu taşınır varlıkların ve ayırt edici özelliklerinin rehin sözleşmesinde gösterilmesi gerekmektedir. Bu gereklilik stok, hammadde, sarf malzemesi gibi varlıkların rehin sözleşmesinde ne şekilde gösterilebileceği konusunda sorun yaratabilecek cinstendir. Örneğin; hammaddenin yüzde yirmisi ya da stoktan dört ton mal olarak ifade edilmiş olması halinde rehin konusu belirli hale gelmiş sayılmaz.

Kural olarak, belirli hale getirilmemiş taşınır varlığın rehne konu olamaması gerekmektedir. Ne var ki, bu kurala da istisna oluşturabilecek bir düzenleme 7099 sayılı Kanunla getirilmiş durumdadır. Getirilen düzenlemeye göre, ayırt edici niteliği olmayan taşınır varlıkların sözleşmeye ayırt edici bir özellik yazılmaksızın rehne konu edilebilmesi [m. 5, f. 1-(p)] mümkün hale gelmiştir. Nitekim bu hususta Uygulama Yönetmeliği'nde de bir değişikliğe gidilmiştir. Yapılan değişiklikle getirilen Yönetmeliğin 9. maddesinin 2. fıkrasına göre, rehin konusu taşınır varlığın ayırt edici özellikleri bulunmuyorsa, genel olarak belirlenmesine yarayan niteliklerinin sözleşmede

---

[360] **Aytulun, Metin/Toroslu, M. Vefa**, TMS ve VUK Kapsamında Stoklar**,** İstanbul 2014, s. 1.

[361] 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde de bir hesap grubu olarak stoklar, *"...işletmenin satmak, üretimde kullanmak veya tüketmek amacıyla edindiği ilk madde ve malzeme, yarı mamul, mamul, ticarî mal, yan ürün, artık ve hurda gibi bir yıldan az bir sürede kullanılacak olan veya bir yıl içerisinde nakde çevrilebileceği düşünülen varlıklardan oluşur*" şeklinde ifade edilmiştir.

[362] **Aytulun/Toroslu**, s. 2.

[363] **Aytulun/Toroslu**, s. 2.

yer alması gerekmektedir. Buna göre, ayırt edici niteliği olmayan taşınır varlıkları rehne konu ederken en azından genel olarak belirlenmesine yarayan niteliklerin sözleşmede yer alması ve Sicile tescil edilmesi gerekmektedir. Ne var ki, bu düzenlemeler belirlilik ilkesiyle bağdaşmayan, belirlilik ilkesine istisna oluşturan niteliktedir. Sakıncaların en aza indirilebilmesi amacıyla, ayırt edici niteliği olmayan taşınır varlık kavramının sınırlarının olabildiğince dar tutulması gerekmektedir.

Sayılan taşınır varlıkların kullanılması oldukça muhtemeldir. Hammadde, sarf malzemesi, stok gibi taşınır varlıklar, sürekli olarak kullanılarak, değişecek, yok olacak, karışacak veya birleşecektir. Bu varlıkların, sürekli olarak kullanılmaya, değişmeye, karışmaya ve birleşmeye müsait olması nedeniyle, rehin alacaklısına rehinle sağlayan teminatın azalması ya da sona ermesi tehlikesi doğacaktır[364].

Taşınır varlıkların tüketilmesi veya devri halinde rehin sözleşmesinde değişikliğe gidilmesi ve bunun tescili gerekmektedir [365]. Bunun güç olması ve yaşanabilecek diğer olası sorunlar ile ayırt edici niteliği olmayan taşınır varlıkların rehne konu edilebilmesi [m. 5, f. 1-(p)] Sicilin iyiniyeti koruyucu etkisinin düzenlenmesi [m. 7, f. 3] ile bertaraf edilmeye çalışılmıştır. 7099 sayılı Kanunla getirilen düzenlemelerle birlikte, belirlilik ve alenilik gibi rehnin temel ilkeleri ile bağdaşmayan bir tablo ortaya çıkmıştır. Esasen bu sakıncaları nedeniyle hammadde, sarf malzemesi, stok gibi sürekli olarak kullanılmaya müsait taşınır varlıkların Kanun'un kapsamı dışında bırakılması isabetli olabilirdi.

7099 sayılı Kanunla birleşen ve karışan varlıklara ilişkin düzenlemeler içeren Kanun'un 7. maddesi tamamıyla değiştirilmiştir[366]. Bu değişiklikle getirilen Kanun'un 7.

---

[364] **Antalya/Acar**, s. 136; *Şit-İmamoğlu*, dönen malvarlığının rehin konusu edilmesiyle ilgili olarak sabit rehin (fixed charge)-değişken rehin (floating charge) olarak adlandırılan İngiliz Hukukunda geçerli olan bir sistemin getirilmesinin uygun olacağını ifade etmektedir. **Şit-İmamoğlu**, s. 29-30; stoklar bakımından benzer bir öneri için bkz. **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 107 ve orada dn. 26; ayrıca bkz. **Makaracı-Başak,** s. 376.

[365] Sicil Yönetmeliği m. 28.

[366] 7099 sayılı Kanunla değişiklik yapılmadan önce Kanun'un "**Birleşme ve Karışma**" başlıklı 7. maddesi, "(1) Birleşen veya karışan taşınır varlıklar üzerinde rehin hakkı kurulabilir.
(2) Bir taşınırın diğer bir taşınırla bütünleyici parçası olacak şekilde karışması veya birleşmesi hâlinde; rehin hakkı o taşınır varlığın tamamı üzerinde tesis edilmiş sayılır.
(3) Birleşen veya karışan taşınır varlıkta devam eden rehin hakkı, her bir birleşen taşınır varlığın; birleşme anındaki değerinin, birleşmiş ürün değerine oranı üzerinden devam eder.

maddesinin 2. fıkrasında yer alan bu hükme göre, bir üretim sürecinin, kullanıldığı taşınır varlıklarla birlikte rehnedilmesi halinde rehin, üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılacaktır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi[367], düzenlemede hatalı olarak üretim sürecinin rehninden bahsedildiği görüşündeyiz. Zira kanaatimizce düzenlenmek istenen; rehin konusunun hammadde, stok, sarf malzemesi gibi taşınır varlıklar olması halinde ve bunların üretim sürecine dâhil olması, örneğin; birleşmesi veya karışması, sırasında ve sonucunda rehin hakkının oran ve sıra olarak durumudur.

Son olarak, Kanun'un 8. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinleri hakkında bu kanun kapsamında rehin tesis edilemeyeceğine yönelik Kanun'un 8. maddesinin 3. fıkra hükmüne değinmek gerekir. Bu yasağa göre, özellikle hammadde olarak kullanılabilecek maden ve cevherin ya da stok olabilecek gemi, hava aracı ile motorlu taşıtların rehne konu edilmesi mümkün olmayacaktır[368].

(3). Hayvan

Türk Medeni Kanunu'nun 940. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, hayvanlar üzerinde teslimsiz sicilli taşınır rehni kurulabilmesi mümkün kılınmıştır[369]. Hayvanlar üzerinde rehin hakkı tesis edilmesinin detayları ise, Hayvan Rehni Tüzüğü[370] ve Hayvan Rehni Tüzüğünün Uygulanması Hakkında Yönetmelik[371] ile düzenlenmiştir.

Hayvanlar üzerinde rehin, hayvan siciline yapılacak tescil ile tesis edilebilir; başka deyişle tescil kurucu niteliktedir. Tescilin kurucu nitelikte olması, rehin konusunun olumsuz sınırlarını çizmek amacıyla sevk edilen, yasaklayıcı nitelikteki, Kanun'un 8.

(4) Taşınır varlıkların birbiriyle birleşmesi veya karışması hâlinde, alacaklılar yeni varlık üzerinde kendi taşınırlarının birleşme veya karışma zamanındaki değerleri oranında paylı rehne sahip olur." şeklindeydi. Bu düzenlemenin eleştirisi için bkz. **Öz**, s. 170-172.

[367] Birinci Bölüm, III, C.

[368] Ancak, henüz ilgili sicile tescil edilmemiş, örneğin; sipariş verilmiş otomobiller, gemi ve hava araçlarının da bir tür stok rehni olarak rehninin mümkün olabileceği yönünde bkz. **Arvas**, s. 42; 68.

[369] Hayvanların eşya sayılıp sayılamayacağına dair tartışmalar için bkz. **Ergüne**, Taşınır Mülkiyeti, s. 10.

[370] RG. 16.9.1965, S. 12102.

[371] RG. 24.8.1966, S. 12388.

maddesinin 3. fıkrası kapsamında bir değerlendirme yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Zira bu hükmün kapsamına sicile tescilin kurucu olduğu düzenlemelerin girdiğini ifade etmiştik. Bu nedenle rehni halinde ilgili sicile tescilin kurucu olduğu hayvanların da ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olamayacağı düşünülebilir. Ancak, sadece bu düzenleme bakımından yapılacak değerlendirme hayvanların rehin konusu olamayacağını söyleyebilmek adına yetersizdir.

Konuya bir de TMK bakımından tesis edilen hayvan rehnine hangi hayvanların konu edilebileceğine ilişkin görüşler doğrultusunda yaklaşmak gerekir. Hayvan rehnine ilişkin düzenlemelerde rehnin kapsamı hususunda herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Bu durum öğretide farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. İlk görüşe göre; Türk Medeni Kanunu'nda hangi hayvanların rehne konu edilebileceği özellikle belirtilmediğinden, tüm hayvanların zilyetliğin devri gerekmeksizin rehnedilebilmesi mümkündür[372]. İkinci görüşe göre ise; Türk Medeni Kanunu'nun 940. maddesinin 1. fıkrasının, kaynak İsviçre Medeni Kanunu'na göre yorumlanması gerekmektedir[373]. İsviçre Medeni Kanunu'nun Almanca metninde, hayvan rehnini düzenleyen hükümde sürü hayvanı anlamına gelen kelimenin[374] kullanılmış olduğu; bu gerekçeyle de, hayvan rehninin kapsamına yalnızca dört ayaklı, ehil sürü veya çiftlik hayvanlarının girebileceği savunulmaktadır[375]. Bu görüşe göre, çiftlik ve sürü hayvanları haricindeki hayvanların rehnedilmesi bakımından ancak teslime bağlı rehin tesis edilebilir[376]. Çoğunlukla kabul gören, ikinci görüş olarak zikrettiğimiz görüştür.

TİTRK m. 8, f. 3 dikkate alınarak yapılan yorumda, hayvan rehninin sicile tescilinin kurucu olması sebebiyle dört ayaklı, ehil sürü veya çiftlik hayvanlarının TMK

---

[372] **Köprülü/Kaneti**, s. 502-503; **Ayan**, s. 290.

[373] TMK m. 940 hükmünün gerekçesinde "*Kaynak Kanundaki gibi rehin konusu olabilecek hayvanların 'çiftlik hayvanı' olması unsuruna madde metninde yer verilmemiş ise de, maddeyle sadece belirli kurumlar lehinde bu yolla rehin kurulmasına izin verilerek 'hayvancılık' yapan çiftçilere teslim koşulsuz rehin ile kredi imkânı amaçlandığından, bu madde hükmünün uygulanması İsviçre'dekinden farklılık göstermeyecektir*." denilmekle de, rehin konusu olabilecek hayvanların İsviçre Medeni Kanunu'ndaki gibi çiftlik hayvanlarının olabileceği belirtilmiştir.

[374] İsviçre Medeni Kanunu'nun Almanca metninde sürü hayvanı anlamına gelen "vieh" kelimesi kullanılmıştır. **Ergüne**, s. 15.

[375] **Akıntürk**, s. 852; **Ertaş/Cumalıoğlu/Serdar**, s. 584-585; **Antalya**, s. 96-97.

[376] Teslime bağlı olmayan hayvan rehnine ilişkin hükmün emredici nitelikte olmaması nedeniyle çiftlik ve sürü hayvanları da teslime bağlı taşınır rehnine ilişkin hükümler çerçevesinde rehnedilebilir**. Ergüne,** s. 15; **Köprülü/Kaneti**, s.503.

m. 940, f. 1 hükmü uyarınca rehnedilebileceği; ancak bunlar dışındaki tüm hayvanların ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olabileceği sonucuna varılabilir[377]. Türk Medeni Kanunu bakımından hangi hayvanların rehin konusu olabileceğine dair yapılan yorum yönünden ise, Hayvan Rehni Tüzüğü'nün 2. maddesi uyarınca sadece merkezlerinin bulundukları yerdeki valiliklerden izin almış olan kredi kurumları ile kooperatiflerin rehin alacaklısı olabilmesine ilişkin sınırlama dikkate alınarak, TİTRK bakımından böyle bir sınırlama bulunmamasının, hayvanların rehne konu edilmesinde önem kazanabileceği belirtilebilir[378]. Daha önce de değindiğimiz gibi, kanunkoyucu 8. maddenin 3. fıkrasında yer verdiği düzenlemeye rağmen, iş makineleri ve hayvanları açıkça taşınır varlıklar arasında saymıştır. Bu nedenle, kanaatimizce sürü veya çiftlik hayvanı olsun olmasın, ticarî değeri olan her türlü hayvanın[379] rehin verilebilmesi amaçlanmıştır[380].

(4). Tarımsal Ürün

Tarımsal ürün de taşınır varlıklar arasındadır. Tarımsal ürün Kanun'da tanımlanmamıştır. 5488 sayılı Tarım Kanunu[381] bu konuda yol gösterici olabilir. Anılan Kanun'un 3. maddesinde '*tarım',* doğal kaynakları uygun girdilerle birlikte kullanarak yapılan her türlü üretim, yetiştirme, işleme ve pazarlama faaliyeti; '*ürün' ise,* bitkisel, hayvansal ve su ürünleri alanında elde edilen her türlü işlenmemiş ham ürünler ile bunların birinci derece işlenmesi ile elde edilmiş ürünler olarak tanımlanmıştır. Tarımsal ürün bakımından da özellikle *ürün* tanımı esas alınabilir. Buna göre, rehin konusu olabilecek *tarımsal ürün*; bitkisel, hayvansal ve su ürünleri alanında elde edilen her türlü işlenmemiş ham ürünler ile bunların birinci derece işlenmesi ile elde edilmiş ürünler olabilecektir.

Ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olabilecek tarımsal ürünler, rehnin tesisi anında mevcut taşınır varlıklar olarak rehne konu olabileceği gibi henüz elde edilmemiş müstakbel taşınır varlıklar olarak da rehne konu olabilir[382]. Ayrıca bunlar bütünleyici

---

[377] **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 55; ayrıca bkz. **Öz**, s. 156.

[378] **Antalya/Acar**, s. 73; **Arkan**, 23. Bası, s. 53, dn. 5; ayrıca bkz. **Antalya**, s. 108-109.

[379] Uygulama Yönetmeliği m. 11.

[380] **Arvas**, s. 30-31.

[381] RG. 25.4.2006, S. 26148

[382] **Antalya/Acar**, s. 74-75.

parça niteliği taşıyor olsa bile, taşınır varlıklar arasında açıkça sayılmış olmaları dolayısıyla asıl eşyadan ayrılmadan tek başlarına da rehne konu edilebileceklerdir.

(5). Vagon

6461 sayılı Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesiyle demiryolu taşımacılığı devlet tekelinden çıkarılmıştır[383]. Yine anılan Kanun kapsamında olmasa da son yıllarda metro, hafif raylı sistem, maden ve fabrika sahası gibi alanlardaki demiryolu işletmeciliği önemini artırmıştır. Esasen bu durum, vagona neden taşınır varlık statüsü tanındığını göstermektedir.

Ulusal demiryolu altyapı ağı üzerinde çalıştırılacak demiryolu araçlarının Demiryolu Araçları Tescil ve Sicil Yönetmeliği'nin[384] 15. maddesine göre Ulaştırma, Haberleşme ve Denizcilik Bakanlığı nezdinde tutulan Sicile tescil edilmesi gerekmektedir. Yönetmelik'te bu demiryolu araçlarının rehnine ilişkin bir düzenlemeye de yer verilmiştir. Demiryolu araçlarının rehni halinde, Yönetmeliğin 18. maddesi uyarınca, Bakanlığa yazılı bildirimde bulunulması durumunda rehin kayıtlara işlenecektir. Buna göre, yapılan bildirim üzerine Sicile tescil işlemi kurucu değil açıklayıcıdır. Dolayısıyla, vagonların rehni, TİTRK m. 8, f. 3'te öngörülen yasak kapsamında sayılmaz.

Kanun'da sadece vagonun rehin konusu olabileceği açıkça düzenlenmişse de, tren, lokomotif, yol bakım araçları gibi her türlü çeken[385] ve çekilen[386] demiryolu

---

[383]Kanun'un amacını açıklayan 1. madde hükmünün gerekçesinde, "*TCDD yeniden yapılandırılarak bugün itibarıyla altyapı ve tren işletmeciliği görevlerini birlikte yapmakta olan Kuruluşun görev tanımı ve faaliyet alanları değiştirilmektedir. TCDD altyapı işletmecisi olarak yeniden yapılandırılmakta, tren işletmecisi olarak da Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Taşımacılık Anonim Şirketi (TCDD Taşımacılık A.Ş.) kurulmaktadır. Ayrıca kamu tüzel kişileri ile ticaret siciline kayıtlı anonim şirketlerin demiryolu altyapı işletmeciliği ve tren işletmeciliği yapmasına imkân sağlanmaktadır. Kanun ile, sadece ulusal demiryolu altyapı ağı üzerindeki demiryolu işletmeciliği düzenlenmekte, ulusal trafikle ilişkili olmayan metro, hafif raylı sistem, maden ve fabrika sahası gibi alanlardaki demiryolu işletmeciliği düzenlenmemektedir*." ifadelerine yer verilmiştir. Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (1/749), TBMM Dönem: 24, Yasama Yılı: 3, Sıra Sayısı: 441, Madde Gerekçeleri, s. 5.

[384] RG. 16.07.2015, S. 29418.

[385] Demiryolu Araçları Tescil ve Sicil Yönetmeliği'nin 3. maddesine göre 'Çeken araçlar', "*Demiryolu üzerinde kendi tahrik güçleri ile hareket etme yeteneği olan her türlü aracı"* ifade eder.

[386] Demiryolu Araçları Tescil ve Sicil Yönetmeliği'nin 3. maddesine göre 'Çekilen araçlar', "*Demiryolu üzerinde kendi güçleri ile hareket etme yeteneği olmayan yük ve yolcu taşımasında kullanılan her türlü demiryolu araçlarını*" ifade eder.

araçlarının[387] vagona benzer taşınır varlıklar olarak rehne konu edilebileceği kabul edilmelidir[388].

(6). Taşınır İşletme Tesisatı

Mülga TİRK'de "*rehnin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan makina, araç, alet ve motorlu nakil araçları*"nın rehne konu olabileceği düzenlenmişti [m. 3, f. 3]. Bu düzenlemeye göre, taşınır işletme tesisatı kapsamında rehne konu edilebilecek varlıkların ilgili hükümde sayılanlardan ibaret olduğu yönünde görüşler bulunduğu gibi[389]; bunun sınırlı bir sayım olmadığı yönünde görüşlere de rast gelinmekteydi[390].

TİTRK'de ise "*makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dahil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı*"nın rehne konu olabileceği belirtilmiştir [m.5, f. 1-(h)]. Bu ifadeden, menkul işletme tesisatına dair sınırlı değil örnek kabilinden bir sayım yapıldığı anlaşılmaktadır[391].

Mülga TİRK m. 3, f. 3'te, taşınır işletme tesisatına ait varlıkların ticarî işletme rehni kapsamına girebilmesi için "*rehnin tesisi anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olma*" koşulu aranmaktaydı. Buna göre rehnin tesisi anında mevcut olmayan, rehnin tescilinden sonra iktisap edilen taşınır işletme tesisatı kendiliğinden rehnin kapsamına dâhil olmayacak; ancak, istenirse rehin sözleşmesinde değişiklik yapılması ve bunun tescili ile dâhil olabilmesi sağlanabilecekti[392]. Rehnin tesisi anında mevcut ancak işletmenin faaliyetine tahsis edilmemiş olan, örneğin; antika eşyanın, hammaddelerin, satılmak amacıyla imal edilen ürünlerin, işletmenin üçüncü şahıslardan olan alacakları ile nakdi sermayesinin, rehnin kapsamına girmeyeceği kabul

---

[387] Demiryolu Araçları Tescil ve Sicil Yönetmeliği'nin 3. maddesine göre 'Demiryolu aracı', "*Hat yapım, bakım, tamir ve kontrol araçları dâhil her türlü çeken ve çekilen araçlar ile tren setlerini"* ifade eder.

[388] **Arvas**, s. 60.

[389] **Arkan**, 22. Bası, s. 56; **Antmen**, s. 60; **Kayıhan**, s. 31.

[390] **Erten**, s. 30; **Hazneda**r, s. 25.

[391] Taşınır varlıklar açısından sınırlı sayım yapılmasına rağmen, menkul işletme tesisatında örnek kabilinden sayım yapılması tutarsız bulunmuştur. **Göle/Aydoğan,** s. 27-28, dn. 50.

[392] **Ergüne**, s. 66, dn. 31; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 238-239; **Arkan**, 22. Bası, s. 57; **Törüner**, s. 698; **Akyazan**, s. 72.

edilmekteydi[393]. İşletme tarafından satın alınmış ve fakat işletmenin faaliyetine tahsisi gerçekleştirilmemiş, örneğin; henüz montajı yapılmamış, depolarda muhafaza edilen, gümrükte bekleyen taşınır işletme tesisatının durumu ise tartışma konusu olmuştu[394]. Ek olarak, TİRK ek m. 2'de yer alan düzenleme uyarınca sanayi işletmeleri bakımından işletmenin faaliyetine tahsis edilme şartının aranmayacağı da ileri sürülmüştü[395].

Ticarî işlemlerde taşınır rehninde ise kural olarak rehnin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olma koşulu aranmamış, mevcut ya da müstakbel makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dahil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatının rehin konusu olabileceği düzenlenmiştir. Ancak, ticarî işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin tesis edilmesi halinde, işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü taşınır varlığın rehnedilmiş sayılacağına ilişkin Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrasındaki düzenleme ile bu kuralın sınırlı da olsa varlığını devam ettirebileceği söylenebilir.

Mülga TİRK döneminde rehin sözleşmesinin geçerli olabilmesi için, rehnin zorunlu kapsamına dâhil olan taşınır işletme tesisatının ayırt edici özellikleriyle birlikte sözleşmeye yazılması gerekmekteydi. Bu kurala göre rehin sözleşmesinin akdedilmesi sırasında birkaçının unutularak veya kasten sözleşmeye yazılmaması durumunda, sözleşmesinin geçerli olup olamayacağı tartışma konusu olmuş ve konu ile ilgili çeşitli görüşler ortaya çıkmıştı[396].

---

[393] **Ergüne**, s. 66, dn. 31.

[394] Rehinli alacaklıların ihtiyatlı davranması gerektiği hususunda bkz. **Reisoğlu**, Ticarî İşletme Rehni, s. 17. Bu tür menkullerin işletme sahibinin mülkiyetinde ve hatta zilyetliğinde olması koşuluyla fikri tahsisin yeterli olacağı yönünde bkz. **Türker**, s. 68-69; **Kayıhan**, s. 36. Rehin sözleşmesinin ekli listesinde yer alan bu tarz taşınır işletme tesisatının rehne konu edilebileceği yönünde bkz. **Erten**, s. 33-34; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan,** s. 239.

[395] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan,** s. 239; **Ertaş,** s. 48; **Ertaş,** Tescilli Taşınır Rehinleri, s. 1174-1175; **Arkan,** 22. Bası, s. 55; aksi yönde bkz. **Erdem**, s. 56; **Karabel,** s. 152.

[396] Bir görüşe göre, menkul işletme tesisatının tamamının sözleşmeye yazılmamış olması geçersizlik sebebi olarak kabul edilmelidir. **Reisoğlu**, Ticarî İşletme Rehni, s. 15-16; **Arkan**, 22. Bası, s. 57; **Türker**, s. 69; Bir başka görüşe göre, eksiklik rehin sözleşmesinin düzenlenmesinden sonra on gün içinde giderilmezse sözleşme geçersiz olacaktır. **Bozer/Göle**, 3. Bası, s. 28; **Kayıhan**, s. 35; Diğer bir görüşe göre, rehin alacaklısının bütün iyiniyetine rağmen taşınır işletme tesisatı kapsamındaki unsurlardan herhangi birisinin sözleşmeye yazılmasının unutulmuş olması halinde geçersizlik sonucu doğmayacağını kabul etmek gerekmektedir. **Antmen**, s. 61; **Türker**, s. 70 vd.; **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 63; **Ertaş,** s. 42; **Ertaş**, Sicilli Taşınır Rehinleri, s. 1166-1167; **Kayıhan**, s. 35. Bir başka görüşe göre ise, gerekli tüm önlemlerin alınmış olmasına rağmen, özellikle rehin verenin kasıt içeren davranışlarıyla bazı unsurların rehin sözleşmesine yazılması mümkün olmamışsa, geçersizliğin borçlu tarafından ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırılık oluşturacaktır. **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 240; **Reisoğlu**, s. 382; Ayrıca bkz. **Erten**, s. 32. Diğer bir görüşe göre, rehin sözleşmesine ekli listede ismen

Mülga TİRK bakımından yapılan bu tartışmanın sebebi, taşınır işletme tesisatının rehne konu olması zorunlu bir unsur olarak düzenleme altına alınmış olmasıdır. TİTRK'da bu yönde bir düzenleme getirilmemiş; aksine, taşınır varlıkların ayrı ayrı rehin konusu olabilmesi kuralı benimsenmiştir. Bu nedenle, rehin sözleşmesinde gösterilmeyen veya unutulan taşınır işletme tesisatına dâhil olan taşınır varlıklar, rehnin kapsamına dâhil olmayacak ancak bunun sözleşmenin geçerliliği üzerinde bir etkisi bulunmayacaktır.

Taşınır işletme tesisatının rehin konusu olabilmesi bakımından, diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinleri hakkında bu kanun kapsamında rehin tesis edilemeyeceğine dair Kanun'un 8. maddesinin 3. fıkra hükmünü burada önemle anmak gerekir. Anılan yasak kapsamında gemi, hava aracı, maden ve cevher ile motorlu taşıtların, taşınır işletme tesisatı olarak rehnin konusunu oluşturması mümkün değildir[397]. Buna karşılık açıkça sayılan iş makinelerinin ise, rehne konu edilebileceği söylenebilecektir[398].

(3). Ticarî İşletme veya Esnaf İşletmesi

Bilindiği üzere, mülga TİRK işletmenin kül halinde rehnini düzenlemekteydi. TİTRK'da ise ticarî işletmenin kül halinde rehni bazı koşulların sağlanması halinde ve istisna olarak öngörülmüştür. Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrasının son cümlesinde, taşınır varlıkların borcu karşılaması halinde ticarî işletme veya esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin tesis edilemeyeceği yönünde bir sınırlama getirilmiştir. Uygulama Yönetmeliği'nin 17. maddesinin 3. fıkrasında Kanun hükmüne bir sınırlama daha getirilmiştir. Buna göre, taşınır varlıklardan biri veya birden fazlası borcun tamamına ek olarak beşte birinden fazlasını karşılaması halinde işletmenin tümü üzerinde rehin tesis edilemeyecektir. Ne var ki, Kanun'da yer verilmemiş olmasına rağmen, Yönetmelik

belirleme zorunluluğu TİRK m. 3, f. 1-(c)'de yer alan ve rehnin kapsamına alınma zorunluluğu bulunmayan sınai haklar içindir. Rehnin zorunlu kapsamına girecek olan kısmın ise, ekli listede sayılmasa bile rehnin kapsamında olduğu kabul edileceğinden rehin sözleşmesi geçersiz olmayacaktır. **Esener/Güven**, 6. Bası, s. 555; **Teoman**, s. 589-595.

[397] Ayrıntılı olarak bkz. İkinci Bölüm, III, A, 1, c.

[398] **Arvas**, s. 41.

maddesiyle getirilen bu sınırlamanın uygulanmaması gerekmektedir[399]. Öte yandan, Kanun ve Yönetmelikte getirilen bu sınırlamalara aykırılığın sonucu düzenlenmemiştir[400].

Ticarî işletmenin veya esnaf işletmesinin kül halinde rehne konu olması durumunda, rehnin kapsamı konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrasında; "*ticarî işletmenin tamamı üzerinde rehin kurulması halinde rehnin kuruluşu anında işletme faaliyetine tahsis edilmiş her türlü varlık rehnedilmiş sayılır"* denilmektedir. Ancak, rehnin kuruluşu anında işletme faaliyetine tahsis edilmiş her türlü varlık kapsamına hangi unsurların gireceği belirsiz bırakılmıştır. Konuya ilişkin Uygulama Yönetmeliği'nde yer verilen hükümlerde değişikliğe gidilmiş, ayrıca yeni hükümler de getirilmiştir. Uygulama Yönetmeliği'nin 17. maddesinin 1. fıkrasında; "*Ticarî işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması halinde, rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş taşınır ve taşınmaz varlıklar rehnedilmiş sayılır*." düzenlemesi yer almaktaydı. Taşınır rehninin düzenlendiği bir sisteme "*tümden yabancı ve aykırı*" olan bu hüküm ile taşınmazların rehnin kapsamına dâhil edilmesinin mümkün olmaması gerektiği ileri sürülmekteydi[401]. Nitekim 22.05.2018 tarihinde, taşınmazların da rehnin kapsamına gireceğini kabul eden bu Yönetmelik hükmünde değişikliğe gidilerek, 'taşınmaz' ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır. Bu tarihteki değişiklikle getirilen bir başka düzenleme olan Uygulama Yönetmeliği'nin 11. maddesinin 3. fıkrasında ise; *"Bir malvarlığı grubunun tamamının genel tanımlama yapılması suretiyle rehnedilmesi halinde rehnin kuruluşu anında malvarlığı grubunda bulunan bütün taşınır varlıklar rehnedilmiş sayılır*." ifadelerine yer verilmiştir.

Konu ile ilgili yukarıda alıntılanan hükümler cevabı tam olarak vermeyerek, ticarî işletme ve esnaf işletmesinin tamamının rehni bakımından, rehnin kapsamının ne şekilde belirlenmesi gerektiğini yoruma açık hale getirmiştir. Öğretide özellikle ticarî işletmenin rehin konusu olması halinde rehnin kapsamı belirlenirken; TTK m. 11'de yer alan düzenlemenin dikkate alınmasının gerekip gerekmediği ve Kanun'da rehnin konusu

[399] Aynı yönde bkz. **Şit-İmamoğlu,** s. 32-33; **Göle/Aydoğan**, s. 29; **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 56; **Arkan**, 23. Bası, s. 52, dn. 1; **Sirmen**, s. 652, dn. 374; **Güngör**, s. 119.

[400] Ticarî işletme üzerinde rehin tesis edilirken sonradan çıkabilecek uyuşmazlıkların önüne geçmek adına, değer tespiti yaptırılmasının faydalı olacağı yönünde bkz. **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 50; 60.

[401] **Şit-İmamoğlu**, s. 34; **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 55-56; **Arkan**, 23. Bası, s. 59-60; **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 50; **Gürdoğan**, s. 127, dn. 26.

olması yasaklanan varlıklar ile taşınmazların işletmenin tamamen rehni halinde rehnin kapsamına girip girmeyeceği noktalarında görüş ayrılığı bulunmaktadır.

Öz, ticarî işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması halinde rehnin kapsamına taşınır varlık olarak sayılmayan varlıkların da girebileceğini, bunların başında taşınmazların gelmekte olduğunu belirtmiştir. Ayrıca iki tacir arasında kurulan bir rehin söz konusu ise, bunu TTK'ya göre yapabileceklerini, TİTRK'in Ticaret Kanunu'nun 11. maddesinin 3. fıkrasını yürürlükten kaldırmadığını ifade etmiştir[402].

Antalya ve Acar, TK m. 11, f. 3, c.2'deki düzenlemeye uygun yorum yapılarak TİTRK m. 5, f. 2 çerçevesinde işletmenin bir bütün olarak rehinle yüklü hale gelmesinin söz konusu olacağını, rehnin kapsamına duran malvarlığı, işletme değeri, varsa kiracılık hakkı, ticaret unvanı, diğer fikri haklar, sürekli olarak işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarının gireceğini ifade etmiştir. Yazarlar tarafından, TTK m. 11, f. 3, c. 2'de belirtilen unsurların, TİTRK m. 5, f. 2 uyarınca rehnin kapsamı ile TİTRK m. 5, f. 1'de sayılanların örtüşmesine gerek olmadığı, TİTRK m. 5, f. 2'de kanun gereği rehin kapsamında olanlar ele alınırken, TİTRK m. 5, f. 1'de iradi olarak rehin verilebilecek olanların ele alındığı belirtilmiştir[403].

Poroy ve Yasaman, ticarî işletmenin rehne konu edilmesi halinde, ticarî işletmenin bir bütün halinde hukuki işlemlere konu olması ilkesi gözetilerek, TTK m. 11'de belirtilen tüm unsurların rehnin kapsamına girmesi gerektiği ifade etmektedir. Ancak, ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olamayacak taşınmazların ve taşınırların bu halde de rehnin kapsamı dışında kalması gerektiğini belirtmektedir [404].

Ayhan ve *Çağlar* da, işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan varlıkların Kanun'da belirtilen taşınır varlıklarla sınırlı olmamasının ve TTK'nın 11. maddesinin 3. fıkrası uyarınca işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş varlıkların rehnin kapsamında değerlendirilmesinin uygun olacağını; ayrıca, rehinli varlıkların tek tek sayılmasına gerek olmaksızın bir bütün olarak rehnin kapsamına gireceğini ifade etmektedir. Yazarlar ayrıca,

---

[402] **Öz**, s. 157-158.

[403] **Antalya/Acar**, s. 95-96.

[404] **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 55-57.

Kanun'un 8. maddesinin 3. fıkrası uyarınca rehne konu olamayacak varlıkların da işletmenin tamamının rehni halinde kapsama gireceğini belirtmişlerdir[405].

Göle ve *Aydoğan*, işletmenin rehni halinde Kanun'un 4. maddesinin 6. fıkrasının (c) bendinde ayırt edici özellikleri sözleşmede belirtilmiş varlıkların kapsama gireceğini ifade etmiştir. Ayrıca, TİTRK m. 5, f. 2, m. 5, f. 8, m. 8, f. 3; Uygulama Yönetmeliği m. 17; Sicil Yönetmeliği m. 13, f. 2, 3 düzenlemelerinin bir arada değerlendirilmesi sonucunda kapsam dışında yer alan bu varlıkların münferiden rehninin mümkün olmadığı, ancak işletmenin bütün olarak rehni halinde bunların da Rehinli Taşınır Siciline tescil edilerek rehne konu edilebileceğini, taşınmazların ise TİTRK kapsamında rehne konu edilememesi gerektiğini belirtmiştir[406].

Arkan, Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrasının ilk cümlesindeki her türlü varlık kavramından, taşınır varlık kavramının anlaşılması gerektiğini, bunun da Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasındaki belirtilen varlıklar olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bu taşınır varlıkların rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olması gerektiğinden, satın alınmış ancak teslim edilmemiş makinelerin rehnin kapsamına girmeyeceğini belirtmiştir. Yazar, işletmenin tamamının rehninde, TİTRK m. 8, f. 3 maddesi uyarınca rehin konusu edilmesi yasaklanan varlıkların ve taşınmazların rehin kapsamına girmeyeceğini ifade etmiştir[407].

Şit-İmamoğlu da, rehnin kuruluşu anında işletme faaliyetine tahsis edilmiş her türlü varlık ifadelerinden anlaşılması gerekenin ne olduğu sorusuna cevap aramış; TİTRK m. 5'te sayılan tüm unsurların mı yoksa TİTRK'in 5. maddesinde sayılmamakla birlikte TTK m. 11'de gösterilenlerin mi rehin konusu olabileceği noktasında görüşünü, rehnin kurulduğu anda işletme faaliyetine tahsis edilmiş olup TİTRK m. 5'te sayılan varlıklar olması gerektiği yönünde açıklamıştır[408].

---

[405] Belirlilik ilkesi bakımından olması gerekenin ise, rehne konu varlıklar ile bu varlıkların ayırt edici özelliklerinin tek tek sözleşmede gösterilmesi olduğunu belirtmektedirler. **Ayhan/Çağlar**, s. 189-191.

[406] **Göle/Aydoğan**, s. 30-33; Benzer şekilde bkz. **Bozer/Göle**, 4. Bası, s. 41-42; Bu görüşün eleştirisi için bkz. **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 56.

[407] **Arkan**, 23. Bası, s. 57 vd.

[408] **Şit-İmamoğlu**, s. 33.

Arvas ise, Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasında yer alan taşınırların ve taşınmazların rehin konusu olacağını belirtmiştir. Böylece mülga TİRK'e göre tesis edilen ticarî işletme rehni kapsamında taşınmazların, alacakların, kiracılık hakkının, hammaddenin, üretilen malların, menkul işletme tesisatı dışındaki taşınırların, dönen malvarlığının, kira gelirlerinin, stokların girmediği eleştirisinin bertaraf edildiğini ifade etmiştir[409].

Kanaatimizce *Poroy ve Yasaman* tarafından benzer şekilde dile getirildiği üzere, ticarî işletme ve esnaf işletmesinin rehninde kapsam, rehin kurulduğu anda işletme faaliyetine tahsis edilmiş olan tüm varlıklardır. 7099 sayılı Kanun uyarınca taşınır varlıklara ilişkin sayımın tahdidi olmaktan çıkarılmasıyla, kapsama dâhil olacak varlıklar, Kanun'un 5. maddesinde sayılanlardan ibaret olmayıp *benzeri her türlü taşınır varlık ve hak* da olabilir. Bununla birlikte, işletmenin faaliyetine tahsis edilme unsurunu sağlamayan, örneğin; antika eşyanın, hammaddelerin, satılmak amacıyla imal edilen ürünlerin, alacakların rehnin kapsamına girmeyeceği düşünülebilir. Bu noktada, işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş varlık şartının ne şekilde anlaşılması gerektiği sorun teşkil etmektedir[410]. Düşüncemize göre, işletmenin faaliyetine tahsis edilme koşuluyla alacak, hammadde, stok gibi taşınır varlıklar kapsam dışında bırakılmak istenmemiştir. Kaldı ki, 22.05.2018 tarihinde yürürlüğe giren, Uygulama Yönetmeliği'nin 11. maddesinin 3. fıkrasında, bir malvarlığı grubunun genel tanımlama yapılması suretiyle rehnedilmesi halinde rehnin kuruluşu anında malvarlığı grubunda bulunan bütün taşınır varlıkların rehnedilmiş sayılacağı düzenlenmiş olup tahsis edilme unsuruna yer verilmemiştir[411].

Ticarî işletme ve esnaf işletmesinin rehne konu edilmesi halinde, Kanun'un kapsamı dışında bırakılan varlıkların rehnin kapsamına dâhil olup olmayacağı meselesi de önem arz etmektedir. Kanaatimizce bu varlıklar, ticarî işletmenin kül halinde rehni ihtimalinde de rehnin kapsamına dâhil olmayacaktır [m. 1, f. 4, 5; m. 8, f. 3]. Aynı şekilde, taşınmazların da rehnin kapsamına girmeyeceğinin kabulü gerekmektedir. Taşınmazların

---

[409] **Arvas**, s. 50-51.

[410] **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 51.

[411] Benzer şekilde bkz. **Şit-İmamoğlu**, s. 33; Ticarî işletmenin bütün olan rehnedilmesi halinde hammadde, sarf malzemesi, stoklar gibi taşınır varlıkların kendiliğinden rehnin kapsamında olmayacağı yönünde bkz. **Antalya/Acar**, s. 72; **Göle/Aydoğan**, s. 31.

kapsama gireceğini düzenleyen Uygulama Yönetmeliği'nin 17. maddesinde yapılan değişiklik bunu doğrulamaktadır.

Ticarî işletme ve esnaf işletmesinin rehne konu edilmesi halinde bir başka değerlendirme konusu yapılması gereken mesele ise, işletmede yer alan varlıkların sözleşmede ayrı ayrı gösterilip gösterilmeyeceğidir. Yukarıda da değindiğimiz gibi, mülga TİRK döneminde rehin sözleşmesinin geçerli olabilmesi için rehnin zorunlu kapsamına dâhil olan taşınır işletme tesisatının ayırt edici özellikleriyle birlikte sözleşmeye yazılması gerekmekteydi. Bu kurala göre, rehin sözleşmesinin yapılması sırasında birkaçının unutularak veya kasten sözleşmeye yazılmaması durumunda rehin sözleşmesinin geçerli olup olamayacağı tartışma konusu olmuş ve konu ile ilgili çeşitli görüşler ortaya çıkmıştı[412].

Uygulama Yönetmeliği'nin 11. maddesinin 3. fıkrasında getirilen düzenlemeye göre, ticarî işletme veya esnaf işletmesi üzerinde genel bir tanımlama yapılarak rehin tesis edilebilecektir[413]. Bu durumda, rehin kurulduğu anda ticarî işletme ve esnaf işletmesinde bulunan taşınır varlıkların tek tek ayırt edici özellikleri de gösterilmek suretiyle rehin sözleşmesine yazılmasına gerek olmadığı anlaşılmaktadır. Mülga TİRK'de öngörülen liste usulü kaldırılmış ve rehnin zorunlu kapsamı düzenlenmemiştir. Ancak kanaatimizce, uygulamada rehin tesis edilirken genel tanımlama ile yetinilmemesi, hatta mülga TİRK'de uygulanan liste usulünün devam etmesi tarafların lehine olacaktır[414]. Zira bu uygulama, belirlilik ilkesinin amacına hizmet ederek, rehnin kurulması, rehnin kapsamı ve Kanun'un 14. maddesinde tanınan hakların kullanılması ile rehnin paraya çevrilmesi aşamalarında da muhtemel uyuşmazlıkların önüne geçmeye yardımcı olacaktır.

---

[412] TİRK döneminde ileri sürülen görüşler için bkz. İkinci Bölüm, III, A, 2, b, (6).

[413] Hâlbuki TARES internet sitesinde "Sıkça sorulan sorular" bölümünde "*6750 sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca ticarî işletmenin "menkul tesisatı" tabir edilen tüm demirbaşlar rehin kapsamına alınır ise bu durumda ticarî işletme rehni mi olmuş olacak? (menkul tesisatı [5-1-h bendi] ile Ticarî İşletme Rehni [5-1-L bendi] ayrı zikredilmiştir."* şeklinde bir soruya cevap olarak "*Öncelikle varlık türü olarak Ticarî işletmesi veya Esnaf işletmesi seçilmeli, daha sonra işletmeye kayıtlı varlık türleri tek tek tanımlanmalıdır. Tescile tabi varlıklar ilgili sicillere bildirilmelidir*." yanıtına yer verilmiştir. Sıkça sorulan sorular ve cevapları için bkz. http://cdn01.tnb.org.tr/uygulama/tares/Tares_SSS.pdf; ET. 22.02.2018.

[414] Liste usulünün terk edilmiş olmasına ilişkin açıklamalar için bkz. **Antalya/Acar**, s. 94-95, dn. 151-152.

Son olarak, işletmeye dâhil bazı varlıkların rehnin kapsamı dışında bırakılabilmesinin mümkün olup olmadığına dair bir düzenlemeye de yer verilmemiştir[415]. Düşüncemize göre, mülga TİRK'ten farklı olarak rehnin zorunlu asgari kapsamı öngörülmediğinden birkaç varlığın rehne konu edilmeyerek kapsam dışında bırakılması halinde sözleşme geçersiz sayılmamalıdır[416].

(4). Müstakbel Taşınır Varlıklar ile Mevcut ya da Müstakbel Taşınır Varlıkların Getirilerinin Rehni

Ticarî işlemlerde taşınır rehninde, müstakbel taşınır varlıklar da rehin sözleşmesine konu olabilir. Kural olarak, henüz mevcut olmayan taşınır varlıklar üzerinde rehin hakkı tesis edilebilmesi için tasarruf yetkisinin kazanılması gerekmektedir[417]. Dolayısıyla, ticarî işlemlerde taşınır rehninde de müstakbel taşınır varlıkların rehin sözleşmesine konu edilmesi halinde, rehin hakkının Sicile tescil edilmesinden önce müstakbel taşınır varlık üzerinde tasarruf yetkisinin kazanılması gerektiği söylenebilir. Genel kural bu olmakla birlikte Kanun'da farklı bir düzenleme getirilmiştir. Kanun'un 5. maddesinin 3. fıkrasında, işletmelerin müstakbel taşınır varlıkları üzerinde rehin hakkı kurulabileceği, müstakbel taşınır varlıkların rehninde tasarruf yetkisinin bu varlıkların mülkiyete konu edilmesini müteakip kullanılabileceği düzenlenmiştir[418]. Buna göre kanunkoyucunun niyeti, müstakbel taşınır varlıklar üzerinde tasarruf yetkisi kazanılmadan önce Sicile tescilin gerçekleştirilerek, rehin hakkı tesis edilmesini mümkün kılmaktır. Bu durumda en geç Kanun'un 14. maddesinde tanınan imkânların kullanılması ve rehnin paraya çevrilmesi aşamasında, müstakbel taşınır varlıklar üzerinde tasarruf yetkisinin kazanılmış olması yeterli olacaktır[419]. Rehnin

---

[415] Bu konuda düzenleme yapılmamasının büyük bir eksiklik olduğu yönünde bkz. **Arkan**, 23. Bası, s. 60

[416] Aynı yönde bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 31; **Antalya/Acar**, s. 94-95; **Biçer**, s. 80.

[417] **Köprülü/Kaneti**, s. 470; **Davran,** s. 92; **Cansel**, s. 242; **Nomer**, Beklenen Haklar, s. 107 vd.; **Makaracı-Başak**, s. 38; 54.

[418] Kanun'da "işletmelerin müstakbel taşınır varlıkları" üzerinde rehin tesis edilebileceği belirtildiğinden, sadece ticarî ve esnaf işletmesinin malvarlığına dâhil olan taşınır varlıklar için bu imkânın getirilmiş olduğu izleniminin verildiği belirtilmiştir. **Antalya/Acar**, s. 85; Kanun'da böyle bir ifadeye yer verilmekte ise de, sadece işletmeler bakımından değil çiftçi, üretici örgütü gibi rehin verenler bakımından da bu imkânın getirilmiş olduğu ifade edilmiştir. **Arvas**, s. 61-62.

[419] **Antalya/Acar**, s. 86-87; karş. **Arvas**, s. 63. Düzenlemenin henüz mevcut olmayan taşınırların rehni konusunda rehin sözleşmesi yapılabileceği şeklinde kaleme alınması ve en geç tescilden önce rehin verenin rehin konusu taşınır varlık üzerinde tasarruf yetkisini kazanmış olmasının aranmasının daha isabetli olabileceği yönünde bkz. **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 111-113.

sırası da taşınır varlık üzerinde tasarruf yetkisi kazanıldığı ana göre değil, Sicile tescil edildiği ana göre belirlenecektir.

Rehin verenin, gelecekte sahip olunacak tüm taşınır varlıkları üzerinde rehin tesis etmeyi borçlanması veya zaman ya da konu bakımından bir sınırlandırma yapılmamış olması kişilik haklarına [TMK m. 23] ve genel ahlaka [TBK m. 20] aykırılık oluşturabilir. Zira belirlilik ilkesi uyarınca genel rehin yasağı bulunmaktadır. Nitekim Uygulama Yönetmeliği'nin 16. maddesinin 2. fıkrasında da belirli bir iş veya konu ile sınırlandırılmaksızın müstakbel alacakların rehne konu edildiğine dair sözleşmelerin geçersiz olduğu belirtilmiştir[420].

Kanun'un 5. maddesinin 4. fıkrasında, mevcut veya müstakbel taşınır varlıkların getirileri üzerinde de rehin hakkı kurulabileceği düzenlenmiştir[421]. Getiri kapsamında rehin konusu olabilecek varlıklara faizler örnek gösterilebilir. Getiriler, ayrı olarak rehne konu edilebileceği gibi getirisi oldukları varlığın rehni halinde de rehnin kapsamı içine girebilir; ancak, getirilerin kapsama girmesi hususunda anlaşma bulunmasının gerekli olup olmadığı noktasında tereddüt oluşturabilecek düzenlemelere yer verilmiştir. Kanun'un 7. maddesinin 1. fıkrasında, hukuki getirilerin rehnin kapsamına gireceği açıkça düzenlenmişse de, Kanun'un 11. maddesinin 4. fıkrasında, "*Getirisi üzerinde ayrıca bir rehin tesis edilmemiş ise varlığın getirisi üzerindeki öncelik hakkı, asıl rehinli varlığın öncelik sırasıyla aynıdır."* ifadelerine yer verilmiştir. Uygulama Yönetmeliği'nin 13. maddesinde ise, "*Mevcut veya müstakbel taşınır varlıkların getirileri kendi başına ya da getirisi olduğu taşınır varlık ile birlikte rehin konusu olabilir. Aksi kararlaştırılmadıkça taşınır varlık üzerindeki rehin hakkı, doğrudan getiri üzerinde rehin hakkı vermez.*" düzenlemesi getirilmiştir. Kanaatimizce bu düzenlemelere göre, taşınır varlığın getirisi üzerinde, taşınır varlıktan bağımsız olarak bir rehin hakkı tesis edilmemişse, getiri de taşınır varlıkla birlikte rehnin kapsamına dâhil olacaktır. Buna karşılık, getirinin ayrı bir şekilde rehne konu olması durumunda ise, artık taşınır varlığın getirisi olarak rehnin kapsamına girmeyeceği sonucuna varılabilecektir.

---

[420] **Acar**, s. 46-47; **Antalya/Acar**, s. 72.

[421] Kanun'da "işletmelerin mevcut veya müstakbel taşınır varlıklarının getirileri" üzerinde rehin kurulabileceği düzenlenmişse de, sadece işletmelerin değil rehne konu olabilecek tüm taşınır varlıkların getirilerinin rehin konusu edilebileceği yönünde bkz. **Arvas**, s. 63.

B. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ HAKKININ KAPSAMI

1. Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı

Kanun'un yürürlüğe girdiği ilk halinde, rehnin taşınır varlık yönünden kapsamına ilişkin bir hüküm yer almamaktaydı. Bu konudaki eleştirileri dikkate alan kanunkoyucu 7099 sayılı Kanunla değişik, Kanun'un 7. maddesinin 1. fıkrasında; "*Taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün ve ikamesi mallar, taşınır varlık ile birlikte doğrudan rehnin kapsamına girer."* şeklinde bir düzenlemeye yer vererek, rehnin kapsamına nelerin dâhil olacağını belirlemiştir. 22.05.2018 tarihinde yapılan değişiklikle, Uygulama Yönetmeliği'nin 15. maddesinde de rehnin kapsamı, Kanun'un 7. maddesiyle aynı şekilde düzenlenmiştir.

a. Taşınır varlık

Rehnin kapsamına öncelikle taşınır varlık girecektir. Rehin konusu olabilecek taşınır varlıklar hakkında detaylı açıklamalarımıza, buraya kadar olan kısımda yer verilmiştir. Rehnin kapsamına giren taşınır varlık Sicilden anlaşılabilecektir[422].

b. Bütünleyici Parça

Kanun'un 6. maddesinin 1. fıkrasında, *"Taşınır varlık üzerindeki rehin hakkı, o varlığın bütünleyici parçasını da kapsar.*" denilmektedir. Taşınır varlıkların bütünleyici parçalarının rehnin kapsamına girebilmesi için taşınır varlığın bütünleyici parçası haline geldiği zamanın önemi bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle, rehnin tesis edilmesi sırasında bu nitelikte olan veya rehnin tesis edilmesinden sonra bu niteliği kazanan bütünleyici parçalar kendiliğinden rehnin kapsamına girecektir[423]. Bütünleyici parça niteliğinin kaybedilmesi halinde, bütünleyici parça niteliğini yitiren nesne bir taşınır varlıksa rehnin kapsamında kalmaya devam edecektir.

---

[422] **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 508.

[423] **Antalya/Acar**, s. 88, dn. 144-145.

Kanun'da taşınır varlık olarak sayılan bazı bütünleyici parça niteliğindeki varlıkların bağımsız şekilde rehne konu edilebilecek olması da dikkat çekicidir. Örneğin; tarımsal ürün, çok yıllık ürün veren ağaçlar gibi bazı taşınır varlıkların, bütünleyici parça niteliğinde olmasına rağmen asıl eşyadan bağımsız olarak rehne konu edilebileceği anlaşılmaktadır. Hâlbuki kural olarak bunların rehin konusu olabilmesi için aslından ayrılması, örneğin; ağacın kesilmiş halde olması, tarımsal ürün olarak meyve, sebze gibi ürünlerin toplanmış olması gerekmektedir[424]. Bu konuda genel kurala istisna yaratıldığı söylenebilecektir[425].

c. Doğal Ürünler ve Hukuki Getiriler

(1). Doğal Ürünler

TMK m. 685, f. 3'te doğal ürünlerin asıl şeyden ayrılıncaya kadar onun bütünleyici parçası olduğu düzenlenmiştir. TİTRK m. 7, f. 1'de doğal ürünler rehnin kapsamı içerisinde ayrıca sayılmıştır. Doğal üründen ne anlaşılması gerektiği hususunda TMK m. 685, f. 2 esas alınabilir. Bu düzenlemeye göre ürünler, dönemsel olarak elde edilen doğal veya hukuki ürünler ile bir şeyin özgülendiği amaca göre, adet gereği ondan elde edilmesi uygun görülen diğer verimlerdir. Örneğin; taşınır varlıklardan olan çok yıllık ürün veren bir ağacın rehni halinde bundan elde edilecek elma, ceviz gibi doğal ürünler de rehnin kapsamına girecektir.

Doğal ürünler, taşınır varlığın bütünleyici parçası olarak rehnin kapsamına girebileceği gibi bir başka ihtimalde daha rehnin kapsamı içine dâhil olabilmektedir. Kanun'da taşınır varlıklar arasında tarımsal ürün de sayılmıştır. Örneğin; çok yıllık ürün veren ağacın ürünü olan bir taşınır varlık, tarımsal ürün kapsamında, ağaçtan ayrı bir şekilde de rehne konu edilebilecektir.

[424] **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 508-509.

[425] **Arvas**, s. 60.

(2). Hukuki Getiriler

Kanun ve Yönetmeliklerde 'getiri' kavramı tercih edilmiştir. Kanun'un 7. maddesinin 1. fıkrasında, taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirilerinin doğrudan rehnin kapsamına gireceği düzenlenmiştir. Taşınır varlıkların hukuki getirilerine örnek olarak; bir taşınırsa kira bedelleri ya da bir alacaksa faizi verilebilir. Hemen ifade etmek gerekir ki, kira bedelleri ve mevcut ya da müstakbel taşınır varlıkların getirileri taşınır varlıklar arasında ayrıca sayılmıştır. Dolayısıyla bunlar, hukuki getirisi sayıldıkları varlıktan ayrı olarak rehnin konusunu oluşturabilecektir.

Kanun'un 7. maddesinin 1. fıkrasında, hukuki getirilerin rehnin kapsamına gireceği açıkça düzenlenmişse de, Kanun'un 11. maddesinin 4. fıkrasında, "*Getirisi üzerinde ayrıca bir rehin tesis edilmemiş ise varlığın getirisi üzerindeki öncelik hakkı, asıl rehinli varlığın öncelik sırasıyla aynıdır."* ifadelerine yer verilmiştir. Uygulama Yönetmeliği'nin 13. maddesinde ise, "*Mevcut veya müstakbel taşınır varlıkların getirileri kendi başına ya da getirisi olduğu taşınır varlık ile birlikte rehin konusu olabilir. Aksi kararlaştırılmadıkça taşınır varlık üzerindeki rehin hakkı, doğrudan getiri üzerinde rehin hakkı vermez.*" düzenlemesi getirilmiştir. Yer verilen düzenlemeler uyarınca, bir taşınır varlığın getirisinin rehnin kapsamına dâhil olması isteniyorsa, bunun ayrıca kararlaştırılması gerektiği düşünülebilecektir[426]. Ancak kanaatimizce bu düzenlemelere göre, taşınır varlığın getirisi üzerinde, taşınır varlıktan bağımsız olarak bir rehin hakkı tesis edilmemişse, getiri de taşınır varlıkla birlikte rehnin kapsamına dâhil olacaktır. Buna karşılık, getirinin ayrı bir şekilde rehne konu olması durumunda ise, artık taşınır varlığın getirisi olarak rehnin kapsamına girmeyeceği sonucuna varılabilecektir[427].

---

[426] Bu yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 88, dn. 144 ve s. 97, dn. 157.

[427] Öğretide, hukuki ürünlerin bütünleyici parça olmadığından taşınır rehninin kapsamına girmeyeceği ifade edilmektedir. **Cansel**, s. 163; **Köprülü/Kaneti**, s. 457; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1022; *Esener* ve *Güven*, teslime bağlı taşınır rehninde, pratikte rehinli taşınır varlığın kullandırılmasının mümkün olamayacağından bahisle TMK m. 863'ün uygulanamayacağını; ancak, sicilli taşınır rehinleri bakımından rehinli eşyaların kiralanması veya aynî bir hak ile üçüncü bir şahsa kullandırılması mümkün ve hatta zorunlu olduğundan, bu tür rehinlerde hukuki ürün olan kiranın rehin alacaklısına ait olması gerektiğini belirtmektedir. **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 553-554. Motorlu taşıt rehninde hukuki ürünlerin rehnin kapsamında olduğu yönünde bkz. **Uyumaz, Alper,** Motorlu Taşıt Rehni, İstanbul 2012, s. 199; **Tek**, s. 185. Taşınmaz rehninde ise, Türk Medeni Kanunu'nun 863. maddesinde açıkça düzenlendiği üzere, kira bedelleri teminatın kapsamına girecektir. Ancak, anılan hükümde getirilen sınırlama uyarınca, kapsama tüm kira bedelleri değil rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takibe başlandığı veya borçlunun iflâsının ilan edildiği tarihten itibaren rehinli taşınmazın paraya çevrildiği ana kadar muaccel olan kira bedelleri dâhil edilmiştir. Ayrıntılı olarak bkz. **Çetiner**, s. 91-92; **Gülekli**, s. 49-50; **Altay/Eskiocak**, s. 177 vd.

(d). Eklenti

TİTRK'nin 6. maddesinin 2. fıkrasında, taşınır varlıkların eklentilerinin teminatın kapsamında kalıp kalmadığına dair de düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemeye göre taraflar, taşınır varlığın mevcut veya sonradan ilave edilen eklentilerinin rehin kapsamına alınmasını ayrıca kararlaştırabilir. Hâlbuki eklentiler yönünden TMK m. 862, f. 1'de aksi yönde bir düzenlemeye yer verilmektedir. Zira bu düzenlemeye göre taşınmazların eklentileri, kendiliğinden teminatın kapsamında yer alacak ve fakat taraflar istemezse aksini kararlaştırabileceklerdir[428].

Kanun'da taşınır varlıkların eklentileri kapsam dışında bırakılmıştır. Gerekçe olarak, eklentilerin başlı başına ekonomik değerinden istifade etmek olduğu ifade edilmiştir[429]. Bununla birlikte, ticarî işletmenin tamamının rehni halinde ise, rehnin eklentiyi kapsayacağı ifade edilmiştir[430].

Eklenti konusunda değinilmesi gereken bir diğer husus da Kanun'un 1. maddesinin 5. fıkrasında yer alan düzenlemedir. Buna göre, tapu kütüğünün beyanlar hanesine kayıtlı olan taşınmazın eklentisi niteliğindeki taşınır varlık üzerinde, rehin tesis edilemeyeceği gibi rehnin kapsamına da dâhil edilemeyecektir[431].

e. Taşınır Varlığın Yerine Geçen Değerler

Teslime bağlı taşınır rehninde, rehinli taşınırın yerine geçen tazminat alacaklarının rehnin kapsamına girmesine ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır[432].

---

[428] **Antalya/Acar**, s. 98-99; **Acar**, s. 161.

[429] *Arvas*, eklentilerin rehin kapsamı dışında bırakılmış olmasının gerekçesi olarak eklentinin başlı başına ekonomik değerinden istifade etmek olduğunu ifade etmiştir. **Arvas**, s. 61.

[430] **Antalya/Acar**, s. 99; **Arvas**, s. 61.

[431] **Antalya/Acar**, s. 99-100; **Arvas**, s. 61.

[432] Bir görüşe göre; bu konuda bir Kanun'da bir düzenleme bulunmadığından kaim değerin teminatın kapsamına giremeyeceği kabul edilmelidir. **Cansel**, s. 164; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1022. Diğer bir görüşe göre ise, bir hüküm bulunmasa dahi, kaim değerin teminatın kapsamına dâhil edilebilmesi mümkündür. **Ayan**, s. 265; **Eskiocak**, s. 82; Özellikle sicilli taşınır rehninde TMK m. 879'un uygulanabilmesinin mümkün olduğu yönünde bkz. **Ulaş, Işıl**, Rehin ve Sigorta İlişkisi, Medeni Hukuk Hocalarına Saygı Günleri, İstanbul 2011, s. 227. Nitekim HGK motorlu taşıt rehninde TMK m. 879'un kıyasen uygulanabileceğini kabul etmiştir. HGK, 28.09.2012 T., 2012/17-394 E., 2012/643 K. sayılı kararı. **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**, E.T. 24.01.2018.

Ticarî işlemlerde taşınır rehninde ise, taşınmaz rehninde olduğu gibi [TMK m. 879], taşınır varlığın yerine geçen değerlerin rehnin kapsamında olduğu düzenleme altına alınmıştır [TİTRK m. 7, f. 1]. Taşınır varlığın yerine geçen değere örnek olarak sigorta tazminatı gösterilebilir. Esasen taşınır varlığın malikinin taşınır varlığı sigorta ettirme yükümlülüğü yoktur. Taraflar anlaşarak bunu malike borç olarak yükleyebilirler. Yine taşınır varlığın, bir üçüncü kişi ya da rehin alacaklısı tarafından malik lehine sigortalanması da mümkündür. Şayet, taşınır varlık sigorta ettirilmişse, rehin hakkı sigorta tazminatı üzerinden devam edecektir. TMK m. 879, f.1'e göre riziko gerçekleşirse, muaccel olan sigorta tazminatının malike ödenebilmesi için rehin alacaklısının rızasının olması gerekir. Ancak, TMK m. 879, f. 2 uyarınca malik sigorta tazminatını taşınır varlığı eski haline getirebilmek için kullanacaksa, rehin alacaklısına güvence göstermek koşuluyla, alacaklıların rızası olmaksızın da sigorta tazminatının malike ödenmesi mümkündür.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1456. maddesinde ise sınırlı aynî hakla kayıtlanmış bir eşya üzerinde malike ait menfaatin sigortalanması durumu düzenlenmiştir. Hemen ifade edelim ki, 22.05.2018 tarihinde değiştirilen Uygulama Yönetmeliği'nin 15. maddesinin 2. fıkrasında, sigortanın hüküm ve sonuçlarına TTK'nın 1456. madde hükmünün kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir. TTK'nın 1456. maddesinin birinci fıkrasında, sınırlı aynî hak ile takyit edilmiş bir mal üzerindeki, malike ait menfaat sigortalandığı takdirde, kanunda aksi öngörülmemişse, sınırlı aynî hak sahibinin hakkının sigorta tazminatı üzerinde de devam edeceği düzenlenmiştir. İkinci fıkrasında ise, sigortacıya, mal üzerinde sınırlı aynî hak bulunduğu bildirildiği takdirde, aynî hak sahiplerinin izni bulunmadıkça, sigortacının sigorta tazminatını sigortalıya ödeyemeyeceği, aynî hakkın sicille alenileştiği veya sigortacının bunu bildiği durumlarda bildirime gerek bulunmadığı, sigortalı menfaate konu malın tamiri veya eski hâline getirilmesi amacıyla ve teminat gösterilmesi şartıyla, tazminatın sigortalıya ödenebileceği belirtilmiştir. Ticarî işlemlerde taşınır rehin hakkı, Rehinli Taşınır Siciline tescil edilmekle alenileştiğinden, taşınır varlık üzerindeki rehnin sigortacıya bildirilmesine gerek olmadığı söylenebilecektir [433] . Kaldı ki, 22.05.2018 tarihli

[433] **Ayhan/Çağlar**, s. 218. Buna karşılık *Şit-İmamoğlu* ise, TTK m. 1456, f. 2'da bahsi geçen sicilin belirli bir mal sicili olması nedeniyle, taşınır varlık üzerindeki rehnin sigortacıya bildirilmesi ya da sigortacının rehinden haberdar olması gerektiği, aksi takdirde Rehinli Taşınır Sicilindeki kaydın sigortacının iyiniyetini kaldırmayacağını ifade etmiştir. **Şit-İmamoğlu**, s. 41.

değişiklikle, Uygulama Yönetmeliği'nin 15. maddesinin son fıkrasında, rehinli taşınır varlıkların ikamesinin başka bir işleme gerek kalmaksızın rehnin kapsamına dâhil olduğuna dair bir düzenlemeye yer verilmiştir.

2. Alacak Yönünden Kapsamı

Ticarî işlemlerde taşınır rehni bakımından teminat altına alınan alacağın kapsamı, Kanun'da açıkça düzenlenmemiştir. Bu gerekçeyle taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerekmektedir. Anapara rehni tesis edilmiş olması halinde TMK m. 875'e göre, üst sınır rehni tesis edilmiş olması halinde ise TMK m. 851'e göre rehnin alacak yönünden kapsamı belirlenecektir. Üst sınır rehninde, yalnız sicilde belirlenen meblağ teminat teşkil eder; rehin yan alacakları kapsamaz [TMK m. 851, f. 1][434]. Anapara rehninde ise, güvencenin kapsamına anaparanın yanında, takip giderleri ve gecikme faizi, iflâsın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faiz de girer [TMK m. 875][435]. Üst sınır ve anapara rehni birbirine dönüştürülebilir[436].

a. Anapara

Ticarî işlemlerde taşınır rehni miktarı belli ve sicile tescil edilmiş olan alacağın kendisini kapsar. Anapara, teminat altına alınan alacak bir para alacağı niteliğindeyse bunun miktarını; paradan başka bir alacak ise, bunun parasal karşılığını ifade eder. Teminatın kapsamına, Sicile tescil edilen tutarın sınırları içinde kalmak kaydıyla, rehin alacaklısının Kanun'un 14. maddesindeki hakları veya rehnin paraya çevrilmesini talep ettiği ya da iflâsın açıldığı sıradaki anapara alacağı girecektir.

---

[434] **Altay/Eskiocak**, s. 104 vd.; "Davaya konu ipotek üst sınır ipoteği olduğundan, ipotek borçlusu ipotek akdinde gösterilen miktarla sınırlı sorumludur. İpoteği aşan kısım için ilamsız takibe girişilebileceği kuşkusuzdur. Bu sebeple bu davada sadece ipotek miktarına hükmedilmek gerekirken, ipotekli 60.000 TL alacağa takip tarihinden itibaren faiz yürütülmesi suretiyle takibin devamına karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün bu sebeple bozulması gerekmiştir." 19. HD., 10.06.2015 T., 2014/19015 E., 2015/8551 K. sayılı kararı. **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası,** 05.06.2018.

[435] TMK m. 946'nın uygulanıp uygulamayacağına ilişkin değerlendirmeler için bkz. **Acar**, s. 200-203.

[436] Üst sınır ve anapara rehninin birbirine dönüştürülmesi hakkında bkz. **Çetiner**, s. 172 vd.

b. Sözleşme Faizi

Sözleşme faizi, anapara faizi ve kanuni faizi aşan temerrüt faizidir. Taraflar, para alacağı hakkında hukuk düzeninin emredici hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla bir faiz oranı belirleyebilirler. Bu oran sözleşmede kararlaştırıldığı için, sözleşme faizi olarak isimlendirilmiştir[437].

Faiz, faizin bağlı olduğu para borcunun niteliğine göre, adi ya da ticarî olabilir[438]. Ticarî iş niteliğindeki işler bakımından, taraflarca kararlaştırılmamış ve faiz oranı sicile tescil edilmemiş olsa bile faiz istenilebilir [TBK m. 387, f. 2; TTK m. 20]. Bu halde kanuni faiz oranı üzerinden hesaplanacak faiz, TMK m. 875, f. 1-(3) uyarınca anapara rehninin kapsamına girecektir[439]. Ticarî iş niteliğinde olmayan adi işler bakımından faiz talep edilebilmesi için ise, bu hususta taraflarca bir kararlaştırma yapılması ve sicile tescil edilmesi gerekir [TBK m. 387, f. 1] [440].

Kural olarak, faiz oranı taraflarca serbestçe kararlaştırılabilir. Ancak, kararlaştırılan faiz oranı, TBK m. 120, f. 2 uyarınca temerrüt faizi için kanuni oranın yüzde yüz fazlasını; TBK m. 88, f. 2 uyarınca anapara faizi için kanuni oranın yüzde ellisini aşamaz[441]. Ticarî işler bakımından ise, TTK m. 8, f. 1'de yer alan faiz oranının taraflarca serbestçe belirlenmesi ilkesinin geçerli olacağı ve TBK m. 88 ile m. 120'de

---

[437] **Çetiner**, s. 152.

[438] Ticarî faizin söz konusu olabilmesi için, asıl borcun ticarî iş niteliğinde olması gerekmektedir. Bilindiği üzere ticarî iş niteliği TTK m. 3 ve 19 hükümlerine göre tespit edilir. İşte bu tür işlere, adi faize kıyasen farklı hükümlere tabi olan ticarî faiz uygulanacaktır. **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 85.

[439] **Çetiner**, s. 153.

[440] İpotek bakımından, faiz oranının kanuni faiz oranı olarak kararlaştırılması halinde, kanundaki oranın herkesçe bilinebileceği düşüncesinden hareketle, faiz oranının tapu siciline tescilin aranmaması gerektiği ifade edilmektedir. Bu durumda kanuni faiz oranını belirtmek için tapu kütüğünde faiz sütununa 'K' harfi yazılacaktır. **Sarı, Suat,** Taşınmaz Rehninde Belirlilik (Muayyenlik) İlkesi, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 977; **Helvacı**, s. 152.

[441] Anapara faizi ödenecek hallerde uygulanacak faiz oranı, 3095 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddenin, 21.04.2005 tarih ve 5335 sayılı Kanun ile değişik hükmü uyarınca, anapara faizi ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık %12 oranı üzerinden yapılır. Kanun'un 1. maddesinin 2. fıkrasında ise, Bakanlar Kuruluna bu oranı aylık olarak belirleme, yüzde onuna kadar indirme veya bir katına kadar artırma yetkisi verilmiştir. Kanun'un 1. maddesinin 2. fıkrasında verilen yetkiye dayanarak Bakanlar Kurulu 19.12.2005 tarih ve 2005/9381 sayılı kararıyla, kanuni faiz oranını 01.01.2006 tarihinden geçerli olmak üzere %9'a indirmiştir.

öngörülen sınırlamaların uygulanmayacağı çoğunluk görüş olarak kabul edilmektedir[442]. Ticarî işlerde faizin serbestçe belirlenmesi kuralının bir istisnası olarak ise, mal ve hizmet tedarikinde geç ödemenin sonuçlarını düzenleyen TTK m. 1530, f. 6'da yer verilen düzenlemeden bahsedilebilir[443].

Sözleşme faizinin tamamı teminatın kapsamına dâhil olmayacaktır. Teminatın kapsamına giren sözleşme faizi, anapara rehni kurulmuşsa, TMK m. 875, b. 3'e göre, sadece iflâsın açıldığı veya Kanun'un 14. maddesinde tanınan hakların ya da rehnin

[442] **Arkan**, 23. Bası, s. 78 vd.; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 91-92; **Ayhan/Çağlar**, s. 37; aksi yönde bkz. **Aydoğdu/Kahveci**, s. 717; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 414; Konu hakkında ileri sürülen görüşler için ayrıntılı olarak bkz. **Yağcı, Kürşat**, Anapara Faizi ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren TBK M. 99 ve TTK M. 120 Hükümlerinin Ticarî Faizler (TTK M. 8 ve TTK M. 9) Bakımından Uygulanabilirliği, İÜFHM, C. LXXI, S.: 2, 2013, s. 431 vd.; Yargıtay içtihatlarında da birlik bulunmamakla birlikte, çoğunlukla TBK m. 88 ve 120'de öngörülen sınırlamaların ticarî işler bakımından uygulanamayacağına hükmedilmiştir. Örneğin bir karada, "...Ancak uygulanacak akdi ve temerrüt faiz oranının taraflar arasındaki kredi sözleşmesi hükümlerine göre belirlenmesi gerekip, avans faiz oranlarına göre hesaplama yapılması ve alacak ticarî nitelikte olmakla ticarî işlerde 6098 Sayılı TBK'nun faiz ve temerrüt faizine dair 88. ve 120. maddeleri uygulanamayacağından, anılan madde hükümlerinin dikkate alınması doğru değildir." ifadelerine yer verilmiştir. 12. HD., 2016/22591 E., 2017/3157 K. sayılı kararı; Ticarî işlerde TBK m. 88 ve 120'nin uygulanmayacağı yönünde bazı örnek kararlar için bkz. 6. HD., 14.03.2016 T., 2015/8884 E., 2016/1993 K. sayılı kararı; 19. HD., 01.07.2013 T., 2013/8556 E., 2013/12306 sayılı kararı, kararlar için bkz. **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**; ET. 12.05.2018. Yargıtay bazı kararlarında ise, TBK m. 88 ile 120'de yer alan sınırlamaların ticarî işler bakımından da uygulanabileceğini kabul etmiştir. Örneğin bkz. "…TTK 8. madde ile TBK 120.maddesi faize dair aynı nitelikte özel hüküm olup, TBK 120.maddesi ve konu bakımından bir sınırlama getirmeyen emredici bir maddedir. Ayrıca TBK 120.madde gerekçesindeki "Bu emredici hükümle, temerrüde düşmüş olsa bile, Anayasa'nın 2.maddesinde kendisinde ifadesini bulan Sosyal Devlet İlkesinin bir gereği olarak, uygulamada sıkça görülen olağanüstü faiz oranları karşısında borçluların korunması amaçlanmıştır." ifadesinden Kanun Koyucunun iradesinin de bu yönde olduğu anlaşılmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinin çoğunluğunda da tacirler için faiz sınırlaması uygulanmaktadır. Bu durumda Türk Ticaret Kanununun 8.maddesindeki faiz serbestisinin, emredici nitelikteki Türk Borçlar Kanunu'nun 120. maddesiyle sınırlandığının kabulü gerekir." 8. HD., 11.12.2017 T., 2017/4277 E., 2017/16524 K. sayılı kararı; aynı yönde bkz. 15. HD., 09.10.2013 T., 2013/3943 E., 2013/5537 K. sayılı kararı, kararlar için bkz. **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**; ET. 12.05.2018.

[443] TTK m. 1530, f. 6'da, "Gecikme faizi ödenmeyeceğini veya ağır derecede haksız sayılabilecek kadar az faiz ödeneceğini, alacaklının geç ödeme dolayısıyla uğrayacağı zarardan borçlunun sorumlu olmayacağını veya sınırlı bir şekilde sorumlu tutulabileceğini öngören sözleşme hükümleri geçersizdir." düzenlemesine yer verilmiş ve geçersizlik durumunda TTK m. 1530, f. 7'nin uygulanacağı belirtilmiştir.

TTK m. 1530, f. 7 ise şöyledir: "Bu madde hükümleri uyarınca alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hâllerde uygulanacak faiz oranını ve alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası her yıl ocak ayında ilan eder. Faiz oranı, 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda öngörülen ticarî işlere uygulanacak gecikme faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olmalıdır."

T.C. Merkez Bankası tarafından yayımlanan Tebliğ (RG. 01.01.2018, 30288) ile 01.01.2018 tarihinden itibaren Temerrüt faizi oranı %10, Giderim tutarı da 185 TL olarak ilan edilmiştir.

paraya çevrilmesinin talep edildiği anda muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak[444] işleyen faizdir.

Sicile tescil edilmiş bir faiz oranının artırılması için rehin sözleşmesinin şekline uygun bir sözleşme akdedilmesi ile derece veya ilerleme sistemine göre kurulan sonraki sıralardaki rehin alacaklılarının rızası gerekmektedir [Sicil Yönetmeliği m. 28][445]. Ancak üst sınır rehni tesis edilmişse, faiz oranının artırılması bakımından sonraki sıradaki alacaklıların rızasının alınmasına gerek bulunmamaktadır[446].

c. Temerrüt Faizi

Para borcunu ödemede temerrüde düşmüş borçlu sözleşmede ya da kanunda belirlenen oran üzerinden temerrüt faizi ödemekle yükümlü olacaktır. Kanuni faiz oranı üzerinden hesaplanan temerrüt faizinin, teminatın kapsamına girebilmesi için herhangi bir faiz oranının sicile tesciline gerek bulunmamaktadır[447]. Ancak, kanuni oranı aşan bir faiz oranı kararlaştırılmışsa ya da TBK m. 120, f. 3 uyarınca sözleşmeyle kararlaştırılmış kanuni faiz oranından yüksek olan anapara faizi oranının temerrüt faiz oranı olarak geçerli olduğu hallerde, bu oranın belirlilik ilkesi uyarınca Sicile tescil edilmesi gerekir. Şayet Sicile tescil edilmezse, kanuni oran üzerinden hesaplanacak kısmı temerrüt faizi olarak teminatın kapsamına girecek; bunu aşan sözleşme faizi ise adi alacak olarak talep edilebilecektir[448]. Temerrüt faizi ile karşılanamayan aşkın zarar [TBK m. 122], para borcu dışındaki borçlar bakımından gecikme tazminatı alacağı, ceza koşulu hükümlerine tabi olan bazı temerrüt faizi alacakları [TBK m. 121, f. 2] ve doğrudan faiz yürütülmesi mümkün bulunmayan bazı temerrütten doğan haklar [örneğin TBK m. 113'de düzenlenen tazminat talepleri], aleniyet koşulu sağlamaları mümkün olmadığından ve TMK m.

---

[444] TMK m. 875, f. 1, b. 3'te yer alan "*Son vadeden başlayarak*" şeklindeki ifadenin anapara borcu bakımından vade kararlaştırılmayan halleri kapsamadığından bahisle, Mehaz Kanun'daki karşılığının "*son faiz ödeme gününden başlayarak*" şeklinde yorumlanmasının hükmün amaç ve mantığına uygun olacağı yönünde bkz. **Çetiner**, s. 157, dn. 401.

[445] **Akıntürk**, s. 759; **Sirmen**, s. 611; **Ertaş/Cumalıoğlu/Serdar**, s. 554.

[446] **Sirmen**, s. 612.

[447] **Gülekli**, s.83; **Çetiner**, s. 149; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 952.

[448] **Çetiner**, s. 149-150; **Gülekli**, s. 83; **Sarı**, s. 972-973.

875'te sınırlı olarak sayılan alacaklar arasında bulunmadıklarından kapsama dâhil olmayacaklardır[449].

3095 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre, temerrüt faizi, kural olarak taraflarca serbestçe kararlaştırılabilecektir. Şayet temerrüt faizi oranı sözleşmede tayin edilmemişse, 3095 sayılı Kanun'un anapara faizi oranını belirleyen 1. maddesine göre tespit edilecektir. Tarafların aralarındaki sözleşmede sözleşme faizi oranını kararlaştırmış olup temerrüt faizi oranını kararlaştırmamış oldukları takdirde, TBK m. 120, f. 3 düzenlemesi uygulama alanı bulacaktır. Sözleşmeyle kararlaştırılan temerrüt faizinin oranı TBK m. 120, f. 2'ye göre bir sınırlamaya tabidir. Fakat ticarî işler bakımından bu sınırın uygulanmayacağı kabul edilebilir[450]. Ticarî işlerde temerrüt faizi ise, 3095 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 2. fıkrasına göre belirlenmektedir[451]. Taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile ticarî işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilecektir. Ancak, ticarî işlerde temerrüt faizinin kısa vadeli avanslar için uygulanan faiz üzerinden istenebilmesi için alacaklının bu konuda açık bir şekilde talepte bulunması gerekir[452].

Temerrüt faizi kural olarak, temerrüt anından itibaren işlemeye başlayacak[453] ve paraya çevirme ya da Kanun'un 14. maddesindeki hakların kullanılması anına kadar devam edecektir. TTK'nın 10. maddesine göre ise, aksine bir anlaşma yoksa ticarî bir borcun temerrüt faizi, vadenin bitiminden, bir vade belirlenmemiş ise ihtar gününden itibaren işlemeye başlayacaktır. Ayrıca bu hüküm uyarınca, ticarî iş söz konusu ise taraflar temerrüt faizinin başlangıç tarihini belirleyebileceklerdir. Bir başka ifadeyle, temerrüt tarihi ile temerrüt faizinin işlemeye başlayacağı tarih farklı olabilecektir. Ancak, temerrüt faizinin işlemeye başlayabilmesi için her halde temerrüdün gerçekleşmiş olması

[449] **Çetiner**, s. 150; **Gülekli**, s. 83; **Helvacı**, s. 150-151.

[450] **Ayhan/Çağlar**, s. 39.

[451] "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Reeskont ve Avans İşlemlerinde Uygulanacak Faiz Oranları Hakkında Tebliğ" (RG. 29.06.2018, 30463) ile bu tarihte yürürlüğe girmek üzere, avans işlemlerinde uygulanacak faiz oranı %19.50 olarak belirlenmiştir.

[452] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 93-94.

[453] Rehin veren sıfatı borçtan şahsen sorumlu olmayan bir üçüncü kişiye aitse ve rehinle teminat altına alınan alacağın muacceliyeti alacaklının ihbarına bağlı kılınmışsa, ihbarın rehinli taşınırın malikine de yöneltilmesi gerekmektedir. Aksi halde, ihbarın yapıldığı ana kadar temerrüt gerçekleşmeyeceğinden temerrüt faizleri de teminatın kapsamına giremeyecektir. **Gülekli**, s. 84; **Helvacı**, s. 151; **Makaracı-Başak**, s. 196.

gerekmektedir[454]. Teminatın kapsamına dâhil olacak temerrüt faizinin hesaplanmasında, sözleşme faizinden farklı olarak, üç yıllık süre sınırı öngörülmemiştir. Yine sözleşme faizinden farklı olarak TBK m. 147, b. 1'de öngörülen beş yıllık zamanaşımı süresi de işlemeyecektir[455].

Ticarî işlemlerde taşınır rehninin yabancı para üzerinden tesis edilmesi de mümkündür. Rehnin yabancı para üzerinden tesis edilmesi halinde temerrüt faizi 3095 sayılı Kanun'un 4/a maddesine göre belirlenecektir. Buna göre, sözleşmede daha yüksek bir oran kararlaştırılmadığı takdirde, Devlet bankalarınca o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduata uygulanan en yüksek faiz oranı üzerinden faiz yürütülmesi gerekecektir[456]. 3095 sayılı Kanun'da açık bir şekilde düzenlenmemiş olmakla birlikte, Kanun'un 2. maddesinin 3. fıkrası, yabancı para borçlarına ilişkin temerrüt faizi oranı belirlenirken de uygulama alanı bulacaktır. Bu durumda, temerrüt faiz oranının aleniyet kazanması açısından sicile kaydedilmiş olması şarttır[457].

d. Takip Giderleri

Takip giderleri, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla başlatılan icra takibindeki giderleri ya da Kanun'un 14. maddesinde sayılan diğer hakları kullanmak için yapılan giderleri ifade eder. Takip giderlerine örnek olarak; başvuru harcı, peşin harç, tahsil harcı gibi icra harçları ile posta, bilirkişi incelemesi, satış, paylaştırma gibi işlemlerden doğan icra giderler gösterilebilir[458]. İpoteğin kapsamı bakımından da genel kabul gördüğü gibi[459], rehnin bağlantılı olduğu alacağın veya rehin hakkının varlığı konusunda ortaya

---

[454] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 86.

[455] **Çetiner**, s. 151.

[456] 3095 sayılı Kanun'un 4a maddesiyle TBK'nın 99. maddesinin ilişkisi ve Yargıtay'ın konu hakkında verdiği kararlar hakkında ayrıntılı olarak bkz. **Çetiner**, s. 182-185.

[457] **Çetiner**, s. 183.

[458] **Çetiner**, s. 146-147.

[459] **Gülekli**, s. 82; **Çetiner**, s. 147; **Helvacı**, s. 148, dn. 24. İcra Mahkemelerinin görev alanına giren işler, örneğin; şikâyetleri inceleme [İİK m. 16-18], itirazları ve itirazın kaldırılması taleplerini inceleme ve karara bağlama [İİK m. 68-68a, 147, 150a, 269c, 275] gibi işlemlerin takip işlemleri kapsamında değerlendirilerek, bunlara ilişkin ödenen harç ve giderlerin teminatın kapsamında kalması gerektiği yönünde bkz. **Çetiner,** s. 148.

çıkan ihtilafların dava yoluyla çözümlenmesi halinde yargılama harç ve giderleri teminatın kapsamına dâhil olmamalıdır[460].

Yabancı para üzerinden tesis edilen rehinlerde, takip giderlerinin takip talebinde yer alan alacağın Türk parası karşılığı olarak gösterilen tutara eklenmesi gerekecektir. Üst sınır rehninde ise, tapuda gösterilen limiti aşıp aşmadıkları, takip tarihi itibariyle bu giderlerin yabancı paraya çevrilmesi ile belirlenecektir[461].

e. Zorunlu Masraflar

Uygulama Yönetmeliği'nin 27. maddesi uyarınca taşınır varlığın korunması amacıyla yapılan zorunlu masraflardan doğan alacaklar, örneğin; malik hesabına sigorta ücretlerinin ödenmesi, tescile gerek olmaksızın tıpkı rehinli alacak gibi teminattan yararlanacaktır[462]. Üst sınır rehninde de, zorunlu masraflar üst sınırı aşsa bile teminattan faydalanmaları mümkündür[463].

Uygulama Yönetmeliği'nin 27. maddesinin kapsamına, sadece rehinli taşınır varlığın değerinin korunması, bakım ve muhafazası için zorunlu olan masraflar dâhil olacaktır. Rehinli taşınır varlık için zorunlu olmayıp yalnızca faydalı olan ve lüks masraflar ile değer azalmasını önlemek veya sona erdirmek için yapılan masraflar bu kapsamda değerlendirilmeyecektir[464].

Yabancı para üzerinden tesis edilen rehinlerde, zorunlu masrafların da tıpkı takip giderleri gibi takip talebinde yer alan alacağın Türk parası karşılığı olarak gösterilen tutara eklenmesi gerekecektir. Üst sınır rehninde ise, tapuda gösterilen limiti aşıp

[460] İpotek yönünden aksini savunan bir görüş için bkz. **Sarı,** s. 971.

[461] **Çetiner**, s. 182.

[462] Taşınır rehninde, zorunlu masrafların teminatın kapsamına girmesi hakkında bir hüküm bulunmamakla birlikte, TMK m. 876'nın kıyasen uygulanması gerektiği kabul edilmektedir. **Makaracı-Başak**, s. 199.

[463] **Helvacı**, s. 158; **Sirmen**, s. 614.

[464] **Helvacı**, s. 156; **Akıntürk**, s. 759.

aşmadıkları, takip tarihi itibariyle bu giderlerin yabancı paraya çevrilmesi ile belirlenecektir[465].

IV. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ HAKKININ TESİSİ

Rehnin kuruluş aşamalarını; borçlandırıcı işlem olarak *ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi* ve tasarruf işlemi olarak *tescil talebi* ile *tescil* işlemi başlıkları altında değerlendireceğiz.

A. BORÇLANDIRICI İŞLEM: TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİ

1. Rehin Sözleşmesinin Geçerlilik Şekli

Mülga TİRK'in 4. maddesinde rehin sözleşmesinin geçerliliği için rehin sözleşmesinin ticarî işletmenin kayıtlı bulunduğu sicil çevresindeki bir noter tarafından tanzim edilmesi şartı aranmaktaydı [466]. Geçerliliğin sadece sicil çevresindeki noter tarafından sağlanabilecek olması, bu Kanun döneminde eleştirilen konulardan biriydi[467]. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ve bu Kanun'un 11. maddesinin 3. fıkrasında, ticarî işletmeyi bir bütün halinde konu alan sözleşmelerin yazılı olarak yapılacağı, ticaret siciline tescil ve ilan edileceğinin düzenlenmiş olması gerekçesiyle, ticarî işletmeyi bir bütün halinde konu edinen ticarî işletme rehni sözleşmesinin, bu

---

[465] **Çetiner**, s. 182.

[466] Konu ile ilgili bir Yargıtay kararı şöyledir: "Dosyadaki belgelerden ticarî işletme rehnine konu menkullerin bulunduğu ticarî işletmenin Gerede Ticaret Siciline kayıtlı olduğu, Ticarî İşletme Rehin Sözleşmesinin ise Gerede Noterliğinde değil, Ankara Noterliğinde yapıldığı anlaşılmaktadır. *Sicil çevresi dışındaki bir noter tarafından yapılan sözleşmeler hükümsüzdür. Dolayısıyla Ankara Noterliğinde yapılan ticarî işletme rehin sözleşmesi geçersizdir.* Ticarî İşletme üzerindeki rehin hakkının doğumunu düzenleyen Ticarî İşletme Rehni Kanunu'nun 5. maddesinin f.1 'e göre "Rehin hakkı ticarî işletme sahibinin veya müessesesinin veya alacaklının yazılı talebi üzerine ticarî işletmenin kayıtlı bulunduğu Ticaret veya Esnaf ve Sanatkârlar Siciline tescil ile doğar". Temyize konu dosyada bulunan 17.2.2004 tarihli Gerede Ticaret Sicil Memurluğuna ait yazıda ticarî işletme üzerinde ticarî işletme rehni bulunmadığı bildirilmiştir. Bu durumda mahkemece somut olayda ticarî işletme Rehni Kanunu'nun 4 ve 5. maddelerinde öngörülen koşullara uygun ve geçerli bir ticarî işletme rehni kurulmadığı gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulmasında isabet görülmemiştir." 19. HD., T. 14.10.2005, E. 2004/12784, K. 2005/10143 sayılı kararı, karar için bkz. **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**; E.T. 04.02.2018.

[467] Eleştiriler için bkz. **Erdem**, s. 45; **Ülgen/Kendigelen/Helvacı/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 234; **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 64.

hükmün kapsamına girip girmeyeceği, rehin sözleşmesinin şekline ilişkin bir başka tartışma konusu olmuştu[468].

Ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkı, Sicile tescille kurulur. Rehin hakkının kurulabilmesi için taraflar arasında geçerli bir rehin sözleşmesinin akdedilmiş olması zorunludur. Rehin sözleşmesinin geçerlilik şekli, Kanun'un 4. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; rehin sözleşmesi, elektronik ortamda ya da yazılı olarak düzenlenir. Elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilebilmesi için güvenli elektronik imza ile imzalanması şarttır. Yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilebilmesi için ise, tarafların imzalarının noterce onaylanması veya Sicil yetkilisinin huzurunda imzalanması gerekir[469].

Kanun'un 4. maddesinde, rehin sözleşmesinin şekli bakımından alternatifli şekil şartlarının getirildiği görülmektedir. Dikkati çeken noktalardan ilki, bir teminat sözleşmesi niteliğinde olan rehin sözleşmesinin güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilebileceğinin kabul edilmiş olmasıdır. Zira 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesinin 2. fıkrasında; kanunların resmi şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukuki işlemler ile teminat sözleşmelerinin güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemeyeceği düzenlenmiştir. Noterlik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesinin birinci fıkrasında da aynı kural tekrar edilmiştir. Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi, teminat sözleşmesi niteliğinde

---

[468] **Bozer/Göle**, 3. Bası, s. 31; **Arkan**, 22. Bası, s. 43.

[469]Uygulama Yönetmeliği'nin 8. maddesi *'Rehin Sözleşmesinin Hazırlanması'* kenar başlığını taşımakta olup anılan maddede sözleşmenin tabi olduğu şekil şöyle ifade edilmiştir: " *(1) Rehin sözleşmesi elektronik ortamda ya da yazılı olarak hazırlanır. (2) Sicile tescil edilebilmesi için elektronik ortamda hazırlanan rehin sözleşmesi güvenli elektronik imza ile imzalanır. (3) Sicile tescil edilebilmesi için yazılı olarak hazırlanan rehin sözleşmesi, Sicil yetkilisi huzurunda imzalanır veya taraf imzaları noterce onaylanır. (4) Kanuna ve bu Yönetmeliğe göre geçerli bir rehin sözleşmesinin hazırlanabilmesi için bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın sınırlı aynî hak tesis etme yönünde karşılıklı irade beyanlarının rehin sözleşmesinde belirtilmesi gerekir*." Bununla birlikte, aynı Yönetmeliğin 18. maddesi de mükerrer şekilde *'Rehin Sözleşmesinin Hazırlanması'* kenar başlığını taşımaktadır: *"(1) Rehin sözleşmesi yazılı olarak aşağıdaki şekillerde hazırlanır: a) Taraf imzalarının noterce onaylanması. b) Sicil yetkilisi huzurunda sözleşmenin imzalanması. (2) Elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesi güvenli elektronik imza ile imzalanır. Bu halde, sözleşmenin 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesinin ikinci fıkrasına aykırı olduğu iddia edilemez*." Esasen iki hüküm karşılaştırıldığında ifade ediliş bakımından küçük bir fark da yok değildir. Zira maddelerde yazılı olarak hazırlanma ve düzenlenme tabirlerinin aynı şekilde kullanılmadığı görülmektedir. Ayrıca, 8. maddede yer verilen irade uyuşmasının rehin sözleşmesinde yer alması gerektiği hususu 18. maddede anılmamaktadır.

olmasına rağmen bu kuralın bir istisnası yaratılmış ve güvenli elektronik imza ile imzalanarak akdedilebilmesi kabul edilmiştir[470].

Yazılı olarak hazırlanan sözleşmedeki imzaların noterce onaylanması veya elektronik ortamda hazırlanan sözleşmelerin güvenli elektronik imza ile imzalanması şartlarının, sözleşmenin geçerlilik şekline dâhil olup olmadığı noktasında öğretide görüş birliğine varılamamıştır. Gerçekten, Kanun'un bu düzenleme şekli tereddüt uyandıracak cinstendir.

Bir görüşe göre[471], bu şartlar ancak Sicile tescil aşamasında aranmalı ve bunun öncesinde de sözleşme geçerli sayılmalıdır. Zira bu görüş uyarınca Kanun'un düzenleme şekline bakıldığında; gerek imzaların noterce onaylanması veya sözleşmenin elektronik imza ile imzalanmasının zorunlu olması gerekse sözleşmede bazı kayıtlara yer verilmesinin zorunlu olması gerekçesiyle sözleşmede tasarrufî unsurların bulunduğu sonucu çıkmaktadır[472].

Diğer bir görüşe göre ise[473], noterlikçe onaylanma ve güvenli elektronik imza ile imzalanma şartları sözleşmenin geçerlilik şekline dâhildir. Bu görüşteki yazarlardan *Esener* ve *Güven*[474], Kanun'un 4. maddesi uyarınca geçersiz sayılan sözleşmelerin rehin vaadi olarak ayakta tutulabilmesinin mümkün olabileceğini ifade etmiştir. *Öz*[475] ise, güvenli elektronik imza veya sözleşmenin noterce onaylanması şartları gerçekleşmeksizin akdedilen sözleşmenin, Kanun'un 4. maddesinin amacına aykırı olacağını ifade ederek, rehin verme taahhüdü olarak ayakta tutulamayacağı görüşündedir. Ayrıca Yazar, şekil şartlarına aykırı sözleşmeyi tahvil yoluyla teslime bağlı taşınır rehni

---

[470] Böyle bir istisna yaratılmasının isabetli olmadığı yönünde bkz. **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 583; **Akipek-Öcal**, s. 91. Bu istisnanın ticarî hayatın akışına uygun olduğu yönünde bkz. **Güleş, Bedia /Doğu, Hakkı Mert**, 6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Rehni Sözleşmesinde Şekil, BAÜHFD, C. 11, S. 147, Kasım-Aralık 2016, s. 66.

[471] **Antalya/Acar**, s. 37-46; **Ayhan/Çağlar**, s. 184-185; **Akipek-Öcal**, s. 89.

[472] *Antalya* ve *Acar*, sıradan bir yazılı şekil öngörülmediğini, Kanun'un 4. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenen zorunlu içeriğin sözleşmede yer alması gerektiğini ifade etmiştir. **Antalya/Acar**, s. 44; Ayrıca bkz. **Ayhan/Çağlar**, s. 184.

[473] **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 583; **Öz**, s. 162 vd.; *Arvas*, rehin sözleşmesinin sadece yazılı şekilde yapılmasının yeterli güvenliği sağlayamayacağını ifade etmiştir. **Arvas**, Alacak Rehni, s. 76; ayrıca bkz. **Antalya/Acar**, s. 37-38.

[474] **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 583.

[475] **Öz**, s. 164.

olarak da ayakta tutmanın mümkün olmadığını belirtmektedir. Bize göre de, kanunkoyucu noterce onaylanma veya elektronik imza ile imzalanma şartlarını sözleşmenin geçerliliği için zorunlu bir şekil şartı olarak düzenlemiştir. Ancak, öğretide farklı görüşlerin ortaya çıkması, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, ilgili maddenin ifade zafiyetinden kaynaklanmaktadır[476].

Neticede ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi adî yazılı şekilde yapılabilecektir. Kanuni şekil olarak düzenlenen bu şekil şartları, tarafların anlaşmasıyla da bertaraf edilemeyecektir. Meğerki bu kararlaştırma şekil şartlarının ağırlaştırılmasını öngörsün. Örneğin; taraflarca sözleşmenin noterce düzenleme şeklinde yapılması kararlaştırılmışsa, bu kararlaştırma geçerli olacak ve noterce düzenleme şeklinde yapılmayan sözleşme şekle aykırı sayılacaktır.

Rehin sözleşmesinin zorunlu içeriğinin ayrıca düzenlenmiş olması, bu şekil şartının nitelikli şekil şartı olup olmadığını da akla getirebilecektir. Fakat rehin sözleşmesinin zorunlu içeriğine dair düzenleme, kanunlarımızda öngörülen nitelikli şekil şartına ilişkin düzenlemelerden ayrılır niteliktedir. Bu nedenle ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin şeklinin, nitelikli şekil şartı olarak nitelendirilemeyeceği sonucuna varılabilecektir [477] . Öte yandan, Sicil Yönetmeliği'nin 14. maddesine göre, rehin sözleşmesinin yabancı bir dilde düzenlenmesi de mümkün olup bu halde noter onaylı Türkçe tercümesinin de Sicile verilmesi gerekmektedir.

2. Rehin Sözleşmesinde Yapılacak Değişikliklerin Tabi Olduğu Şekil Şartı

Rehin sözleşmesinde, teminat yükünü artıran değişiklikler, TBK m. 13, f. 1 uyarınca rehin sözleşmesinin tabi olduğu şekle tabi olacaktır. Buna karşılık rehin yükünün azaltılmasını öngören bir değişiklik söz konusuysa, sözleşmenin şekline uyulması gerekmemektedir[478].

---

[476] Aynı yönde bkz. **Öz**, s. 163; *Hamamcıoğlu* ve *Karamanlıoğlu* tarafından önerilen metin şöyledir: "*Rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve tarafların imzalarının noterce onaylanması veya sözleşmenin sicil görevlisi huzurunda imzalanması şarttır. Elektronik ortamda akdedilen sözleşmelerin güvenli elektronik imza ile onaylanması gerekmektedir. Rehin hakkı, her halde, rehin sözleşmesinin Rehinli Taşınır Sicili'ne tescili ile kurulur*." **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 124.

[477] **Antalya/Acar**, s. 44; **Güleş/Doğu**, s. 61. Aksi yönde bkz. **Ayhan/Çağlar**, s. 184.

[478] **Çetiner**, s. 129 vd.; **Helvacı**, s. 118-121; **Akıntürk,** s. 765.

Sicil Yönetmeliğinde; rehinle güvence altına alınan borç miktarının diğer rehin alacaklıları aleyhine artırılması ve güvence miktarında diğer rehin alacaklıları aleyhine bir artırım yapılması halinde, artırım miktarı kadar yeni rehin sözleşmesinin hazırlanarak tescil edilmesi gerektiği ifade edilmiştir [Sicil Yönetmeliği m. 28, f. 4, 5]. Buna karşılık, rehinli taşınır varlığın başka bir varlığın rehin gösterilmesi suretiyle değiştirilmesi, birden fazla rehinli taşınır varlığın bulunması halinde bunlardan bazılarının rehin kapsamından çıkarılması, borç miktarının ve güvence miktarının azaltılması hallerinde tescil edilen rehin sözleşmesinin aynı tescil numarası ile tescil edilerek değiştirileceği belirtilmiştir [Sicil Yönetmeliği m. 28, f. 2].

3. Rehin Sözleşmesinin İçeriği

Kanun'da ve Uygulama Yönetmeliği'nde rehin sözleşmesinin içeriğinde bulunması zorunlu kayıtlar ile bulunması yasak kayıtlar düzenlemiştir. Düzenlenen bir kısım kayıtlar ise, şarta bağlı olarak zorunlu kayıt haline gelebilecektir. Kanun ve Yönetmelikle getirilen bu sınırlandırmaların dışında ve sözleşme özgürlüğü çerçevesinde taraflar, diledikleri şekilde sözleşmenin içeriğini belirleyebilir. Burada ölçü hukuk düzeninin öngördüğü sınırlamalar olacaktır [TMK m. 23; TBK m. 26, 27].

a. Rehin Sözleşmesinde Yer Alması Zorunlu Kayıtlar

Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi rehin alacaklısı ile rehin veren arasında yapılan bir sözleşmedir. Sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların iradelerini birbirine uygun şekilde ve karşılıklı olarak açıklamaları gerekmektedir. Rehin sözleşmesinde uyuşma, tarafların mevcut veya müstakbel bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla, taşınır varlıklar üzerinde zilyetliklerinin devredilmeksizin rehin tesis etmek hususunda anlaşmalarını ifade etmektedir[479]. Rehin sözleşmesinin kurulabilmesi için irade uyuşmasının sözleşme metninde açıklanması gerekmektedir.

[479] Uygulama Yönetmeliği m. 7; m. 8, f. 4.

Tarafların bu irade uyuşmasını kaleme alırken "*rehin tesis etme*", "*rehin verme*", "*teminat verme"* gibi farklı ifadeler kullanmaları mümkün olup bu önemli değildir; önemli olan irade uyuşmasının varlığıdır. Rehin tesis etmek konusunda taraf iradelerinin uyuşup uyuşmadığı hususunda ihtilaf hâsıl olursa; TBK m. 19 hükmüne başvurularak, tarafların iradeleri yorumlanmalı ve ancak bu şekilde bir sonuca varılmalıdır. Örneğin; taşınırların teminat teşkil etmek üzere inançlı işlemle dolaysız zilyetliğinin rehin verende bırakılması, TİTRK sistemiyle birçok yönden benzerlik teşkil etmektedir[480]. İnançlı işlem ilişkisinin teslimsiz taşınır rehinlerine benzer şekilde bir teminat niteliği bulunmaktadır[481]. Bu nedenle konu önem arz etmektedir. İnançlı işlem ile ticarî işlemlerde taşınır rehnini ayırt edebilmek için, taraf iradelerinin TBK m. 19'a göre yorumlanması ve özellikle rehin ile inançlı işlem ilişkisini ayırıcı esasların tespiti gerekir. Sözleşmede inanç ilişkisinin gösteren şekilde taşınırın mülkiyetinin alacaklıya (inanılana) geçip geçmediği yol göstericidir. Öte yandan, sözleşmenin rehin tesisi amacıyla mı yoksa teminaten temlik amacıyla mı yapıldığı tespit edilirken, tarafların iradesinin rehin tesisi yönünde olduğu karine olarak kabul edilmektedir[482].

Kanun'un 4. maddesinin 6. fıkrasında ve Uygulama Yönetmeliğinin 9. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen rehin sözleşmesinde yer alması zorunlu kayıtlar, şarta bağlı zorunlu kayıtlar ile sözleşmeye konulması yasak kayıtlara ilişkin açıklamalarımıza aşağıda yer verilmektedir.

(1). Taraflara İlişkin Kayıt

Rehin sözleşmesinin taraflarına ilişkin olarak Kanun 4. maddesinin 6. fıkrası ile Uygulama Yönetmeliği'nin 9. maddesinin 1. fıkrasında yer verilen düzenlemeler birbirleriyle tam olarak örtüşememekte ve her iki düzenlemenin içinde de hatalar bulunmaktadır[483]. Ne var ki, ilgili hükümlerden hareket edilerek tespit edilen taraflar bakımından sözleşmeye yazılması gereken zorunlu bilgiler şöyledir:

---

[480] İnançlı işlem, inananın bir mal üzerindeki mülkiyet hakkını teminat veya idare olunması amacıyla inanılana devretmesi olarak tanımlanabilir. **Özsunay, Ergun**, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, İstanbul 1968, s. 1.

[481] **Özsunay,** s. 66 vd.; **Aydıncık**, s. 134, 135.

[482] **Makaracı-Başak**, s. 27 vd.; **Nomer/Ergüne**, s. 87.

[483] TİTRK m. 4, f. 6-1(a) hükmünde rehin sözleşmesinin taraflarından biri olarak ticarî işletme gösterilmiştir. Hâlbuki Kanun'da ticarî işletme değil tacir sıfatı öngörülmüştür. (bkz. İkinci Bölüm, II, A,

Rehin alacaklısının;

Tacir olması halinde ticaret unvanı, MERSİS numarası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcisinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası,

Kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar olması halinde kurum adı, adresi ve yetkili kişinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası,

Esnaf olması halinde, kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcisinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası sözleşmede yer almalıdır.

Rehin veren borçlu ise borçlunun,

Tacir olması halinde ticaret unvanı, MERSİS numarası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcisinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası,

Esnaf olması halinde, kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcisinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası,

Çiftçi olması halinde kimlik numarası, ÇKS numarası, adı, soyadı, imzası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcisinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası,

Serbest Meslek Erbabı olması halinde kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcisinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası,

Üretici örgütü ise üretici örgütü belge numarası ile temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı ve imzası sözleşmede yer almalıdır.

Rehin veren üçüncü kişi ise,

Borçlu lehine rehin veren üçüncü kişinin kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası sözleşmede yer almalıdır.

(2). Borcun Konusuna İlişkin Kayıt

Kanun m. 4, f. 4-(b)'de rehin sözleşmesinde "*borcun konusu*"nun; aynı yönde Uygulama Yönetmeliği m. 9, f. 1-(ç)'de "*rehnin dayandığı sözleşmenin konusu*"nun gösterilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Borcun konusunun gösterilmesi, rehinle teminat

2.) Uygulama Yönetmeliği'nin m. 9, f.1'de ise üretici örgütleri bakımından sadece Sebze ve Meyve Üretici Örgütleri Hakkında Yönetmelik hükümleri kapsamındaki üretici örgütlerinden bahsedilmiştir. Hâlbuki üretici örgütleri bakımından Kanun'da yer almayan bir sınırlamanın Yönetmelik hükmüyle getirilmemesi gerekmektedir. (bkz. İkinci Bölüm, II, A, 2, d.)

altına alınmak istenen temel borç ilişkisinin rehin sözleşmesinde belirtilmesi anlamını taşır; rehin hakkının alacağa bağlı bir hak olmasının sonucudur ve belirlilik ilkesi açısından önem arz eder[484]. Yönetmelik hükmünün ifadesi borcun sebebi olarak sadece sözleşmeyi işaret etmekte, borcun doğumuna kaynaklık edebilecek haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeyi dışlamaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi[485], rehin sözleşmesiyle teminat altına alına borcun kaynağını sözleşme oluşturabileceği gibi, haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşme hukuki sebepleri de oluşturabilir; buna göre, ticarî işlemlerde taşınır rehniyle teminat altına alınacak borç; sözleşme, haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşmeden doğabilir.

Kanun'un 5. maddesinin 5. fıkrası uyarınca sadece mevcut değil, müstakbel bir borca güvence teşkil etmesi için de rehin kurulabilir. Müstakbel borç bakımından sınırı iyi belirlemek gerekir. Zira rehinle güvence altına alınacak borç ilişkisinin sözleşmenin yapıldığı anda belirli, en azından belirlenebilir olması icap eder. Aksi halde belirlilik ilkesi ihlal edilmiş olur; böyle bir sözleşme geçerli sayılamaz[486].

(3). Borcun Miktarına İlişkin Kayıt

Kanun m. 4, f. 4-(b)'de borcun miktarının, borcun miktarı belirli değilse rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiğinin; aynı yönde Uygulama Yönetmeliği m. 9, f. 1-(d)'de güvence altına alınan alacağın miktarının belirli olması halinde borç ve güvence miktarı, m. 9, f. 1-(e)'de güvence altına alınan alacağın belirli olmaması halinde rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiğinin gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kayıt rehnin ne miktarda güvence teşkil edeceğini göstermesi açısından önem taşır ve belirlilik ilkesine hizmet eder.

---

[484] bkz. Birinci Bölüm, III, A.

[485] bkz. İkinci Bölüm, III, A, 2, a, (1).

[486] Bu ilkeye riayet edilmezse "her türlü borç için rehin vermek" ihtimali belireceği ve TMK m. 23, f. 2 uyarınca da geçerlilik tartışmasının ortaya çıkabileceği görüşü için bkz. **Antalya/Acar**, s. 48; Yokluk yaptırımı görüşü için bkz. **Makaracı-Başak**, s. 95.

(4). Para Cinsi Kaydı

Mülga TİRK'in 6. maddesinde "*Türk Lirası olarak alacak miktarının*" belirtilmesi koşulu aranmaktaydı. Bu düzenleme, ticarî işletme rehninin yabancı para üzerinden kurulup kurulamayacağı konusunda tartışmaların ortaya çıkmasına yol açmıştı[487]. TİTRK m.4, f.6-(b)'de ödenecek para cinsinin sözleşmede yer alması gerektiği belirtilerek, bunun Türk Lirası olması zorunlu tutulmamıştır[488]. Eş söyleyişle, Kanun'a göre yabancı para üzerinden rehin kurulması mümkündür[489].

(5). Rehin Konusunun Ayırt Ediciliğine İlişkin Kayıt

Kanun'un 7099 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki ilk halinde, rehin sözleşmesinde, "*Rehne konu varlık ile bu varlığın ayırt edici özelliklerini belirten seri numarası, markası, üretim yılı, şasi numarası, belge seri numarası, varsa GTİP ya da PRODTR sanayi ürünü kodu gibi hususlar*"ın gösterilmesi gerektiği düzenlenmişti[490]. Kanun değişikliği ile bu bende, "*niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar için bu şart aranmaz*" ibaresi eklenmiştir. Nitekim bu hususta Uygulama Yönetmeliği'nde de bir değişikliğe gidilmiştir. Yapılan değişiklikle getirilen, Yönetmeliğin 9. maddesinin 2. fıkrasına göre, rehin konusu taşınır varlığın ayırt edici özellikleri bulunmuyorsa, genel olarak belirlenmesine yarayan niteliklerinin sözleşmede yer alması gerekmektedir. Rehin konusunun ayırt edici şekilde sözleşmeye yazılması hakkında önem arz eden bir diğer düzenleme Uygulama Yönetmeliği'nin 11. maddesinin

---

[487] TİRK döneminde yabancı para üzerinden rehin tesis edilip edilemeyeceği tartışmalı idi. Görüşler için bkz. **Erdem**, s.50.

[488] Sözleşmede yer alması gereken kayıtlara ilişkin, Uygulama Yönetmeliği m. 9, f.1-(f)'de '*rehin tutarının para cinsi'* ibaresine yer verilmiştir.

[489] Kanun'un uygulanma sürecinde yabancı para üzerinden rehin tesis edildiği görülmektedir. Gümrük ve Ticaret Bakanı'nın açıklamasından alıntı yapılan bir habere göre; sadece Şubat ayında 534 Rehin Sözleşmesi tescil edilmiş, 2,3 milyar TL, 12,5 milyon dolarlık ve 10,3 milyon avroluk işlem yapılmıştır. "***Gümrük Ve Ticaret Bakanı Tüfenkci, Taşınır Rehni Sicil Sistemi'ni (Tares) Anlattı"*** başlıklı 10.2.2017 tarihli haber için bkz. http://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/HaberDetay.aspx?rid=199&tnb=HaberlerListesi&csn=/, E.T. 10.05.2018.

Gümrük ve Ticaret Bakanı'nın açıklamalarının yer aldığı bir başka haberde ise 5 Mayıs itibariyle bin 751'i elektronik, 831'i yazılı toplam 2 bin 582 başvuru yapıldığını, tescil edilen 2 bin 506 rehin sözleşmesi karşılığında ticarî aktörlere ilk 4 ayda 5,5 milyar lira, 3,5 milyar dolar ve 123 milyon avro olmak üzere toplamda yaklaşık 20 milyar liralık finansman sağlandığı ifade edilmiştir. ***'Taşınır rehin 20 milyar liralık kredi sağladı'*** başlıklı 10.04.2017 tarihli haber için bkz. http://www.dunya.com/ ekonomi/tasinir-rehin-20-milyar-liralik-kredi-sagladi-haberi-362138, E.T. 10.05.2018.

[490] TİTRK m. 4, f. 6-(c); Uygulama Yönetmeliği m. 9, f. 5-(g).

3. fıkrasıdır. Bu düzenlemeye göre de, bir malvarlığı grubunun genel tanımlama yapılarak rehninin mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Netice olarak, ayırt edici niteliği olmayan taşınır varlıkları rehne konu ederken *en azından genel olarak belirlenmesine yarayan niteliklerin* sözleşmede yer alması ve Sicile tescil edilmesi gerekmektedir.

(6). Masraf Kaydı

Rehin hakkının sicile tescilinden doğan masrafların kime ait olacağına ilişkin bir anlaşmaya rehin sözleşmesinde yer verilmesi zorunludur [TİTRK m. 4, f. 4-(8)][491]. Bunlar rehin sözleşmesi ve tescil ücreti, rehin sözleşmesi ve değişiklik ücreti, rehin terkin ücreti ve onaylı belge ücreti gibi masraflar olabilir[492]. Taraflar sözleşme serbestisi çerçevesinde bu masrafların kime ait olacağını kararlaştırabileceklerdir. Ayrıca Kanun'un 19. maddesinde, rehin sözleşmesinin düzenlenmesi ile sicilde tesis edilen işlemlerin vergi, resim, harç ve değerli kâğıt bedelinden muaf olduğu belirtilmiştir.

b. Şarta Bağlı Zorunlu Kayıtlar

(1). Sıra Kaydı

Kanun'un 11. maddesinde tarafların, rehinler arasındaki sıra ilişkisinin belirlenmesinde, ilerleme sistemi veya derece sisteminden birini tercih edebilecekleri düzenlenmiştir. Uygulama Yönetmeliği'nin 9. maddesinin 1. fıkrasında ise, rehin kuruluşunda belirlenen rehin sisteminin sabit derece sistemi olması halinde, derecenin itibari değeri ile rehin alacaklısının derece ve sırasının rehin sözleşmesinde gösterilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir. Anılan düzenlemelere göre; taraflarca sıra ilişkisinin sabit dereceler sistemine göre belirleneceğinin kararlaştırılması halinde derecenin itibari değeri ile rehin alacaklısının derece ve sırasına ilişkin bir kayda sözleşmede yer verilmesi zorunlu hale dönüşecektir. Böyle bir kayda yer verilmemesi

[491] Masrafların kime ait olacağının kararlaştırılmamış olması halinde sözleşmenin geçersiz sayılmaması gerektiği yönünde bkz. **Güleş/Doğu**, s. 69; Sözleşmede masrafların kime ait olacağı belirlenmemişse, masrafların rehin veren borçlu tarafından karşılanması gerektiğinin savunulabileceği gibi, taraflarca eşit olarak karşılanması gerektiğinin de savunulabileceği yönünde bkz. **Ayan**, s. 300.

[492] 2017 yılı ücret tarifesi için bkz. http://cdn01.tnb.org.tr/uygulama/tares/TARES_ucret_tarife.pdf, E.T. 11.05.2018.

durumunda tarafların sabit dereceler sistemini değil, ilerleme sistemini kabul ettikleri anlaşılacaktır. Nitekim Uygulama Yönetmeliği'nin 24. maddesinin 2. fıkrasında da taraflarca herhangi bir rehin sisteminin kararlaştırılmamış olması halinde rehnin, ilerleme sistemine göre kurulmuş sayılacağı belirtilmiştir.

(2). Değer Kaydı

Uygulama Yönetmeliği gereğince, zorunlu olarak sözleşmede yer verilmesi gereken bir diğer kayıt, rehin konusu taşınır varlıkların değerini gösteren kayıttır [m. 9, f. 1-(h)]. Kanun'da kural olarak, rehin sözleşmesinin hazırlanması sırasında, rehin hakkının kurulmasının öncesinde, rehne konu taşınırın değerlemesinin yapılması zorunlu olmayıp tarafların tasarrufuna bırakılmıştır [m. 13, f. 1]. Bununla birlikte, Değer Tespit Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde bir değerleme yapılmış ise, taşınır varlığın tespit edilen değerinin sözleşmeye yazılması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, değer kaydının sözleşmede yer almasının zorunlu olması yalnız böyle bir değerleme yapılmış ise bulunmaktadır.

(3). Temerrüt Kaydı

Kanun'un 14. maddesinde rehin alacaklısına borcun süresinde ifa edilmemesi halinde, alacağını genel hükümlere göre takip edebilmesinin yanında başvurabileceği imkânlar getirilmiştir. Bu imkânlardan biri rehin alacaklısının rehin konusu taşınırın mülkiyetinin kendisine devrini talep edebilmesidir. Ancak, Uygulama Yönetmeliği m. 9, f. 1-(ı) ile göre anılan imkânın elde edilebilmesi, rehin sözleşmesine "*varsa temerrüt durumunda mülkiyeti devralma hakkının kullanılacağı kaydı*" konulmasına bağlanmıştı. Hemen ifade edilmelidir ki, Uygulama Yönetmeliği'nin 9. maddesinin 1. fıkrasının (ı) bendinde yer alan bu düzenleme 22.05.2018 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. Aşağıdaki açıklamalarımız doğrultusunda, ilgili hükmün kaldırılmasının yerinde olduğu düşüncesindeyiz. Zira yürürlükten kaldırılmadan önce Uygulama Yönetmeliği'nin 9. maddesinin 1. fıkrasının (ı) bendinde düzenlenmiş olan bu kayıt bakımından iki husus tartışılabilecektir. Birincisi, böyle bir kayıt *lex commissoria* yasağına aykırılık teşkil edecek midir? İkincisi, bu kayda yer verilmemesi durumunda rehin alacaklısı, mülkiyetin devrini talep etme imkânından yoksun mu kalacaktır?

Bilindiği üzere, *lex commisoria* yasağı, borcun ifa edilmemesi halinde, rehin alacaklısına rehne konu malın mülkiyetinin geçeceğine dair anlaşmadır. Buna göre, Uygulama Yönetmeliği m. 9, f. 1-(ı)'da yer alan kaydın sözleşmeye yazılması halinde, bu kaydın *lex commissoria* yasağına aykırılık teşkil edeceği ileri sürülebilir[493].

Kanun'da mülkiyetin devrini talep etme imkânının düzenlendiği 14. maddede veya sözleşmenin zorunlu içeriğinin düzenlendiği 4. maddede, bu hakkın kullanılması bakımından, sözleşmede herhangi bir kayda yer verilmesi zorunluluğu öngörülmemiştir. Öte yandan, TİTRK m. 14'te sadece mülkiyetin devrini talep imkânı değil, bundan başka alacağın varlık yönetim şirketlerine devri ve zilyetliğin devrine konu olmayan taşınırlarda kiralama ve lisans haklarının kullanılabilmesine yönelik imkânlar da getirilmiştir. Dolayısıyla bunlardan sadece mülkiyetin devrini talep yetkisinin kayda bağlanması açısından mantıklı bir gerekçe bulunmamaktadır. Bu çerçevede, rehin sözleşmesinde temerrüt halinde mülkiyeti devralma hakkının kullanılacağına dair bir kayıt yer almasa dahi, Kanun'un 14. maddesinde tanınan bu hakkın kullanılabilmesi mümkün olmalıdır[494]. İfade ettiğimiz gerekçelerle, Uygulama Yönetmeliği m. 9, f. 1-(ı)'nın yürürlükten kaldırılmasının isabetli olduğu kanaatine varılmıştır.

(4). Süre Kaydı

Tarafların anlaşarak rehin hakkını bir süreye bağlamaları mümkündür. Uygulama Yönetmeliği'nin 21. maddesinin 1. fıkrasında "*Rehin hakkı, rehin sözleşmesinde süre kaydı konulması halinde belirlenen süre boyunca geçerlidir."* düzenlemesine yer verilmiştir[495]. Bu yönüyle, rehin hakkının süreye bağlı olarak kurulmasının mümkün olduğu sonucuna varılabilir.

Rehin hakkının bir süreye bağlanması mümkün olduğu gibi, rehin sözleşmesi de süreye bağlanabilir. Sürenin mahiyeti taraf iradelerinden hareket edilerek tespit edilecektir. Ancak, tarafların iradesi açık bir şekilde belirlenememiş olabilir. Bu durumda,

---

[493] Aynı yönde bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 45; **Şit-İmamoğlu**, s. 22; **Bozer/Göle**, 4. Bası, s. 48-49; **Köroğlu-Ölmez**, s. 279.

[494] **Şit-İmamoğlu**, s. 40; Bu hükmün "temerrüt durumunda mülkiyeti devralma hakkının nasıl kullanılacağı kaydı" olarak anlaşılması gerektiğini ifade ederek aynı yönde bkz. **Ayhan/Çağlar**, s. 211.

[495] Uygulama Yönetmeliği'nin 21. maddesinin 1. fıkrasına yönelik eleştiriler için bkz. **Öz**, s. 175.

mevcut bir alacağa teminat gösterilmek amacıyla akdedilen rehin sözleşmesi bakımından, kararlaştırılan süre içinde rehnin paraya çevrilmesinin talep edilmesi hususunda anlaşıldığı anlamı çıkarılabilir. Buna karşılık, müstakbel alacaklar için akdedilen bir rehin sözleşmesi söz konusu ise, ancak bu süre içinde doğan alacakların teminatın kapsamında sayılacağının kararlaştırıldığı sonucuna varılabilir[496].

c. Rehin Sözleşmesine Koyulması Yasaklanan Kayıtlar

(1). Rehinli Taşınır Varlığın Art veya Alt Rehne Konu Edilmesini Yasaklayan Kayıt

Kanun'un 4. maddesinin 7. fıkrasında ve Uygulama Yönetmeliği'nin 9. maddesinin 2. fıkrasında, rehinli taşınır varlık üzerinde, art veya alt rehin tesis edilemeyeceğine yönelik kayıt konulamayacağı düzenlenmiştir.

Art rehin, rehin verenin daha önce rehin tesis etmiş olduğu taşınır üzerinde bir başkasına da rehin tesis etmesidir. TMK m. 941'e göre teslime bağlı taşınır rehninde art rehnin kurulması için, önceki rehin hakkı sahibine taşınır üzerinde bir art rehnin tesis edildiği ve alacağın ödenmesi hâlinde rehinli taşınırın zilyetliğini art rehin hakkı sahibine geçirmesi gerektiği yazılı olarak bildirilmelidir. Yazılı bildirim kurucu olup rehinler arasında sıra ilişkisinin belirlenmesine ve aleniyetin sağlanmasına hizmet eder[497]. Ticarî işlemlerde taşınır rehninde de art rehin kurulabilir[498]. Ticarî işlemlerde taşınır rehninde art rehin tesis edilmesinde yazılı olarak bildirim yapılması gerekmez. Zira rehnin Sicile tescil edilmesiyle aleniyetin sağlanması ve hem ilerleme hem de sabit derece sistemi bakımından sıra ilişkisinin belirlenmesi mümkün olabilecektir[499].

Rehin alacaklısının, rehin konusunu bir başkasına rehnetmesi *alt rehin* adıyla anılır. TMK m. 942'ye göre alacaklının, rehinli taşınır üzerinde alt rehin tesis edebilmesi

---

[496] **Sirmen**, Alacak Rehni, s. 38; **Makaracı-Başak**, s. 191-192.

[497] **Serozan**, s. 353.

[498] Ulaşım araçları bakımından da art rehin tesis edilebileceği yönünde bkz. **Tek**, s. 40-41; Motorlu taşıtlar için aynı yönde bkz. **Uyumaz**, s. 237.

[499] Derece sisteminde sonraki rehinleri ifade etmek için art rehin kavramının kullanılmasının isabetli olmadığı belirtilmektedir. **Antalya/Acar**, s. 138-139.

için rehnedenin rızasının alınması gerekmektedir. Ticarî işlemlerde taşınır rehninde de rehin alacaklısı, rehin verenin rızasının alınmış olması şartıyla, rehinli taşınır varlık üzerinde alt rehin tesis edebilecektir[500].

(2). Rehin Verenin Tasarruf Yetkisinin Kısıtlanamayacağına Dair Kayıt

Kanun'un 4. maddesinin 7. fıkrasında, rehin sözleşmesine konulacak bir kayıtla rehin verenin taşınır varlıklar üzerindeki tasarruf yetkisinin kısıtlanamayacağı belirtilmiştir. Mülga TİRK'in 10. maddesinin 2. fıkrasında ise, rehin verenin tasarruf yetkisini kullanabilmesi alacaklının muvafakatinin alınmasına bağlanmıştı[501]. TİTRK'de ise bunun tam tersi bir düzenleme getirildiği görülmektedir. Kanun'un 4. maddesinin 7. fıkrasında yer alan "*(r)ehne konu taşınır varlık üzerinde tasarruf yetkisini kısıtlayan kayıtlar geçersizdir*." şeklindeki düzenleme açısından bakıldığında, mülga Kanun'a kıyasla çok daha geniş bir kullanma ve tasarruf etme yetkisinin rehin verene bahşedildiği anlaşılmaktadır. TİTRK'da tasarruf, kullanmayı da içine alacak şekilde kullanılmıştır[502].

B. TASARRUF İŞLEMİ: TESCİL TALEBİ VE TESCİL

1. Tescil Talebi

Kanun'da öngörülen alternatifli şekil şartlarından birine uygun olarak hazırlanan rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilebilmesi için tescil talebinde bulunulması gerekmektedir. Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinin 1. fıkrasında; rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin tescil ve değişiklik talebinde *birlikte* bulunması gerektiği düzenlenmiştir. Tescil talebinin hukuki niteliği bakımından rehin alacaklısının ve rehin verenin birlikte talepte bulunacak

---

[500] Motorlu taşıtlar üzerinde alt rehin tesis edilebileceği yönünde bkz. **Uyumaz**, s. 255; Aksi yönde bkz. **Tek**, s. 26.

[501] TİRK m. 10, f. 2 uyarınca ticarî işletme üzerinde ikinci bir ticarî işletme rehni tesis edilmek istenmesi halinde alacaklının muvafakatinin alınmasının gerekli olup olmadığı tartışma konusu olmuştu. Alacaklının muvafakati aranmaması gerektiği yönünde bkz. **Kayıhan**, s. 46-47; **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 66; **Erten**, s. 45; Aksi yönde bkz. **Erzurumluoğlu**, s. 436; **Törüner**, s. 700-701; **Akyazan**, s. 71.

[502] Tasarruf ile hem hukuki işlemler hem de maddi fiillerin kastedildiğini ifade etmek mümkündür. **Antalya/Acar**, s. 131, dn. 198.

olması, tapu sicil hukuku ve sicilli taşınır rehinleri bakımından ileri sürülen görüşlerle birlikte değerlendirilmelidir.

Tescil talebinin hukuki niteliğine ilişkin olarak Tapu Sicil Hukukunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bunlar; tescil talebini *aynî sözleşme, usuli işlem* ve *tek taraflı tasarruf işlemi* olarak nitelendiren görüşler olarak sıralanabilir. Aynî sözleşme görüşüne göre, tapu memuru huzurunda yapılan taşınmaz satışına ilişkin sözleşme satıcıya mülkiyeti devir, alıcıya satış bedelini ödeme borcu yükler; ancak, bu sözleşme tek başına aynî hakkın kazanılmasını sağlamaz. Taşınmaz mülkiyetinin devri için tasarruf işlemi niteliğindeki aynî sözleşmenin yapılması gerekir. Tescil talebi malikin tek taraflı beyanı ile yapılmakta ise de hakkı kazanacak kişinin kabul beyanıyla birlikte aynî sözleşme meydana gelir. Usuli işlem nitelemesi yapan görüşe göre, taşınmaza ilişkin hak devrinde borçlanma işlemi, tasarruf işleminin içinde yer almaktadır. Tescil talebi ise bir usuli işlemdir. Tescilden önce alıcı aynî beklenen hak sahibidir. Ağırlıkla kabul gören ve tescil talebini tek taraflı tasarruf işlemi olarak nitelendiren görüş ise, talebi bir yandan tapu memurunun harekete geçmesini sağlayan bir usuli işlem, diğer yandan hakka etki eden tek taraflı tasarruf işlemi olarak kabul etmektedir[503].

Tapu Sicil Hukukundaki tartışmalardan etkilenen sicilli taşınır rehinlerinde, sicile tescil talebi bakımından da konu tartışmalı durumdadır. Bir görüşe göre; sicilli tüm taşınır rehni türleri için rehin sözleşmesinin aynî bir sözleşme olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Buna göre; tüm bu rehin türleri için rehin veren ile alacaklı arasında yapılan rehin sözleşmesinde borçlandırıcı işlem ile tasarruf işlemi iç içe geçmiş durumdadır ve taraf iradelerinin birleştiği rehin sözleşmesi sadece tarafların rehin kurmaya yönelik taahhütlerini içermekle kalmayıp, aynı zamanda rehin hakkının kurulmasına yönelik irade uyuşmasını da kapsamaktadır[504]. Taşınmaz mülkiyetinin devrindeki hukuki yapıdan esinlenen bu görüşe eleştiriler getiren bir diğer görüşe göre ise; gemi, hava aracı ve motorlu taşıtlar bakımından konu ele alınmış ve tasarruf işleminin borçlandırıcı işlemi içermesinin, bu taşınırlar üzerinde rehin hakkının sicile tescilini

[503] Detaylı açıklama için bkz. **Vardar-Hamamcıoğlu, Gülşah**, Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı, İstanbul 2014, s. 169 vd.

[504] Bu görüşün ayrıntıları için bkz. **Ergüne**, s. 59-60; Aynı yönde bkz. **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 242.

talebini usuli bir işlem olarak nitelendirilmesini sağlamayacağı, ayrıca tasarruf işlemi için malikin ilgili sicillere beyanda bulunması gerektiği ifade edilmiştir[505].

Benzer tartışmaların ticarî işlemlerde taşınır rehni bakımından da gündeme geleceğini belirtmek gerekmektedir. Nitekim *Antalya* ve *Acar*[506] rehin sözleşmesinin elektronik ortamda düzenlenmesinin veya yazılı şekilde yapılmasının yeterli olacağını, güvenli elektronik imza veya noter onayının sadece tescil için aranan ek şekli şartlar olduğunu ifade etmektedir. Yazarlara göre, rehin sözleşmesi borçlandırıcı değil aynî sözleşme niteliğine sahip olup tescil talebi bir tasarruf işlemi olarak değil sözleşmenin ibrazı şeklinde bir işlem olarak kabul edilmelidir. TMK m. 1013, f. 1'deki tescili talebe ilişkin hükme benzer bir hükmün TİTRK'de bulunmaması da bunu destekleyici bir delil olarak gösterilmiştir. Ayrıca Yazarlar bu görüşlerinin bir sonucu olarak Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinin 1. fıkrasına rağmen, bir tarafın sözleşmeyi ibraz etmesiyle Sicile yapılacak tescilin yolsuz sayılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. *Ayhan* ve *Çağlar*[507] ise, noterce onaylanma ve güvenli elektronik imza ile imzalanma şartlarını tescil şartı olarak nitelendirerek, bunların geçerlilik şekline dâhil olmadığını kabul etmişlerdir. Bununla birlikte Yazarlar, rehin sözleşmesinin borçlandırıcı işlem, tescil işleminin tasarruf işlemi olduğu görüşündedirler. *Öz*[508] de bu konuya değinmiş; Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesine göre, rehin veren ile rehin alacaklısının birlikte başvurması gerektiğini, taraflardan birinin ve özellikle rehin verenin başvurudan imtina etmesi halinde, rehin alacaklısının tescili sağlayabilmek adına mahkemeden karar alıp bu kararı ibraz etmesinin gerekeceğini ifade etmiştir.

Model Kanun'un 6. maddesinde rehnin, sözleşme ile kurulabileceği düzenlenmiştir. Buna göre, Model Kanun'da rehin sözleşmesi bir aynî sözleşme olarak kabul edilmiştir. Model Kanun'un 18. maddesinin 1. fıkrasına göre, sicile bildirim ve tescil şartı ise, rehin hakkının üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi için getirilmiştir. Dolayısıyla Model Kanun'da rehin hakkının doğması için tescil kurucu değil açıklayıcı olup rehin sözleşmesi, rehin hakkını tesis eden bir tasarruf işlemi olarak düzenlenmiştir.

---

[505] **Tek**, s. 68.

[506] **Antalya/Acar**, s. 43.

[507] **Ayhan/Çağlar**, s. 184; 201.

[508] **Öz**, s. 166.

Esasen Model Kanun hükümleri örnek alınarak hazırlandığı anlaşılan[509] TİTRK henüz Tasarı halindeyken rehin sözleşmesi "*rehin veren ile rehin alan arasında imzalanan ve rehin hakkı tesis eden sözleşme"* olarak tanımlanmıştır. Ancak kanunlaşan metinde bu tanım yerine, "*rehin hakkını tesis etmek amacıyla rehin veren ile alacaklı arasında imzalanan sözleşme*" şeklindeki tanım tercih edilmiştir. Bu değişikliğe de bakılacak olursa, ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin Model Kanun'dan farklı olarak borçlandırıcı işlem niteliğini haiz bir biçimde düzenlendiği ifade edilebilecektir. Zira Kanun'umuza göre; ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkı, sözleşmenin kurulması ile değil, Rehinli Taşınır Siciline tescil ile doğacaktır.

Hukukumuzda kabul edilen ayrılık ilkesi uyarınca; borçlandırıcı işlem ile tasarruf işleminin birbirinden ayrılması gerekir[510]. Kanaatimizce tescil talebinin hukuki niteliği hususunda ileri sürülen görüşler kapsamında, rehin sözleşmenin borçlandırıcı işlem olduğu, Rehinli Taşınır Siciline yönelik tescil talebinin hukuki niteliğinin ise aynî sözleşme olduğu söylenebilecektir. Tapu Sicil Hukukunda da ileri sürülen aynî sözleşme görüşü, TMK m. 1013, f. 1 uyarınca, tasarrufa konu olan taşınmaz malikinin yazılı beyanı üzerine yapılacak olması, tescil talebinin aynî sözleşme niteliğinde olduğu hakkında ya da işleme bir başkasının katılmasının gerektiğine dair hüküm bulunmaması gerekçeleriyle eleştirilmektedir[511]. Buna karşılık, ticarî işlemlerde taşınır rehni açısından rehin alacaklısı ve rehin verenin *birlikte* tescil talebinde bulunması gerektiği açık bir biçimde düzenlenmiştir.

Sicil Yönetmeliği'nin 21. maddesinde tescilin kural olarak tarafların talebi üzerine yapılacağı belirtilmiş, mahkeme kararlarına istinaden yapılacak tescillere ilişkin hükümler ile rehin sözleşmesinin terkini halinde rehin alacaklısının terkin talebinde bulunması ve rehinli taşınır varlığın devri halinde rehin veren ile devralan üçüncü kişilerin birlikte tescil talebinde bulunmasına ilişkin hükümler saklı tutulmuştur. Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinde, tescil talebinde bulunmaya yetkili kişiler[512], 23.

[509] Model Kanun hükümlerinin örnek alındığı izleniminin oluştuğu, ancak Model Kanun'un TİTRK'in mehazı ya da bir çevirisi olduğunu söylemenin mümkün olamayacağı yönünde bkz. **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 98.

[510] Ayrıntılı olarak bkz. **Vardar-Hamamcıoğlu**, s. 64.

[511] **Vardar Hamamcıoğlu,** s. 175-176.

[512] **Başvuruya yetkili kişiler**

maddesinde ise, tescil taleplerinde Sicile sunulması gereken bilgi ve belgeler düzenlenmiştir[513]. Şu halde, tescil talebinde bulunacak Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinde belirlenen yetkili kişilerin, 23. maddede düzenlenen belgeleri Sicile sunması gerekmektedir.

Madde 22 – "(1) Kanuna göre rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin tescil ve değişiklik talebinde birlikte bulunur.
(2) Kanuna göre rehin alacaklısı sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin terkini talebinde bulunur. Rehin verenin Kanunun 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki hakları saklıdır.
(3) Kanuna göre rehin veren sıfatına sahip kişiler ile rehinli taşınır varlığı devralan üçüncü kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehinli taşınır varlığın devrinin tescili talebinde birlikte bulunur.
(4) Rehin hakkını devralan üçüncü kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin hakkının devrinin tescili talebinde bulunur."
(5) Kanuna göre rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri boşalan dereceye geçme hakkının tescili talebinde birlikte bulunur.

[513] **Tescil talebinde gerekli bilgiler**
Madde 23 – "(1) Rehin sözleşmesinin tescil taleplerinde aşağıdaki bilgi ve belgelerin Sicile sunulması zorunludur:
a) Rehin sözleşmesinin taraflarınca Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmeliklere göre hazırlanan ve imzalanan rehin sözleşmesinin bir sureti.
b) Rehne konu edilecek taşınır varlıkları tanımlayıcı bilgi ve belgeler.
c) Rehin sözleşmesinin tarafları veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslı.
ç) Temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örnekleri.
(2) Rehinli taşınır varlığın devrinin tescili taleplerinde aşağıdaki bilgi ve belgelerin Sicile sunulması zorunludur:
a) Tescil numarası.
b) Rehinli taşınır varlığın devredildiğini tevsik eden belgeler.
c) Rehin veren ile rehinli taşınır varlığı devralan üçüncü kişi veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslı.
ç) Temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örnekleri.
(3) Rehin hakkının devrinin tescili taleplerinde aşağıdaki bilgi ve belgelerin Sicile sunulması zorunludur:
a) Tescil numarası.
b) Rehin hakkının devredildiğini tevsik eden belgeler.
c) Rehin hakkını devralan üçüncü kişi veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslı.
ç) Temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örnekleri.
(4) Boşalan dereceye geçme hakkının Sicile tescil edilmesi taleplerinde aşağıdaki bilgilerin Sicile sunulması zorunludur:
a) Tescil numarası.
b) İlerleme sisteminin kabul edilmesi halinde, aynı taşınır varlık üzerinde rehin hakkına sahip önceki sırada bulunan diğer rehin alacaklılarının muvafakatini gösteren belgeler.
c) Rehin alacaklısı ve rehin veren veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcisinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslı.
ç) Temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örnekleri.
(5) Sicil, tescil taleplerinde ilave bilgiler istemeye yetkilidir."

Mülga TİRK'de rehin sözleşmesinin akdedilmesinden itibaren on gün içerisinde Sicile tescil edilmesi için talepte bulunulması gerektiği düzenlenmişti[514]. TİTRK ve ilgili mevzuatında ise, hangi süre içinde tescil talebinde bulunulması gerektiği konusunda bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Rehin verenin tescil talebi, rehin hakkının sicile tescilini sağlayan bir tasarruf işlemi iken, rehin alacaklısının beyanı tescile muvafakat niteliğindedir. Sicil Yönetmeliği'nin 23. maddesinin 1. fıkrasına göre de bu kişilerce rehin sözleşmesinin bir sureti, rehne konu edilecek taşınır varlıkları tanımlayıcı bilgi ve belgeler, rehin sözleşmesinin tarafları veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslı, temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örneklerinin Sicile sunulması gerekmektedir. Bu düzenlemeler kapsamında tescil talebinde bulunan kişiler hem tasarruf yetkisini hem de hukuki sebebi belgelendireceklerdir[515]. Ayrıca, belirlilik ilkesi bakımından rehne konu taşınır varlıkları tanımlayıcı bilgi ve belgelerin de tescil talebi ile birlikte sunulacak olması tasarruf işlemi niteliği bakımından önem arz eden bir diğer gösterge durumundadır.

2. Tescil

Rehinli Taşınır Siciline tescilin gerçekleştirilebilmesi için yukarıda açıklanan hukuki sebep, tescil talebi ve belgeleme şartlarının yerine getirilmesi gerekmektedir. Aşağıda ise öncelikle Rehinli Taşınır Sicilinin genel özellikleri incelenecek, akabinde tescilin şartları, hükümleri, sicilin iyiniyeti kaldırıcı etkisi ve diğer sicillere yapılan bildirim meseleleri değerlendirilecektir.

---

[514] On günlük süre geçtikten sonra yapılan tescil taleplerinin geçersiz olduğu yönünde bkz. **Reisoğlu,** Ticarî İşletme Rehni, s. 44; **Omağ,** s. 195; **Bozer/Göle**, 3. Bası, s. 30; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 195; **Erzurumluoğlu**, s. 435; **Kayıhan**, s. 41; **Erten**, s. 38; **Törüner**, s. 695; **Uyguner/Nalbantoğlu**, s. 9; "…5. maddede ifadesini bulan şekil koşulları ticarî işletme rehin sözleşmesi bakımından kurucu nitelik taşımakta olup, madde metninde geçen 10 günlük süre de hak düşürücü süre mahiyetindedir. Bu nedenle yapılan sözleşmenin ilgili ticaret sicil müdürlüğüne tescil edilip edilmediği, edildi ise hak düşürücü süre içerisinde tescilin yapılıp yapılmadığı hususları sözleşmenin geçerlik koşullarından olup, bu hususların mahkemece re'sen dikkate alınması gerekir." 8. H.D. 12.06.2017 T., 2017/9741 E., 2017/8774 K. sayılı karar, **UYAP Bilgi Bankası**; E.T. 05.06.2018. Aksi görüş için bkz. **Bahtiyar**, 17. Bası, s. 47; **Arkan**, 22. Bası, s. 52; **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 65; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 242-243; **Erdem**, s. 52-53; **Ertaş**, s. 44; **Ertaş,** Tescilli Taşınır Rehinleri, s. 1164.

[515] **Vardar-Hamamcıoğlu**, s. 183 vd.

a. Rehinli Taşınır Sicilinin Genel Özellikleri

Kanun'da Rehinli Taşınır Sicilinin, Bakanlık tarafından kurulacak ya da kurdurulacak olduğu[516] belirtilmiş olup Bakanlığın Noterler Birliği ile 23.12.2016 tarihinde yaptığı anlaşma sonucu sicil merkezi görevinin Noterler Birliğince, rehin sözleşmelerine ilişkin işlemlerin sicil birimi olarak yerine getirilmesi görevinin ise noterliklerce üstlenilmesi kararlaştırılmıştır[517].

Kanun'un 8. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, Sicilin kuruluş ve işleyişi ile bu Sicille diğer kanunlar uyarınca tutulan taşınır sicillerinin verilerinin paylaşımına yönelik usul ve esasları belirlemek üzere, buraya kadar hükümlerine yer verdiğimiz Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği hazırlanarak yürürlüğe sokulmuştur. Sicil, noterlikler nezdinde özellikle Kanun'un 8. maddesine ve bu maddeye dayalı olarak hazırlanan Sicil Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak tutulacaktır. Sicil Yönetmeliği'nde Sicil teşkilatının oluşturulması[518] ile sicil merkezi[519], sicil birimi[520] ve sicil yetkilisinin

---

[516] TİTRK m. 2, f.1-(k).

[517] Noterler Birliği'nin 28.12.2016 tarihli 195 sayılı Genel Yazısı ile bu durum Noterlere tebliğ edilmiştir. İlgili yazıya ulaşmak için bkz. http://cdn01.tnb.org.tr/uygulama/tares/genelyazi195.pdf; E.T. 23.05.2018.

[518] **Sicil teşkilatı**
Madde 6 – "(1) Sicil; sicil merkezi, sicil birimleri, sicil yetkilisi ve yardımcıları ile diğer personelden oluşur.
(2) Sicil yetkilisi ve yardımcılarının atanma veya görevlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından belirlenir.
(3) Bir yerleşim yerinde birden çok sicil birimi oluşturulabilir."

[519] **Sicil merkezinin görevleri**
Madde 7 – "(1) Sicil merkezinin görevleri şunlardır;
a) Sicil hizmetlerine elektronik ortamda erişim yollarını kurmak ve yürütmek,
b) Sicil hizmetlerine erişim yolları ile sicilin çalışma gün, saat ve yerini duyurmak,
c) Sicil birimleri tarafından yapılan işlemlere ilişkin elektronik ortamda tutulan sicil kayıtlarının güvenli olarak saklanmasını ve yedeklenmesini sağlamak,
ç) Diğer kanunlar uyarınca tutulması gereken sicillerde yer alan rehin kayıtlarına elektronik ortamda ulaşılması için gerekli teknik altyapıları sağlamak,
d) Sicilde yer alan rehin kayıtlarına diğer sicillerin elektronik ortamda erişimi için gerekli altyapıları sağlamak,
e) Elektronik ortamda tutulan sicil kayıtlarının aleniyetini sağlamak,
f) Sicil internet portalını hazırlamak."

[520] **Sicil biriminin yönetimi**
Madde 8 – "(1) Sicil birimi, sicil yetkilisi tarafından yönetilir.
(2) Sicil yetkilisinin yokluğunda sicil hizmetleri sicil yetkilisi tarafından belirlenen bir yardımcısı tarafından yerine getirilir. Yardımcılar bu görevlerinden dolayı sicil yetkilisi gibi sorumludur.
(3) Sicil yetkilisinin herhangi bir sebeple görevi başında bulunmaması veya görevinden ayrılması halinde, sicil biriminin yönetimi 6 ncı maddenin ikinci fıkrası uyarınca belirlenen sicil yetkilisi yardımcısı tarafından yerine getirilir.

görevleri[521] ayrı ayrı düzenlenmiştir. Her ne kadar Sicil hizmetlerini yürütme görevi konusunda Noterler yetkilendirilmiş olsa da Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın bu hizmetleri gözetim ve denetim yetkisi bulunduğu hüküm altına alınmıştır[522].

Rehinli taşınır sicilinin Türk Medeni Kanunu'nun 7. maddesi uyarınca resmi sicil niteliğinde olduğu ve kayıtlarının doğruluğu konusunda bir karine olduğu ifade edilebilir[523].

Tescil hizmetleri, Sicil Yönetmeliği'nin 16. maddesinde düzenlenmiştir. Tescil hizmetleri; rehin sözleşmelerinin tescili, değişiklik ve terkini, rehinli taşınır varlık ve rehin hakkının devri ile boşalan dereceye geçme hakkının Sicile tescil edilmesini kapsamaktadır.

---

(4) Sicil yetkilisi, 9 uncu maddede sayılan görevlerinin bir kısmını ya da tamamını yardımcılarına devredebilir. Bu halde sicil yetkilisi, yardımcılarının yapacağı işlemler nedeniyle doğan zararlardan rücu hakkı saklı kalmak kaydıyla sorumludur."

[521] **Sicil yetkilisinin görevleri**
Madde 9 – "(1) Sicil yetkilisinin görevleri şunlardır;
a) Sicil birimini yönetmek,
b) Sicil biriminin doğru ve sağlıklı işlemesini sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almak,
c) Rehin sözleşmelerinin tescil, değişiklik, terkin ile diğer tescil talepleri ile ilgililer tarafından yapılan bildirimlerin alınmasını sağlamak,
ç) Rehin işlemlerine ilişkin taleplerin mevzuata uygunluğunu incelemek,
d) Rehin işlemlerine ilişkin taleplerdeki hata ve eksikliklerin giderilmesini sağlamak,
e) Sicil hizmet ücretlerini tahsil etmek,
f) Gerekli şartları taşıması halinde talepleri Sicile tescil etmek,
g) Mahkemelerce verilen tescil, değişiklik veya terkin kararlarını tescil etmek,
ğ) Rehin işlemlerine ilişkin taleplerin tescili halinde gerekli belgelerin tanzim edilerek rehin taraflarına iletilmesini sağlamak,
h) Rehin işlemlerine ilişkin taleplerin reddedilmesi halinde sebeplerini rehin taraflarına bildirmek,
ı) Sicil kayıtlarına esas belgelerin saklanmasını sağlamak,
i) Fiziki ve elektronik ortamdaki her türlü belge ve kayıtların doğruluğu ile güvenliğini sağlamak,
j) Sicil biriminin diğer personelinin istihdamına yönelik iş ve işlemleri yürütmek,
k) Sicil yetkilisi yardımcıları ile diğer personelin çalışma ve performanslarını denetlemek,
l) Sicil merkezi tarafından verilecek diğer görevlerin yerine getirilmesini sağlamak."

[522] **Gözetim ve denetim**
Madde 11 – "(1) Başka bir kurum veya kuruluş, sicil hizmetlerini yürütmek üzere yetkilendirilse dahi Bakanlık bu hizmetleri her zaman denetlemeye ve gerekli tedbirleri almaya yetkilidir. Sicil, Bakanlıkça alınması istenen önlemlere ve verilen talimatlara uymakla yükümlüdür.
(2) Bakanlık, Sicilde kayıtlı her tür bilgi, belge ve işlemleri incelemeye ve sicil işlemlerine ilişkin istatistiki bilgi ve raporlara erişmeye her zaman yetkilidir."

[523] **Antalya/Acar**, s. 52; **Ayhan/Çağlar**, s. 193; Aksi yönde bkz. **Gürpınar, Damla**, Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, DEÜHFD, C. 19, S. 2, 2017, s. 71, dn. 16.

b. Tescilin Şartları

Ticarî işlemlerde taşınır rehin hakkı sebebe bağlı bir haktır. Bu nedenle, tescilin gerçekleştirilebilmesi için geçerli bir hukuki sebebin varlığı şarttır. Kanun'da rehin hakkının hukuki sebebi olarak rehin sözleşmesi düzenlenmektedir. Rehin hakkının tesisinde hukuki sebep rehin sözleşmesi olabileceği gibi malikin ölüme bağlı tasarrufu ya da mahkeme kararı olabilir. Nitekim Sicil Yönetmeliği'nin 21. maddesinin 4. fıkrasında; tescil edilecek tüm hususların, bu hususlarda meydana gelen değişikliklerin ve bu hususların terkin edilmesi işlemlerinin doğrulayıcı belgelere dayanması gerektiği belirtilerek, tescilin sebebe bağlılığı vurgulanmıştır[524].

Tescilin gerçekleştirilebilmesi için; Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinde belirtilen başvuruya yetkili kişiler tarafından tescil talebinde bulunulması[525] ve 23. maddede düzenlenen gerekli bilgi ve belgelerin Sicile sunulması gerekmektedir[526]. Sicil

---

[524] TİRK m. 20 uyarınca, ticarî işletme rehni bakımından yapılacak tescilin de sebebe bağlı olduğu kabul edilmekteydi. **Kayıhan**, s. 42; **Türker**, s. 90.

[525] **Başvuruya yetkili kişiler**
Madde 22 – "(1) Kanuna göre rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin tescil ve değişiklik talebinde birlikte bulunur.
(2) Kanuna göre rehin alacaklısı sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin terkini talebinde bulunur. Rehin verenin Kanunun 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki hakları saklıdır.
(3) Kanuna göre rehin veren sıfatına sahip kişiler ile rehinli taşınır varlığı devralan üçüncü kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehinli taşınır varlığın devrinin tescili talebinde birlikte bulunur.
(4) Rehin hakkını devralan üçüncü kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin hakkının devrinin tescili talebinde bulunur."
(5) Kanuna göre rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri boşalan dereceye geçme hakkının tescili talebinde birlikte bulunur.

[526] **Tescil talebinde gerekli bilgiler**
Madde 23 – "(1) Rehin sözleşmesinin tescil taleplerinde aşağıdaki bilgi ve belgelerin Sicile sunulması zorunludur:
a) Rehin sözleşmesinin taraflarınca Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmeliklere göre hazırlanan ve imzalanan rehin sözleşmesinin bir sureti.
b) Rehne konu edilecek taşınır varlıkları tanımlayıcı bilgi ve belgeler.
c) Rehin sözleşmesinin tarafları veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslı.
ç) Temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örnekleri.
(2) Rehinli taşınır varlığın devrinin tescili taleplerinde aşağıdaki bilgi ve belgelerin Sicile sunulması zorunludur:
a) Tescil numarası.
b) Rehinli taşınır varlığın devredildiğini tevsik eden belgeler.
c) Rehin veren ile rehinli taşınır varlığı devralan üçüncü kişi veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslı.
ç) Temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örnekleri.

yetkilisinin Sicil Yönetmeliği'nin 10. maddesinde düzenlenen inceleme yükümlülüğünü yerine getirmesi[527] ve şartlara uygun tescil taleplerine binaen tescili gerçekleştirmesi; aksi halde Sicil Yönetmeliği'nin 27. maddesi uyarınca talebi reddetmesi gerekmektedir[528].

Sicil Yönetmeliği'nin 24. maddesine göre[529], tescilin gerçekleşmesiyle birlikte, o rehin işlemine özgü olmak üzere bir tescil numarası verilir. Bu tescil numarası, ilgili rehin üzerinde sonraki iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesinde de kullanılır. Örneğin; tescil

---

(3) Rehin hakkının devrinin tescili taleplerinde aşağıdaki bilgi ve belgelerin Sicile sunulması zorunludur:
a) Tescil numarası.
b) Rehin hakkının devredildiğini tevsik eden belgeler.
c) Rehin hakkını devralan üçüncü kişi veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslı.
ç) Temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örnekleri.
(4) Boşalan dereceye geçme hakkının Sicile tescil edilmesi taleplerinde aşağıdaki bilgilerin Sicile sunulması zorunludur:
a) Tescil numarası.
b) İlerleme sisteminin kabul edilmesi halinde, aynı taşınır varlık üzerinde rehin hakkına sahip önceki sırada bulunan diğer rehin alacaklılarının muvafakatini gösteren belgeler.
c) Rehin alacaklısı ve rehin veren veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcisinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslı.
ç) Temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örnekleri.
(5) Sicil, tescil taleplerinde ilave bilgiler istemeye yetkilidir."

[527] **İnceleme yükümlülüğü**
Madde 10 – "(1) Sicil yetkilisi veya yardımcıları, tescil için aranan kanuni şartların var olup olmadığını aşağıdaki hususları da dikkate alarak inceler:
a) Tescil talebinin Kanun ve ilgili Yönetmeliklerde öngörüldüğü şekilde ve rehin taraflarınca yapılıp yapılmadığı.
b) Tescil için Kanun, Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelikler ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen belgelerin bulunup bulunmadığı.
c) Tescil edilecek hususların ilgili kurum ve kuruluşların onayına tabi olması halinde, söz konusu onayın alınıp alınmadığı.
(2) Sicil tarafından birinci fıkra hükmü uyarınca yapılan inceleme sonucunda, tescil için aranan şartların eksik olduğunun anlaşılması halinde tescil talebi reddedilir."

[528] **Tescil talebinin reddi**
Madde 27 – "(1) Sicil, aşağıdaki hallerde tescil talebini reddeder:
a) Rehin sözleşmesinin taraflardan biri tarafından imzalanmaması.
b) Rehin sözleşmesinde yer alması zorunlu hususlardan herhangi birine yer verilmemesi.
c) Tescil için aranan şartların eksik olması.
ç) Sicil tarafından talep edilen bilgi ve belgelerin verilmemesi.
d) Sicile tescil edilecek hususların, tarafların tam ve gerçek beyanına uygun olmaması veya kamu düzenine aykırılık oluşturması.
e) İlerleme sisteminin kabul edilmesi halinde, rehin sözleşmesinde yer alan güvence miktarının diğer alacaklılar aleyhine muvafakatsız olarak artırılmasının tescilinin talep edilmesi.
(2) Tescil talebi reddedilirse, Sicil reddin nedenlerini tescil talebinde bulunanlara bildirir."

[529] **Tescil numarası**
Madde 24 – "(1) Sicil, rehin sözleşmesinin tescil edilmesi ile rehin işlemine münhasır bir tescil numarası verir. (2) Tescil edilen bir rehne ilişkin diğer iş ve işlemler tescil numarası üzerinden yürütülür."

edilen bir rehin sözleşmesinde tek bir rehin alacaklısı varsa borç miktarı, güvence miktarı ve sözleşme süresinde değişiklik yapılarak aynı tescil numarası ile tescil edilir. Yönetmeliğin 25. maddesinde ise, tescil belgesi düzenlenmiştir[530]. Sicil Yönetmeliği'nin 25. maddesi uyarınca sicile tescil sonrası rehin sözleşmesi taraflarına verilen tescil belgesinin işlevi de, tıpkı ipotek belgesi gibi [TMK m. 882, f. 2], rehin alacaklısı lehine bir rehin hakkının varlığı üzerine karine yaratmaktır; yoksa alacağın varlığı hususunda bir delil değeri bulunmamaktadır[531].

c. Rehinli Taşınır Siciline Tescilin Hükmü

(1). Olumsuz Hükmü

Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasına göre rehin hakkı, rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilmesiyle kurulur[532]. Burada her ne kadar sözleşmenin tescili ifadesi yer alsa da, hakkın tescilinden bahsetmek daha doğrudur. Rehin hakkı Sicile tescille doğacak olduğundan tescil kurucu niteliktedir. Bir başka ifadeyle, tescil yapılmadıkça ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkı doğmaz. Bu nedenle tescil, olumsuz hükmü haizdir[533].

(2). Olumlu Hükmü

Olumsuz hükmü haiz olan Rehinli Taşınır Siciline tescilin, olumlu hükmü ise bulunmamaktadır. Bilindiği üzere, TMK m. 1023'de tapu kütüğündeki tescile dayalı olarak aynî hak kazanan kişilerin bu kazanımlarının korunacağı düzenlenmiştir. Yine

---

[530] **Tescil belgesi**
Madde 25 – "(1) Sicil, tescil işleminin gerçekleşmesi ile rehin sözleşmesi taraflarına verilmek üzere bir tescil belgesi düzenler. Bu belgede tescil numarası, tescil tarihi ve zamanı ile tescil işleminin gerçekleştirildiğine dair kayda yer verilir.
(2) Elektronik ortamda yapılan başvurular neticesinde düzenlenecek tescil belgesi güvenli elektronik imza ile imzalanarak ilgiliye Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) ya da ıslak imzalı olarak posta aracılığıyla iletilir."

[531] İstem üzerine alacaklıya verilen ve kıymetli evrak niteliği taşımayan ipotek belgesinin sadece tescilin yapıldığını ispata yarayacağı; alacağın varlık ve miktarı konusunda bir delil oluşturmayacağı yönünde bkz. **Nomer/Ergüne**, s. 42-43; **Altay/Eskiocak**, s. 219; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 963; **Aybay/ Hatemi**, s. 281.

[532] TİRK'in 5. maddesinin 1. fıkrası uyarınca ticarî işletme rehni hakkı da, hakkın sicile tescil edilmesiyle doğacaktır. "1447 Sayılı Ticarî İşletme Rehni Kanununun 5/1. madde hükmü gereğince ticarî işletmenin kayıtlı bulunduğu yer siciline tescil ile rehin hakkı doğar." 15. H.D. 20.02.1989 T., 1989/4309 E., 1989/658 K. sayılı karar, **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**; E.T. 11.1.2018.

[533] **Arkan**, 23. Bası, s. 55; **Bahtiyar,** 18. Bası, s. 54; **Gürpınar**, Sicil, s. 89; **Bozer/Göle**, 4. Bası, s. 43; **Antalya**, s. 108.

mülga TİRK'in 5. maddesinin 4. fıkrasında, Ticaret veya Esnaf ve Sanatkâr Sicilindeki kayda dayanarak rehin hakkı iktisap edenin bu iktisabının geçerli olduğu belirtilerek tescilin olumlu hükmü düzenlenmiştir[534].

TİTRK'de ise böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla Rehinli Taşınır Sicilindeki yolsuz bir kayda güvenerek, geçerli bir alacağı devralan kişinin, Sicile olan güveni korunmayacak ve rehin hakkını kazanamayacaktır[535]. Bu anlamda tescilin olumlu hükmünün bulunmadığı ifade edilebilecektir[536].

d. Rehinli Taşınır Sicilinin İyiniyeti Koruyucu Etkisi

Mülga TİRK'in 9. maddenin 1. fıkrasında, alacaklının bu kanundan doğan rehin hakkını, ticarî işletmeyi devralan herkese karşı ileri sürebileceği düzenlenmiştir. Kanun'un 9. maddesinin 2. fıkrasında ise, bu kuralın istisnası olarak rehinden haberdar olmaksızın ticarî işletmenin sicil bölgesi dışındaki münferit unsurları üzerinde mülkiyet veya diğer bir aynî hakkı kazanan iyiniyetli üçüncü kişinin hak kazanımlarının korunacağı belirtilmişti. Bu düzenlemeler bakımından, sadece sicil bölgesinin dışında iyiniyeti koruyucu etkinin düzenlenmiş olması ve sicil bölgesinde herhangi bir sicile kaydedilmeyen taşınırlar yönünden iyiniyetin korunmaması eleştiri konusu olmuştu[537].

Rehinli Taşınır Sicili kural olarak aleni bir sicildir[538]. İlgisini ispat eden herkes[539] sicilde sorgulama işlemi yaptırabileceği gibi, belge ve örnek alma talebinde de bulunabilir[540]. Üye olunmak kaydıyla, sicil sistemine TARES portalı üzerinden yedi gün,

---

[534] **Ergüne**, s. 75, dn. 50; **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 244; **Antmen**, s. 70.

[535] **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 55; **Göle/Aydoğan**, s. 39; **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 59; **Arkan**, 23. Bası, s. 56; **Bozer/Göle**, 4. Bası, s. 43; **Biçer**, s. 88.

[536] *Gürdoğan,* Rehinli Taşınır Siciline güven duyulmasının mümkün olmayacağını belirterek tescilin olumlu hükmünün düzenlenmesine gerek olmadığını ifade etmiştir. **Gürdoğan**, Sicil, s. 91 vd.; Aksi yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 58.

[537] **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer-Ertan**, s. 250; **Arkan**, 22. Bası, s. 59; **Bahtiyar**, 17. Bası, s. 49; **Topçuoğlu/Çon**, s. 201-202.

[538] TİTRK m. 8, f. 2; Sicil Yönetmeliği m. 17, f. 2.

[539] Hukuken himaye edilebilir ilgisi olan herkesin Sicili inceleyebileceği yönünde bkz. **Antalya/Acar**, s. 54; **Gürpınar**, Sicil, s. 68, dn. 9.

[540] Sicil Yönetmeliği m. 17, f. 1; 26; 30 ila 32.

yirmi dört saat erişim sağlanabilmektedir. Sicil bilgilerinin fiziki ve elektronik ortamda saklanması gerekmektedir[541]. Saklama süresi Sicilden terkinden itibaren yirmi yıldır[542].

Sicilin aleni bir sicil sıfatına sahip olmasının en önemli sonuçlarından biri, sicile yapılacak tescilin üçüncü kişilerin iyiniyetini kaldırıcı etkisinin var olmasıdır. Kanun'un 9. maddesinin 1. fıkrasında; "*Rehin hakkı, rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilmesiyle üçüncü kişilere karşı hüküm ifade eder.*" denilmekle, ifade tarzı eleştiriye açık olsa da[543] iyiniyeti kaldırıcı etkiye işaret edilmektedir. TİTRK'de, değişiklik yapılmadan önce, iyiniyetin korunmasına ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemişti[544]. Bu sonucun mutlak olarak kabulü rehin konusu edilebilecek taşınır varlıklardan bir kısmı için sorun yaratabilecek cinstendir. Bu gerekçeyle, 7099 sayılı Kanunla değişik, TİTRK'in 7. maddesinin 3. fıkrasında, "*Bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişilerin iyiniyeti korunur*." şeklinde bir düzenleme getirilmiştir. Kanun değişikliğinden bir süre sonra 22.05.2018 tarihinde Sicil Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikle ise, bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen kişilerin ne şekilde tespit edileceğine ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. Yönetmeliğin 17. maddesinin 2. fıkrasında yer verilen bu düzenleme, "*Kanuna göre Sicili incelemekle yükümlü olmaması veya Kanunun 3 üncü maddesinde sayılan rehin sözleşmesi taraf ehliyetine sahip olamaması sebepleriyle bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyi niyetli üçüncü kişinin iyi niyeti korunur*." şeklindedir.

Kanun ve Yönetmelikte değişiklik yapılmadan önce, böyle bir Sicilin iyiniyeti kaldırıcı etkisinin olması gerekip gerekmediği hususunda öğretide çeşitli görüşler ileri sürülmüştür[545].

---

[541] Sicil Yönetmeliği m. 12.

[542] Sicil Yönetmeliği m. 29, f. 7.

[543] Yanıltıcı ifade tarzı nedeniyle tescilin kuruculuğunun sadece üçüncü şahıslar açısından olduğu, taraflar açısından ise açıklayıcı olduğu anlamına gelmeyeceği yönünde haklı eleştiri için bkz. **Antalya/Acar,** s. 54.

[544]Örneğin; sicilli taşınır rehni türlerinden gemi ve hava aracı rehni (ipoteği) bakımından ise ilgili Sicillere güven ilkesi açıkça düzenlenmiştir [TTK m. 983; TSHK m. 52]. Geniş bilgi için bkz. **Atamer**, s. 275 vd.

[545] Sicilli taşınır rehni sistemi getirilmesi halinde ilgili sicilin aleniyeti bakımından *Davran,* tescilin iyiniyeti kaldırması gerektiğini ileri sürerken bu sayede teslim şartını dolanmak amacıyla yapılan çeşitli işlemlerden de kurtulma yolunda faydalı olacağı gerekçesine dayanmıştır. **Davran**, Menkul Rehni, s. 180 – 181. *Reisoğlu* ise, belirli taşınırlar için sicilli taşınır rehni kabul edilmesi olumlu görmekle birlikte, sürekli yer değiştirdiği gerekçesiyle bunların hangi sicile kayıtlı olduklarının tespiti zor olduğunu ileri sürmüş ve

Şit-İmamoğlu[546], özellikle dönen malvarlığı yönünden tacirin ticarî işletmesinin olağan faaliyeti çerçevesinde elden çıkardığı taşınır varlıklarının güvence kapsamından çıkmasının ve iyiniyetli üçüncü kişilerin borçtan sorumlu olmayacaklarının açık bir kanun hükmüyle gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Antalya ve *Acar*[547], hammadde gibi bazı taşınır varlıklar bakımından tescilin üçüncü kişilerin iyiniyetini bertaraf edemeyeceğini ifade ederek, durumun tartışmaya açık olduğunu belirtmişlerdir.

Göle ve *Aydoğan*[548], taşınır varlıkların çok geniş tutulmuş olması nedeniyle iyiniyetin varlığı açısından Sicili inceleme yükümlülüğünün esas alınamayacağını, zira ağaçlar, stoklar, özellikle kullanım sonucu tükenen varlıklar üzerinde aynî hak iktisap etmek isteyenleri iyiniyetli kabul etmek için sicile bakma yükümlülüğünün söz konusu olmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca Yazarlar bu konu bakımından Kanun'da bir düzenleme getirilmesinin gerektiğini belirtmişlerdir.

Gürpınar[549], taşınır varlıklar arasında hammadde, sarf malzemesi, tarımsal ürün ve stoklar gibi dönen malvarlığı değerleri de bulunduğu, bu değerlerin doğrudan ya da başka taşınır varlıklarla birleşip karıştıktan sonra elden çıkartılmasının ticarî faaliyetin bir gereği olduğunu ve çoğu zaman bir tüketici işlemine konu olduklarını belirterek, tüketicilerin, edinecekleri her taşınır varlık hakkında rehinli taşınır sicilini incelemek zorunda bırakılamayacaklarını ifade etmektedir. Bu nedenle Yazar, dönen malvarlığı söz konusu olduğunda, sicilin üçüncü kişilere etkisi bakımından ya tüketiciler lehine bir istisnanın öngörülmesi ya da bu varlıklar üzerindeki rehin hakkının değişken rehin hakkı olduğunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Öneri olarak ise, bu konudaki kanun boşluğunun, kanunkoyucunun bu konuyu tekrar alana kadar, tüketiciler lehine bir istisna yaratılarak doldurulabileceğini ileri sürmüştür.

---

mülkiyet veya başka bir sınırlı aynî hak kazanmak isteyen kişinin sicili inceleme zorunluluğu altında olmasının sakıncalı olacağını ifade etmiştir. **Reisoğlu,** Menkul İpoteği, s. 74.

[546] **Şit-İmamoğlu**, s. 35-39.

[547] **Antalya/Acar,** s. 54, dn. 87.

[548] **Göle/Aydoğan**, s. 38-39; Bu görüşün eleştirisi için bkz. **Gürpınar**, Sicil, s. 97, dn. 53.

[549] **Gürpınar**, Sicil, s. 97-98.

Öz[550] ise, Sicilin TMK m. 1020, f. 3'teki açıklıktan uzak olmasına karşın, yine de üçüncü kişilerin iyiniyetli iktisabını engellemesinin daha makul olduğunu ifade etmiştir. Ancak bunun sakıncalarını azaltmak için piyasa aktörlerinin aydınlatılması ve sicil bilgilerine erişimin çok kolay olması gerektiğini belirtmiştir.

Kanun'un 7099 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki ilk halinde, rehin sözleşmesinde, "*Rehne konu varlık ile bu varlığın ayırt edici özelliklerini belirten seri numarası, markası, üretim yılı, şasi numarası, belge seri numarası, varsa GTİP ya da PRODTR sanayi ürünü kodu gibi hususlar*"ın gösterilmesi gerektiği düzenlenmişti[551]. Kanun değişikliği ile bu bende, "*niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar için bu şart aranmaz*" ibaresi eklenmiştir. Nitekim bu hususta Uygulama Yönetmeliği'nde de bir değişikliğe gidilmiştir. Yapılan değişiklikle getirilen Yönetmeliğin 9. maddesinin 2. fıkrasında, "*Rehin konusu taşınır varlığın ayırt edici özellikleri yoksa genel olarak belirlenmesine yarayan nitelikleri rehin sözleşmesinde yer alır.*" şeklinde; 11. maddesinin 3. fıkrasında ise, "*Bir malvarlığı grubunun tamamının genel tanımlama yapılması suretiyle rehnedilmesi halinde rehnin kuruluşu anında malvarlığı grubunda bulunan bütün taşınır varlıklar rehnedilmiş sayılır.*" şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir. Netice olarak, ayırt edici niteliği olmayan taşınır varlıkları rehne konu ederken en azından genel olarak belirlenmesine yarayan niteliklerin sözleşmede yer alması ve Sicile tescil edilmesi gerekmektedir.

Yer verilen düzenlemelerden anlaşılacağı üzere ayırt edici şekilde belirlenmemiş olsa bile taşınır varlığın rehni mümkün hale gelmiştir. Taşınır varlıklar arasında öyle bazı taşınır varlıklar var ki, bunların ayırt ediciliği sağlanamayabilir. Örneğin; hammadde, stok, sarf malzemesi, tarımsal ürün gibi bazı taşınır varlıkların ayırt ediciliğinin sağlanması sorun teşkil edebilecektir[552]. Aynı zamanda bu varlıklar işletmede kullanılan, birleşen, ayrılan veya başka varlığa dönüşebilen varlıklardır. Her bir işlemde Sicile bildirim yapılması da pek olası görünmemektedir. Dolayısıyla bu ihtimaller iyiniyetli üçüncü kişilerin hak kaybı yaşamasına neden olabilecektir. İşte olası bu mağduriyeti

[550] **Öz**, s. 168.

[551] TİTRK m. 4, f. 6-(c); Uygulama Yönetmeliği m. 9, f. 5-(g).

[552] **Antalya/Acar**, s. 54, dn. 87.

önlemek adına, Kanun'un 7. maddesinin 3. fıkrasında getirilen düzenleme ile taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen üçüncü kişinin iyiniyetinin korunacağı düzenlenmiştir. Şu halde, taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen kişinin ne şekilde tespit edileceği önem arz etmektedir. İyiniyeti korunacak kişiler, Sicil Yönetmeliği'nin 17. maddesinin 2. fıkrasında, Kanun'a göre Sicili incelemekle yükümlü olmayan veya Kanun'un 3. maddesinde sayılan rehin sözleşmesi taraf olabilecek kişiler dışında kalanlar olarak belirlenmiştir. Ne var ki, Yönetmelik maddesinde böyle bir düzenlemeye yer verilmesine rağmen, Kanun'da Sicili incelemekle yükümlü olan kişiler belirlenmemiştir. Kanaatimizce bu düzenleme ile rehin sözleşmesine taraf olabilecek kredi kuruluşu, tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü ve serbest meslek erbabı sıfatını taşımayan kişilerin, özellikle tüketicilerin, Sicili inceleme yükümlülüğü altında olmayacaklarını ve dolayısıyla iyiniyetlerinin korunacağı ifade edilmek istenmiştir. Ancak, bu düzenlemenin isabetli olduğunu söylemek güçtür. Zira bu halde, rehin sözleşmesine taraf olabilecek kişilerin, örneğin; çiftçi, tüketici işlemi niteliğindeki işlemleri bakımından dahi, Sicil Yönetmeliği'nin 17. maddesinin 2. fıkrası uyarınca iyiniyetli olduğunun kabulü mümkün olmayabilir. Bu şekilde bir sonucun hakkaniyetli olmadığı gerekçesiyle, iyiniyetin tespitine ilişkin böylesine objektif bir kriter getirilmesinin isabetli olmadığı düşüncesindeyiz.

Sicilin iyiniyeti koruyucu etkisi bakımından değinilmesi gereken bir diğer husus Türk Medeni Kanunu'nun 988. maddesi uyarınca emin sıfatıyla zilyetten aynî hak kazanılmasıdır. Bir görüşe göre; rehinli taşınır sicili, mülkiyet hakkını değil taşınır varlıklar üzerindeki rehin haklarını gösterdiğinden, emin sıfatıyla zilyetten aynî hak kazanan kişinin hakkı korunacaktır. Örneğin; ticarî işletmenin kiracısı olarak emin sıfatıyla zilyet durumundaki tacirin taşınır varlıklar üzerinde rehin tesis etmesi halinde, iyiniyetli üçüncü kişiler tarafından bu hak geçerli bir şekilde kazanılabilecektir[553]. Buna karşılık bir diğer görüşe göre; taşınır, ancak rehinle yüklü olarak kazanılabilecektir[554].

Son olarak, 6361 sayılı Kanun'un 22. maddesinin 5. fıkrasına dikkat çekmek gerekmektedir. Zira bu düzenlemeye göre, finansal kiralama sözleşmesinin özel sicile kaydından sonra üçüncü kişinin, sözleşme konusu eşya üzerinde aynî hak kazanımları

[553] **Antalya/Acar**, s. 60; **Arkan**, 23. Bası, s. 58; **Göle/Aydoğan**, s. 38-39; **Ergüne**, s. 73, dn. 48.

[554] **Gürpınar**, Sicil, s. 97-98, dn. 53.

kiraya verene karşı ileri sürülememektedir. Bu nedenle böyle bir taşınır varlık üzerinde TİTRK m. 7, f. 3 ile TMK m. 939, f. 2 ve m. 988 uyarınca rehin hakkı kazanılamayacağı ifade edebilir[555].

e. Rehnin Diğer Sicillere Bildirilmesi

Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrası ile Sicil Yönetmeliği'nin 13. maddesinde, Mülga TİRK m. 7'ye benzer şekilde Sicilin diğer sicillerle olan veri paylaşımı düzenlenmiştir[556].

Kanun'a göre, ticarî işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, bu varlıkların rehni diğer kanunlarca bir sicile tescilini gerektiriyorsa ilgili sicillere bildirilecektir. Ticarî işletme ve esnaf işletmesi rehinlerinin ticaret veya esnaf siciline de bildirilmesi gerekmektedir [TİTRK m. 5, f. 2].

Yönetmeliğe göre ise, telif hakkı, marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım, entegre devre topografyası ile yeni bitki çeşitleri üzerindeki ıslahçı hakları üzerinde Kanun uyarınca rehin kurulması halinde, rehin hakkı sicil birimi tarafından bu taşınır varlıkların kayıtlı olduğu ilgili sicile bildirilir [Sicil Yönetmeliği m. 13, f. 3]. Mevzuatı gereği özel sicillerine kaydı gereken gemi, hava aracı, iş makinesi, maden ve cevher ile motorlu taşıtlar üzerinde tesis edilen rehin hakları ilgili siciller tarafından sicil merkezine bildirilir [Sicil Yönetmeliği m. 13, f. 4][557].

Bu bildirimlerde amaç daha fazla aleniyeti sağlamak ve Kanun'un 5. maddesinin 2. fıkrasına göre bu varlıklar üzerinde diğer kanunlar uyarınca önceden kurulmuş olan rehnin, TİTRK çerçevesinde tesis edilecek rehinden önceki sırada yer almasını temin

[555] **Arkan**, 23. Bası, s. 58; Ticarî işletme rehni bakımından aynı yönde bkz. **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/ Kaya/Nomer-Ertan,** s. 240.

[556] Mülga TİRK m. 7'de yer alan düzenlemenin daha isabetli olduğu yönünde bkz. **Arkan**, 23. Bası, s. 59.

[557] *Arkan*, teslime bağlı taşınır rehninin de sicile bildirilmesi ve bu konuda açık bir hükme yer verilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. **Arkan**, 23. Bası, s. 49, dn. 2; **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 48.

edebilmektir[558]. İlgili hükümlere aykırı şekilde rehnin diğer sicillere bildirilmemesi durumunda rehnin geçerliliği etkilemeyecektir[559].

Ticarî işletme ve esnaf işletmesinin sicilden terkini halinde [İİK m. 44], Rehinli Taşınır Siciline bildirim yapılmasına gerektiğine dair bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak bu durumda, Ticaret Sicil Müdürlüğü tarafından Rehinli Taşınır Siciline bildirim yapılması uygun olacaktır[560].

[558] **Göle/Aydoğan**, s. 29; **Arkan**, 23. Bası, s. 61.

[559] Yargıtay TİRK döneminde verdiği bir kararda "Ticarî işletme Rehni Kanununun 7. maddesine göre ticarî işletmenin üzerinde faaliyette bulunduğu taşınmazın işletme sahibine ait olması halinde ticarî işletme rehni tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydedilecektir. Bu tescilin yapılmaması ticarî işletme rehninin geçerliliğini etkilemez. Zira ticarî işletme rehni kendi özel siciline tescille doğduğundan bu bildirim geç yapılsa veya hiç yapılmasa dahi rehin hakkı doğmaktadır." ifadelerine yer vererek, rehnin diğer sicillere bildirilmesinin, rehnin geçerliliğini etkilemeyeceğini belirtmiştir. 19. HD., 25.10.2001 T. ve 2001/4132 E., 2001/6811 K. sayılı kararı için bkz. **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası,** E.T. 04.03.2018; TİTRK bakımından da aynı yönde bkz. **Arkan**, 23. Bası, s. 61.

[560] **Şit-İmamoğlu**, s. 45; **Ayhan/Çağlar**, s. 219.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ VE SONA ERMESİ

I. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

TİTRK ve ikincil mevzuatında tarafların hak ve yükümlülüklerine dair çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. TİTRK'nin 12. maddesinde, bir kısım hak ve yükümlülükler düzenlenmiş olmakla birlikte, maddenin ilk fıkrasından Kanun'un emredici hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla başka hak ve yükümlüklerin kararlaştırılabileceği anlaşılmaktadır. Bundan başka, Kanun'da alacaklının temerrüt sonrası hakları [m. 14] ve alacağın son bulması halinde rehin alacaklısının terkin talebinde bulunma yükümlülüğü [m. 15, f. 1] ile rehin alacaklısının bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde rehin verenin terkin talebinde bulunma hakkı [m. 15, f. 3] düzenlenmiştir. Uygulama Yönetmeliği'nin 27. maddesi ile de rehinli taşınır varlığın değerini korumaya ilişkin rehin alacaklısının hak ve yetkilerine ilişkin çeşitli düzenlemeler getirmiştir. Bu düzenlemeler tarafların hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesinde dikkate alınacaktır. Son olarak, Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanunu'nun taşınmaz rehnine ilişkin hükümleri uygulama alanı bulacak olduğundan buradaki hükümlerin de dikkate alınması gerekmektedir [m. 18].

A. REHİN VERENİN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1. Rehin Verenin Hakları

Rehin verenin hakları; *a. Doğrudan Zilyetliğini Devam Ettirebilme Hakkı, b. Rehinli Taşınır Varlığı Kullanabilme Hakkı, c. Rehinli Taşınır Varlık Üzerinde Tasarruf Edebilme Hakkı, d. Rehin Hakkının Sicilden Terkinini Talep Etme Hakkı* başlıkları altında incelenecektir.

a. Doğrudan Zilyetliğini Devam Ettirebilme Hakkı

Aynî bir hak olan rehin hakkına üçüncü kişilerce riayet edilebilmesi için, hakkın bilinebilir olması gerekir. Bunu sağlayabilmek adına taşınır rehninde kural olarak, rehin verenin, rehin konusu taşınırın zilyetliğini rehin alacaklısına devretmesi gerekmektedir. Ticarî işlemlerde taşınır rehninde ise, rehin hakkının Sicile tescil yoluyla tesis edilmesi sayesinde, hakkın üçüncü kişilerce bilinebilir hale gelmesi sağlanmış olacaktır. Bu sayede, rehin verenin, rehin konusu taşınır eşya üzerinde doğrudan zilyetliğini devam ettirmesinde bir sakınca bulunmayacak ve Sicile tescil edilmek suretiyle rehin hakkı kurulmuş olacaktır. Rehin veren, doğrudan zilyet olarak zilyetliği koruyucu hükümlerden faydalanabilecektir[561].

b. Rehinli Taşınır Varlığı Kullanabilme Hakkı

Sicilli taşınır rehni sistemlerinin ihdasında güdülen temel amaçlardan biri, taşınır varlıkların, rehin verenin zilyetliğinde bırakılması suretiyle onu kullanabilmesini ve böylece kazanç elde etmeye devam etmesini temin edebilmektir. Ticarî işletme rehni bakımından bu amaç ışığında, TİRK m. 10, f. 1'de, ticarî işletme sahibinin, işletmenin normal faaliyette bulunması için gerekli her türlü işlemi yapma yetkisine sahip olduğuna dair düzenleme sevk edilmiştir.

TİTRK bakımından da rehin verenin taşınır varlığı kullanabilme hakkı geniş yorumlanmaya müsaittir. Kullanabilme hakkı, taşınır varlığın türüne göre tüketmeyi de içerebilir[562]. Ancak, rehin verenin rehin konusu taşınırı kullanma hakkı sınırsız da değildir. Kanun'a göre rehin veren, rehin konusu taşınırın değerini korumakla yükümlüdür [m. 12, f. 2]. Şayet rehin veren, güvence miktarını azaltıcı tasarruflarda bulunursa, rehin alacaklısı zararının tazminini talep edebilecektir [m. 12, f. 5]. Ayrıca taşınır varlığın yok olması, kaybolması gibi hallerde ikamesi olan mallar rehnin kapsamına dâhil olacaktır [m. 7, f. 1].

---

[561] Rehin alacaklısının dolaylı zilyet sıfatını haiz olarak TMK m. 981-983'te düzenlenen zilyetliği koruyucu hükümlerden faydalanabileceği yönünde bkz. **Antalya/Acar**, s. 134, dn. 204; **Esener/Güven**, 7. Bası, s. 586, dn. 126.

[562] **Antalya/Acar**, s. 135.

Bununla birlikte, taşınırı kullanma hakkını sınırlandıran cezai hükümler de bulunmaktadır. Rehin verenin, rehinli taşınır varlığı Kanun'un hilafına kullanma [m. 16, f. 1-(a)] ve rehinli varlığı alacaklıya zarar vermek kastıyla tahrip veya imha etme [m. 16, f.1-(c)] seçimlik hareketlerinin ikası halinde fiil suç teşkil edecektir.

c. Rehinli Taşınır Varlık Üzerinde Tasarruf Edebilme Hakkı

Mülga TİRK'in 10. maddesinin 2. fıkrasında yer verilen düzenleme ile ticarî işletme rehninde rehin verenin rehin konusu üzerindeki hem kullanma hem de tasarruf yetkisi kısıtlanmıştı. Zira bu düzenlemeye göre ticarî işletme sahibinin, ticarî işletmeyi veya rehne dâhil münferit unsurları devretmek, bir aynî hakla sınırlandırmak, başka bir mahalle nakletmek veya başkaları ile değiştirmek için alacaklının muvafakatini alması zorunlu tutulmuş[563]; cezai yaptırım da öngörülmüştü[564].

TİTRK'nin 4. maddesinin 7. fıkrasında ise "*(r)ehne konu taşınır varlık üzerinde tasarruf yetkisini kısıtlayan kayıtlar geçersizdir*." ifadesine yer verilerek, mülga TİRK'in aksine çok daha geniş bir kullanma ve tasarruf etme yetkisinin rehin verene bahşedildiği anlaşılmaktadır. Bu düzenlemeye göre, ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesine rehin verenin tasarruf yetkisini kısıtlayan bir kayıt koyulamayacaktır. Böyle bir kayıt konulması halinde ise, Kanun'un açık hükmü gereği geçersiz olacaktır.

Tasarruf yetkisini kısıtlayan kayıtların geçersizlik yaptırımıyla karşılanması, rehin konusu olabilecek taşınır varlıklar düşünüldüğünde bir gereklilik olarak kanunkoyucunun karşısına çıkmıştır. Zira hammadde, sarf malzemesi, stok gibi rehne

---

[563]TİRK m. 10, f. 2 uyarınca ticarî işletme üzerinde ikinci bir ticarî işletme rehni tesis edilmek istenmesi halinde alacaklının muvafakatinin alınmasının gerekli olup olmadığı tartışma konusu olmuştu. Alacaklının muvafakatinin aranmaması yönünde bkz. **Kayıhan**, s. 46-47; **Bahtiyar**, 17. Bası, s. 48; **Poroy/Yasaman**, 15. Bası, s. 66; **Erten**, s. 45; Aksi yönde bkz. **Erzurumluoğlu**, s. 436; **Törüner**, s. 700-701; **Akyazan,** s. 71. Alacaklının muvafakati alınmadan yapılan işlemlerin akıbetine ilişkin ileri sürülen görüşler için ayrıca bkz. **Topçuoğlu/Çon**, s. 202

[564] "…sanık Fuat G.'ün 23.10.1996 tarihinde şirketi temsilen, ticarî işletme rehnine konu oteli tüm takyidatları ile birlikte Yol İş Fen Holdinge 625.000.000.000 lira bedelle sattığı, satıştan önce 1447 sayılı yasanın 12. maddesi gereğince alacaklı olan Türkiye Kalkınma Bankasının muvafakatini almadığı anlaşılmıştır. Sanığın ortağı olduğu şirketin rehin sözleşmesi kapsamındaki borcu ödeyip ödemediği araştırılıp tamamen ve kısmen ödemediğinin anlaşılması halinde müdahil bankanın zararı ve zararın miktarı tesbit edildikten sonra 1447 sayılı Ticarî İşletme Rehni Kanununun 12. maddesi gereğince zararın miktarı nazara alınarak bir karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, eksik soruşturma ve yerinde olmayan gerekçeyle yazılı şekilde sanığın beraatına karar verilmesi…" 7. CD., 05.07.2000 T., 2000/2239 E., 2000/10278 K. sayılı kararı, karar için bkz. **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**, E.T. 21.4.2018.

konu olabilecek taşınır varlıklar bakımından, rehin verenin her seferinde alacaklının muvafakatini alması hem sürat bakımından olumsuz bir durum yaratacak hem de kötüniyetli tutum izlenirse üretimi durma noktasına dahi getirebilecektir[565]. Hiç şüphesiz bu sakıncalar rehnin faydasını da kaldırabilecek niteliktedir. Ayrıca, rehin hakkının bir sınırlı aynî hak olması sebebiyle, rehinli taşınır varlık üzerinde tasarruf yetkisinin devamını öngören bu düzenleme genel hükümlere de uygunluk arz etmektedir[566].

d. Rehin Hakkının Sicilden Terkinini Talep Etme Hakkı

Kanun'da rehin alacaklısına, rehnin Sicilden terkininin talep etme yükümlülüğü getirilmiştir (m. 15, f.1). Kanun'un 15. maddesinin 1. fıkrasının ilk halinde, alacağın son bulduğu tarihten itibaren üç iş günü olarak belirlenen terkini talep etme süresi, 7099 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonrası yabancı hukuka tabi rehin alacaklısı için otuz, Türk hukukuna tabi rehin alacaklısı için on beş işgününe çıkarılmıştır.

Rehin alacaklısının Kanun'un 15. maddesinde öngörülen bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde rehin veren, rehnin sicilden terkinini talep etme hakkına kavuşacaktır. Borcunu ödeyen[567] ve bunu (mahkeme kararıyla)[568] belgeleyen rehin verenin, rehnin terkinini Sicilden isteyebilmesine yönelik bu hakkı Kanun'un 15. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenmiştir.

Mülga TİRK'de de alacağın son bulması halinde rehin hakkının sicilden terkinini isteme konusunda yükümlülük rehin alacaklısına yüklenmiştir. Ancak farklı olarak TİTRK'de bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde rehin verene terkini talep etme hakkı tanınmıştır[569].

---

[565] Rehin veren rehinli taşınır varlığın devrini Sicile bildirme ve rehin alacaklısının güvence miktarının azalması ile rehin alacaklısının aleyhine bir zarar meydana gelmesi durumunda tazmin etme yükümlülüğü altındadır. **Antalya/Acar**, s. 137-138.

[566] **Antalya/Acar**, s. 137.

[567] Kanun koyucu tarafından rehin verene tanınan bu imkânın sadece ödeme durumuna hasredilmiş olduğu ifade edilmiştir. Zira sicil görevlisinin, örneğin; ifa imkânsızlığı, takas, alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi gibi hallerde borcun sona erip ermeyeceğini tespit etmesinin mümkün ve yerinde olmadığı belirtilmiştir. Bu konuda bkz. **Antalya/Acar**, s. 173.

[568] Uygulama Yönetmeliği'nin 29. maddesinin 4. fıkrasına göre borcun sona erdiğinin mahkeme kararıyla kanıtlanması gerekmektedir. Bu hükmün yargının iş yükünün azaltılması ve usul ekonomisi gerekçesiyle esnetilebileceği yönünde bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 47; karş. **Antalya/Acar**, s. 173-174.

[569] karş. TİRK m. 19; TİTRK m. 15.

2. Rehin Verenin Yükümlülükleri

Rehin verenin yükümlülükleri; *a. Rehin Tesis Etme Yükümlülüğü, b. Rehinli Taşınır Varlığın Değerini Koruyucu Tedbirleri Alma Yükümlülüğü, c. Rehinli Taşınır Varlığın Değerini Koruyucu Giderleri Tazmin Etme Yükümlülüğü, d. Rehinli Taşınır Varlığın Değerini Düşüren Tasarruflarından Doğan Zararı Tazmin Yükümlülüğü, e. Rehinli Taşınır Varlığın ve Alacağın Devrini Sicile Tescil Yükümlülüğü, f. Katlanma Yükümlülüğü* başlıkları altında incelenecektir.

a. Rehin Tesis Etme Yükümlülüğü

Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinde, rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin tescil ve değişiklik talebinde *birlikte* bulunacağı belirtilmiştir. Nitekim ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin düzenlenmesiyle, rehin veren tescili talep etme konusunda bir yükümlülük altına girmektedir.

b. Rehinli Taşınır Varlığın Değerini Koruyucu Tedbirleri Alma Yükümlülüğü

Ticarî işlemlerde taşınır rehninde, rehinli taşınır varlığın rehin verenin zilyetliğinde kalacak olması dolayısıyla rehinli taşınır varlığın değerini koruyucu tedbirleri alma yükümlülüğü rehin verenin üzerindedir. Kanun'un 12. maddesinin 2. fıkrasının ilk cümlesinde; "*Zilyed, rehinli taşınırın değerini koruyacak gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür*." ifadesine yer verilerek, bu yükümlülük düzenleme altına alınmıştır.

c. Rehinli Taşınır Varlığın Değerini Koruyucu Giderleri Tazmin Etme Yükümlülüğü

TİTRK'nin 12. maddesinin 3. fıkrasında ise, "*Hakları zarar görenler önlem için yapmış olduğu giderlerin tazminini zarara sebep olanlardan talep edebilirler.*" şeklinde düzenleme yapıldığı görülmektedir. Kanun'un 12. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, zilyedin rehinli taşınırın değerini düşüren davranışlarının bulunması halinde, rehin

alacaklısının hâkim tarafından verilen veya kendiliğinden aldığı önlemlere ilişkin giderlerin rehin verenden talep edilebileceği anlaşılmaktadır.

d. Rehinli Taşınır Varlığın Değerini Düşüren Tasarruflarından Doğan Zararı Tazmin Yükümlülüğü

TİTRK'nin 12. maddesinin 5. fıkrasında ise, "*Rehin veren, rehin konusu taşınır varlıkların değerini rehin alacaklısı aleyhine azaltan tasarruflarından doğan zararları tazmin etmekle yükümlüdür*." denilmekle, rehin verenin tasarrufları nedeniyle, rehin alacaklısının zararına meydana gelen güvence azalması ölçüsünde rehin verenin tazmin yükümlülüğü altında olduğu düzenlenmiştir.

e. Rehinli Taşınır Varlığın ve Alacağın Devrini Sicile Tescil Yükümlülüğü

Rehin veren, rehinli taşınır varlığı bir üçüncü kişiye devredebilir. Rehin verenin, rehinli taşınır varlığı devretmesi halinde Sicile bildirimde bulunması gerekmektedir. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, Kanun'un 12. maddesinin 6. fıkrasında rehin verenin, rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrini Sicile tescil ettirmekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinin 3. fıkrasında ise, rehinli taşınır varlığın devri halinde, rehinli taşınır varlığı devralan ve rehin veren kişilerin veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri birlikte tescil talebinde bulunacağı düzenlenmiştir. Kanun'da rehin verenin, rehinli taşınır varlığın ve alacağın devrini Sicile tescil ettirmemesi halinde şikâyet üzerine adli para cezası ile cezalandırılması gerektiğine ilişkin de bir hüküm sevk edilmiştir[570].

Rehin verenin rehinli taşınır varlığın devri halinde borçlunun sorumluluğu ve güvencede ne gibi değişikliklere yol açacağına ilişkin Kanun'da bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Konu ile ilgili düzenleme Uygulama Yönetmeliği'nin 28. maddesi ile getirilmiştir. TMK m. 888 ile aynı yönde olan bu düzenlemeye göre; rehin verenin rehinli taşınır varlığı devri halinde, borçlunun sorumluluğunda ve güvencede bir değişiklik meydana gelmeyecektir[571]. Ancak, yeni malik borcu yüklenebilecektir. Bu halde rehin

[570] TİTRK m. 16, f. 1-(ç).

[571] Uygulama Yönetmeliği m. 28, f.1.

alacaklısı başvurma hakkını saklı tuttuğunu bir yıl içinde yazılı olarak devreden borçluya bildirmezse, devreden borçlu borcundan kurtulacaktır[572].

f. Katlanma Yükümlülüğü

Rehin veren, rehinle teminat altına alınan borcu yerine getirmediği takdirde rehin alacaklısının Kanun'un 14. maddesindeki haklarını kullanmasına katlanmakla yükümlüdür. Kanun m. 16, f. 1-(b)'de rehin verenin borcu ödenmemesi halinde, rehinli varlığın mülkiyetini devretmemesini, adli para cezası yaptırımı ile de cezalandırılmıştır.

B. REHİN ALACAKLISININ HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1. Rehin Alacaklısının Hakları

Rehin alacaklısının hakları, *a. Tescili Talep Hakkı, b. Rehinli Taşınır Varlığın Değerini Korumaya İlişkin Önlem Alma Hakkı, c. Giderleri Talep Hakkı, d. Tazminat Talep Etme Hakkı, e. Denetleme Hakkı, f. Kanun'un 14. Maddesinde Tanınan Haklar ve Paraya Çevirme Hakkı* başlıkları altında incelenecektir.

a. Tescili Talep Hakkı

Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesiyle rehin veren rehin konusu taşınır varlık üzerinde rehin tesis etme borcu altına girer. Bu borcun ifasını temin etmek için ise tescil talebinde bulunması gerekir. Rehin verenin tescil talebinde bulunmaktan kaçınması durumunda rehin alacaklısı dava yoluna gidebilir. Bu durumda rehin alacaklısının ikame edeceği dava bir eda davası olacaktır. Bu dava sonucunda davanın alacaklı tarafından kazanılması halinde rehin hakkı doğmayacak, alacaklı bu ilâmla tescili talep edebilecektir. Rehin hakkı ise ancak tescille kurulabilecektir.

[572] Uygulama Yönetmeliği m. 28, f. 2.

b. Rehinli Taşınır Varlığın Değerini Korumaya İlişkin Önlem Alma Hakkı

Kanun'un 12. maddesinin 2. fıkrasında da belirtildiği üzere, zilyet rehinli taşınır varlığın değerini korumakla yükümlüdür. Zilyet bu yükümlülüğünü yerine getiremeyerek, rehinli taşınırın değerini düşüren davranışlarda bulunacak olursa, menfaatleri tehlikeye düşen rehin alacaklısına, hâkimden bu gibi davranışların yasaklanmasını isteme hakkı tanınmıştır. Bu durumda hâkim tarafından alacaklıya yetki de verilebilecektir. Öte yandan, gecikmesinde tehlike bulunan bir hal varsa, alacaklı hâkime başvurmaya gerek olmaksızın, kendiliğinden gerekli önlemleri alabilecektir[573]. Taşınır varlığın değerinin korunmasına yönelik alınabilecek önlemlere örnek olarak; taşınır varlık için depo kiralanması, bozulma tehlikesi içinde olan bir malın ilaçlanması, güvenlik sistemi kurulması veya tamir ettirilmesi gibi önlemler verilebilir[574].

Rehin alacaklısının bu hakkını kullanabilmesi, rehin verenin kusurlu ya da kusursuz olmasına bağlı değildir. Bir başka ifadeyle, rehin veren kusursuz dahi olsa rehin alacaklısı, rehinli taşınır varlığın değerini korumaya yönelik önlem alabilecektir.

c. Giderleri Talep Hakkı

Zilyedin rehinli taşınırın değerinin korunması için gereken tedbirleri almaması ve taşınırın değerini düşüren davranışlarda bulunması durumunda, rehin alacaklısı hâkim tarafından verilen yetkiyle veya böyle bir yetkiye gerek olmaksızın gecikmesinde sakınca bulunan hallerin varlığı halinde kendiliğinden harekete geçerek, taşınır varlığın değerinin korunması amacıyla bir takım giderler yapabilir. Kanun'un 12. maddesinin 3. fıkrasında, hakları zarar görenlerin önlem için yapılan giderleri zarar sebep olanlardan isteyebileceği düzenlenmiştir. Görüleceği üzere, madde metninde bu giderlerden sadece rehin veren değil, zarara sebep olan herkes sorumlu tutulmuştur[575].

---

[573] Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, mahkeme tarafından yetki verilmeden gerekli önlemlerin alınabileceğine dair Kanun'un 12. maddesinin 2. fıkrasında yer verilen düzenlemenin, içeriğinin belirsizliği ve sınırlandırılmamış olması ile ihkak-ı yasağı karşısında, uygulamada sorunlara yol açabilecek bir düzenleme olduğu eleştirisi getirilmiştir. Bu eleştiri için bkz. **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 58; **Hamamcıoğlu/ Karamanlıoğlu**, s. 128. *Oğuz* ise, rehin alacaklısının aldığı tedbirin etkisi devam edecek veya süreklilik arz edecek bir tedbir olması durumunda, hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak, hâkim onayına sunulması gerektiği kanaatindedir. **Oğuz**, s. 23.

[574] **Eskiocak**, s. 157; **Antalya/Acar**, s. 155.

[575] **Antalya/Acar**, s. 156, dn. 241.

Giderleri talep hususunda bir düzenleme de Yönetmelikle getirilmiştir. Uygulama Yönetmeliği'nin 27. maddesinin 1. fıkrasına göre, ilgililer önlem için yapılan giderlere münhasır olmak üzere, taşınır varlık üzerinde diğer yüklerden önce gelen bir rehin hakkına sahip olacaktır. Bu düzenleme ile değer düşme tehlikesi henüz gerçekleşmeden rehinli taşınır varlığın değerini korumak için yapılan bir takım masrafların da güvenceye kavuştuğu ifade edilebilir. Zira Kanun'un 12. maddesinin 2. fıkrasında değerin düşmesi esas alınmış olup değerin düşme tehlikesinin bulunduğu hallerde yapılan giderlerin tazmin edilip edilemeyeceği noktasında bir boşluk ortaya çıkmıştır. İşte bu boşluk ile Uygulama Yönetmeliği'nin 27. maddesinin 1. fıkrası ile giderilmiş bulunmaktadır[576].

d. Tazminat Talep Etme Hakkı

Rehin verenin rehinli taşınır varlığın değerini koruma yükümlülüğüne aykırı hareket ederek, taşınır varlığın değerini azaltıcı tasarruflarda bulunabilir. Şayet, bu yüzden rehin alacaklısının bir zararı doğarsa, meydana gelen bu zararın tazminini rehin verenden talep edebilir [TİTRK m. 12, f. 5]. Bu konuya ilişkin hükümler ise TMK m. 865-867'deki düzenlemeler esas alınarak[577], Uygulama Yönetmeliği'nin 27. maddesinde düzenlenmiştir.

Uygulama Yönetmeliği'nin 27. maddesinin 3. fıkrasında zilyedin kusursuz olarak taşınır varlığın değerinin düşmesine sebep olduğu hal düzenlenmiş olup bu durumda öncelikle taşınır varlığın değerinin azalmasında zilyedin kusurunun bulunup bulunmamasına göre bir ayrım yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Zilyedin kusuru ile değer azalmasının gerçekleşmiş olduğu, değer azalmasının başlamış ve sürmekte olduğu haller ile değer azalması tehlikesi bulunan haller farklı kurallara tabi tutulmuştur. Şayet değer azalması gerçekleşmiş ise, alacaklı başka güvence gösterilmesini veya taşınır varlığın eski hale getirilmesini isteyebilir[578]. Yeterli

[576] Ayrıntılı olarak bkz. **Antalya/Acar**, s. 156-160.

[577] Taşınmaz rehninde rehin konusu taşınmazın değerinin korunmasına ilişkin hükümler hakkında ayrıntılı olarak bkz. **Helvacı**, s. 235 vd.; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 946 vd.

[578] Uygulama Yönetmeliği m. 27 f. 2 c.1.

güvencenin hâkim tarafından belirlenen süre içinde verilmemesi veya taşınır varlığın eski hale getirilmemesi halinde rehin alacaklısı güvence eksiğini karşılayacak miktardaki alacak kısmının ödenmesini isteyebilir[579]. Değer azalması başlamış ve devam etmekte ise, değer azalmasının gerçekleştiği kısım bakımından alacaklı, başka güvence gösterilmesini veya taşınır varlığın eski hale getirilmesini isteyebilir. Yeterli güvencenin hâkim tarafından belirlenen süre içinde verilmemesi halinde, güvence eksiğini karşılayacak miktardaki alacak kısmının ödenmesini isteyebilir. Değer azalması tehlikesi bulunan hallerde rehin alacaklısı güvence isteyebilir[580]. Yeterli güvence hâkim tarafından belirlenen sürede verilmediği takdirde, güvence eksiğini karşılayacak miktardaki alacak kısmının ödenmesini isteyebilir[581].

Değer düşmesi zilyedin kusuru olmaksızın gerçekleşmesi halinde ise rehin alacaklısı, ancak zilyedin zarardan ötürü aldığı tazminat miktarını aşmayacak ölçüde borçludan güvence vermesini veya kısmi ödeme yapmasını isteyebilir[582].

e. Denetleme Hakkı

TİTRK'nın rehin alacaklısına tanıdığı bir diğer hak rehne konu taşınır varlığı denetleme hakkıdır. Kanun'un 12. maddesinin 4. fıkrasına göre rehin alacaklısı, rehin veren ya da üçüncü bir kişinin zilyetliğinde bulunan rehne konu taşınır varlığı denetleme hakkına sahiptir. Rehin tesis edilen taşınır varlığın rehin verenin zilyetliğinde kalması, bunlar üzerinde kullanma ve tasarruf yetkilerini haiz olması bakımından, taraflar arasındaki dengeyi sağlamak adına rehin alacaklısına denetleme hakkının tanındığı anlaşılmaktadır. Özellikle, zilyedin rehin konusunun değerini düşüren davranışlarda bulunması halinde, bunun rehin alacaklısı tarafından fark edilmesi ve 12. maddenin 2. fıkrasında tanınan hakları kullanmasında, denetleme hakkının rolü büyük olacaktır[583]. Aynı zamanda rehin alacaklısının denetleme hakkına sahip olması, rehin verenin rehinli taşınır varlığı gerektiği şekilde kullanması bakımından bir baskı unsuru vazifesi görebilir.

[579] Uygulama Yönetmeliği m. 27 f. 2 c.3.

[580] Uygulama Yönetmeliği m. 27, f. 2 c.2.

[581] Uygulama Yönetmeliği m. 27, f. 2 c.3.

[582] Uygulama Yönetmeliği m. 27, f. 3.

[583] **Antalya/Acar**, s. 163.

Anlaşılacağı üzere, denetleme hakkı, rehin konusu varlıkların mevcudiyetinin ve değerinin kontrolü ve korunması amacıyla getirilmiştir[584].

Denetleme hakkının ne şekilde kullanılabileceği konusunda Kanun'da ve Yönetmeliklerde herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir[585]. Hakkın kullanılmasında taşınır varlığın türüne göre farklı ihtimaller ortaya çıkabilir. Bu açıdan rehin sözleşmesinde konuya ilişkin düzenlemeler getirilmesi hem denetleme hakkı sahibi rehin alacaklısı hem de buna katlanmakla yükümlü rehin verenin ya da rehin veren sıfatını haiz olmayan zilyedin menfaatine olacaktır[586]. Sözleşmede bir hükme yer verilmemesi halinde ise, hakkın kullanımına ilişkin sınırı dürüstlük kuralı çizecektir[587].

f. Kanun'un 14. Maddesinde Tanınan Haklar ve Paraya Çevirme Hakkı

Mülga TİRK'de ticarî işletmenin veya münferit unsurlarının paraya çevrilmesinde, İİK'nın taşınır rehninin paraya çevrilmesi hakkında hükümlerine atıfta bulunulmuştur [TİRK m. 17]. Bu kanun hükümlerine göre, muaccel olan borcun zamanında ödenmemesi üzerine rehin alacaklısı, İİK'nın taşınır rehninin paraya çevrilmesine dair hükümlerine başvurarak (ilâmlı ya da ilâmsız takip) alacağına kavuşmaya çalışacaktır.

Kanun'un 14. maddesinde ise "Temerrüt Sonrası Haklar" başlığı altında "*(1) Bu Kanun kapsamındaki borçların süresinde ifa edilmemesi hâlinde alacaklı, aşağıdaki yollara başvurabilir:*

a) Birinci derece alacaklı ise icra dairesinden 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilir. Bu halde icra dairesi, bu devri Sicile bildirir. Rehinli taşınırın, Kanunun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca belirlenen değerinin, birinci derece alacaklının toplam alacağından fazla olması durumunda, aradaki fark miktarından,

---

[584] **Göle/Aydoğan**, s. 43.

[585] Denetleme hakkına ilişkin düzenlemeye yönelik eleştiriler için bkz. **Şit-İmamoğlu**, s. 39; **Bahtiyar**, 18. Bası, s. 58; ayrıca bkz. **Biçer**, s. 90-91.

[586] **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 129.

[587] **Göle/Aydoğan**, s. 43; **Ayhan/Çağlar**, s. 210; **Duran**, s. 115.

diğer derecelerdeki alacaklılara karşı, birinci derece alacaklı ile rehin veren müteselsilen sorumludur.

b) Alacağını, 5411 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine devredebilir. Bu halde, varlık yönetim şirketleri, alacaklının rehin sırasına sahip olur. Öncelik hakkı bu Kanunun 11 inci maddesine göre belirlenir.

c) Zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkını kullanabilir.

ç) Genel hükümler çerçevesinde takip yapılabilir.

(2) ...[588]*.*

(3) Bu maddeye ilişkin diğer usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle düzenlenir." düzenlemesine yer verilmiştir.

Maddenin kenar başlığı "*Temerrüt Sonrası Haklar"* iken, madde metninde *"Bu Kanun kapsamındaki borçların süresinde ifa edilmemesi hâlinde…"* ibaresine yer verilmiştir. Rehnin paraya çevrilmesi ile takip yapılabilmesi için borcun muaccel olması yeterli olup temerrüt şartı aranmaz [İİK m. 149; 149/b]. Bu gerekçeyle, Kanun'un 14. maddesinde getirilen imkânlara başvurulabilmesi için, temerrüt şartı aranmayıp rehinle teminat altına alınan borcun muaccel olması yeterli olacaktır[589].

Kanun'da tanınan bu hakların rehnin paraya çevrilmesini talep etme hakkına seçimlik olarak mı tanındığı yoksa rehnin paraya çevrilmesini talep etmeden önce zorunlu olarak başvurulması gereken haklar niteliğinde mi düzenlendiği tartışmalıydı. Tartışmanın nedeni, Kanun'un 14. maddesinin 1. ve 2. fıkrasının birbiriyle uyumlu olmamasıydı. Kanunun 14. maddenin 1. fıkrasında ise "*rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilir."* , "*Alacağını, 5411 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine devredebilir", "Zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkını kullanabilir."* ifadelerine yer verilerek, bu hakların kullanımının seçimlik olduğu; buna karşılık 14. maddenin 2. fıkrasında, "*Alacağın yukarıda belirtilen yollarla tahsil edilememesi halinde takip, genel hükümler*

[588] *7099 sayılı Kanunla* yürürlükten kaldırılan düzenleme şöyledir: *"Alacağın yukarıda belirtilen yollarla tahsil edilememesi halinde takip, genel hükümler çerçevesinde yapılır."*

[589] **Arkan**, 23. Bası, s. 62, dn.3; Mustafa Alper Gümüş, **Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar,** Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Bilkent Üniversitesi-16.02.2018; Aksi yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 143.

çerçevesinde yapılır." denilmekle, genel hükümlere göre takip yapılmasından önce hakların kullanılmasının zorunlu olduğu (takip şartı) izlenimi verilmişti. Hükmün kaleme alınışından kaynaklanan bu tartışmada her iki yönde de görüşe rastlanmaktaydı. Ağırlık kazanan görüş ise, 14. maddedeki hakların kullanılmasıyla genel hükümlere göre takip yapılmasının alacaklıya, birer seçimlik imkân olarak tanındığı yönünde olmuştu[590]. Nitekim 7099 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle madde metninin lafzından kaynaklanan bu çelişki giderilmiş ve genel hükümlere göre takip yapılmasının alternatif bir imkân olarak rehin alacaklısına tanındığı açıkça düzenlenmiştir[591].

Kanun'un 14. maddesinde çeşitli hakların tanındığı görülmektedir. İlki rehinli *taşınırın mülkiyetinin devrini talep etme*dir. Kanun'un 14. maddesinde, alacaklının ise icra dairesinden İİK m. 24 uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebileceği düzenlenmiştir. Rehin alacaklısı tarafından rehin konusu taşınır varlığın mülkiyetinin devrinin talep edilebilecek olması, bu düzenlemenin *lex commissoria* yasağına aykırılık teşkil edip etmediği tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Nitekim mülga TİRK'in 14. maddesinde borçlunun borcu ödemediği takdirde alacaklının sadece rehnin paraya çevrilmesini talep edebileceği, ticarî işletmeyi veya herhangi bir unsurunu mülkiyetine geçiremeyeceği, bu hakkı veren sözleşmelerin de batıl sayılacağı kabul edilmişti.

Lex commisoria yasağı, borcun ifa edilmemesi halinde, rehin alacaklısına rehne konu malın mülkiyetinin geçeceğine dair anlaşma olarak tanımlanabilir[592]. *Lex commissoria* yasağının temelinde yatan birçok gerekçeden bahsetmek mümkün olmakla birlikte, asıl amacı rehin vereni korumaktır. Rehin verenin aşırı yararlanmaya[593] maruz kaldığını gösteren bu ilişki kanunkoyucu tarafından ahlaka aykırı görülmüş ve kesin

[590] **Antalya/Acar**, s. 145-148; **Ayhan/Çağlar**, s. 213; **Poroy/Yasaman**, 16. Bası, s. 61; Aksi yönde; **Şit-İmamoğlu**, s. 40; 43; **Hasırcı**, s. 220; **Bilgin,** s. 621.

[591] Nitekim 22.05.2018 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikle Uygulama Yönetmeliği'nin 41. maddesinin 3. fıkrasında "*Birinci ve ikinci fıkra hükümlerindeki seçimlik yetkiler genel hükümler çerçevesinde takip yapılmasına engel değildir*." düzenlemesine yer verilmiştir.

[592] **Helvacı**, Lex Commisoria, s. 1.

[593] Aşırı yararlanmadan kasıt, teknik anlamıyla TBK m. 28'de düzenlenen aşırı yararlanma olmayıp, istismar edilmedir. **Makaracı-Başak**, s. 274.

hükümsüz addedilmiştir[594]. Türk Medeni Kanunu'nda bu yasak, hem taşınır rehni hem de taşınmaz rehni yönünden açık olarak düzenlenmiştir[595].

Lex commissoria yasağına aykırı bir durumun ortaya çıkması için; rehin veren ile rehin alacaklısı arasında teminat altına alınan borcun vadesinde ödenmemesi halinde, rehin konusunun rehin alacaklısına devredileceğine dair sözleşme (kayıt) bulunması, bu sözleşmenin (kaydın) alacaklının tatmin edilmesine hizmet etmesi ve bu sözleşmenin (kaydın) rehinle teminat altına alınan alacağın muaccel olmasından önce yapılmış olması gerekmektedir [596] . Bu şartlar altında Kanun'un 14. maddesindeki düzenlemeye bakıldığında, *lex commissoria* yasağına aykırı bir düzenleme olduğu ifade edilebilir[597]. Ancak, Kanun'un 14. maddesi ile rehin alacaklısına tanınan bu imkânların *lex commissoria* yasağına aykırılık oluşturup oluşturmadığı incelenirken hükmün lafzı ile birlikte amacının, öngörülen diğer düzenlemeler ışığında denetlenmesi şarttır.

Öncelikle alacak muaccel olmadan önce rehinli taşınır varlığın alacaklıya devri söz konusu değildir. Rehinli taşınır varlığın devrinin talep edilebilmesi için TİTRK m. 14 uyarınca alacağın muaccel olması gerekir. Bu durumda alacak muaccel olduktan sonra rehinli taşınır varlığın devri öngörülmüş olduğundan, *lex commissoria* yasağı kapsamına girmediği ifade edilebilir[598].

TİTRK m. 13 f. 2 hükmü ile Kanun'un 14. maddesinde tanınan hakların kullanılabilmesi için, alacaklının rehin konusu taşınırın değerini tespit ettirmek için rehin verenin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesine başvurması gerektiği düzenlenmiştir. Böylece hakların kullanımında rehin konusu taşınır varlığın gerçek

---

[594] *Lex commissoria* yasağının amacını açıklayan iki temel görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi rehin verenin gabine karşı korunması, ikincisi bizzat ihkak-ı hak yasağı temelinde *lex commissoria* yasağının amacını açıklamaktadır. Hâkim fikir birinci görüşün yasağın amacını açıklamaya daha uygun olduğu yönündedir. Anılan görüşlerle ilgili detaylı bilgi için bkz. **Helvacı**, Lex Commissoria, s. 72 vd.

[595] TMK m. 949; 954, f. 2 ve TMK m. 873, f. 2

[596] Bu şartlar ve ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Helvacı**, Lex Commissoria, s. 81 vd.

[597] TİTRK m. 14 ile *lex commissoria* yasağına bir istisna getirildiği yönünde bkz. **Hamamcıoğlu/ Karamanlıoğlu**, s. 131; **Antalya/Acar**, s. 149; **Bilgin**, s. 624; **Köroğlu-Ölmez**, s. 278-279; Aksi yönde bkz. **Gürpınar,** s. 146. Model Kanun'un 80. maddesinde ise yazılı öneri usulü getirilmiştir. Buna göre rehinli alacaklının rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin devralabilmesi için borçlunun ve diğer rehin alacaklılarının yazılı olarak itiraz etmemesi gerekmektedir. Model Kanun'un 80. maddesinde öngörülen bu düzenlemeye dair açıklamalar için bkz. **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 132 vd.

[598] **Helvacı**, Lex Commisoria, s. 100 vd.

değerinin tespit ettirilmesi zorunluluğu düzenlenerek, *lex commissoria* yasağıyla hedeflenen rehin vereni koruma amacı sağlanmaya çalışılmıştır.

Teminat altına alınan alacak karşılandıktan sonra arta kalan tutarın rehin verene iade edilmesi durumunda *lex commissoria* yasağı kapsamına giren bir durum bulunmamaktadır[599]. Uygulama Yönetmeliği'nin 38. maddesinin 2. fıkrasında, rehinli taşınır varlığın mülkiyetini devralmaya hakkı olan rehin alacaklısının, eksper raporunda belirtilen değerden az bir alacağa sahip olması halinde, fazla olan tutarı icra müdürlüğü hesabına yatırarak mülkiyeti devralabileceği belirtilmiştir. Bu fark tutarın icra müdürlüğü hesabına kaydedilmemesi halinde bu tutar kadar borçlu ile müteselsilen sorumlu olacaktır. Dolayısıyla, taşınır varlığın değerinden az bir alacağa sahip olması halinde alacaklının fark tutarı kendisine kalmadığı anlaşıldığından *lex commissoria* yasağına aykırılığın gündeme gelmeyeceği söylenebilecektir.

Bu yönleriyle esasen lafzı itibariyle *lex commissoria* yasağına aykırı sayılabilecek bu hüküm bakımından, yasağın altında yatan temel gerekçeler göz önünde bulundurularak getirilen düzenlemelerle sakıncaların bertaraf edilmeye çalışıldığı ifade edilebilecektir[600].

Kanun'un 14. maddesinde düzenlenen bir diğer imkân alacağın, Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren *varlık yönetim şirketlerine devredebilmesi*dir. Bankacılık Kanunu'nun 143. maddesinde varlık yönetim şirketlerine ilişkin genel esaslar düzenlenmiştir. Bankacılık Kanunu'nun 93. ve 143. maddesi dayanılarak hazırlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik[601] ile de varlık yönetim şirketlerinin kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Yönetmeliğe göre varlık yönetim şirketleri, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, bankalar ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacına yönelik olarak faaliyet göstermek üzere bu Yönetmelik hükümlerine göre izin alarak kurulan şirketleri ifade eder (m. 3, 1-(g)). Varlık

[599] **Helvacı**, Lex Commissoria, s. 109.

[600] **Antalya/Acar**, s. 149 vd.; **Acar**, s. 112; **Biçer**, s. 96; **Duran,** s. 116; karş. **Bilgin**, s. 624; *Göle ve Aydoğan*, borçlular aleyhine ortaya çıkabilecek sonuçlar nedeniyle rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin devrine ilişkin düzenlemenin yürürlükten kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir. **Göle/Aydoğan**, s. 45-46.

[601] RG. 01.11.2006, S. 26333.

yönetim şirketlerinin faaliyet alanı Bankacılık Kanunu'nun 143. maddesi ve Yönetmeliğin 11. maddesinde düzenlenmiştir. Bu iki hüküm doğrultusunda, varlık yönetim şirketlerinin her türlü alacağı ve varlığı değil; Banka, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, diğer mali kurumlar ve kredi sigortası hizmeti veren sigorta şirketlerinin söz konusu hizmetlerinden doğan alacakları ile diğer varlıklarını satın alabileceği anlaşılmaktadır. Şu halde, alacağın Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine devredilebilmesi için varlık yönetim şirketinin faaliyet alanı kapsamında devralabileceği bir alacak olması gerekmektedir. Faaliyet alanının düzenlendiği, Yönetmeliğin 11. maddesinin son fıkrasında da açıkça ifade edildiği üzere, varlık yönetim şirketleri bu maddede belirlenen konular dışında faaliyette bulunamazlar. Dolayısıyla varlık yönetim şirketlerine devredilemeyecek alacaklar bakımından Kanun'un 14. maddesinde tanınan hakkın kullanılıp kullanılamayacağı sorunu gündeme gelebilir. Kanun'da sadece varlık yönetim şirketine devir öngörülmüşken, Uygulama Yönetmeliği'nin 41. maddesinin 1. fıkrasında, alacaklının alacağını varlık yönetim şirketlerine veya üçüncü kişilere devredebileceği düzenlenmiştir. Uygulama Yönetmeliği'nin 41. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen bu düzenleme, Kanun'a aykırı olarak, varlık yönetim şirketleri dışında kalan üçüncü kişilere de devrin mümkün olduğunu göstermektedir.

Kanun'un 14. maddesinde tanınan bir diğer hak, *taşınır varlıklar üzerinde kiralama ve lisans hakkının kullanılması*dır. Ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olabilecek taşınır varlıklar arasında zilyetliğe elverişli olmayan taşınır varlıklar da bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak; fikri ve sınai haklar, kiracılık hakkı, ticaret unvanı verilebilir. İşte bunlar bakımından Kanun'da ayrı bir imkân daha getirilmiştir.

Rehin alacaklısının bu hakları kullanmaması halinde, genel hükümlere göre takip yapma hakkı saklı tutulmuştur. Bu durumda başvurulacak yol rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip olacaktır.

2. Rehin Alacaklısının Yükümlülükleri

Rehin alacaklısının yükümlülükleri, *a. Tescil Talebinde Bulunma Yükümlülüğü, b. Terkini Talep Etme Yükümlülüğü* olmak üzere iki başlık altında incelenecektir.

a. Tescil Talebinde Bulunma Yükümlülüğü

Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinde, rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin tescil ve değişiklik talebinde birlikte bulunacağı düzenlenmiştir. Rehin alacaklısının beyanı tescile muvafakat niteliğinde olacaktır.

b. Terkini Talep Etme Yükümlülüğü

Kanuna göre rehin alacaklısı sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin terkini talebinde bulunur. Kanun'un 15. maddesinde, 7099 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonrası, rehnin terkinini talep etme süresi, yabancı hukuka tabi rehin alacaklısı için otuz, Türk hukukuna tabi rehin alacaklısı için on beş işgünü olarak öngörülmüştür [TİTRK m. 15, f. 1].

Kanun'un 15. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen bu yükümlülüğü yerine getirmeyen rehin alacaklısına, Bakanlık tarafından rehin verenin bildirimi üzerine borç tutarının belirli olması halinde bu tutarın onda biri; borç tutarının belirli olmaması halinde güvence miktarının onda biri oranında idari para cezası uygulanacaktır.

II. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

A. GENEL OLARAK

Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin sona ermesi, genel olarak sözleşmeleri sona erdiren sebeplerle benzerdir. İkale sözleşmesi, ifa, imkânsızlık sözleşmeyi sona erdirmektedir. Rehin sözleşmesinde rehin tesis etmekten başka bir borç kararlaştırılmamışsa, sözleşme ifa ile sona erer. Buna karşılık, rehin sözleşmesinde rehin hakkının tesis edilmesinden sonra da taraflar arasındaki borç ilişkisine yönelik hükümler yer almakta ise, sözleşme sona ermeyecektir. Örneğin; taraflar sözleşmede denetleme hakkının ne şekilde kullanılacağına dair düzenlemelere yer vermiş olabilir. İşte böyle bir durumda rehin hakkı tesis edilmiş olmasına rağmen sözleşme hüküm ifade etmeye devam

eder. Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin süreye bağlanması da mümkündür. Bu halde, sürenin sona ermesiyle rehin sözleşmesi sona erecektir. Bundan başka, taraflara yüklenilen borçların ibrası ile de sözleşme sona erecektir. Ayrıca rehin sözleşmesinden dönülmesi halinde de sözleşme sona erebilir. Örneğin; rehin veren, rehin tesis etme borcunda temerrüde düşmüş ise rehin alacaklısının sözleşmeden dönmesi mümkün olabilir[602].

B. TİCARÎ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ HAKKININ SONA ERMESİ

Rehin sözleşmesinde rehin hakkının tesis edilmesinden sonra taraflar arasındaki borç ilişkisine yönelik hükümler yer almakta ise, sözleşme sona ermeyecektir. Ancak, rehin hakkının sona ermesi halinde, rehin sözleşmesi de sona erecektir[603]. Bu yönüyle, rehin hakkını sona erdiren sebeplerin incelenmesi önem arz etmektedir.

1. Alacağa Bağlı Olarak Sona Ermesi

Rehin hakkı, alacağa bağlı bir hak olduğundan kural olarak, rehinle teminat altına alınan alacak sona ererse, rehin hakkı da sona erecektir. Alacağı sona erdiren sebepler; ifa, ibra, yenileme[604], alacaklı ile borçlu sıfatlarının birleşmesi, ifa imkânsızlığı ve takas olarak sayılabilir. Bunların dışında, ikale, bozucu şartın gerçekleşmesi gibi sebepler de alacağı sona erdirebilir. Alacağı sona erdiren bir sebep olmamakla birlikte, zamanaşımı da bir def'i olarak bu kapsamda incelenebilir. Ne var ki, alacağın sona erdiği her durumda ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkı sona ermeyecektir. Aşağıda bu özel durumlar incelenecektir.

Alacak kural olarak ifa ile sona erer. Ancak, rehinli taşınır varlığın maliki, borçtan kişisel olarak sorumlu değilse, alacaklının haklarına halef olacaktır [TMK m. 884]. Şayet borcun tamamını ifa etmişse, alacaklının bütün haklarına, dolayısıyla rehin hakkına kendisi malik olacaktır. Kısmi olarak ifada bulunmuşsa, ifada bulunduğu oranda

---

[602] **Makaracı-Başak**, s. 390.

[603] **Makaracı-Başak**, s. 391.

[604] Cari hesap bakımından TBK m. 134, f. 3 uyarınca yenilemeyle borç sona ermeyecektir. **Cansel**, s. 205; **Antalya/Acar**, s. 171.

alacaklının haklarına malik olacaktır. Alacaklı ve malik sıfatlarının birleşmesi ile ticarî işlemlerde taşınır rehni sona ermemektedir. Bu ihtimalde malikin kendisi lehine bir rehin hakkı vücut bulur. Malik, bu rehin hakkını terkin ettirebileceği gibi, bir üçüncü kişiye devrederek kredi imkânı da elde edebilecektir[605].

Zamanaşımına uğramış olması, alacağın sona ermesine neden olmaz. Sadece borçluya zamanaşımı def'ini ileri sürerek ifadan kaçınma imkânı sunar[606]. Kanun'un 18. maddesi uyarınca kıyasen uygulanma imkânı bulan TMK m. 864 uyarınca, rehin sözleşmesinin Sicile tescilinden sonra alacak için zamanaşımı işlemeyecektir. Bir başka ifadeyle, rehin sözleşmesinin sicile tescilinden sonra rehinle teminat altına alınan alacak için zamanaşımı duracaktır.

Alacak sona ermesine rağmen rehin hakkı, Sicilden terkin edilmediği sürece şeklen dahi olsa varlığını sürdürür. Kanun'un 15. maddesinin 1. fıkrasında rehin alacaklısına, rehnin Sicilden terkinini talep etme yükümlülüğü getirilmiştir. 7099 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonrası rehnin terkinini talep etme süresi, yabancı hukuka tabi rehin alacaklısı için otuz, Türk hukukuna tabi rehin alacaklısı için on beş işgünü olarak öngörülmüştür. Rehin alacaklısının bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde Kanun'un 15. maddesinin 3. fıkrasına göre rehin veren, rehnin sicilden terkinini talep etme hakkına kavuşacaktır. Borcunu ödeyen ve bunu (mahkeme kararıyla) belgeleyen rehin veren, rehnin terkinini Sicilden isteyebilecektir.

Mülga TİRK'de ticarî işletmenin Ticaret Sicilinden terkin edilmesi halinde alacağın muaccel olacağı ve terkinin alacaklıya tebliğ edilmesinden itibaren iki ay içinde rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takibi yapılmaması halinde rehin hakkının terkin edileceği düzenlenmişti [m. 18, f. 1, 2]. TİTRK'de ise benzer bir hükme yer verilmemiştir. Bu durumda, rehin konusunun ticarî işletme veya esnaf işletmesi olması ve işletmelerin Sicilden terkin edilmiş olmaları söz konusu ise, rehin hakkı işletmeyi oluşturan varlıklar üzerinde devam edecektir[607].

---

[605] **Ayhan/Çağlar**, s. 217; karş. **Antalya/Acar**, s. 171; İpotek bakımından alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi hakkında bkz. **Helvacı,** s. 13 vd. ve taşınır rehni bakımından alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi hakkında bkz. **Makaracı-Başak**, s. 405.

[606] **Eren**, Genel Hükümler, s. 1311.

[607] Aynı yönde bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 48.

2. Alacaktan Bağımsız Olarak Sona Ermesi

a. Sürenin Sona Ermesi

Rehin hakkı bir süreye bağlanmış olabilir. Yukarıda da ifade edildiği gibi[608], bu husus Uygulama Yönetmeliği'nin 21. maddesinin 1. fıkrasıyla da açıkça hüküm altına alınmıştır. Rehin hakkının bağlandığı bu sürenin sona ermesi halinde rehin hakkının akıbetinin ne olacağı önem arz etmektedir. Nitekim ipoteğin süreye bağlı olarak kurulması ve sürenin sona ermesiyle ipoteğin sona erip ermeyeceği hakkında öğretide bir fikir birliği bulunmamaktadır.

Bir görüşe göre, ipoteğe ilişkin bir süre kararlaştırılmış ve tapu siciline kaydedilmişse, sürenin dolması ile ipotek de sona erecektir[609]. Diğer bir görüşe göre, ipotek hakkının bağlandığı sürenin dolmasıyla ipotek hakkının kendiliğinden sona ereceğinin kabulü mümkün değildir[610]. Yargıtay, taraflarca kararlaştırılan sürenin alacağın muaccel olmasından önce dolması halinde, ipoteğin sona ermeyeceği görüşündedir. Bu ihtimalde, sürenin sona ermesiyle rehin hakkı da sona ererken, rehinle güvence altına alınan alacak devam edecektir[611].

Uygulama Yönetmeliği'nin 22. maddesinin 2. fıkrasında rehin hakkının sona ermesi hallerinden biri olarak "belirlenen sürenin sona ermesi" sayılmıştır. Uygulama Yönetmeliği'nin 21. maddesinin 2. fıkrasında ise, borçlunun temerrüde düşmesi halinde,

---

[608] İkinci Bölüm, IV, A, 3, b, (4).

[609] **Makaracı-Başak,** s. 392; **Helvacı**, s. 409-410; **Köprülü/Kaneti**, s. 347.

[610] **Çetiner**, s. 264-265; "…ipoteğin belirli bir süre için kurulmuş olması, bu sürenin sonunda ipoteğin re'sen fekkini gerektirmeyeceğinden ve tapu kaydında müşteki ipotek alacaklısının ipoteği de halen tescilli olduğundan İİK' nun 134. maddesinde açıklanan ihalenin feshini isteyebilecek ilgililerden olduğu nazara alınarak icra mahkemesince şikâyetin esasının incelenmesi gerekirken yazılı şekilde ipotekte belirlenen sürenin dolması nedeniyle ipoteğin ortadan kalktığından bahisle istemin incelemesiz reddi isabetsizdir." 12. HD., 21.04.2005 T., 2005/4803 E., 2005/8569 K. sayılı karar, **Lexpera Hukuk Veritabanı**, E.T. 18.03.2018.

[611] "Her ne kadar süre konmuş ise de, ipoteğin ilişkin olduğu borcun ödenmesi iki takside bağlanmış olup söz konusu süreyi aşmaktadır. Bu durumda ipotek süresinin dolması ile dava konusu ipoteğin sona ereceğinin kabulü mümkün değildir." 19. HD. 25.01.2010 T., 2009/3260 E., 2010/514 K. sayılı kararı için bkz. **Çetiner**, s. 264, dn. 735.

kararlaştırılan sürenin sona erdiği iddiasına dayanılarak terkin talebinde bulunulamayacağı düzenlenmiştir[612].

b. Taşınır Varlığın Yok Olması

Rehin konusu taşınır varlığın yok olması halinde, rehin hakkı da sona erer. Rehinli taşınır varlık yok olmuş ve fakat rehin konusu taşınır varlığın ikame değeri bulunmakta ise, rehin hakkı bu ikame değer üzerinden devam edecektir [TİTRK m. 7, f. 1]. Bununla birlikte, üretim sürecinin, kullanıldığı taşınır varlıklarla birlikte rehnedilmesi halinde rehin, üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır [TİTRK m. 7, f. 2]. Bu hüküm ile de yukarıda da değindiğimiz gibi[613] hammadde, stok gibi üretim sürecinde kullanılan, örneğin; birleşen veya karışan, varlıklar bakımından aynî ikame düzenlenmiş olup bunların üretim sürecinde kullanılmasıyla rehin sona ermeyecektir.

c. İyiniyetle Kazanım

Bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen ya da bilmesi gerekmeyen iyiniyetli kişi tarafından rehin konusu taşınır varlık üzerinde mülkiyet hakkı elde edilirse [TİTRK m. 7, f. 3] rehin hakkı sona erecektir[614].

d. Terkin

Alacağın sona ermesinden bağımsız olarak da ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkının terkini gündeme gelebilir. Terkin talebi bir hukuki sebebe dayalı olarak yapılacaktır. Örneğin; rehnin terkini borcu yükleyen bir ölüme bağlı tasarruf ya da terkin talebinde bulunma borcu yükleyen bir sözleşme akdedilmiş olabilir. İşte terkinin öncelikle geçerli bir hukuki sebebe dayalı olması gerekir. Nitekim Sicil Yönetmeliği'nin 21. maddesinin 4. fıkrasında "*Tescil edilecek tüm hususlar ve bu hususlarda meydana gelen değişiklikler ile bu hususların terkin edilmesi işlemlerinin doğrulayıcı belgelere*

[612] **Ayhan/Çağlar**, s. 216.

[613] Birinci Bölüm, III, C; İkinci Bölüm, III, A, 2, b, (2).

[614] **Makaracı-Başak,** s. 392**; Ayan**, s. 287; İyiniyetin korunmasına ilişkin açıklamalarımız için bkz. İkinci Bölüm, II, B, 2, c.

dayanması esastır." düzenlemesine yer verilerek, bu esas vurgulanmıştır. Bununla birlikte, terkin talebinde bulunacak kişinin de hak sahibi veya temsilcisi olması şarttır. Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinin 2. fıkrasında yer verilen, "*Kanuna göre rehin alacaklısı sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin terkini talebinde bulunur*." şeklindeki düzenleme ile terkin talebinde bulunmaya yetkili kişiler ifade edilmiştir. Ayrıca rehin alacaklısının rehinden feragati halinde terkin talebinde bulunarak, rehni sicilden terkin ettirmesi de rehni sona erdirecektir[615].

e. Kanun'un 14. Maddesinde Tanınan Hakların Kullanılması ve Rehnin Paraya Çevrilmesi

Mülga TİRK m. 14'e göre borçlunun borcunu vadesinde ödememesi halinde, alacaklının rehin konusunun satış bedelinden alacağını tahsil edebileceği düzenlenmiş, mülga TİRK m. 17'de, İcra ve İflâs Kanunu'nun taşınır rehninin paraya çevrilmesi hakkındaki hükümlerine atıfta bulunulmuştu.

İİK m. 45'te, "*Rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflâsa tabi şahıslardan olsa bile yalnızca rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılabilir*." denilerek, rehinle temin edilmiş alacakların takibi yönünden kuralın önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılması olduğu belirlenmiştir. Hükmün çeşitli istisnaları bir yana bırakılırsa[616], emredici nitelikte olup olmadığı öğretide tartışılmaktadır[617]. Yargıtay, bu hükmün kamu düzenine ilişkin ve emredici olduğunu kabul etmektedir[618]. Ticarî

---

[615] **Helvacı**, s. 405-407.

[616] İİK m. 45'e başvurmanın istisnaları için bkz. **Kuru, Baki,** İcra ve İflâs Hukuku-El Kitabı, 2. Bası, C.: II, Ankara 2013, s. 986 vd.; **Yıldırım, Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis**, İcra ve İflâs Hukuku, 7. Bası, İstanbul 2016, s. 287-288; **Muşul, Timuçin**, İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara 2017, s. 59 vd.

[617] Emredici olduğu yönünde bkz. **Kuru**, II, s. 985-986; **Helvacı**, s. 254; Rehnin üçüncü kişi tarafından tesis edildiği hallerde, rehin veren ile alacaklı arasında İİK.m.45'in uygulanmayacağına dair sözleşme akdedilmesine hukuken herhangi bir engel bulunmadığını ileri sürerek aynı yönde bkz. **Kılıçoğlu, Evren**, İcra Sözleşmeleri, İstanbul 2005, s. 140; Aksi yönde bkz. **Postacıoğlu, İlhan**, İcra Hukuku Esasları, 4. Bası, Ankara 1987, s. 552; **Gürdoğan, Burhan**, İpoteğin Paraya Çevrilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Ankara 1979, s. 6; **Çetiner**, s. 274.

[618] Örneğin, bir Yargıtay kararında: "Alacaklı tarafından genel haciz yoluyla başlatılan ilâmsız icra takibinde örnek (7) numaralı ödeme emrinin tebliği üzerine borçlu şikâyet yoluyla icra mahkemesine yaptığı başvuruda, alacağın rehinle teminat altına alındığını, öncelikle ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılması gerektiği halde, genel haciz yoluyla ilâmsız takip yapılmasının ve ödeme emri gönderilmesinin doğru olmadığını ileri sürerek ödeme emrinin iptalini ve hacizlerin kaldırılmasını istediği,

işlemlerde taşınır rehninde ise, Kanun'un amaçlarından biri "*rehnin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması"* olarak ifade edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda yeni bir takip usulü düzenlenmiştir. Rehin alacaklısının İİK m. 45'e göre rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurmadan önce, Kanun ve Uygulama Yönetmeliği'nde düzenlenen bu yeni takip usulüne başvurarak tatmini mümkün kılınmıştır. Ancak, bu takip usulüne başvurmak istemeyen rehin alacaklısının, genel hükümlere göre rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatması hakkı da saklıdır. Kanun'un 14. maddesinde tanınan haklara başvurmak istemeyen alacaklı, İİK m. 45 uyarınca rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvuracak; genel haciz veya iflâs yolunu ise tercih edemeyecektir. Rehin alacaklısının Kanun 14. maddesinden doğan hakları kullanmadan ve rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurmadan genel haciz veya iflas yoluyla takibe başlaması halinde ise, şikâyet yoluna başvurulabilecektir[619].

Kanun'un 14. maddesinde genel hükümlere göre takip yapabilme yetkisi yanında rehin alacaklısına tanınan haklar: *rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep etme, alacağını varlık yönetim şirketlerine devretme, zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans verebilme* haklarıdır.

Kanun'un 14. maddesinde tanınan haklara ilişkin takip usulü ise Uygulama Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Yönetmelikte, İcra ve İflâs Kanunu'nun bir kısım hükümlerine de atıfta bulunulmuştur. Takip usulüne ilişkin Kanun'da herhangi bir düzenleme getirilmeyerek, konunun doğrudan Yönetmelik ile düzenlenmesi eleştiri konusu yapılabilecektir.

Aşağıda bu haklar ve Uygulama Yönetmeliği'nde öngörülen takip usulü inceleme konusu yapılacaktır.

---

mahkemece istemin süre aşımından reddine karar verildiği görülmektedir. İİK'nun 45. maddesinde; 'Rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflâsa tâbi şahıslardan olsa bile alacaklı yalnız rehnin paraya çevrilmesi yoliyle takip yapabilir. Ancak rehnin tutarı borcu ödemeğe yetmezse alacaklı kalan alacağını iflâs veya haciz yoliyle takip edebilir' hükmü yer almaktadır. Bu düzenleme kamu düzenine dair olup, İİK'nun 16/2. maddesi uyarınca süresiz şikâyete tabidir." ifadelerine yer verilmiştir. 12. HD., 31.03.2016 T., 2015/32415 E., 2016/9597 K. sayılı kararı. **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**, E.T. 21.02.2018.

[619] İİK m. 45'e aykırı şekilde rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurulmadan genel haciz veya iflas yoluyla takibe başlanılması halinde, şikâyetin süresiz mi yoksa İİK m. 16, f. 1 uyarınca yedi günlük süre içinde mi yapılması gerektiğine ilişkin tartışmalar için bkz. **Çetiner**, s. 276.

(1). Rehinli Taşınırın Mülkiyetinin Devrini Talep Etme

Kanun'un 14. maddesine göre, rehin alacaklısının rehinli taşınırın mülkiyetinin kendisine devrini talep etme hakkı bulunmaktadır. Uygulama Yönetmeliği'nin 29. maddesinde de, öngörülen takip usulünün yerine getirilmesi suretiyle mülkiyetin devrinin talep edilebileceği belirtilmiştir.

Ticarî işlemlerde taşınır rehniyle teminat altına alınan borcun süresinde ifa edilmemesi üzerine başlatılan takip de ilâmlı ya da ilâmsız olabilir. Uygulama Yönetmeliği'nin 29. maddesinin 2. fıkrasında, rehin sözleşmesinin bir ilâma veya ilam niteliğinde bir belgeye bağlanmış olması halinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 24. maddesinin kıyas yoluyla uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir[620]. Rehin sözleşmesinde kayıtsız şartsız borç ikrarında bulunulmuşsa veya alacak ya da rehin hakkı bir mahkeme ilâmı ile tespit edilmişse ilâmlı takibe başlanılabilir. Rehnin anapara rehni şeklinde tesis edilen durumlarda kayıtsız şartsız bir borç ikrarı bulunmaktadır. Buna karşılık, alacak üst sınır rehni ile teminat altına alınmışsa kural olarak başvurulacak yol ilâmsız takip olacaktır. Örneğin; kredi açma ya da cari hesap sözleşmesinden doğan alacakların teminat altına alınması halinde ilâmsız takibe başvurulacaktır[621]. Ancak, rehnin miktarı belirli bir alacak için üst sınır rehni olarak tesis edilmiş olması halinde, bu kuralın bir istisnası doğacak ve ilamlı takip yapılabilecektir[622]. Bununla birlikte, Uygulama Yönetmeliği'nin 35. maddesinin 3. fıkrasında ise İİK m. 150/ı hükmü saklı tutulmuştur[623].

İlâmsız takibe başvurulması halinde Uygulama Yönetmeliği'nin 35. maddesi uyarınca ödeme emri gönderilecektir. Buna karşılık ilâmlı takip yolunda ise, Uygulama Yönetmeliği'nin 37. maddesi kapsamında bir icra emri gönderilecektir. İlâmsız takibin

---

[620] **Mülkiyetin devri**
Madde 29 – "(1) Kanun ve bu Yönetmelik kapsamındaki rehinle güvence altına alınan borçların süresinde ifa edilmemesi hâlinde rehin alacaklısı, bu Yönetmelikte belirtilen usulün tamamlanması üzerine 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun 24 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre icra müdürlüğü marifetiyle taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilir.
(2) Rehin sözleşmesinin ilâm niteliğinde bir belgeye bağlanmış olması halinde 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun 24 üncü maddesi kıyasen uygulanır."

[621] Anapara ve üst sınır rehni ayrımına ilişkin kriterler ve takip hukuku bakımından sonuçları hakkında ayrıntılı olarak bkz. **Çetiner**, s. 280 vd.; **Altay/Eskiocak**, s. 82 vd.

[622] **Çetiner**, s. 281-282.

[623] İİK m. 150/ı'nın TİRK bakımından uygulanamayacağı yönünde bkz. **Haznedar**, s. 133; **Karabel**, s. 114.

aşamaları takip talebi, sıra cetveli, sıra cetvelinin kesinleşmesi, ödeme emri, ödeme emrinin kesinleşmesi, icra emri ve mülkiyetin devri olarak sıralanabilir. İlâmlı takip ise, takip talebi, sıra cetveli, sıra cetvelinin kesinleşmesi, icra emri ve mülkiyetin devri aşamalarından oluşmaktadır[624].

(a). Takip Talebi

aa. Takip Talebinin Gönderilmesi

Takip talebi, Uygulama Yönetmeliği'nin 30. ve 31. maddelerinde düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 30. maddesine göre, mülkiyetin devri talebini içeren takip talebinin temerrüdün gerçekleşmesini müteakip *yedi gün* içinde yapılması gerekmektedir[625]. Bu hükümdeki temerrüdün de, muacceliyet olarak anlaşılması gerekir. Öncelik hakkı sahibinin takip talebinde bulunması için Yönetmeliğin 30. maddesinde öngörülen bu süre, hak düşürücü sayılmamalıdır. Zira hak düşürücü sürelerin kanunla düzenlenmesi gerekmektedir[626].

Kanun'un 14. maddesinde, birinci derece alacaklının, icra dairesinden İİK m. 24 uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebileceği düzenlenmiştir. Madde metninde birinci derece alacaklı denilmişse de bu imkânın sadece derece sisteminde değil ilerleme sisteminde de geçerli olması gerekir[627]. Nitekim Uygulama Yönetmeliği'nin 31. maddesinin 1. fıkrasında, borcun süresinde ifa edilmemesi halinde mülkiyetin devrini talep etmeye yetkili kişiler; ilerleme sisteminde ilk tescil ettiren, derece sisteminde ilk sırada bulunan rehin alacaklısı olarak belirlenmiştir[628]. Bununla birlikte, bu hak, hem

---

[624] Ticarî işletme rehninde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin aşamaları; takip talebi, ödeme emri, ödeme emrinin kesinleşmesi, paraya çevirme ve paraların paylaştırılmasıdır. **Karabel**, s. 109. Ticarî işletme rehni bakımından TİRK m. 14, f. 3'te özel olarak düzenlenen ihtiyati haciz kurumuna da TİTRK'de yer verilmemiştir. TİRK m. 14, f. 3'te düzenlenen ihtiyati hacze ilişkin ayrıntılı olarak bkz. **Karabel**, s. 141 vd.; **Haznedar**, s. 115 vd.

[625] **Mülkiyetin devri talebi**
Madde 30 – "(1) Borçlunun temerrüdünün gerçekleşmesi halinde rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin devri bir takip talebi ile yapılır.
(2) Takip talebi, temerrüdün gerçekleşmesini müteakip yedi gün içinde yapılır."

[626] Aynı yönde bkz. **Bilgin**, s. 630; **Hasırcı**, s. 231-232.

[627] Aynı yönde bkz. **Antalya/Acar**, s. 150; **Ayhan/Çağlar**, s. 212.

[628] **Takip talebi**
Madde 31 – "(1) Borçlunun temerrüdünün gerçekleşmesi halinde rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin devrini talep etmeye yetkili kişiler şunlardır:

ilerleme sisteminde hem de derece sisteminde ilk sıradaki rehin alacaklısına tanınmıştır. Hâlbuki mülkiyetin devrini, rehinle temin edilen alacağı muaccel olan bütün alacaklıların isteyebilmesi gerekir. Sadece Uygulama Yönetmeliği m. 31, f. 1-(a), (b)'de belirtilen kişiler ilk olarak tatmin edilecektir[629]. Uygulama Yönetmeliği'nin 40. maddesi uyarınca, öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının *bir hafta* içerisinde mülkiyetin devri talebinde bulunmaması halinde, sonraki sırada bulunan diğer rehin alacaklıları tarafından mülkiyetin devri talebinde bulunulabileceği belirtilmiştir[630].

Takip borçlusu, rehin konusu taşınır varlığın malikidir. Malik borçlu olabileceği gibi, üçüncü bir kişinin borcuna yönelik taşınır varlığını rehin gösteren kişi de olabilir. Borçlu ile rehin verenin aynı kişi olmaması halinde takibin borçlu ve rehin verene karşı birlikte başlatılması gerekmektedir. Bu ihtimalde şekli mecburi takip arkadaşlığı söz konusudur[631].

---

a) Rehin sözleşmesinde ilerleme sisteminin belirlenmiş olması halinde tescil anına göre belirlenen ilk rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi.
b) Rehin sözleşmesinde sabit derece sisteminin belirlenmiş olması halinde derece ve sıra olarak en önde bulunan rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi."

[629] **Ayhan/Çağlar**, s. 211-212; **Öz**, s. 180.

[630] Uygulama Yönetmeliği'nin 30. maddesinde yedi günlük süre öngörülmüş olmasına rağmen, 40. maddede bir haftalık sürenin öngörülmüş olması isabetli olmamıştır. Bu iki yönetmelik hükmü arasında yedi gün ve bir hafta olarak düzenlenen süreler bakımından yaratılan uyumsuzluğun giderilmesi gerekmektedir. Bu yönde bkz. **Hasırcı**, s. 232.

[631] **Hasırcı**, s. 233; Yargıtay'a göre sadece asıl borçluya karşı takip başlatılmışsa, alacaklıya kesin süre verilerek takibin rehin verene de yönetilmesi temin edilecektir. Aksi halde ise takibin iptali gerekecektir. "..ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile yapılan takipte, asıl borçlu takipte gösterilip, ipotek veren gösterilmemiş ya da ipotek verene takip yöneltilip asıl borçlu hakkında takip yapılmamış ise bu durum kabul edilebilir bir yanılgıya dayandığından HMK'nun 124/3.maddesi uygulaması ile anılan kişi sonradan takibe dahil edilmek suretiyle eksiklik giderilebilir. Somut olayda, ipotek veren şikâyetçi hakkında ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip başlatıldığı, ancak İİK'nun 149. maddesine göre aralarında zorunlu takip arkadaşlığı bulunan asıl borçluya takibin yöneltilmediği görülmektedir. O halde, borçlu tarafın eksik gösterilmesi kabul edilebilir bir yanılgıya dayandığından, Mahkemece, takibin asıl borçlu şirkete yöneltilmesi için alacaklıya ara kararla kesin süre verilmeli, verilen süre içinde alacaklı tarafından ek takip talebi düzenlenerek takibin asıl borçluya yöneltilmesi (icra emri gönderilmesi) halinde bu eksiklik tamamlanmalı, verilen kesin sürede takibin asıl borçluya yöneltilmemesi halinde ise takibin iptali gerektiği ipotek veren ile borçlu arasındaki zorunlu takip arkadaşlığı, kamu düzenine dair olup, süreye de tabi olmadığı Mahkemece resen nazara alınarak hüküm tesisi gerekirken, yazılı şekilde sonuca gidilmesi isabetsizdir." 8. HD., 19.01.2015 T., 2014/3037 E., 2015/903 K. sayılı kararı, **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası;** E.T. 23.04.2018. Buna karşılık, sadece rehin verene karşı takip başlatılmışsa, asıl borçlunun sonradan dahil edilmesi mümkün olmayacaktır. "Somut olayda, takip dayanağı 08.04.2004 tarih ve 2155 yevmiye nolu ipoteğin İ... M.. tarafından M.. Un İrmik Makarna Şeker ve Gıda San. Tic. A.Ş.'nin kullandığı ve kullanacağı kredilerin teminatını teşkil etmek için verildiği, ipotek veren ve takipten önce ipotekli taşınmazı satan eski malik İ.. M... ve ipotekli taşınmazı satın alan M... İç ve Dış Ticaret A.Ş. hakkında takip başlatıldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda asıl borçlu hakkında takip yapılmadığından ve bu eksikliğin sonradan tamamlattırılması da mümkün bulunmadığından ayrıca kamu düzeni ile ilgili bu husus Mahkemece re'sen gözönüne alınacağından şikâyetin kabulü ile takibin iptaline karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile davanın tümden reddine dair hüküm kurulması isabetsizdir." 8. HD. 04.11.2014 T., 2013/23139 E., 2014/19869 K. sayılı karar, **Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası;** E.T. 23.04.2018.

Rehinli taşınır varlığının mülkiyetinin devri talebi sözlü, yazılı veya elektronik ortamda [Uygulama Yönetmeliği m. 31, f. 3], bu varlığın bulunduğu yer veya rehin alacaklısının yerleşim yeri icra müdürlüğüne yapılmalıdır [Uygulama Yönetmeliği m. 31, f. 2].

bb. Takip Talebinin İçeriği

Takip talebinde yer verilmesi gereken hususlar ise, Uygulama Yönetmeliği'nin 31. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre, rehin alacaklısının 9. maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen bilgilerin[632], borçlunun 9. maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen bilgilerin[633], rehnin güvence oluşturduğu borç bilgilerinin[634] takip talebinde bulunması gerekmektedir. Rehin veren ve borçlunun farklı kişiler olması ihtimalinde ise 9. maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan bilgilerin[635] de takip talebine yazılması gerekmektedir[636].

---

[632] Uygulama Yönetmeliği'nin 9. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca, rehin alacaklısının; "Tacir olması halinde ticaret unvanı, MERSİS numarası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzasının, Kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar olması halinde kurum adı, adresi ve yetkili kişinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzasının, Esnaf olması halinde, kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzasının" takip talebinde yer alması gerekmektedir.

[633] Uygulama Yönetmeliği'nin 9. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca, rehin veren borçlu ise borçlunun; "Tacir olması halinde ticaret unvanı, MERSİS numarası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzasının, Esnaf olması halinde, kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası, Çiftçi olması halinde kimlik numarası, ÇKS numarası, adı, soyadı, imzası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzasının, Serbest meslek erbabı olması halinde kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzasının, Sebze ve Meyve Üretici Örgütleri Hakkında Yönetmelik kapsamında yer alan üretici örgütü belgesine sahip üretici örgütü olması halinde üretici örgütü belge numarası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzasının" takip talebinde yer alması gerekmektedir.

[634] Kanun'un 4. maddesinin 6. fıkrasının (b) bendi uyarınca rehin sözleşmesinde "borcun konusu, borcun miktarı, borcun miktarı belirli değilse rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiği, ödenecek para cinsi ve rehnin azami miktarı"na yer verilmesi gerekmekte olup rehnin güvence oluşturduğu borca ilişkin bu bilgilerin takip talebinde de bulunması zorunludur.

[635] Rehin veren ve borçlunun farklı kişiler olması ihtimalinde ise 9. maddenin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca; "üçüncü kişinin kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzasının" takip talebinde yer alması gerekmektedir.

[636] **Hasırcı**, s. 235.

Uygulama Yönetmeliği'nin 31. maddesinin 5. 6. ve 7. fıkralarına göre takip talebinin ekinde; Değer Tespit Yönetmeliği uyarınca düzenlenen ekspertiz raporunun, rehin sözleşmesinin aslının veya borçlu sayısından bir fazla olacak şekilde rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi tarafından onaylanmış örneğinin, Sicilden alınmış rehin verenin, rehinli taşınır varlığın zilyedinin, sonraki sırada yer alan rehin alacaklılarına ve rehinli taşınır varlığa ait bilgileri gösterir belgenin icra müdürlüğüne verilmesi gerekir.

Değer Tespit Yönetmeliği uyarınca düzenlenen ekspertiz raporunun takip talebine eklenmesi gerekmektedir. Zorunlu olmamakla birlikte, Kanun'un 13. maddesinin 1. fıkrasına göre, rehin hakkının kurulması aşamasında, rehne konu edilmek istenen taşınır varlığın değeri tespit ettirilebilir [637] . Buna karşılık, Kanun'un 14. maddesinden doğan hakların kullanılabilmesi için değer tespiti yaptırılması bir zorunluluk olarak düzenlenmiştir. Alacaklının, rehin verenin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesine başvurusu üzerine taşınırın değeri tespit ettirilecektir. Değer tespitine itiraz edilmesi halinde, mahkeme tarafından üç gün içerisinde yeni bir değer tespiti yaptırılacaktır. İtiraz üzerine yapılan bu değer tespiti ise kesindir. Bu tespitin yapıldığı tarihten itibaren iki yıl geçmedikçe yeniden değer tespiti yaptırılması mümkün değildir. Şayet, rehin sözleşmesi kurulurken, Değer Tespit Yönetmeliği'nde öngörülen usule göre değer tespiti yaptırılmış ve üzerinden iki yıl geçmemiş ise, Kanun'un 14. maddesinden doğan hakların kullanılabilmesi söz konusu olduğunda, yeniden değer tespitinin yapılmasının gerekip gerekmediği noktasında bir açıklık bulunmamaktadır. Kanaatimizce bu ihtimalde değer tespiti yaptırılması için zorunlu bir hal ortaya çıktığından, iki yıl geçmemiş olsa bile yeni bir tespit yaptırılmasının mümkün olması gerekir[638]. Değer tespitinin yapılmasından sonra rehin alacaklısının alacağının tam olarak

[637] Kanun'un 13. maddesinin 1. fıkrasında, "*Taraflar, rehin hakkının kurulması öncesinde rehne konu taşınırın değerinin tespiti amacıyla ikinci fıkrada belirtilen usulle değer tespiti yaptırabilir*." düzenlemesine yer verilmiştir. Buna karşılık Değer Tespit Yönetmeliği'nin 7. maddesinin 1. fıkrasında ise, "*Rehne konu taşınır varlığın değer tespiti, rehin hakkının kurulması öncesinde rehin alacaklısı ile rehin veren arasında herhangi bir değerleme hizmeti alınmaksızın serbestçe kararlaştırılabilir veya yetkili mahkemeden rehne konu taşınır varlığın değerini bu Yönetmelik hükümlerine göre tespit ettirmek üzere talepte bulunulur*." düzenlemesine yer verilmiştir. Görüleceği üzere, Yönetmelik hükmü Kanun'a aykırı şekilde, rehin alacaklısı ile rehin verenin herhangi bir değerleme hizmeti almaksızın rehinli taşınır varlığın değerini tespit edebileceğini düzenlenmiştir. Aynı uyumsuzluk Değer Tespit Yönetmeliği'nin 9. maddesinin 1. fıkrası ile de bulunmaktadır. **Hasırcı**, s. 236, dn. 63; **Biçer**, s. 91.

[638] İki yıllık kesinlik sınırının eleştirisi için bkz. **Hasırcı**, s. 237-240.

karşılanmadığının anlaşılması halinde, alacaklıya geçici rehin açığı belgesi verilecektir [İİK m. 150/f].

Rehin sözleşmesinin aslının veya borçlu sayısından bir fazla olacak şekilde rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi tarafından onaylanmış örneğinin takip talebine eklenmesi gerekmektedir.

Son olarak, Sicilden alınmış rehin verenin, rehinli taşınır varlığın zilyedinin, sonraki sırada yer alan rehin alacaklılarına ve rehinli taşınır varlığa ait bilgileri gösterir belgenin de takip talebinin ekinde yer alması şarttır. Anılan belge, Sicil Yönetmeliği'nin 32. maddesi uyarınca yapılan sorgulama sonucunda düzenlenen belgedir[639].

(b). Sıra Cetveli

aa. Sıra Cetvelinin Düzenlenmesi

Bilindiği üzere, sıra cetveli, satış sonrasında elde edilen tutarın alacakların alacağını tam olarak karşılamaya yetmemesi halinde icra müdürlüğü tarafından hazırlanmaktadır[640]. Ticarî işlemlerde taşınır rehni bakımından öngörülen bu takip usulünde ise, sıra cetvelinin takip talebi üzerine hazırlanması gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre; takip talebini alan icra müdürlüğü ekspertiz raporunu esas alarak, alacakların

[639] **Sorgulama sonuçları**
Madde 32 – "(1) Sorgulama sonucunda sorgulama kriterleriyle eşleşen aşağıdaki bilgiler gösterilir;
a) Rehin verenin bilgileri,
b) Rehinli taşınır varlıkların türü ve ayırt edici özellikleri,
c) Tescil tarihi ve zamanı,
ç) Rehin alacaklılarının derece ve sırası,
d) Borç miktarları ve/veya güvence miktarları,
e) Kabul edilen derece sistemi ve rehin alacaklılarının boşalan dereceye geçme hakkının bulunup bulunmadığı.
(2) Bakanlık, birinci fıkrada belirtilen bilgilere ilave yapmaya, bu bilgilerden bazılarını çıkarmaya ve sorgulama sonuçlarının şekli içeriğini belirlemeye yetkilidir.
(3) Sicil, sorgulama sonuçlarını gösteren belge düzenlemeye yetkilidir. Elektronik ortamda yapılan başvurular neticesinde düzenlenecek bu belgeler güvenli elektronik imza ile imzalanarak ilgiliye Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) ya da ıslak imzalı olarak posta aracılığıyla iletilebilir. Bu halde, iletilen bu belgeler sicil birimleri tarafından verilen belge ile aynı hukuki sonuçları doğurur.
(4) Sorgulama kriterlerinin hatalı veya eksik girilmesi halinde ortaya çıkan sorgulama sonuçları nedeniyle Sicile herhangi bir sorumluluk yüklenemez."

[640] **Kuru**, I, s. 732 vd.; **Yıldırım/Deren-Yıldırım,** s. 262.

öncelik sırasını ve alacak miktarlarını gösteren bir sıra cetveli hazırlayacak[641] ve ilgililere tebliğ edecektir. Rehin alacaklılarının öncelik sırası Uygulama Yönetmeliği'nin 33. maddesi uyarınca tespit edilecektir. Rehinli taşınır varlık üzerinde takip alacaklısı dışında başkaca bir rehin hakkı bulunmuyorsa, sıra cetveli düzenlenmesine gerek olmaksızın ödeme emrinin düzenlenmesi safhasına geçilebilecektir[642].

bb. Sıra Cetveline Karşı İtiraz ve Şikâyet

İcra Müdürlüğü tarafından hazırlanan bu sıra cetveline karşı itiraz ve şikâyet ise Uygulama Yönetmeliği'nin 34. maddesinde düzenlenmiştir. Uygulama Yönetmeliği'nin 34. maddesine göre; sıra cetvelinin tebliğinden itibaren rehin alacaklıları, yedi gün içinde rehinli taşınır varlığın bulunduğu yer veya rehin alacaklısının yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesinde[643] ilgililer aleyhine dava açarak sıra cetvelinin içeriğine itiraz edebileceklerdir. Dava basit yargılama usulüne göre görülecektir. İtirazın alacağın esas ve miktarına ilişkin olmayıp sıraya ilişkin olması halinde ise, icra mahkemesine şikâyet edilmesi yoluna başvurulacaktır. Sıra cetveline karşı itiraz ya da şikâyet yoluna başvurulmuşsa, sıra cetveli kesinleşmeden, ödeme emrinin gönderilmemesi gerekmektedir[644].

(c). Ödeme Emri

aa. Ödeme Emrinin Gönderilmesi

Uygulama Yönetmeliği'nin 35. maddesinin 1. fıkrasına göre; İcra müdürlüğü, sıra cetveline itiraz edilmemesi ya da itiraz veya şikâyetin reddedilmesi üzerine, durumu rehinli taşınır varlık üzerindeki sonra gelen rehin hakkı sahiplerine bir ihbarname ile

---

[641] Sıra cetveli yerine "mükellefiyetler (yükümlülükler) listesi" ibaresinin kullanılmasının daha uygun olacağı yönünde bkz. **Bilgin**, s. 633-634.

[642] **Bilgin**, s. 633.

[643] Görevli mahkemenin yönetmelik hükmüyle belirlenmesine ve Kanun'da rehin sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından görevli mahkemeye ilişkin bir düzenlemeye yer verilmeyerek genel hükümlere bırakılmış olmasına rağmen, sıra cetveli bakımından görevli mahkemenin belirlenmiş olmasına yönelik eleştiri için bkz. **Hasırcı**, s. 242-243.

[644] **Hasırcı**, s. 243, dn. 74; **Bilgin,** s. 637-638.

bildirecek ve borçlu ile rehin veren üçüncü kişi ise taşınır varlığın maliki üçüncü kişiye birer ödeme emri gönderilecektir[645].

Uygulama Yönetmeliği'nin 35. maddesinin 2. fıkrasında belirtildiği üzere, ödeme emrinde; ödeme süresinin on beş gün olduğu ve yedi gün içinde itiraz olunmaz ve birinci on beş gün içinde borç ödenmezse rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin alacaklıya devredileceği rehin verene bildirilecektir.

Uygulama Yönetmeliği'nin 35. maddesinin 3. fıkrasında ise, İİK m. 150/ı maddesi saklı tutulmuştur. Buna göre, İİK m. 150/ı'daki koşulların yerine getirilmesi halinde, ödeme emri yerine icra emri gönderilecektir.

bb. Ödeme Emrine İtiraz

Ödeme emrine itiraz Uygulama Yönetmeliği'nin 36. maddesinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 148 ila 150/d maddelerine atıfla düzenlenmiştir. Atıf yapılan maddeler ipoteğin paraya çevrilmesine ilişkin takip usulünü düzenlemektedir. İİK'nın 148. maddesinde takip talebi, 148/a'da adres gösterme zorunluluğu, 149'da icra emri, 149/a'da icranın geri bırakılması, 149/b'de ödeme emri, 150'de ödeme emrine itiraz, 150/a'da itirazın incelenmesi usulü ve hükümleri, 150/b'de kiracılara haber verme, 150/c'de tapu idaresine haber verme, 150/d'de satış hazırlıklarına ilişkin hükümlere yer verilmektedir.

Atıf yapılan İİK m. 150/a hükmünde, ödeme emrine itiraz hakkında İİK m. 62 ila 72 hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Borçlu yedi gün içinde icra dairesine başvurarak ödeme emrine itirazlarını bildirebilecektir. Borçlunun itirazının şekli, sebepleri ve etkisi genel haciz yolundaki gibi olacaktır [İİK m. 62-66][646]. Yapılan atıf ipoteğe ilişkin olduğundan, ticarî işlemlerde taşınır rehni hakkına itiraz ayrıca düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 36. maddesinin 2. fıkrasında, sırf rehin hakkına itiraz edilebileceği belirtilmiştir. Sırf rehin hakkına itiraz edilmiş olması halinde, itiraz sonuçlanıncaya kadar mülkiyet alacaklıya devredilmeyecektir. Bu aşamada rehin hakkına

[645] Rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin devrini öngören takip bakımından, para alacağının tahsiline yönelik bir kavram olan "ödeme emri"nin kullanılmış olması eleştirilmiştir. **Bilgin**, s. 639.

[646] Ayrıntılı olarak bkz. Baki Kuru, **İcra ve İflâs Hukuku-El Kitabı**, 2. Bası, C.: I, Ankara 2013, s. 222 vd.; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 76-81.

itiraz edilmediyse bundan sonra yapılacak itirazlar dinlenmeyecektir[647]. Ayrıca ticarî işlemlerde taşınır rehninde, TMK m. 864 uyarınca rehin tesis edildikten sonra zamanaşımının duracağı kabul edildiğinde, borçlunun zamanaşımı itirazında bulunması mümkün olmayacaktır.

Ödeme emrine itiraz da, genel haciz yolundaki gibi incelenecektir [İİK m. 67-70][648]. İcra mahkemesi kararıyla takibin taliki ve iptali, menfî tespit ve istirdat davaları hakkındaki hükümler de aynen uygulama alanı bulacaktır [İİK m. 71-72][649]. Borçlu yedi gün içinde itiraz etmez ve on beş gün içinde borcu ödemezse veya itiraz eder de itirazı iptal edilir ya da kaldırılırsa, borçluya icra emri gönderilecektir.

(d). İcra Emri

Uygulama Yönetmeliği'nin 37. maddesinde**,** ödeme emrine itiraz edilmediği veya itirazın kaldırıldığına ilişkin icra mahkemesinden ya da itirazın iptal edildiğine dair asliye hukuk mahkemesinden alınmış bir ilâmın icra müdürlüğüne verildiği takdirde, icra memurunun bir icra emri tebliğ ederek, borçluya veya taşınır varlığı zilyetliğinde bulundurana yedi gün içinde o varlığın teslimini emredeceği düzenlenmiştir[650]. İİK m. 150/ı'da öngörülen şartların yerine getirilmiş olması halinde de ödeme emri yerine icra emri gönderilebilecektir[651].

İcra emrine yazılması gereken hususlar, Uygulama Yönetmeliği'nin 37. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre icra emrine; rehin alacaklısının, borçlunun ve rehinli taşınır varlık üçüncü kişinin zilyetliğinde ise, bu kişinin 9. maddede belirtilen bilgileri ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin adları ve soyadları, adresi ve teslime konu varlığın neden ibaret olduğu ve taşınır varlığın teslim alınacağı yazılacaktır.

---

[647] Uygulama Yönetmeliği'nin 36. maddesinin 2. fıkrasının, TİTRK'e aykırı olduğu yönünde bkz. **Bilgin,** s. 640.

[648] **Kuru**, I, s. 248 vd.; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 82 vd.

[649] **Kuru**, I, s. 346 vd.; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 119 vd.

[650] *Bilgin*, burada teknik anlamda icra emrinden söz edilemeyeceğini, icra emri ifadesiyle kastedilenin, rehinli taşınır varlığın rehin alacaklısına teslimi hususunda, icra müdürlüğünce verilen muhtıradan ibaret olduğunu ifade etmektedir. Ayrıntılı olarak bkz. **Bilgin**, s. 641.

[651] İİK m. 150/ı uyarınca yapılan takip hakkında ayrıntılı olarak bkz. **Muşul**, s. 385 vd.

Uygulama Yönetmeliği'nin 37. maddesinde düzenlenen icra emrinde borçluya yedi gün içinde o varlığın teslim edilmesinin emredileceği düzenlenmiştir. Buna göre, icra emrinde borçluya, borcunu ödemesi için bir süre tanınmamıştır. Hâlbuki İİK m. 150/e'de icra emriyle borçluya yedi gün içinde borcu ödemez ve icranın geri bırakılmasına ilişkin bir karar getirmezse, ipotekli taşınmazın satılacağı ihtar edilmektedir. Kanaatimizce, bu halde de yedi günlük süre içerisinde borçluya borcunu ödeme imkânının tanınması yerinde olacaktır[652].

Borçlu veya rehinli taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran üçüncü kişi, ödeme emrinin gereğini yapmaz veya eksik yapar ve rehinli taşınır varlığı zilyetliğinde bulundurmaya devam ederse, rehinli taşınır varlık elinden zorla alınıp rehin alacaklısına verilecek ve bu husus Sicile bildirilecektir.

(e). Mülkiyetin devri sonrası yükümlülükler

aa. Alacağın Taşınır Varlığın Değerinden Fazla Olması

Uygulama Yönetmeliği'nin 38. maddesinin 1. fıkrasında, rehinli taşınır varlığın mülkiyetini devralmaya hakkı olan rehin alacaklısının, eksper raporunda belirtilen tutardan fazla bir alacağa sahip olması ihtimali düzenlenmiştir. Bu durumda, rehin alacaklısı raporda belirtilen tutarın onda dokuzunu alacağına mahsup ederek varlığın mülkiyetinin devrini talep edebilecektir. Alacaklının fark tutarı ile diğer alacaklıların öncelik hakkı ve alacak tutarına ilişkin rehin açığı belgesi düzenlenerek rehin alacaklılarına verilecektir. Söz konusu düzenlemedeki onda dokuzluk oranın neye göre belirlendiği konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Kanun'da da hiçbir dayanağı olmayan bu düzenlemenin uygulanmaması gerektiği düşüncesindeyiz[653].

[652] Aynı yönde bkz. **Hasırcı**, s. 249.

[653] Eleştiriler için bkz. **Hasırcı**, s. 250-253.

bb. Alacağın Taşınır Varlığın Değerinden Az Olması

Kanun'un 14. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi uyarınca, Uygulama Yönetmeliği'nin 38. maddesinin 2. fıkrasında ise, rehinli taşınır varlığın mülkiyetini devralmaya hakkı olan rehin alacaklısının, eksper raporunda belirtilen değerden az bir alacağa sahip olması ihtimali düzenlenmiştir. Buna göre, rehin alacaklısının fazla olan tutarı icra müdürlüğü hesabına yatırarak mülkiyeti devralabileceği belirtilmiştir. Fark tutarın icra müdürlüğü hesabına kaydedilmemesi halinde bu tutar kadar borçlu[654] ile müteselsilen sorumlu olacaktır. Fark tutar, diğer rehin alacaklılarına öncelik sırasına ve hisselerine göre paylaştırılacaktır. Aynı sırada olan rehin alacaklıları arasında o sıraya düşen tutar rehin alacaklılarının alacakları oranında dağıtılacaktır. Alacağının bir kısmını veya tamamını alamayan diğer rehin alacaklılarına rehin açığı belgesi düzenlenerek verilecektir. Bu madde çerçevesinde verilen rehin açığı belgesi, 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun rehin açığı belgesi ile aynı hukuki sonuçları doğuracaktır [İİK m. 152][655].

Bununla birlikte, hüküm birden fazla rehin alacaklısı olması ihtimaline göre düzenlenmiştir. Ancak, başka bir rehin alacaklısı yoksa rehin alacaklısının alacağından fazla olan kısmını herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olmasına rağmen, bu halde de icra müdürlüğü hesabına yatırması gerekmektedir. Söz konusu ihtimalde fazla olan tutar, icra müdürlüğünce rehin verene ödenecektir. Aksi halde *lex commissoria* yasağına aykırılık gündeme gelebilecektir.

(f). Diğer Rehin Alacaklıları Tarafından Yapılacak Mülkiyet Devri Talebi

Uygulama Yönetmeliği'nin 40. maddesinde; öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının bir hafta içerisinde mülkiyetin devri talebinde bulunmaması halinde, sonraki sırada bulunan rehin alacaklıları sırasıyla bu Yönetmelikte belirtilen usule göre icra müdürlüğünden mülkiyetin devri talebinde bulunabileceği belirtilmiştir. Yönetmelik hükmünden öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının mülkiyetin devrini talep etmemesi

[654] Uygulama Yönetmeliği'nin 38. maddesinin 2. fıkrasında rehin verenin müteselsil sorumlu olacağı belirtilmişse de, bunun borçlu olarak anlaşılması gerekir. **Öz**, s. 178-179.

[655] Bu konuda bkz. **Kuru**, II, s. 1026; **Muşul**, s. 377 vd.

halinde, sonraki sırada bulunan rehin alacaklılarına bu hakkın tanındığı anlaşılmaktadır. Sonraki sıralardaki rehin alacaklılarının bu hakkı ne şekilde kullanacağı hususunda ise herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir[656],[657].

(2). Alacağını Varlık Yönetim Şirketlerine Devretme

Kanun'un 14. maddesinde düzenlenen bir diğer imkân alacağın, Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren *varlık yönetim şirketlerine devredebilmesi*dir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, alacağın Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine devredilebilmesi için varlık yönetim şirketinin faaliyet alanı kapsamında devralabileceği bir alacak olması gerekmektedir. Zira varlık yönetim şirketlerinin faaliyet alanları belirlenmiştir. Bu konuların dışında kalan alanlarda faaliyette bulunamazlar [658] . Kanun'da sadece varlık yönetim şirketine devir öngörülmüşken, Uygulama Yönetmeliği'nin 41. maddesinin 1. fıkrasında, alacaklının

---

[656] Öncelik hakkına sahip olan alacaklı bu hakkı kullanmamış ve bu hak sonraki derecedeki veya sıradaki alacaklı tarafından kullanılmak istenmiş olabilir. Bu sorun *İnceoğlu* tarafından verilen bir örnekle ve yapılan iki farklı yorumla şöyle somutlaştırılabilir: Rehinli taşınır varlığın değerinin, 60.000,00-TL; birinci derece alacaklının alacağının, 50.000,00-TL ve mülkiyetin devrini talep eden ikinci derece alacaklının alacağının 30.000,00-TL olduğunu kabul edelim. Birinci yoruma göre, hakkı kullanan ve taşınır varlığı devralan ikinci derece alacaklı taşınırın değeri ile alacağının değeri arasındaki farkı icra dairesine ödemelidir. İcra dairesi de sırasıyla diğer rehin alacaklılarına ödeyecektir. Bu yorum, Yönetmeliğin 38. maddesine uygun olan yorumdur. Ancak, bu ihtimalde 50.000,00-TL tutarında alacağı olan birinci derece alacaklının öncelik hakkı bertaraf edilmiş olacaktır. Bu nedenle *İnceoğlu*'na göre bir haftalık takip süresi içinde bu hakkını kullanmamış olması nedeniyle, önceliğe sahip olan rehin alacaklısının bu hakkını bertaraf edecek bu yorumun kabulü güç görünmektedir. İkinci yorum ise, birinci dereceye ait alacak kısmının icra dairesine ödenerek rehinli taşınır varlığın devralınmasıdır. Bu durumda ikinci derece alacaklı 50.000,00-TL'yi icra dairesine yatırarak, rehinli taşınır varlığın mülkiyetini kazanacaktır. Bu yorum bakımından da alacaktan fazla bir miktarın icra dairesine ödenecek olması sorun yaratabilecektir. Ancak, *İnceoğlu*'na göre ikinci yorumun kabulü daha doğru olacaktır. Murat İnceoğlu, **Borçlunun Temerrüdünün Sonuçları**, Prof. Dr. Özer Seliçi'nin Anısına Armağan Takdim Töreni-Ticarî İşlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin İlk Tespitler Paneli, Bahçeşehir Üniversitesi-07.04.2018.

[657] Bir diğer sorun da, öncelik hakkı sahibi rehin alacaklısının alacağı muaccel olmaması durumunda bu hakkın ne şekilde kullanması gerektiği meselesidir. *İnceoğlu*'na göre, bu ihtimalde rehin yüklü olarak değer tespiti yapılması ve bu tutarın icra müdürlüğüne yatırılması gerekmektedir. Murat İnceoğlu, **Borçlunun Temerrüdünün Sonuçları**, Prof. Dr. Özer Seliçi'nin Anısına Armağan Takdim Töreni-Ticarî İşlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin İlk Tespitler Paneli, Bahçeşehir Üniversitesi-07.04.2018; *Öz* ise, hakkı muaccel olan önceki derecedeki bir alacaklının da rehinli taşınırın devrini isteyebileceğini, fakat devraldığı anda, taşınırın değerini aşmaması koşuluyla önceki derecede yer alan alacaklıların alacağı kadar bir tutarı banka hesabına onun adına rehnetmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak Yazar, bu görüşün de sorunlu olduğunu; zira alacağı daha önce muaccel olduğu için taşınır varlığı devralan sonraki sıradaki alacaklı, önceki sıradaki alacaklı veya alacaklılar adına banka hesabına rehin koyduruncaya kadar, rehin teminatını kaybetmiş sıradan alacaklılar haline geleceğini ifade etmiştir. Bu sakıncaya karşılık çözüm yolu olarak ise, önceki sıradaki alacaklılar adına bankada rehin hesabına para yatıncaya kadar, taşınır üzerindeki rehin hakkının devam etmesi ve bu hakkın Sicilden terkin edilememesi gerektiğini belirtmiştir. **Öz**, s. 180; aynı yönde bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 1011.

[658] Bu konudaki açıklamalarımız için bkz. Üçüncü Bölüm, I, B, 1, f.

alacağını varlık yönetim şirketlerine veya üçüncü kişilere devredebileceği düzenlenmiştir[659]. Anılan Yönetmelik hükmüyle, Kanun'a aykırı olarak, varlık yönetim şirketleri dışındaki üçüncü kişilere de rehinli alacağın devri mümkün görülmüştür[660]. Rehinli alacağın varlık yönetim şirketleri dışında kalan üçüncü kişilere de devri imkânının tanınması isabetli olabilir. Ancak, böyle bir imkân tanınmak isteniyorsa, Yönetmelik'te yer verilen düzenlemenin Kanun'a aktarılması yerinde olacaktır.

(3). Kiralama ve Lisans Hakkı

Kanun'un 14. maddesinde yer verilen bir diğer imkân, taşınır varlıklar üzerinde kiralama ve lisans hakkının kullanılmasıdır. Ticarî işlemlerde taşınır rehnine konu olabilecek taşınır varlıklar arasında zilyetliğe elverişli olmayan taşınır varlıklar da bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak; fikri ve sınai haklar, kiracılık hakkı, ticaret unvanı verilebilir. İşte bunlar bakımından Kanun'da, kiralama ve lisans hakkı öngörülmüştür. Ancak, kiralama ve lisans hakkının ne şekilde uygulanması gerektiği konusunda bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Uygulama Yönetmeliği m. 41, f. (2)'ye göre; rehin alacaklısı Kanun'un 5. maddesinde sayılan varlıklardan mülkiyeti veya zilyetliği devredilemeyenlerin kiralama ve lisans hakkını doğrudan kullanabilir ya da üçüncü kişilere kullandırtabilir. Lisanslama ve kiralama geliri borca yetecek düzeye ulaştıktan sonra kiralama ve lisanslama hakkı sona erer[661].

Öz[662], Kanun'da öngörülen bu imkân ile kastedilenin, rehin alacaklısının alacağının tutarını elde edebileceği uzunlukta bir süre için, gayrimaddi taşınır varlığı kiralamış veya lisans almış gibi kullanma hakkına sahip kılınması olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bir hak devri olmadığından, uyuşmazlık halinde hâkimin belirleyeceği bu kullanma süresi boyunca rehin hakkının terkin edilememesi ve rehnin kullanma hakkının üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilmesini sağlayan bir teminata dönüşmüş sayılması gerektiğini ifade etmiştir.

---

[659] TİTRK m. 14, f. 1-(b)'nin lafzından bu imkânın sadece derece sistemine göre kurulu rehinde birinci derece alacaklıya verilmiş olduğu görüşü için bkz. **Antalya/Acar**, s. 152.

[660] **Bilgin**, s. 643-644 ve orada dn. 55.

[661] Bu imkânın sadece derece sistemine göre kurulu rehinde birinci derece alacaklıya verilmiş olduğu görüşü için bkz. **Antalya/Acar**, s. 152-153.

[662] **Öz**, s. 182-183.

Bilgin[663], zilyetliğin devrine konu edilemeyen bu taşınır varlıkları rehin alacaklısı kullanılabileceğini, kiraya verebileceğini, işletebileceğini veya alt kiraya vererek üçüncü kişilere kullandırabileceğini belirtmiştir. Bununla birlikte, zilyetliği devredilemeyen ancak rehne konu olabilen marka, patent, ticaret unvanı, işletme adı gibi taşınır varlıklara ilişkin borçluya ait lisans ya da kullanma ruhsatının, rehin alacaklısı tarafından kullanılabileceği gibi üçüncü kişilere de kullandırıp gelirini elde edebileceğini ifade etmiştir.

Öte yandan, zaten kirada bulunan zilyetliğe elverişli olmayan taşınır varlıklar bakımından icra dairesi, Uygulama Yönetmeliği'nin 36. maddesindeki atfa binaen İİK m. 150/b uyarınca, kiracılara takibi bildirerek işleyecek kiraların icra dairesine ödenmesini emredecektir. İhtara rağmen ödenmezse icra dairesi tarafından, İİK m. 356 uyarınca, mahkemeden bir hüküm almaya gerek olmaksızın, maaşlarından veya sair mallarından alınacaktır.

[663] Ayrıntılı olarak bkz. **Bilgin**, s. 644 vd.

SONUÇ

1- Çalışmamızda 01.01.2017 tarihinden itibaren yürürlükte olan 6750 sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile getirilen düzenlemeler, ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi temelinde ele alınmıştır. Bu kapsamda özellikle Kanun'un amacı, rehin sözleşmesinin niteliği, tarafları, konusu, şekli ve rehnin kuruluşu, tarafların hak ve borçları ile rehin sözleşmesinin ve rehin hakkının sona ermesi konuları incelenmiştir. Bu çalışmada, TİTRK'in 7099 sayılı Kanun ile değişik hali, ikincil mevzuatın ise 22.05.2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikler içeren hali esas alınmıştır. Ancak, yürürlükten kalkan düzenlemeler ve yürürlüğe giren düzenlemeler sonucu oluşan duruma ilişkin karşılaştırmalar içeren değerlendirmelerimize de yer verilmiştir.

2- TİTRK ile 'teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırların kapsamının genişletilmesi, taşınır rehninde aleniyetin sağlanması ile rehnin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmak' temel amaçları güdülerek hazırlanmış bir sicilli taşınır rehni sistemi kurulmuştur. Kanun öylesine geniş bir çerçeve çizmiştir ki, uygulanmasına bir mani bulunmamasına rağmen, genel kural olan teslime bağlı taşınır rehnine rast gelmek son derece düşük bir ihtimal haline gelmiştir.

3- Rehin sözleşmesine taraf olabilecek kişilerin kapsamı oldukça geniş tutulmuştur. Rehin alacaklısı sıfatını kredi kuruluşunun taşıması halinde, tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler rehin veren sıfatıyla sözleşmeye taraf olabileceklerdir. Tacirler ve esnaflar ise, kendi aralarında ya da birbirleriyle rehin sözleşmesi akdedebileceklerdir.

Kredi kuruluşu, tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı sıfatlarının belirlenmesi için çeşitli mevzuatlara atıf yapılmıştır. Ancak bu atıflar net bir tespite imkân tanımadığından uygulamada sorunlara neden olabilecektir. Öte yandan, ticarî işletmenin veya esnaf işletmesinin Ticaret veya Esnaf ve Sanatkârlar Siciline ya da çiftçinin Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı olmasının zorunlu olup olmadığı gibi konularda açık bir düzenleme sevk edilmemiş olması da önemli bir eksikliktir.

Üçüncü kişilerin de ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edebileceği düzenlenmiştir. Açıkça belirtilmemiş olsa bile kanaatimizce üçüncü kişinin de Kanun'da sınırlı sayıda gösterilen rehin veren sıfatını kazanabilecek kişilerden olması gerektiği kabul edilmelidir.

4- Rehin sözleşmesine konu olabilecek varlıklar, taşınır varlık olarak adlandırılmış ve Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasında sayılmıştır. 7099 sayılı Kanunla getirilen değişiklik neticesinde taşınır varlıkların sayıldığı maddeye "*benzeri her türlü taşınır varlık ve hak"* ibaresi eklenerek tahdidi olan sayım tadadi bir şekle dönüştürülmüştür.

Taşınır varlık olarak sayılan varlıklar arasında hem taşınırlar hem de haklar bulunmaktadır. TİRK döneminde rehin konusu olabilmesine olumsuz yaklaşılan alacak, hammadde, stok, kiracılık hakkı gibi varlıklar taşınır varlık kapsamında sayılmıştır. Genel kural niteliğindeki düzenlemelere istisna teşkil edecek şekilde, müstakbel taşınır varlıklar üzerinde tasarruf yetkisi kazanılmadan önce rehin tesis edilebilmesi; bütünleyici parça niteliğinde olan çok yıllık ürün veren ağaçlar, tarımsal ürün gibi taşınır varlıkların da asıl eşyadan ayrılmadan rehne konu edilebilmesi kabul edilmiştir.

Sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen sözleşmeler ile mevduat, tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınırlar, diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınırlar üzerinde ise ticarî işlemlerde taşınır rehni tesis edilemeyeceği düzenlenmiştir. Kanaatimizce, tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınırlar, taşınmazların beyanlar hanesine kayıtlı eklentileri; diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınırlar ise, sicile tescilin kurucu olduğu gemi, hava aracı, motorlu taşıtlar ile maden ve cevheri ifade etmektedir. Ayrıca hayvanlar ve iş makinelerinin ise taşınır varlıklar arasında ayrıca sayıldığından istisnanın da istisnası niteliğinde olup rehne konu olabileceği düşüncesindeyiz.

Taşınır varlıklar, işletmenin tamamı rehnedilmeden, münferiden rehin sözleşmesinin kapsamına girebilecektir. Ticarî işletmenin tamamının rehni ise, istisna olarak öngörülmüştür. İşletmenin tamamının rehni halinde, rehnin kapsamına hangi unsurların gireceğine dair bir açıklık bulunmamaktadır. Kanaatimizce ticarî işletme ve

esnaf işletmesinin rehninde kapsam, rehin kurulduğu anda işletme faaliyetine tahsis edilmiş tüm varlıklardır. 7099 sayılı Kanun uyarınca taşınır varlıklara ilişkin sayımın tahdidi olmaktan çıkarılmasıyla, kapsama dâhil olacak varlıklar, Kanun'un 5. maddesinde sayılanlardan ibaret olmayıp benzeri her türlü taşınır varlık ve hak da olabilir. İşletmenin faaliyetine tahsis edilme unsurunu sağlamayan, örneğin; antika eşyanın, hammaddelerin, satılmak amacıyla imal edilen ürünlerin, alacakların rehnin kapsamına girmeyeceği düşünülebilecekse de kanaatimizce, bu koşula yer verilmesiyle alacak, hammadde, stok gibi taşınır varlıklar kapsam dışında bırakılmak istenmemiştir. Kaldı ki, 22.05.2018 tarihinde yürürlüğe giren, Uygulama Yönetmeliği'nin 11. maddesinin 3. fıkrasında yer alan düzenleme de bu görüşümüzü doğrulamaktadır. Ticarî işletme ve esnaf işletmesinin rehne konu edilmesi halinde, Kanun'un kapsamı dışında bırakılan varlıklar ve taşınmazlar da rehnin kapsamına dâhil olmayacaktır. Ticarî işletme ve esnaf işletmesinin rehne konu edilmesi bakımından, işletmede yer alan varlıkların sözleşmede ayrı ayrı gösterilmesi yerine, Uygulama Yönetmeliği'nin 11. maddesinin 3. fıkrasında getirilen düzenleme ile genel bir tanımlama yapılarak rehin tesis edilmesi kabul edilmiştir. Ne var ki, uygulamada rehin tesis edilirken genel tanımlama ile yetinilmemesinin, hatta mülga TİRK'de uygulanan liste usulünün devam etmesinin tarafların lehine olacağı düşüncesindeyiz. Zira bu uygulama, belirlilik ilkesinin amacına hizmet ederek, rehnin kurulması, rehnin kapsamı ve Kanun'un 14. maddesinde tanınan hakların kullanılması ile rehnin paraya çevrilmesi aşamalarında da muhtemel uyuşmazlıkların önüne geçmeye yardımcı olacaktır. İşletmeye dâhil bazı varlıkların rehnin kapsamı dışında bırakılabilmesinin mümkün olup olmadığına dair bir düzenlemeye de yer verilmemiştir. Kanaatimizce mülga TİRK'ten farklı olarak rehnin zorunlu asgari kapsamı öngörülmediğinden birkaç varlığın rehne konu edilmeyerek kapsam dışında bırakılması halinde sözleşmenin geçersiz sayılmaması gerekmektedir.

5- Kanun'un 7. maddesinin 1. fıkrasında, taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün ve ikamesi malların, taşınır varlık ile birlikte doğrudan rehnin kapsamına gireceği düzenlenmiştir. Kanun'da öngörülen düzenlemeye göre taşınır varlığın eklentileri teminatın kapsamına girmemektedir. Ancak tarafların aksi yönde bir kararlaştırma yapmaları mümkündür. Rehinle teminat altına alınan alacağın kapsamı bakımından ise açık bir hüküm sevk edilmemiştir. Taraflarca derece sisteminin kararlaştırılmış olması halinde taşınmaz rehninin anapara veya üst sınır

rehninde teminatın kapsamını belirleyen TMK m. 875 ve m. 851'in kıyasen uygulanması gerekmektedir.

6- Rehin hakkının kurulması için rehin sözleşmesinin akdedilmesi, tescil talebinde bulunulması ve tescilin gerçekleşmesi gerekir.

Rehin sözleşmesinin şekli Kanun'un 4. maddesinde alternatifli olarak düzenlenmiştir. İlgili maddenin ifade zafiyetinden kaynaklı olarak çeşitli görüşler ortaya çıkmış olsa da kanaatimizce, noterce onaylanma ve elektronik imza ile imzalanma şartları, sözleşmenin geçerliliği için zorunlu bir şekil şartı olarak düzenlemiştir. Kanun'un 4. maddesinin 6. fıkrası ve Uygulama Yönetmeliğinin 9. maddesinin 1. fıkrasında, rehin sözleşmesinin içeriğinde bulunması zorunlu kayıtlar ile bulunması yasak kayıtlara yer verilmiştir. Bazı kayıtlar ise, şarta bağlı olarak zorunlu kayıt haline dönüşebilecektir.

Rehnin kurulmasında borçlandırıcı işlem olan rehin sözleşmesi hazırlandıktan sonra tescil talebinde bulunulması gerekmektedir. Sicil Yönetmeliği'nin 22. maddesinin 1. fıkrasında, Kanun'a göre rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin tescil ve değişiklik talebinde *birlikte* bulunacağı düzenlenmiştir. Bu düzenleme şekli nedeniyle ve tapu sicil hukukunda ileri sürülen görüşlerden hareketle, tescil talebinin hukuki niteliğinin aynî sözleşme olduğu görüşündeyiz.

Rehinli Taşınır Sicili noterlikler nezdinde tutulmaktadır. Rehin hakkı Sicile tescil ile doğacak olduğundan tescil kurucu nitelikte olup olumsuz hükmü haizdir. Tescilin olumlu hükmü ise bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Sicilin iyiniyeti koruyucu etkisi ise, 7099 sayılı Kanunla düzenlenmiş durumdadır. Gerek hammadde, alacak, sarf malzemesi gibi sürekli kullanılabilen, birleşen, başka varlıklara dönüşen taşınır varlıkların rehne konu edilebilecek olması gerekse niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar üzerinde rehin tesis edilebilecek olması nedeniyle Sicilin iyiniyeti koruyucu etkisinin düzenlenmesi kaçınılmaz olmuştur.

Kanun'un 7. maddesinin 3. fıkrasında getirilen düzenleme ile taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen üçüncü kişinin iyiniyetinin korunacağı düzenlenmiştir. İyiniyeti korunacak kişiler, Sicil Yönetmeliği'nin 17. maddesinin 2.

fıkrasında, Kanun'a göre Sicili incelemekle yükümlü olmayan veya Kanun'un 3. maddesinde sayılan rehin sözleşmesi taraf olabilecek kişiler dışında kalanlar olarak belirlenmiştir. Ne var ki, Yönetmelik maddesinde böyle bir düzenlemeye yer verilmesine rağmen, Kanun'da Sicili incelemekle yükümlü olan kişiler belirlenmemiştir. Kanaatimizce bu düzenleme ile rehin sözleşmesine taraf olabilecek kredi kuruluşu, tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü ve serbest meslek erbabı sıfatını taşımayan kişilerin, özellikle tüketicilerin, Sicili inceleme yükümlülüğü altında olmayacakları ve dolayısıyla iyiniyetlerinin korunacağı ifade edilmek istenmiştir. Ancak, bu düzenlemenin isabetli olduğunu söylemek güçtür. Zira bu halde, rehin sözleşmesine taraf olabilecek kişilerin, örneğin; çiftçilerin, tüketici işlemi niteliğindeki işlemleri bakımından dahi, Sicil Yönetmeliği'nin 17. maddesinin 2. fıkrası uyarınca iyiniyetli olduğunun kabulü mümkün olmayabilir. Bu şekildeki sonucun hakkaniyetli olmadığı gerekçesiyle, iyiniyetin tespitine ilişkin böylesine objektif bir kriter getirilmesinin isabetli olmadığı düşüncesindeyiz.

7- Kanun ve Yönetmeliklerde taraf menfaatlerini uzlaştırabilmek adına çeşitli hak ve yükümlülükler düzenlenmiştir. Bunlardan en önemlisi, rehnin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması amacıyla, rehin alacaklısına taşınırın mülkiyetinin devrinin talep edilmesi, alacağın varlık yönetim şirketlerine devri ve kiralama ve lisans hakkını kullanma haklarının tanınmış olmasıdır. Tanınan bu hakların, *lex commissoria* yasağını ihlal edip etmediği tartışma konusu olmuştur. Kanaatimizce, rehinli taşınır varlığın devrinin borç muaccel olduktan sonra istenebilmesi, değerinin tespit edilmesi ve fazla kısmın iadesine yönelik düzenlemelerle birlikte değerlendirildiğinde yasağa aykırılık bulunmadığı söylenebilecektir. Bundan başka, rehin alacaklısına denetleme hakkı tanıyan düzenleme de önem arz etmektedir. Rehin konusu varlıkların mevcudiyetinin ve değerinin kontrolü ve korunması amacıyla getirildiği söylenebilecek olan bu hakkın kullanılması bakımından herhangi bir sınır getirilmediğinden dürüstlük kuralının esas alınması gerekecektir.

8- Ticarî işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin sona ermesi, genel olarak sözleşmeleri sona erdiren sebeplerle benzerdir. Rehin hakkının sona ermesi halinde, rehin sözleşmesi de sona erebilir.

Ticarî işlemlerde taşınır rehninde bakımından, yeni bir takip usulü düzenlenmiştir. Kanun'un 14. maddesinde genel hükümlere göre takip yapılabilme yetkisi yanında rehin alacaklısına, rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep etme, alacağını varlık yönetim şirketlerine devretme, zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans verebilme hakları tanınmıştır. Rehin alacaklısının İİK m. 45'e göre rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurmadan önce, Uygulama Yönetmeliği'nde düzenlenen bu yeni takip usulüne başvurarak tatmini mümkün kılınmıştır. Ancak, bu takip usulüne başvurmak istemeyen rehin alacaklısının, genel hükümlere göre rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatması hakkı da saklıdır. Kanun'un 14. maddesinde tanınan haklara başvurmak istemeyen alacaklı, İİK m. 45 uyarınca rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvuracak; genel haciz veya iflâs yolunu ise tercih edemeyecektir.

Ticarî işlemlerde taşınır rehniyle teminat altına alınan borcun süresinde ifa edilmemesi üzerine başlatılan takip de ilâmlı ya da ilâmsız olabilir. Uygulama Yönetmeliği'nin 35. maddesinin 3. fıkrasında ise, İİK m. 150/ı hükmü saklı tutulmuş olup şartlarının sağlanması halinde bu yola da başvurulabilecektir. İlâmsız takibin aşamaları takip talebi, sıra cetveli, sıra cetvelinin kesinleşmesi, ödeme emri, ödeme emrinin kesinleşmesi, icra emri ve mülkiyetin devri olarak sıralanabilir. İlâmlı takip ise, takip talebi, sıra cetveli, sıra cetvelinin kesinleşmesi, icra emri ve mülkiyetin devri aşamalarından oluşmaktadır.

Takip usulü rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep etme üzerinden açıklanmış, diğer iki hakkın ne şekilde kullanılacağına dair ayrıntılı hükümler sevk edilmemiştir. Hemen ifade edelim ki, yeni takip usulüne ilişkin yer verilen düzenlemelerin ise, pek çok aksayan yönü bulunmaktadır. Örneğin; öncelik hakkına sahip olan alacaklının mülkiyetin devrini talep etmediği durumda hakkın sonraki sıradaki alacaklı tarafından nasıl kullanılması gerektiği ya da öncelik hakkı sahibinin alacağının muaccel olmaması halinde alacağı muaccel olan alacaklının mülkiyetin devri hakkını ne şekilde kullanılması gerektiği gibi son derece önemli meselelere ilişkin herhangi bir hüküm getirilmemiştir.

Kanun'un teminat ihtiyacını giderebilmesi ve bu amaçla tercih edilebilir olabilmesi için, taraf menfaatleri arasındaki dengenin bozulmamasına büyük önem

atfedilmelidir. Bu açıdan, Kanun'un 14. maddesinde hakların kullanılmasında, Uygulama Yönetmeliğinde düzenlenen hükümlerin, Kanunla düzenlenmesi ve herhangi bir hükme yer verilmeyen meselelere ilişkin hükümler sevk edilmesi, belirsizlikler ve çelişkiler içeren hükümlerin kaldırılması veya değiştirilmesi elzemdir.

KAYNAKÇA

Acar, Faruk: Rehin Hukuku Dersleri, 2. Bası, İstanbul 2017.

Aker, Halit: Türk Ticaret Kanunu Madde 14 Hakkında Bazı Düşünceler ve Yeni Bir Tacir Türü "Hâkim Teşebbüs", BATİDER, 2009, C.: XXV, S.: 2, s. 229-295.

Akıntürk, Turgut: Eşya Hukuku, İstanbul 2009.

Akipek-Öcal, Şebnem: Taşınır Rehni Sözleşmeleri ve Sözleşmelerde Şekil, KHÜHFD, Haziran 2017, S.:1, s. 81-92.

Altan, Derin/Acar, Nil: Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmelerine İlişkin Yeni Düzen ve Uygulamada Yaşanan Çeşitli Sorunlar, BHFD, C. 3, S. 12, 2014, s. 35-53.

Aksoy-Dursun, Sanem: Eşya Kavramı, İstanbul 2012.

Altay, Sümer/Eskiocak, Ali: Taşınmaz Rehni, İstanbul 2007.

Aksoy, Mehmet Ali: Yeni Bir Kurum Olarak Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni'nin Ticarî İşletme Rehni İle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi, ABD, 2018/1, s. 53-90.

Akyazan, Sıtkı: Ticarî İşletme Rehni, BATİDER, C.: VIII, S.: 4, 1976, s. 61 – 81.

Antmen, Alpay: Ticarî İşletme Rehni, Ankara 2001.

Antalya, O. Gökhan: Eşya Hukuku, C.: I, İstanbul 2017.

Antalya, O. Gökhan/ Acar, Faruk: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni-6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde İlk Tespitler, 2. Bası, İstanbul 2017.

Antalya, O. Gökhan/ Topuz, Murat: Medeni Hukuk, İkinci Basıya Ek Tıpkı Basım, İstanbul 2017.

Arkan, Sabih: Ticarî İşletme Hukuku, 22. Bası, Ankara 2016. (*Arkan, 22. Bası*).

Arkan, Sabih: Ticarî İşletme Hukuku, 23. Bası, Ankara 2017. (*Arkan, 23. Bası*).

Arvas, Mehmet Mücahit: 6750 Sayılı Kanuna Göre Rehne Konu Olabilecek Taşınırlar, Ankara 2017.

Arvas, Mehmet Mücahit: Türk Hukukunda Alacak Rehni, Bankacılar Dergisi, S.: 104, 2018, s. 70-81.

Atakan, Murat Can: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler, Legal Hukuk Dergisi, C.: XV, 2017, s. 1009-1120.

Atamer, Kerim: Gemi ve Uçak İpoteğinin Hukuksal Temelleri**,** İstanbul 2012

Ayan, Mehmet: Eşya Hukuku III (Sınırlı Aynî Haklar), 8. Bası, Ankara 2017.

Aybay, Rona/Hatemi, Hüseyin: Eşya Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2014.

Ayhan, Rıza/Özdamar, Mehmet/ Çağlar, Hayrettin: Ticarî İşletme Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2016.

Ayhan, Rıza/Hayrettin Çağlar: Ticarî İşletme Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2017.

Aydıncık, Şirin: Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temliki, İÜHFM, C. LXIV, S. 1, 2006, s. 131-194.

Aydoğdu, Murat/ Kahveci, Nalan: Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 2. Bası, Ankara 2014.

Aytulun, Metin/Toroslu, Vefa: TMS ve VUK Kapsamında Stoklar, İstanbul 2014.

Bahtiyar, Mehmet: Ticarî İşletme Hukuku**,** 17. Bası, İstanbul 2016. (*Bahtiyar, 17. Bası*).

Bahtiyar, Mehmet: Ticarî İşletme Hukuku, 18. Bası, İstanbul 2017. (*Bahtiyar, 18. Bası*).

Bahtiyar, Mehmet/ Biçer, Levent: Adi İş/Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, MÜHFD-HAD, 2016, s. 395-436.

Barlas, Nami: Yeni Medeni Kanunun Aynî Teminatlara İlişkin Düzenlemeleri, Makalelerim, C.:I, İstanbul 2008, s. 197-221.

Biçer, Levent: Finasmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, KOSBED, 2018, 35, s. 73-101.

Bilgin, Hikmet: 6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış, TAAD, Yıl: 8, S.: 31, Temmuz 2017, s. 617-657.

Bozer, Ali/Göle, Celal: Ticarî İşletme Hukuku, 3. Bası, Ankara 2015. (*Bozer/Göle, 3. Bası*)

Bozer, Ali/Göle, Celal: Ticarî İşletme Hukuku, 4. Bakı, Ankara 2017. (*Bozer/Göle, 4. Bası*).

Cansel, Erol: Türk Menkul Rehni Hukuku, C. I : Teslim Şartlı Menkul Rehni, Ankara, 1967.

Çamurcu, Emin: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Tarafları, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXI, 2017, S.: 3, s. 201-234.

Çetiner, Bilgehan: Taşınmaz Teminatı, İstanbul 2015.

Davran, Bülent: Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul 1972.

Davran, Bülent: Teslim Şartlı Menkul Rehni-Sicilli Menkul Rehni, Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara 1960. (*Davran, Menkul Rehni*)

Duran, Arif: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri, SÜHFD, S.: 2, Aralık 2016, s.103-108.

Erdem, Ercüment: Ticarî İşletme Rehninde Güncel Sorunlar, Bankacılar Dergisi, S. 76, Mart 2011, s. 42-60.

Erdoğmuş, Belgin: Roma Eşya Hukuku, İstanbul 2012.

Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Bası, Ankara 2017 (*Eren, Genel Hükümler*).

Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 5. Bası, Ankara 2017 *(Eren, Özel Hükümler)*.

Ergüne, Mehmet Serkan: Hukukumuzda Taşınır Rehninin Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu, İstanbul 2002.

Ergüne, Mehmet Serkan: Taşınır Mülkiyeti, İstanbul 2017 (*Ergüne, Taşınır Mülkiyeti*).

Erman, Hasan: Medeni Hukuk Dersleri, 6. Bası, İstanbul 2016.

Ertaş, Şeref/Cumalıoğlu, Emre/ Serdar, İlknur: Eşya Hukuku, 13. Bası, İzmir 2016.

Ertaş, Şeref: Ticarî İşletme Rehni, Prof. Dr. İrfan Baştuğ Anısına Armağan, DEÜFHD, C.: 7, Özel Sayı, 2005, s. 39 – 50.

Ertaş, Şeref: Tescilli Taşınır Rehinleri, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C.: 8, Özel Sayı, 2013, s. 1155 – 1183. (*Ertaş, Tescilli Taşınır Rehinleri)*.

Erten, M. Ali: Bankacılık Uygulamasında Ticarî İşletme Rehni, Ankara 2001.

Erzurumluoğlu, Erzan: Ticarî İşletme Rehni, ABD, S.: 3, 1977, s. 430 – 438.

Esener, Turhan/Güven, Kudret: Eşya Hukuku, 6. Bası, Ankara 2015 (*Esener/Güven, 6. Bası)*.

Esener, Turhan/Güven, Kudret: Eşya Hukuku, 7. Bası, Ankara 2017 (*Esener/Güven, 7. Bası*).

Eskiocak, Ali: Teslime Bağlı Taşınır Rehninde Alacaklının Hukuki Durumu, İstanbul 2009.

Göktürk, Kürşat: Ticarî İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, C.: XIX, S.: 2, s. 3-44.

Göle, Celal/ Aydoğan, Gökhan: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, BATİDER, C. XXXIII, S. 1, 2017, s. 5-51.

Göle, Celal/Bilgeç, Hakan: Ticarî İşletme İşlettikleri Halde Tacir Sayılmayan Dernek ve Vakıflara İlişkin Düzenlemenin (TTK m.16/2) Değerlendirilmesi, BATİDER, C.: XXXII, S.: 4, 2016, s. 5-19.

Gülekli, Yeşim: İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı, İstanbul 1992.

Güleş, Bedia/Doğu, Mert: 6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Rehni Sözleşmesinin Şekli, BAÜHFD, C.: 11, S.: 147, 2016, s. 53 – 73.

Güngör, Seda Ş.: Ticarî İşletmenin Malvarlığı Unsurlarının Bir Kısmının Veya Malvarlığının Bütününün Rehni, Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 2017, (03), 4, s. 117-124.

Gürdoğan, Burhan: İpoteğin Paraya Çevrilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Ankara 1979.

Gürpınar, Damla: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri, DEÜHFD, C.: 19, S.: 1, 2017, s. 111-159

Gürpınar, Damla: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, DEÜHFD, C. 19, S. 2, 2017, s. 61-102 (*Gürpınar, Sicil*).

Gürsoy, Kemal/Eren, Fikret/ Cansel, Erol: Türk Eşya Hukuku, 2. Bası, Ankara 1984.

Hamamcıoğlu, Esra/ Karamanlıoğlu, Argun: 6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler, YÜHFD, C.: XIII, S.: 2, 2016, s. 95-138.

Hasırcı, Hakan: 6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun İcra ve İflâs Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, BATİDER, 2017, C.: XXXIII, S.: 2, s. 207-269.

Haznedar, İbrahim Murat: Ticarî İşletme Rehni ve Paraya Çevrilmesi, İstanbul 2008.

Hazıroğlu, Elif Cemre: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticarî İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri, BATİDER, C.: XXXIII, S.: 2, 2017, s. 177-204.

Helvacı, İlhan: Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı, İstanbul 2008.

Helvacı, İlhan: Sanayi İşletmelerinde Ticarî İşletme Rehni Üzerine (Ticarî İşletme Rehni Kanunu Ek Madde 2), İÜHFM, C.: LXV, S.: 1, 2007, s. 273 – 284. (*Helvacı, Sanayi İşletmeleri*)

Helvacı, İlhan: Türk Medeni Kanununa Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhunu Temellük) Yasağı (MK. m. 788/c.2 ve MK. m. 863), İstanbul 1997 (*Helvacı, Lex Commissoria*).

Karabel, E. Gökçe: Ticarî İşletme Rehninin Paraya Çevrilmesi, Ankara 2011.

Karakılıç, Hasan: İşletmelerin Finansman Sağlama Aracı Olarak Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme, UİİİD, 2017 (16. UİK Özel Sayısı), 1307-9832, s. 37-50.

Kayıhan, Şaban: Ticarî İşletme Rehni, İstanbul 1996.

Kılıçoğlu, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21. Bası, Ankara 2017.

Kılıçoğlu, Evren: İcra Sözleşmeleri, İstanbul 2005.

Kırca, İsmail: Kooperatiflerin Tacir Niteliği Hakkında Yargıtay'ın Tutumu: Kanuna Aykırı Yorum Mu Yoksa Örtülü Boşluk Doldurma Gayreti Mi?, BATİDER, C.: XXXIII, S.: 2, 2017, s. 5-25.

Kırca, İsmail: Ticarî Mümessillik, Ankara 1996.

Köprülü, Bülent/ Kaneti, Selim: Sınırlı Aynî Haklar, İstanbul 1982-1983.

Köroğlu-Ölmez, Belin: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticarî İşletme Rehni, TBB Dergisi, C. 129, s. 261-286.

Kuntalp, Erden: Karışık Muhtevalı Akit, 2. Bası, Ankara 2013.

Kuntalp, Erden: Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk, Prof. Dr. Reha Poroy'a Armağan, İstanbul, 1995, s. 263-299 (*Kuntalp, Teminat Kavramı*).

Kuru, Baki: İcra ve İflâs Hukuku-El Kitabı, 2. Bası, C.: I, Ankara 2013 (*Kuru, I*).

Kuru, Baki: İcra ve İflâs Hukuku-El Kitabı, 2. Bası, C.: II, Ankara 2013 (*Kuru, II*).

Makaracı-Başak, Aslı: Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul 2014.

Muşul, Timuçin: İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara 2017.

Nomer, Halûk Nami: Beklenen Haklar Üzerindeki Tasarrufların Hukukî Sonuçları, İstanbul 2002.

Nomer, Halûk Nami/ Ergüne, Serkan: Eşya Hukuku-Rehin Hukuku, C.: II, 1. Baskı, İstanbul 2016.

Oğuz, Sefer: Ticarî İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni, Bankacılar Dergisi, S.: 100, 2017, s. 3-31.

Oğuzman, Kemal/Barlas, Nami: Medeni Hukuk, 23. Bası, İstanbul 2017.

Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe: Eşya Hukuku, 20. Bası, İstanbul 2017.

Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler**,** 16. Bası, C.: I, İstanbul 2018 (*Oğuzman/Öz, I*).

Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Bası, C.: II, İstanbul 2018 (*Oğuzman/Öz, II*).

Oktay-Özdemir, Saibe: İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması, İÜFHM, C.: LV, 1996, s. 263-296.

Omağ, Merih Kemal: Türk Hukukunda Ticarî İşletme Rehni, İİTİA, 1976, S.: 1, s. 187-206.

Orbay-Ortaç, Nurdan/ Can, Ozan: Yapı Kooperatiflerinin Tacir Sıfatı Olup Olmadığı Sorusu Bağlamında Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 15.9.2014 Tarih, 2014/2787 Esas ve 2014/5195 Karar Sayılı Kararının Eleştirilmesi, BATİDER, 2016, C.: 32, S.: 3, s. 79-104

Öncel, Mualla/Kumrulu, Ahmet/ Çağan, Nami: Vergi Hukuku, 22. Bası, Ankara 2013

Öz, Turgut: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ'a Armağan, İKÜHFD, C.: 16, S.: 2, Temmuz 2017, s. 151-186.

Özakman, Cumhur: Ticarî İşletme Rehni ile Medeni Kanunun Teferruata İlişkin Hükümlerinin Karşılaştırılması, MÜHF – HAD, C.: 4, S.: 1, 1989, s. 62 – 70.

Özer, Selçuk: Mevduat Rehni, Ankara 2016.

Özsunay, Ergun: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, İstanbul 1968.

Pıtırlı, Burak/ Özarkun, Onur: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ve Uygulaması, BBD, S.: 103, Mart 2018, s. 69-94.

Poroy, Reha/Yasaman, **Hamdi**: Ticarî İşletme Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2015. (*Poroy/Yasaman, 15. Bası*).

Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi: Ticarî İşletme Hukuku, 16. Baskı, İstanbul 2017. (*Poroy/Yasaman, 16. Bası*).

Postacıoğlu, İlhan: İcra Hukuku Esasları, 4. Bası, Ankara 1987.

Reisoğlu, Seza: Menkul İpoteği: Teslimsiz Taşınır Rehni, Ankara 1965. (*Reisoğlu, Menkul İpoteği*)

Reisoğlu, Seza: Ticarî İşletme Rehni ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Ankara 1977. (*Reisoğlu, Ticarî İşletme Rehni*)

Reisoğlu, Seza: Ticarî İşletme Rehni – Uygulama – Sorunlar, Prof. Dr. Gürgan Çelebican'a Armağan, Ankara 2011, s. 377-395.

Sarı, Suat: Taşınmaz Rehninde Belirlilik (Muayyenlik) İlkesi, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 963-1011.

Saymen, Ferit Hakkı/ Elbir, Halid Kemal: Türk Eşya Hukuku Dersleri, İstanbul 1963.

Serozan, Rona: Eşya Hukuku I, 3. Bası, İstanbul 2014.

Sirmen, Lâle: Alacak Rehni, Ankara 1990 (*Sirmen, Alacak Rehni*).

Sirmen, Lâle: Eşya Hukuku, 5. Bası, Ankara 2017.

Şener, Oruç Hami: Ticarî İşletme Hukuku, 1. Baskı, İzmir 2016.

Şit-İmamoğlu, Başak: Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Ankara 2017.

Teoman, Ömer: Tacir Ticarî İşletmesini Üçüncü Bir Kişinin Borcunun Güvencesi Olarak Rehnedebilir mi?, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C.: I, İstanbul 2007, s. 79 – 87.

Teoman, Ömer: Bankaların Taraf Olduğu Ticarî İşletme Rehni Sözleşmelerinde Borçlunun Ticaret Unvanının Rehne Dahil Unsurlar Listesine Yazılmaması, Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001), 2. Bası, İstanbul 2012, s. 589-593.

Topçuoğlu, Metin/Çon, Ömer: Ticarî İşletme Rehninde Rehin Alacaklısının Korunması, TBB Dergisi, 2011/93, s. 174-214.

Törüner, Ekrem: Ticarî İşletme Rehninin Özellikleri ve Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar, ABD, S. 4, 1981, s. 692 – 703.

Türker, Erhan: Ticarî İşletme Rehni, Eskişehir 1981.

Ulaş, Işıl: Rehin ve Sigorta İlişkisi, Medeni Hukuk Hocalarına Saygı Günleri, İstanbul 2011, s. 225-236.

Uyguner, M. Fevzi/ Nalbantoğlu, Cahit: Ticarî İşletme Rehni Kanunu (Gerekçeli-Açıklamalı), İstanbul 1972.

Uyumaz, Alper: Motorlu Taşıt Rehni, İstanbul 2012.

Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/ Kendigelen, Abuzer/Kaya, Arslan/ Nomer-Ertan, **Füsun**: Ticarî İşletme Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2015.

Vardar-Hamamcıoğlu, Gülşah: Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı, İstanbul 2014.

Yağcı, Kürşat: Anapara Faizi ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren TBK M. 99 ve TTK M. 120 Hükümlerinin Ticarî Faizler (TTK M. 8 ve TTK M. 9) Bakımından Uygulanabilirliği, İÜFHM, C.: LXXI, S.: 2, 2013, s. 421-438.

Yasan, Mustafa: Ticarî İşletme Devir Sözleşmesinin Kapsamına Kiracılık Hakkının Dahil Olması Sorunu (6102 Sayılı TTK ve 6098 Sayılı TBK Çerçevesinde Bir İnceleme), Doç. Dr. Nurkut İnan'a Armağan Sayısı, BATİDER, C.: XXIX, S.: 3, s. 159-185.

Yasan, Mustafa /Kayıhan, Şaban: Ticarî İşletme Hukuku, 3. Bası, Ankara 2015.

Yasan, Mustafa/Özboyacı, Alper: Yargıtay Kararları Işığında Gayrimenkul Üzerinde Banka Lehine Tesis Edilen İpotek İle Ticarî İşletme Rehninin Kapsamlarının Çatışması

Meselesi, EÜHFD, C.: IV, S. 1, 2009, s. 121-153.

Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/ Özen, Burak: Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 10. Bası, İstanbul 2014.

Yıldırım, Kamil/ Deren-Yıldırım, Nevhis: İcra ve İflâs Hukuku, 7. Bası, İstanbul 2016.

Yıldız, Şükrü: Ticarî İşletme Rehni Kanununda Yapılan Değişiklikler ve Sanayi İşletmeleri Üzerinde Kurulacak Ticarî İşletme Rehninde Ortaya Çıkabilecek Bazı Sorunlar, Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan, Ankara, 2006, s. 505 – 521.

Zevkliler, Aydın/ Gökyayla, Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 16. Bası, Ankara 2016.

Zorluer, Onur: Ticarî İş Kavramı ve Sonuçları, İstanbul 2018.

ÇEVRİMİÇİ KAYNAKLAR

Hukuktürk Hukuk Veri Tabanı www.hukukturk.com
Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası http://www.kazanci.com
Lexpera Hukuk Veritabanı https://www.lexpera.com.tr
UYAP Bilgi Bankası https://emsal.yargitay.gov.tr